T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

YAHUDİLİK'TE VE İSLAM'DA KOPUŞ, KATARSİS VE KURTULUŞ EKSENİNDE HZ. NUH VE TUFAN FENOMENİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RECEP UĞUZ

Tez Danışmanı

PROF. DR. ŞEVKET YAVUZ

ÇANAKKALE – 2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

YAHUDİLİK'TE VE İSLAM'DA KOPUŞ, KATARSİS VE KURTULUŞ EKSENİNDE HZ. NUH VE TUFAN FENOMENİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RECEP UĞUZ

Tez Danışmanı
PROF. DR. ŞEVKET YAVUZ

ÇANAKKALE – 2022

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

/../2022

ÖZET

YAHUDİLİK'TE VE İSLAM'DA KOPUŞ, KATARSİS VE KURTULUŞ EKSENİNDE HZ. NUH VE TUFAN FENOMENİ

RECEP UĞUZ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Şevket Yavuz
04/08/2022, 160

Hz. Nuh ve serüveni insanlık tarihinde bir kırılma durumunu temsil eder. Bu yüzden bir prototip olarak Hz. Nuh, farklı sosyo-kültürel ve medeniyet havzalarında değişik rol, ad ve serüvenler ile karşımıza çıkar. Değerler (iyi, güzel, doğru-dürüst, hak, vb.) ile "canlı" olması ve kalması istenen birey ve toplum, seçilmişlik anlayışına göre şekillenen sosyo-politik hiyerarşinin labirentlerinde kaybolma sürecine girer. Vahiy geleneğine göre, peygamberin ana görevi tevhîd esaslı bir hayat paradigması ile sosyal, ekonomik, politik ve kültürel hayatı yeniden inşa etmektir. "Kavmine peygamber olarak gönderilen" Hz. Nuh, çağının bahse konu eko-politik, teo-politik ve sosyo-kültürel düzeneğini dörtlü misyon (teblîğ, tebyîn, teşri ve temsîl) ile düzeltmeye çalışır.

Tarih boyunca en çok tartışılan fenomenal kırılmalardan biri olan ve Hz. Nuh zamanında vuku bulduğu kabul edilen Nuh Tufanı, sebep-süreç-sonuç dizgesi ile en önemli olaylardan biri olarak tarih sahnesinde yerini alır. Olaydan fenomene evirilen Nuh Tufanı, arketipsel bir kod olarak –vahiy veya kült eksenli olsun—kurucu / başlatıcı metinlerde ve anlatılarda bir şekilde yer alır. Hz. Nuh'un tüm ıslah ve inşa çabaları, istek-arzu-tamah (hevâ) kolektif havuzundan destek alan hiyerarşik güç ve hegemonya oluşumlarının çelik duvarına çarpar ve beklenen değişim ve dönüşüm bir türlü gerçekleşmez. Bunun üzerine, tüm formları ve oluşları önce bozan, sonra da arındırarak (katarsis) kuran "Tufan" fenomeni meydana gelir.

Katarsis evresinin prototipi Hz. Nuh böyle bir ortamda kurucu ve (yeniden) başlatıcı bir figür olarak karşımıza çıkar. Tarihin "tamir" edilip, hayatın vahiy paradigması

olan tevhîd ile yeniden inşası, kozmik ve tarihsel sonu yeniden başlangıca tahvil eder. Bu çalışma, arketipsel bir olgunun fenomonolojik hermenötiğini iki dinin temel yaklaşımları ekseninde ortaya koymaya çalışır. Tekerrür eden "kozmik trajedi"nin tarihsel ve toplumsal alandaki provası olan Hz. Nuh ve Tufan fenomenini makul tarih ve hayat çizgisinde anlamlandırma çabası bu çalışmanın ana tez ve amacını oluşturur.

Anahtar Kelimeler: Hz. Nuh, Tufan, Tevhîd, Su, Katarsis, Putperest, Güç-İktidar-Hegemonya dizgesi

ABSTRACT

BREAKING POINT IN JUDAISM AND ISLAM, THE PROPHET NOAH AND THE FLOOD PHENOMENA ON THE AXIS OF CATARSIS AND LIBERATION

Recep Uğuz

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Philosophy and Religious Sciences Master's Thesis

Co-supervisor: Prof. Dr. Şevket YAVUZ

04/08/2022, 160

Noah and his adventure represent a breaking situation in human history. Therefore, as a prototype, Prophet Noah appears with different roles, names and adventures in different socio-cultural and civilizational basins. The individual and society, who are wanted to be "alive" and remain "alive" with values (good, beautiful, truthful, right, etc.), enters the process of getting lost in the labyrinths of the socio-political hierarchy shaped according to the concept of election. According to the tradition of revelation, the main task of the prophet is to reconstruct social, economic, political and cultural life with a tawhid-based paradigm of life. "Sent as a prophet to his people" Prophet Noah tries to fix the aforementioned eco-political, theo-political and socio-cultural mechanism of his age with the quadruple mission (teblîg, tebyîn, enactment and representation).

One of the most discussed phenomenal breaks throughout history and Prophet Noah's Flood, which is accepted to have taken place in the time of Noah, takes its place on the stage of history as one of the most important events with its cause-process-effect system. Noah's Flood, which evolved from event to phenomenon, takes place in the founding/initiating texts and narratives as an archetypal code –whether it is revelation or cult-oriented. Prophet Noah's improvement and construction efforts hit the steel wall of hierarchical power and hegemony formations supported by the collective pool of desire-desire-tamour, and the expected change and transformation never happens. Thereupon, the

"Flood" phenomenon occurs, which first corrupts all forms and becomings and then purifies them (catharsis).

The prototype of the catharsis phase is Prophet Noah appears as a founding and (re)initiating figure. The "repair" of history and the reconstruction of life with tawhid, the paradigm of revelation, transforms the cosmic and historical end into a new beginning. This study tries to reveal the phenomenological hermeneutics of an archetypal phenomenon in the axis of the basic approaches of two religions. The historical and social rehearsal of the recurring "cosmic tragedy" The effort to make sense of the Noah and Flood phenomenon in a reasonable history and life line constitutes the main thesis and purpose of this study.

Keywords: Noah, Flood, Tawhid, Water, Catharsis, Pagan, Power-Power-Hegemony system

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

10

İKİNCİ BÖLÜM
METODOLOJİK PARAMETRELER

43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YAHUDİ KUTSAL KİTABI (YKK), HZ. NUH VE TUFAN HADİSESİ

KISALTMALAR

vb. : ve benzeri

Ed. : Editör.

Der. : Derleyen

Trc. : Tercüme eden

Haz. : Hazırlayan

s. : Sayfa

ss. : Sayfalar

Bknz. : Bakınız

Çev. : Çeviren

MÖ. : Milattan Önce

MS. : Milattan Sonra

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Konu, Önemi, Amacı ve Hedefi

Din; bireysel ve toplumsal anlamda varoluş macerasının en önemli kurucu, devam ettirici ve koruyucu mekanizmalarının başında gelir. Aynı zamanda din, tarih boyunca insanların bir arada denge, düzen ve ahenk içinde yaşamasını sağlayan en önemli kurumlardan biridir. Vahiy eksenli olsun, kült eksenli olsun din fenomeni bir tür "bağ" (akîde, *religare*, vs.) ve bir çeşit "yol" (*dîn, dharma, tao,* vb.) olarak vazife görür. Vahiy-eksenli dinlere göre, Allah topluluklara ve toplumlara farklı dönemlerde peygamberler göndermiş ve onlara değerler (doğruluk, iyilik, güzellik, dürüstlük, vb.) ile karakterleşen bir sosyal yapının inşası için birtakım sorumluluklar yüklemiştir. Süreç içerisinde genel olarak topluluklar ve toplumlar kabul gören değerlerden uzaklaşmaya, kendilerinden beklenilen kutsala "bağ"lılık ve değerlerin "yol"unda olma özelliklerinden ayrılmaya başlamışlardır. Bu uzaklaşma ve ayrılmaya paralel olarak zaman zaman tarihî sürece ilahî müdahale gerçekleşmiş ve peygamber olarak kabul edilen ıslah edici / yeniden inşa edici / yeniden kurucu prototipler gönderilmiştir. Bu prototiplerden birisi de Hz. Nuh'tur.

Kavmine peygamber olarak gönderilen Hz. Nuh, yaşadığı toplumdaki sorunları düzeltmeye çalışmış; fakat—başta Kur'ân olmak üzere, Kutsal Kitaplarda ifade edildiği üzere— hemen her peygamber gibi çabaları, mücadeleleri sonuç vermemiştir. Değerlerin değersizleştirilmesi, ahlakın göreceliliştirilmesi, insanî mirasların anlamsızlaştırılması, vb. şeklinde devam eden dejenerasyon süreçleri Hz. Nuh'un tüm gayretlerine rağmen değişmez. Varlığın oluş sırrı olarak kabul edilebilecek en merkezi değer olan adalet ilkesinin tahrip edilmesi genel-geçer bir tavır ve tutum haline gelince "ilahî müdahale" ile cezalandırılma kaçınılmaz hale gelir.

Tarih tekerrür etmez; ama insanlığın dünyadaki varoluş macerasından itibaren var olan duygu havuzu kendinin tarihsel olarak yeniden konumlandırarak tezâhür eder. Bu

açıdan Hz. Nuh'un tarihî tecrübesi özgün ve tekil olmakla beraber kişi, olay-hadise ve olgulara kaynaklık eden "duygu ve tezâhürleri"ni anlamak açısından günümüz içinde önemli ve anlamlı bir panorama çizer. Diğer bir ifade ile, peygamber olarak kabul edilen tarihsel prototiplerin yaşadığı olaylar her ne kadar süje, kronoloji ve topografya olarak yaşanılan dönemde kalsa da kişi, olay ve olgu örüntüsünü hazırlayan duygu havuzuna yaslanan arka plan farklı zaman dilimlerinde benzer kodlarla ve farklı tezahürlerle kendini yeniden üretir.

Vahiy eksenli dinlere göre Allah mesajını iletmek üzere bazı toplumlara belirli dönemlerde peygamberler göndermiştir. Bu geleneklerde peygamberler Allah'tan aldığı mesajları insanlara aktarmakla görevli olan seçilmiş kişilerdir. Vahiy, insanlara yaşamlarını ve tarihlerini "bir olan varlığa" inanma ve eyleme paradigması olan tevhîd üzerine inşa etmesini ister. Bu inşa bir kurtuluş projesi, soteryolojik bir rotadır. Bu inancı yerleştirme ve yayma hususunda görevlendirildiğine inanılan bütün peygamberlerin mesajının temel çerçevesi tevhîd teması etrafında dönmektedir.

Hz. Nuh da bu çerçevede "görevlendirilmiş" bir peygamber olarak karşımıza çıkar. Onun nübüvvet "risâlet" devrinin zorluğu tarihte ilk kez sistematik ve yaygın paganizmin ortaya çıkmış olmasıdır. Zor zamanların ve ağır şartların peygamber olarak, Hz. Nuh hayatı ve mücadelesi ile zaman ötesi anlam ifade eden bir rol model oluşturur. Bu çalışma; Hz. Nuh ve kavmi özelinde vahiy geleneğinin ezelî ilkesi olan tevhîd inancının kurucu, koruyucu ve kollayıcı rolünü insanlık genelinde yeniden okuma çabasıdır. Bu çabanın alt metninde şu ilke yer alır: Tevhîdin devre dışı kaldığı bir sürecin sonunda insanın değerinin yitirilmesi gerçekleşir; bu da kozmosun / dünyanın anlamsızlaşmasını doğurur. Değersiz ve anlamsız bir oluşun formlarını "bozan / yıkayan" katastrofik bir olay (Tufan) akabinde "arınarak, aklanarak" (katarsis) yeniden inşa mümkün olabilir. Öyle görünüyor ki; Hz. Nuh'un hayatı ve macerası bu ilkenin fenomonolojik bir örneğini oluşturmaktadır

Vahiy eksenli dinlerde kutsal kitap anlatımlarının ana retoriğini, toplumların ve peygamberlerin birbirleriyle olan tevhîd-inkâr mücadelesi oluşturmaktadır. Mukaddes değerler taşıyan bu dini öğretilerin önündeki en büyük handikaplardan birisi ise inanç düzeyinde yaşanan dejenerasyonların toplumun ahlakî değer yargılarına yönelik tahrif edici yansımalarıdır. Öyle ki, toplumsal kırılmaların yaşandığı bazı dönemlerde Allah'ın varlığını ve birliğini ortaya koyan tevhîd inancı unutulmaya yüz tutup yerini putperestliğe bırakmıştır. Oysaki tevhîd, vahiy eksenli dinlerin özünü ve ana mefhumunu oluşturan en

temel prensiptir. Tek bir yaratıcının varlığına dayanan özden kopuş ise, zaman içerisinde bu özün sağlamaya çalıştığı dosdoğru bir yaşam üzerine oluştan da kopuşu beraberinde getirmiştir. Bu minvalde Allah, tevhîd akidesinden kopan toplulukları peygamberler göndererek uyarmıştır. Uyarıların dinlenilmediği durumlardaysa mühlet verilen sürecin bir sonucu olarak insanların yaratıcıya olan sorumluluklarının ihmalini sert bir şekilde cezalandırmıştır. Tüm bu süreçlerin cereyan ediş sırası göz önüne alındığında, peygamberlerin yol gösterici ve doğru istikamete davet edici birer önder olarak insanlığa bilfiil gönderildikleri çağlarda, tevhîd mesajını yayma hususunda çeşitli sıkıntılarla karşılaştıkları, fakat bunlara karşı sabırlı ve itidalli bir duruş sergilemiş oldukları görülür.

Peygamberler tarihi incelendiğinde, nübüvvetle müjdelenen seçilmiş kişilerden birisi olarak Hz. Nuh'un yaşadığı çağda, insanların özellikle tevhîd inancından uzaklaşmış oldukları, hatta bağlı bulundukları toplumda ismi öne çıkan 5 putu fazlaca sevdikleri, bu putlara saygılarını ve hürmetlerini göstererek şirke yol açtıkları, bundan dolayı da ilahi kudret tarafından çeşitli şekillerde uyarıldıkları bilinmektedir. Bu 5 put daha sonra farklı form ve biçimlerle Cahiliye Araplarına kadar gelmiş ve aynı inanış benzer şekillerde devam ettirilmiştir. Bu durumdan Nuh suresinde şu şekilde bahsedilir: Dediler ki: "*Sakın ilâhlarınızı bırakmayın; hele Ved'den, Suvâ'dan, Yegūs'tan, Yeûk'tan ve Nesr'den asla vazgeçmeyin*!"[1] Hz. Nuh'un gönderilmiş olduğu dönemin toplumsal yapısı da işte böyle putperest bir algıyla şekillen ve tahrif içerisinde debelenen bir sürece girmiştir. Hz. Nuh ise, mensubiyet bağının bulunduğu bu topluma karşı bir kurtuluş reçetesi sunarken aynı zamanda tevhîd mücadelesini oluşturan temel unsurları ve yalnızca bir olan yaratıcıya tapınma inancını yaymaya da gayret etmiş, fakat bu çabası devrin önde gelen ve şirk üzerinden kendilerine toplumsal ayrıcalık ve rant sağlayan kişileri tarafından hoş karşılanmamıştır. Dahası, toplumun genel kesimi de Hz. Nuh'un tevhîdi mücadelesini ve birlikten dirlik duygusunu kazandırma gayretini kabul etmemiştir. Bu yüzden hem kendisi hem de kendisinin önderliğini ve nübüvvetini kabul eden azınlık sayıdaki takipçileri, bu tevhîdi mücadelede yer almayan inkârcı çoğunluğun tepki ve tehditlerine maruz kalmışlardır.

İnsanların sevgi, saygı, samimiyet, sorumluluk, sehavet ve sadakat gibi manevi üst değerleri bir kenara bırakarak, tevhîdi inanç akidelerinin asla kabul edemeyeceği maddi alt unsurlara tamah etmeleri, toplumdaki nominal kodların bozulmasına neden olmuştur. Oysa

---

[1] Nuh, 71/23.

İslamiyet gibi vahyi temel alan dinler, toplumsal yapının ana bileşenlerine de dikkat ederek, peygamberler aracılığıyla insanları yeniden özlerine dönmeye çağırırlar. Bu kadîm çağrının tavrı gereği de en küçük bir şirk hareketine dahi sert uyarılarla karşı çıkarlar. Nitekim, insanlık tarihi boyunca şirke karşı en net duruşu sergileyen kesim her zaman, Allah tarafından seçilerek toplumu doğru yola çağıran peygamberler ve bu peygamberlerin öğretilerine inanıp onların yolundan gitme cesaretini gösteren, hayatlarını bu uğura adamış, inanç ve tevekkül sahibi kimseler olmuştur. İbretlik hikayelerle dolu peygamberler tarihi incelendiğinde, tevhîd mücadelesinde yaşanılan zorlu süreçlerden edinilen irfanî tecrübenin insanlık için, günümüze dek yansıyan tüm hak-batıl mücadelesini anlamaya ve yorumlamaya değer, kadîm bir öğreti bıraktığı görülür. Bilinmelidir ki insanın olduğu her yerde sarsılmalar, kırılmalar ve yoldan sapmalar yaşanabilir. Özellikle, ilahi öğretilerin sağlamaya çalıştığı tevhîdi duruştan kopmak ve sıradan hayatın akışı içerisinde bir olan yüce yaratıcının peygamberler aracılığıyla insanlara gösterdiği istikameti önemsemeyip farklı inanç ve duygulara sapmak, insanlık tarihinde görülebilecek durumlardır. Bundan dolayı insanlar, beşerî kısıtlılıklarına rağmen yücelttikleri birtakım kişi ve/ya maddelere gereğinden fazla sevgi ve saygı gibi duygular besleyebilirler. Ancak vahiy eksenli dinlerin vermeye çalıştığı temel tevhîdi duruş, en yüce sevginin ve saygının gösterileceği yegâne kaynağın, sonsuz kâinatı yoktan var eden, yarattıkları üzerinden de insanlara çeşitli nimetler sunan ve tüm varlığın dayandığı asıl öz olan Yüce Allah olduğunun, insanların akıllarına ve kalplerine aşılanmasını sağlamaktır.

Bu çalışmanın amacı ise, tarihi ve dinî fenomenlere objektif lens ile analitik ve sentetik bir şekilde yaklaşarak ve yine fenomen teknesinde Hz. Nuh'u bir prototip olarak hayatını, mücadelesini ve çağdaş imalarını ortaya koymaktır. İlkesel olarak tevhîd asıl ve temel yönelim iken, zaman içinde eko-politik güç arayışları ve buna eşlik eden sosyo-kültürel dönüşümler bu asıl yönelimden insan ve toplumları uzaklaştırmış görünüyor. Hz. Nuh'un dönemi de tevhîd eksenli bir anlayıştan politeist varyantlı bir inanca dönüşümün proto-modelini sunar. Değer yargılarında ve ilkelerdeki dejenerasyon bahse konu dönemde toplumda putperestlik form ile kendisini ortaya koyar. Kurucu / başlatıcı prototipler—burada Hz. Nuh—böylesi bireysel ve toplumsal ortamlarda ıslah ve inşa edici rolleri ile devreye girebilmektedirler. Pagan reflekslerin politeist tezahürlerinin yaygınlaştığı bir toplumda "hak ile batıl" mücadelesi tarihî akışın karakterini belirler. Öte yandan—öyle görünüyor ki—putperestlik toplumdaki sosyo-ekonomik tahakkümün teo-kültürel kalıplara dökülmesinden ibarettir. Diğer bir ifade ile, putperestlik güçlünün zayıfı ezmesine,

toplumun parçalanmasına, birbirinden ayrışmasına ve birçok kötülüğün de ortaya çıkmasına yol açan sürecin hem sebebi hem de sonucu rol oynamıştır. Hz. Nuh, putperestliğin arttığı bir toplumda tevhîdi yaymaya çalışmış, zıttı olan şirkin ise yanlış olduğunu ifade etmeye çalışmıştır.

Çalışmanın diğer bir amacı da tevhîdin tepetaklak edilmesiyle ortaya çıkan sosyo-ekonomik ve eko-politik düzeneğin iptal edilerek yeni, yepyeni oluşun ve başlangıcın sembolik formu olan tufan olayını fenomonolojik olarak analiz etmektir. Vahiy eksenli dinlerin anlaşılmasında önemli bir kavram olan su imgesi bu analitik çerçevenin esasını oluşturur. Buna göre su, yeniden doğuşun bir işaretidir[2]. Su; hem tüm formları, şekilleri, oluşları ve durumları çözücü bir fonksiyona sahiptir, hem de temizleme/arındırma (katarsis / *catharsis*) görevi vardır. Hz. Nuh; tufan yaşadığı süreci anlamlandırma da su imgesi son derece önemlidir. Çünkü tufana inanmak, insanlığın suyun altında kalmasına ve yeni bir insan ırkının kurulması düşüncesi içermektedir[3].

Çalışmanın hedefi ise, Hz. Nuh'un tevhîd inancını yaymaya çalışırken verdiği mücadele, kurtuluş yolunun olanaklarını insanlara ulaştırmak için, yol üzerinde gerçekleştirdiği sorumlulukları yerine getirirken yaşadıklarını iki din ekseninde aktarmaya çalışmaktır. Bu çerçevede Hz. Nuh'un tevhîdi kodlarını yayma yolunda verdiği mücadeleyi iki büyük din ekseninde irdelemek, benzer ve farklı yorumlamaları ortaya koymaya çalışmak da bu çalışmanın hedeflerinden birisidir. Ayrıca insanlığın ikinci atası olarak bilinen Hz. Nuh'un yaşadığı süreçte gerçekleşen tufan olayı ve akabinde gelişen olaylar da tarafsız bir şekilde ele alınmaya çalışılması da bu çalışmanın hedeflerindendir. Böylece bu çalışma Yahudilikte ve İslamiyet'te Hz. Nuh'a yüklenen anlam ve manaları, iki dinin kutsal kitabından hareketle tevhîd inancı doğrultusunda anlaşılmasında bizlere katkı sağlamış olacaktır.

1.2 Konunun Tezleri, Alt Tezleri

Bu çalışma vahiy eksenli dinlerden olan Yahudilik ve İslamiyet'in tevhîd teması çerçevesinde Hz. Nuh'un yaşadığı süreci tarafsız olarak incelenmesinden oluşmaktadır. Bu

[2] Mircea Eliade, *İmgeler Simgeler*, (çev. Mehmet Ali Kılıçbay), Gece Yayınları, Ankara, 1992, s. 182.
[3] Mircea Eliade, *Dinler Tarihine Giriş*, (çev. Lale Aslan), Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 215.

çalışmanın tezi vahiy eksenli dinlerin tevhîd ekseninde döndüğünü, kurtuluş yolunun ana kopçasının bir olan varlığa olan bağ ve inanç olgusu üzerinde gerçekleştirilen edinimlerden geçtiğini anlatmaktır.

Çalışmamızı oluşturan alt tezleri ifade etmek gerekirse;

Hz. Nuh döneminde tufan fenomeninin gerçekleşmesinde etkili olan sosyo-kültürel, sosyo-maddi, sosyo-manevi olguların ne gibi çerçevede gerçekleştiğini aktarmaktır. Nitekim kurtuluş fenomeninin iki din perspektifinde kurtarıcı ve kurtuluş yolu penceresinde anlamaya çalışmak Hz. Nuh'u anlamayı daha etkin hale getireceği düşüncesi önemlidir. Tufanın gerçekleşmesi ve hayatın ikinci kez tekrardan başlaması birtakım sorunlar ve problemler teşkil etmiştir.

1.3 Kavramsal Çerçeve

Bu çalışmada vahiy eksenli dinlerden olan İslamiyet ve Yahudilik ile ilgili pek çok kavram kullanılmıştır. Bu kavramlardan bazıları şunlardır :

Tevhîd: Hiçbir insanın yahut varlığın Allah'a denk olmamasıdır. Yani Allahtan başka ilahın olmadığına inanmak ve buna tanıklık etmektir. Onun dengi hiçbir şey yoktur. O zamandan ve mekandan münezzehtir. Her şeyi yoktan var eden ve her şeyin sahibi yüce bir varlık olduğunu kabul etmektir[4].

Ulü'l-azm: İslam dinine göre Kur'an-ı Kerim'de adı geçen bazı peygamberler için kullanılan tabirdir. Peygamberler sıkıntı, bela gibi güçlüklere göğüs geren şahsiyetlerdir. Allah'tan aldığı mesajı ne olursa olsun insanlara tebliğ etmekle görevli olan peygamberler tüm eziyetlere katlanarak sabreder. Bu yüzden onlar için Ulü'l-azm kavramı kullanılmıştır. Sözlükte karşılık olarak “sabırlı ve kararlı kimseler”, gibi anlamlara denk gelmektedir. Alimler bu peygamberlerin Hz. Muhammed, Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa ve Hz. İsa'dan ibaret olduğunu ifade etmiştir[5].

---

[4] İsmail Raci El Faruki, *Tevhid*, (çev. Dilaver Yıldırım), İnsan Yayınları, İstanbul, 2006, s. 21.
[5] Muhammed Aruçi, “Ülü'l-Azm”, DİA, Cilt:42, Diyanet Vakfı Yayınevi, İstanbul, 2012, s. 294.

Putperest: Puta tapan insanlara verilen isimdir. Çoğunlukla çok tanrılı dinlerde farklı şekillerde temsil edilen bir suret şeklinde olabilen figürlerle temsil edilen bir nesneye tapınmadır. Bu nesne ağaç, bitki, hayvan veya herhangi bir nesne de olabilir. Bu tapınma duygusunun yaşandığı bölgelerde Tanrının nesneye hulul ettiğine inanılır. Bu yüzden bu tür toplumlarda nesneden ziyade aslında tanrısal güce taptığına inanılır[6].

Tufan: Canlı hayatın su ile tahribi anlamına gelir. Tanrı bu tahribi insanları cezalandırmak için kullanır ve yeryüzünü sular altında bırakır. Bu cezadan sadece inananlar kurtulur. Tufan olayı dünyadaki bir çok dinde değişik şekilde ele alır[7].

Profetik Gelenek: Vahiy eksenli dinlerin oluşturduğu bir gelenektir. Bu geleneğin var olmasındaki etken peygamberlik anlayışıdır. Peygamber Tanrı'dan aldığı mesajları insanlara aktarmakla görevli bir elçidir. Profetik gelenek peygamberlik anlayışına dayanan bir geleneğin adıdır[8].

1.4 Kılavuz/Metodoloji

Dinler tarihi disiplini dünyada var olan bütün dinleri incelemektedir. Bu yüzden bu disiplinde bir çok metot kullanılmaktadır. Biz de bu çalışmamızı Dinler Tarihi'nin ortaya koyduğu metotlar öncülüğünde gerçekleştirmeye çalıştık. Çalışmamızın isminden de anlaşılacağı üzere semavi dinlerden olan Yahudilik ve İslam üzerine bir karşılaştırma üzerine yapıldığı için çoğunlukla mukayeseli metodun kullanıldığı söylenebilir. Dinler tarihi disiplini kanun koyucu bir disiplin değildir. Dinler Tarihinde indirgemeci anlayıştan uzak durulmalıdır. Bu anlayışla beraber çalışmamızda Fenomonolojik metottan da istifade edilmiş, görünen olduğu gibi ele almaya çalışılmıştır.

[6] Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Ankara, 1998, s. 314.
[7] Gündüz, a.g.e. , s. 373.
[8] Kadir Canatan, *Yahudilik Hıristiyanlık ve İslam*, Beyan Yayınları, İstanbul, 2020, s. 16.

1.5 Kaynakça Analizi

Bu konuyla ilgili Türkiye'de yapılmış bir çok akademik çalışma bulunmasına rağmen dinler tarihi disiplininde bir eksiklik hissedilmesi bu çalışma üzerinde yoğunlaşmamıza sebep olmuştur. Özellikle putperestlik formları ve tezahürleri ekseninde yapılan araştırmalar konuyu anlamakta önem arz eder. Hz. Nuh alanında yapılan çalışmalar özellikle topografya, demografi gibi alanların anlaşılmasını gerektirir. Bu minvalde araştırmamızda temel referans noktası Kuran-ı Kerim ve Tevrat anlatımları oluşturmaktadır. Bu çerçevede ağırlıklı olarak vahiy eksenli dinlerden olan İslam ve Yahudilik üzerine yazılan eserleri dikkate almayı tercih ettik. Çalışmamızı hazırlarken bu alanda şimdiye kadar yazılmış her türlü kitap, bu konuyla ilgili ansiklopedi maddeleri, yapılan tez çalışmaları ve makaleleri taramış bulunmaktayız. Vahiy eksenli dinlerden olan Yahudilik için Hayrullah Örs'ün “Musa ve Yahudilik”, Mehmet Bayraktar'ın “Üç Dinin Tarihi Yahudilik, Hıristiyanlık, İslam”, Mahmut Nana'nın “Yahudi Tarihi”, Kürşat Demirci'nin “Yahudilik ve Dini Çoğulculuk” ve Paul Johnson'un “Yahudi Tarihi” gibi çeşitli kitaplardan faydalanmaya çalıştık. Vahiy eksenli dinlerden olan İslam için de kaynak olarak Kutsal kitap ve tefsir kaynakları Hz. Nuh ekseninde tarandı. Aynı zamanda İmadüddin Halil'in “İslam'ın Tarihi Yorumu Kitabı , Mustafa Asım Köksal'ın “Peygamberler Tarihi”, Ahmet Cevdet'in “Kısas-ı Enbiya”, Luis Lamia el-Faruki'nin “İslam'ın Kültür Atlası”, Bahaeddin Sağlam'ın “Tevratta ve Kur'anda Nuh ve Tufan Kıssası Gılgamış Destanı ve Açılımı Tevrat Metinlerinin Günümüze Gelişleri”, Muhammed Sallabi'nin “Hazreti Nuh Aleyhisselam ve Büyük Tufan”, Murat Kayacan'ın “ Kur'an'da Hz. Nuh'un Toplumsal Islah Çabaları”, Salah Abdulfettah el-Halidi'nin “Hz. Nuh(as) ve Bin Yıllık Daveti”, Mehmet Okuyan'ın “Kıssalar Ne Söyler? Hz. Nuh” gibi çeşitli kitaplardan istifade etmeye çalıştık.

Bu çalışmayla beraber Hz. Nuh'un Yahudilik ve İslamiyet gibi vahiy eksenli dinlerdeki rolünün anlaşılmasında ve bundan sonra bu konu hakkında araştırma yapacak kişilere de yardımcı bir kaynak olabilmesi hususunda önem arz etmektedir. Özellikle Hz. Nuh alanında yapılan araştırmalarda sosyo-kültürel kodların anlaşılması ve sürecin bu minvalde değerlendirilmesinin eksik kaldığı anlaşılmaktadır. Biz bu çalışmamızda tarihi süreci, yaşanılan sürecin bağlamları ve perspektiflerini de dikkate alarak değerlendirmeye çalıştık. Özellikle putperestliğin getirdiği kodlar konuyu anlamakta ve mana vermekte

önem arz etmektedir. Bu çalışma bir anlamda Hz. Nuh döneminde gerçekleşen süreci anlamada farklılık ortaya koymaktadır.

1.6 Kapsam ve Sınırlılıklar

Çalışmamızın kapsamını vahiy eksenli iki dinin Hz. Nuh hakkındaki anlatımlarının ortaya koyulması ve mücadelesinin anlaşılmaya çalışılması oluşturmaktadır. Araştırmamızın kapsamı bakımından bir diğer husus da Hz. Nuh'un nasıl bir prototip olarak günümüzde anlaşılması gerektiği ortaya koyulmaya çalışılacaktır. Bu hususta iki dinin ana kaynakları araştırılarak ortaya genel kabuller koyulmaya çalışılmıştır. Çalışmamızla ilgili bir çok araştırma bulunmasına rağmen konumuz ile ilgili Dinler Tarihi disiplininde bütüncül bir çalışma bulunmamaktadır. Özellikle yaşanılan süreci değerlendirmek dönemin bağlamları ve dinamiklerinin iyi bilinmesinden geçmektedir. İnsanlar duygu kodları ve ifadelerini vahdetten kesrete geçirmesi konuyu anlamada önem arz etmektedir. Araştırmamız ile ilgili sınırlılıklardan bahsetmek gerekirse bu konuda bir çok çalışma olması özellikle ve Kuran-ı Kerim kıssalarının açıklanmasında önemli bir kaynak olan tefsirlerde bir çok İsrailiyat ve ayrıntılı bilgi bulunması bu çalışmanın sınırlılıklarındır. Bununla birlikte Covid-19 in getirdiği zorluklarda bazı kaynaklara erişme konusunda birtakım zorlukları da beraberinde getirmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

METODOLOJİK PARAMETRELER

2.1. Kurucu / Başlatıcı Arketip ve Prototip

Din, insanları birbirine bağlayan ve bir arada yaşama olgusunu geliştiren en önemli kurumlardan biridir. Birlik ve dirlik gibi kopçaların sarih çizgilerle birbirine bağlandığı din olgusu, insanın hayata anlam verme parametrelerinden birisini oluşturmaktadır. İnsanların yaşam şartlarının ayrılmaz bir parçası olan din, hayatın şekillendirilmesinde son derece katkı sağlamaktadır. Vahiy eksenli olsun, kült eksenli olsun din fenomeni esas olarak bir "bağlılık" (*religare*) içerir. Bu bağlılık hem insanlığın insanüstü otorite ile irtibatında hem de toplum olarak bir arada kalması ve hayatını idame ettirmesinde kendini gösterir. İnsan, birlik ve dirlik duygusunun geliştirdiği fenomen teknesinde hayatını yaşamakta daha değerli enstrümanlara sahip olur.

Genel olarak şunu ifade etmek yerinde olacaktır: Bütün dinlerde zati veya gayri zati, aşkın veya içkin mutlaka bir Tanrı tasavvuru mevcuttur. Vahiy eksenli dinlerde Tanrı en yüksek konumda, benzersiz, eşsiz ve mutlak kudret olarak kabul edilir. Bu kudreti ve iradesi ile Tanrı her şeyin mutlak yaratıcısıdır. Yaratılanların en üstünü de insandır.

Öte yandan, Tanrı tasavvuru bir arketip olarak inançlarda, duygu ile düşünce kodlarında ve davranış kalıplarında okumak mümkündür. Aynı şekilde Tanrı arketipi toplumun kaynaşmasında ve düzen içerisinde yaşamasında bilinçdışı olarak aktif rol ifa eder[9]. Kısaca ifade etmek gerekirse, Tanrı anlayışı insanlık için tarih sahnesinde bütünleştirici bir etkiye sahiptir.

İnsan duygu, istek, zorunluluk ve sorumluluklarla varoluş yolculuğuna devam edebilir. Mutlak Varlık'a itaat etmek, kendini, toplumu ve çevreyi değiştirmek gibi birçok yükümlülükler altında varlığını sürdürmeye çalışır. Vahiy esaslı dinlerdeki tevhîdden vahdete uzanan çizgide bir norma göre hareket edildiğinde birey ve toplumlar mutluluğa ve huzura ulaşabilecektir; zira "mutlak tek" olmadan "dirlik ve bütünlük" idealini tarihsel

[9] Carl Justav Jung, *Analitik Psikoloji*, (çev. Ender Gürol), Payel Yayınevi, İstanbul, 2006, s. 82.

panoramada gerçekleştirmek oldukça zordur. “Dirlik ve bütünlük” arzusunun zıddı davranışlar ise genelde mutsuzluk ve pişmanlığı da yanında getirecektir[10].

Vahiy eksenli dinlere göre din olgusu ilahi bir bildirim olması sebebiyle insanüstüdür. Din her şeyden önce bir otoriteye inanmak anlamına gelir. İnsan, doğası ve yapısı gereği bir otoriteye bağlanmak, sığınmak gibi eylemlere sahip bir varlıktır. Tarih boyunca en ilkel kabilelerde dahi bir otoriteye bağlanma / güvenme / sığınma gibi eylemler görülmüştür. Din olgusu insan için adeta bir ışık olmuş, yaşamını ve hayatını anlamlandırmada etkili bir fenomen olmuştur.

2.1.1 Kurucu Prototip Olarak Peygamberlik

Vahiy eksenli olsun kült eksenli olsun tüm dinler, kutsaldan mesaj alma ve onu halka iletme unsurlarını içermektedir. Teistik dinler açısından Allah'ın peygamberlik müessesiyle insanlar ile bağ kurması hayati bir işlev taşımaktadır. Bu bağ insanlığın kurtuluşu için önem arz eder. Allah, peygamber aracılığıyla uyarır ve insanların kurtuluşu için önemli ifadeleri halka ulaştırır. Peygamber bir nevi Allah ile toplum arasında elçilik görevi ifa eder. Allah'tan aldığı mesaja uyulmadıkça halkın kurtuluşu gerçekleşemez.

Farklı yorumlamalar içerse de vahiy eksenli dinlerden olan Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet peygamberlik geleneğini kabul etmiştir. Peygamberlik müessesi, ilahi kökenli dinlerin oluşmasında kilit rol oynamıştır. Bundan dolayı vahiy eksenli dinler Profetik(Nebevi) gelenek üzerine inşa edilmiştir. Profetik gelenekte dinin oluşmasında kilit rol alan kişi peygamberdir. Peygamber, kendinden önce gelen peygamberleri tasdik eder onu yalanlamaz. Allah'ın gönderdiği emirleri, kuralları ve ifadeleri uygun bir şekilde aktarır[11].

Profetik(Nebevî) gelenekte temel çerçeve, Allah'ın birliği ve ahlaki emirlerin ilanı ekseninde dönmektedir. Bu da vahiy denen özel bilgi türü ile insanlara aktarılır. Bu gelenek Ortadoğu dinlerinin ana karakterini oluşturur. Ortadoğu, Profetik gelenek üzere

---

[10] İsmail Raci el-Faruki ve Luis Lamia el-Faruki, *İslam Kültür Atlası*, (çev. Mustafa Okan Kibaroğlu), İnkılab Yayınları, İstanbul, 1999, s. 92.
[11] Kadir Canatan, a.g.e., s. 16.

inşa edilen çıkış noktası olup dünyaya yayıldığı bir bölge olmuştur. Bu bölgeye gönderilen dinler köken olarak Hz. İbrahim'e dayanmaktadır.

Profetik(Nebevî) gelenek üzere inşa edilen dinler tek bir kaynaktan beslenir, verdikleri mesajlar tevhîd noktasında birbirlerine paralellik göstermektedir. İnsan, inanç noktasında bilgiye aç bir varlıktır. Bu yüzden ilahi güç tarafından birçok kez peygamber gönderilerek bu ihtiyacı giderilmiştir. Peygamberler gönderildikleri kavimlerde rol model görevi üstlenmiş, insanların kafalarında oluşan sorulara anlaşılır cevaplar vermeye çalışmıştır.

Öte yandan birçok din kurucu karaktere sahiptir. Kurucu kişiler dinin kurumsallaşmasında ve inananların bir araya gelmesinde kilit rol oynamıştır. Profetik(Nebevî) gelenekte bu görevi peygamberler üstlenmiştir. Allah adaleti gereği her topluma peygamber göndermiştir. Tarihi süreç içerisinde peygamberler tebliğ görevini yerine getirmiştir. Görevleri ise doğruluktan ayrılan kişileri uyarmak, topluma temel ahlaki ve dini ifadeleri hatırlatmaktır.

2.1.2 Kurucu Arketipsel Kodlar ve Hz. Nuh

Din, insanlık tarihinin derinliklerine ulaşan bir olgudur. İnsanlık, var olduğundan beri her yerde ve her zamanda yüce/ulu bir varlığa bağlanma ihtiyacı duymuştur. Bununla birlikte insanlık tarihinin her döneminde din, hayatın ayrılmaz bir kopçası olmuş ve sürekliliğini korumuştur[12]. İnsanların hayatlarını idame ettirmesinde, birlik ve dirlik fenomenlerinin doğru bir zemin üzerine oturmasında din önemli bir rol ifa eder. Allah, tarih boyunca insanlara ilahi yasalar ve prensipler çerçevesinde yönlendirmek üzere peygamberler göndermiştir. Peygamberler, ilahi iradenin buyruklarını insanlara aktarmada büyük bir görev üstlenmiş seçilmiş kişilerdir. Bütün peygamberler mesajı aynı kaynaktan almış, temelde benzer mesajları insanlara sunmuşlardır. Mesajın ana kopçası tevhîd ve tezahürleridir. Özellikle peygamberlik vurgusu tevhîdi çizginin getirdiği izlekler ekseninde dönmektedir.

Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam dini, ortak ata olarak İbrahim peygamberi referans kabul eder. Profetik(Nebevî) gelenek dünyanın birçok bölgesinde yayılma başarısı

[12] Abdurrahman Küçük ve Günay Tümer, *Dinler Tarihi*, Ocak Yayınları, Ankara, 1993, s. 38.

göstermiş Ortadoğu kaynaklı bir gelenektir. Bu gelenekte kurucu-başlatıcı özne olarak seçilen peygamber, Allah'tan aldığı mesajları tebliğ etmekle görevli kişidir[13].

Hz. Nuh özellikle kurtuluş ve yol fenomenlerinin anlaşılmasında prototip bir modeldir. Çünkü onun mücadelesini gerçekleştiren unsurlar bağlılık ve dirlik fenomenlerinin yansımaları üzerine inşa edilmiştir. Bu çerçevede kurtuluş yolundan sapmalar ve dejenere olan süreç peygamberin görevini zorlaştırmıştır. Nitekim süreç içerisinde insanların gösterdikleri aksiyonlar ceza fenomeninin devreye girmesine sebep olmuştur. Tevhîd akidesinin ilk bozulduğu zamanlarda Hz. Nuh kavmine gönderilmiş, kavmi de ilk cezalandırılan topluluk olmuştur[14].

Farklı toplumlara gönderilse de peygamberlerin getirdikleri din, verdikleri mesaj ana eksende birbirleriyle paraleldir. Peygamberler, insanlara yararlı ve zararlı şeyleri bildirmek, emredilen ve yasaklanan durumları aktarmakla görevli olan seçilmiş kişilerdir. Peygamberler insanlara saadet ve kurtuluş yolunun gerçekleşmesi için mesajları insanlara aktarır. Bu çerçevede kurtuluş Allah'tan aldığı ve emir ve ilkeleri insanlara aktarmakla görevli olan peygamberlerin getirdikleriyle bilinebilir. Kurtuluş, insanların Allah'a olan bağlılığından geçmektedir. Peygamberler insanların Allah ile bağ duygusunun gelişmesinde ve aktarımında değerli bir rol üstlenir. Bu minvalde önemli olan kavram tevhîd olgusudur. Tevhîd, insanların varlıkla olan bağını güçlendiren akideler üzerine inşa edilen inanç sistemidir.

Peygamberler görev esnasında zorlu süreç(ler) yaşayan, toplum için birer rehber ve ışık olmuştur. Toplumda içerisinde gerçekleşen bozulmalar ve ahlaki çöküşlerde bir mücadele kaynağı olmuş saadet ve kurtuluş için adeta bir fener olmuştur.

Din insanlar için yalnızca bir amel değil aynı zamanda Allah'ın bir rahmetidir. Dinin ana gayesi insanı ve insanlığı vahiy yoluyla ilahi aleme götürmektir. Doğru, dürüst, düzgün bir toplum yapısının inşası insanı kurtaran fenomenlerle gerçekleşir. Din, toplum düzeninin korunmasını amaçlayan bir kurumdur. Din ile birlikte birey kendini kontrol etme gücünü bulur. Bu eksende mesajların ana gayesi insanın davranışlarının sonucunda ne ile karşılaşacağı ekseninde dönmektedir. Bu minvalde Allah'ın varlığına inanan insan, kötü olan fiillerden uzak durup iyi olanı tercih etmeye gayret eder[15].

---

[13] İsmail Raci el-Faruki ve Luis Lamia el-Faruki, a.g.e., s. 77.
[14] Muhammed Sallabi, *Hazreti Nuh Aleyhisselam ve Büyük Tufan İnsanlık Medeniyetinin İkinci Doğuşu*, (çev. Asım Sarıtaş ve Mustafa Çelik), Ravza Yayınları, İstanbul, 2020, s. 72.
[15] Küçük ve Tümer, a.g.e., s. 40.

Yahudilikte ve İslam'da kurtuluş ana eksende bireyin kutsala olan itaat duygusuyla gerçekleşmektedir. Birey itaat duygusunun formlarını, yol üzerinde gerçekleştirmesi gereken ifadeleri, Allah tarafından insanlara gönderilen emir ve nehiylere ulaşmakla öğrenir. Nitekim emir ve nehiyler ana eksende toplumu birbirine bağlayan ilkelerdir. Öyle ki süreç içerisinde bu ilkelerin dejenere olması ve kopuşun giderek hızlanması toplum içerisinde karışıklara neden olur [16]. İtaatsizlik durumu peygamberlerin görevini zorlaştıran olguların gün yüzüne çıkmasını sağlamaktadır. Öte yandan bağ ve yoldan kopuş süreçte güçlünün zayıfı ezmesi, adalet düzeninin bozulması, gelir adaletsizliği gibi olguları da hızlandırır. Görülüyor ki itaatten kopuş beraberinde toplumsal ayrışmalara da yol açar. Peygamber ana çerçevede bu ayraçların oluşmaması için mücadele veren seçilmiş kişilerdir. Hz. Nuh bu eksende Yahudilik ve İslam dini için önemli imalar taşıyan bir prototiptir.

2.2. Kurtarıcı, Arındırıcı ve Diriltici Fenomen Olarak Tufan

Vahiy eksenli dinlerin kutsal kitap anlatımlarının en önemli parametrelerinden birisi de insanın sorumluluğu ekseninde dönmektedir. İnsan, fiillerinde özgür iradeye sahip olmakla birlikte kendisine verilmiş hürriyet duygusuyla yaşama bir anlam katar ve hayatını idame ettirir. Bununla birlikte insan, sorumluluk iradesiyle eylemlerini gerçekleştirmiş ve birtakım davranışlarda bulunmuştur. Peygamberlerin mücadeleleri, insanların ortaya koyduğu iradelerin yansımalarını Allah'ın bildirdiği şekilde düzeltmeye çalışması üzerine inşa edilir.

İlahi irade, insanların bir arada mutlu bir şekilde yaşamasını, adalet kodlarıyla / imalarıyla yönetilmelerini, adil bir toplum inşa edilmesi için imkan vermiştir[17]. Allah'ın insanlara imkan vermesi merhametinin bir gereğidir. Çünkü varlık, varlığın varlık içinde var olması için şans verir. Bu şans toplumun geneli tarafından kabul görmemiş peygamberlerin toplumlarda çetin mücadele vermesine neden olmuştur

Vahiy eksenli dinlerde ilahi güç her yerde ve zamanda diridir. Her yerde hazır ne nazırdır, hiç uyumaz ve her zaman faaldir. Bundan dolayıdır ki yarattığı varlıkların ona

[16] James L.Cox, *Kutsalı İfade Etmek Din Fenomenolojisine Giriş* (çev. Fuat Aydın), İz Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 176.
[17] İmadüddin Halil, *İslamın Tarih Yorumu*, (çev. Ahmet Ağırakça), Akdem Yayınları, İstanbul, 2019, s. 155.

ibadet etmesini ister. Bununla birlikte varlık insanları mücadeleye teşvik eder ve mücadelenin sonucunda da ödüllendirme ve cezalandırma gibi bir takım sonuçlarla insanları sınar[18].

İlahi kudret, tevhîd çizgisinin getirdiği normlarla insanın birlikte yaşamasını sağlayan unsurları insanlara ulaştırır. Doğru, dürüst, düzgün bir toplum inşası için gerekli enstrümanlara sahip tevhîd olgusu, belirli dönemlerde toplum tarafından kabul görmemiş insanların farklı eğilimler göstermesiyle tepetaklak edilmiştir. Dolayısıyla toplumlar bazı dönemlerde Allah'ın aktif müdahaleleri ile karşı karşıya kalmıştır. Bunu da öncesinde peygamberlerin insanları uyarması şekliyle gerçekleştirmiştir[19]. İslam'a göre Allah bu tür müdahalelerini adalet ekseninde gerçekleştirmiştir[20]. Vahiy ile belirlenen en temel akide tevhîd perspektifinde dönmektedir. İlahi güç, kullarının kendisine karşı boyun eğmesini ve ibadet etmesini ister bunu da belirli metotlarla insanlara aktarmıştır[21].

Bu metotlar ve uğraşlar insanların davranışlarını düzeltmek için verilen bir fırsattır. Tarihi süreçler ve akabinde gerçekleşen cezalar bir anda gerçekleşmemiştir. Yaşanılan süreçler birtakım olay ve merhalelerden geçerek gerçekleşmiştir[22]. Hz. Nuh'un kavmi de bu süreci yaşamış sonunda ağır bir ceza ile karşılaşmıştır. Bu cezalar o dönemde yaşayan kimseler için kurtarıcı ve diriltici bir fenomen olarak görülebilirken cezalandırılan kimseler için ise acı bir deneyim olmuştur. İlahi güç tarihe aktif bir şekilde müdahale eder, kendisine inanan bireyler için kurtarıcı ve arındırıcı birtakım etkilerde bulunur. Tufan olayı bu şekilde düşünüldüğünde net bir şekilde arındırıcı ve diriltici bir fenomen olarak karşımıza çıkar ve katarsis süreci anlamlandırmada önemli bir yol çizer.

Tufan olayı ve izleklerinin anlatımları sadece vahiy eksenli dinlerle sınırlı kalmamış dünyadaki birçok dinde farklı şekillerde bahse konu olmuştur. Özellikle tufan olayının anlaşılmasında önemli rol ifa eden su fenomeni de olayın anlaşılmasında önem arz etmektedir. Birçok dinde ve anlatımda karşılığı olan su fenomeni, tufan olayında ceza ve kurtarıcı rolünün yapıtaşı olmuştur. Bununla birlikte su fenomeni birçok dinde önemli bir arınma simgesidir.

---

[18] Mustafa Ünal, *Din fenomenolojisi Tarihçe Yöntem Uygulama*, Geçit Yayınları, Kayseri, 1999, s. 176.
[19] Maide, 5/19.
[20] el-Enam, 6/131.
[21] Salâh Abdulettâh el-Hâlidî, *Hz. Nuh (a.s) ve Bin Yıllık Daveti* (çev. Murat Bahar), Nida Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 38.
[22] Mazharuddîn Sıddıkî, Kur'an'da *Tarih Kavramı,* (çev. Süleyman Kalkan), Pınar Yayınları, İstanbul, 1990, s. 28

Su hayatın en önemli maddelerinden birisidir. Suyun arındırıcı ve dindirici işlevinin ağır telakkilerde hissedildiği tufan fenomeni Nebevî gelenekte de önemli bir yer tutar. Tufan fenomeni insanlığın sular altında kalması ve yeni bir insanlık döneminin kuruluşu fikrini içermektedir. Büyük bir felaket anlatımı içeren tufan fenomeni aynı zamanda yeni bir varoluş macerası da içermektedir. Tufanla birlikte yeni insanların dünyaya hükmettiği dönem başlamıştır.[23]

Tufan, su ile yeryüzündeki canlı hayatın tahribidir. Allah, tarihe aktif müdahalesiyle tüm yeryüzünü ya da belirli bir alanı sular altında bırakmış inançsızları yok etmiştir[24]. Tufan kelimesi Arapçada karşılık olarak şiddetli yağmur, su baskını gibi anlamlara gelmektedir. Tufan kelimesinin İbranicede karşılık olarak mabul kelimesine denk gelmektedir. Mabul kelimesi ise yağmur fırtınası, su baskını gibi anlamlarına gelir. Genel olarak Tufan su ile özdeşleştirilse de ateş, deprem, kar gibi felaketler ile de karşılık bulmaktadır. Ancak genel olarak tufan, su ile daha ön planda olduğundan dolayı Hz. Nuh zamanında meydana gelen büyük felaketi ifade etmektedir[25].

2.2.1 Kurtarıcı, Arındırıcı ve Diriltici Fenomenlerin Analizi

Vahiy eksenli olsun kült eksenli olsun dinlerin ana mottolarından birisi de kurtuluş inancıdır. Kurtuluş, dinin müntesipleri için kurtarıcı bir yol olmuş, bu yolda verilen mücadeleler de dinin ana kritik hedeflerinden birisi olmuştur. Kurtuluş yolu, içinde birçok fenomen ve kutsal ifadeler barındırmaktadır. Bu başlıkta genel olarak Hz. Nuh anlatımlarında değerli bir fenomen olan su ve kendisine ritüeller gerçekleştirilen putların analizi yapılacaktır. Nitekim putperestlik olgusu Hz. Nuh dönemiyle sınırlı kalmamış, farklı form ve şekillerde kendisini belirli dönemlerde göstermiştir. Put olgusunun önemli olduğu inanç havuzlarında taş / obje gibi tapımlar sıkça görülmektedir. Öyle ki Hz. Nuh döneminde insanlar kendisine tapılan, ibadet edilen putlarla paganist refleksli bir yaşam çizmiştir. Bununla beraber müntesiplerin kurtuluş yolunda vereceği mücadele ve kutsala verilen manalar, hayata anlam vermede önemli imalar barındırmaktadır. Çünkü din, kutsala

[23] Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 215.
[24] Şinasi Gündüz, a.g.e., s. 373.
[25] Ömer Faruk Harman, "Tufan" , DİA, Cilt:41, Diyanet Vakfı Yayınevi, İstanbul, 2012, s. 322.

yapılan tapınmadır. Tapınma duygusu, dine inanan müntesiplerini bir arada tutma, belirli ritüellerin yerine getirerek aidiyet oluşturma gibi anlamlar barındırır.

İnsan, yaratılışından itibaren inanma duygusuna sahip bir varlıktır. Bununla birlikte insan, zorlu süreçler geçiren, hastalıklar atlatan ve hayatını idame ettirmeye çalışmak gibi hayati fonksiyonları yerine getirmeye çalışan bir canlıdır. Bu gibi durumlarda insan, belirli bir güce sığınma / inanma ihtiyacı duyar. Bu güç farklı isimlerle adlandırılsa da ortak payda da bir tapınma duygusu vardır. Bu inanma duygusu Allah'a olan bağlılık, dini uygulamalar ve ibadetleri yerine getirme gibi değişik form ve şekiller içermektedir. Bundan mütevellit yüce bir kudrete inanma biçimleri farklılık gösterebilir.

Tek varlığa olan bağlılık ve ona ibadet etme gibi inanç biçimleri genel olarak monoteizm olarak isimlendirilir. Teklikten ziyade varlıkların çokluğunu kabul eden inanç sistemi ise politeizm olarak isimlendirilir. Monoteizm, açık bir şekilde tek bir ilahi gücün varlığını kabul eder. Politeizm öğretisi ise Tanrı ile birlikte Tanrılar veya Tanrısal varlıklar oluşabileceğini kabul eder. Monoteizm eksenli dinlerde varlığın çok şekilde tezahür etmesi / bulunması gibi durumlar keskin bir şekilde reddedilir. İlahi dinlerde açık bir şekilde monoteizm öğretisi görülür[26].

İlahi dinlerin temel amacı insanları, yanılgı içine düştüğü durumlarda peygamber aracılığıyla uyarmaktır. Bu uyarılar belirli zamanlarda kabul görmemiş, sonucunda insanlar inanç ve uygulamalardan kopmalar yaşamıştır. Özellikle Hz. Nuh döneminde monoteist eksenli inanç tasavvuru yerini politeist eksenli inanç öğretisine bırakmıştır. Yahudilik ve İslam'a göre kurtarıcı özne olan peygamber kurtuluşun anahtarını elinde taşır. Nitekim tarihi kritik süreçlerde peygamberler vahiy eksenli dinlere göre tebliğ faaliyetlerinde bulunur. Bu çerçevede peygamberler, mesajları alma ve ulaştırmada önemli misyona sahiptir. Nebevî gelenek, inşasını peygamberlerin insanlara ulaştırdıkları öğretilerle kurmaya çalışır. Bu gelenekte kurtarıcılar peygamberler olduklarından dolayı Hz. Nuh böyle bir vizyona sahip olmuştur.

Kurtarıcı olarak Hz. Nuh yaşadığı süreçte bölgeye, topluma, bireylere aktif bir şekilde imalarda bulunmuş, monoteist eksenli inanç tasavvuru ve izdüşümlerini insanlara aktarmaya çalışmıştır. Ancak bu mücadeleler her peygamberin yaşadığı tecrübeler gibi fayda etmemiştir. Toplumun genelinde monoteist eksenli yaşam tarzı zamanla yerini politeist eksene bırakmıştır. Nitekim süreçte yaşanan politeist eksenli yaşam biçiminin

---

[26] Ekrem Sarıkçıoğlu, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2002, s. 178.

sarkaçları toplumu derinden etkilemiştir. İnsanlarda gelişen putperestlik anlayışı, değişik taş ve sembollere farklı anlam(lar) yüklenmesine etki etmiştir. Öte yandan bu anlayışla beraber toplumda sosyal ve psikolojik açıdan kırılmalar yaşanmıştır.

İnsan taş, kaya parçası vb. değişik parçalara farklı manalar yükleyebilir. Belirli dönemlerde insanlar taşın bütünleştirici gücüne inanmıştır. Taşların kutsal gücüne inanan insanlar, tapınma, adanma gibi ritüellerle farklı madde / eşyaya dinsel saygı göstermiştir. Bu tür inanç havzası ve skalasında taşlar, taş olduklarından mütevellit kutsal değildir. Taşların kutsal olması bir şeyi temsil etmesinden ve canlandırmasındandır. Taşlara tapan insanlar bunu kendilerini korumaya yönelik bir araç olarak kullanmış olabilir. Yani taşlar tapımın nesnesi değil, amaca ulaşan araçtır[27]. Özellikle politeist eksenli dinlerde bu süreçler yaşanmaktadır. Çünkü politeist eksenli inanç tasavvuru kendisinde birden fazla Tanrı inancı barındırır. Yahudilik ve İslam dininin ana mücadelelerinden birisi de politeist eksenli inanç biçiminin varlık anlayışının yanlış olduğunu vurgulamaktır. Peygamberler tevhîd kodlarını varlığın bildirdiği şekilde yayıp zıttı olan şirkin yanlış olduğunu vahiy yoluyla insanlara ulaştırır. Ana amaç doğru, dürüst, düzgün bir toplum inşasında tevhîd kodlarını yaymaktır. Tevhîd, putperestliğin getirdiği yaşam biçimlerini düzeltmek için ilanını tek varlık ekseninde gerçekleştiren inanç biçimidir.

Putperestlik, puta tapınma / adanmadır. Putlar, kutsalın tezahürü olmakla kendisinde birtakım Tanrı suretleri ve insanı vasıflarda taşımaktadır. Aynı zamanda put'da Tanrısal güç ve/ya Tanrısal ruhun varlığına da inanılır[28]. Kurtarıcı fenomen olarak çok tanrılı dinlerde putlar önemli bir yer tutar. İlkel toplumlarda bu ifade ve imalara daha sık rastlanır. Özellikle Hz. Nuh döneminde insanların kendi elleriyle yaptıkları putlar politeist sürecin başlamasına ve hızlanmasına sebebiyet vermiştir. Hz. Nuh döneminde inanç biçimi çok tanrılı politeist tanrı tasavvuruna dönüşmüştür.

Kendilerine tapılan objeler, ana bağlamda vahiy eksenli dinlerin en büyük mücadelelerinden birisidir. Kutsal, politeist eksenli inanç biçimlerinde farklı şekillerde tezahür edebilir. Bu tip durumlarda kurbanlar kesilen, ritüeller yapılan, tazim edilen kutsal bir nesne olabilir. Kurtarıcı olgu bu tip durumlarda kutsalın tezahür ettiğidir. Eliade bu durum için *hiyerofani* kavramını kullanmaktadır. Kutsalın tezahürü bir nesne ya da çok

---

[27] Eliade, 2003, a.g.e., s. 222.
[28] Ekrem Sarıkçıoğlu, *Din Fenomenolojisi (Dinlerin Mahiyeti ve Tezahürleri)*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2011, s. 79.

büyük bir simge / figür olabilir[29]. Hz. Nuh'a karşı çıkan kavmi, kurtarıcı olarak putlara tapmış, kutsal olarak atfettiği putlara ibadet etmiştir. Yani kutsal olarak ibadet ettiği, kutsalın tezahürü olarak inandıkları putlardır.

Hz. Nuh döneminde insanların politeist varyantlı bir yaşam biçimi geçirdiği, tevhîd imalarını reddettiği görülmektedir. Bu eksende değerlendirildiğinde politeist eksenli inanç biçiminde Tanrı ile taş, heykel vb şeylere de kutsallık atfedilmesi olumsuz durumların yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Bu gibi durumlarda insanlar kurtarıcı olarak Tanrı ile birlikte başka cisim, madde veya türevlerine farklı anlamlar / manalar yüklemiştir. Dolayısıyla bu durum toplumda kırılmalara yol açmış ve farklı alanlarda bozulmalar gerçekleşmiştir. Özellikle toplumda seçkincilik duygusunun gelişmesi ve ayrıcalıklı bir sınıfsal yapının oluşması vahyin kodlarını tepetaklak etmiştir.

Hz. Nuh döneminde yaşanan katarsis süreci anlamak ve anlamlandırmak için put ifadesinin mahiyetini iyi bilmek gerekir. Putperestlik, Yahudilik ve İslam gibi dinlerin ana ifadesi olan tevhîd çizgisinden sapma yaşamasına sebebiyet veren inanma biçimidir. İslam dinine göre Hz. Nuh'un kavmi *Vedd, Suva', Yeğus, Yeûk, Nesr*[30] gibi putların kutsallığına inanırdı.

Rivayetlere göre bu beş isim, Adem peygamber ile İdris peygamber dönemleri arasında yaşamış salih kişilerdir. Bu kişilerin vefatı yakınlarını üzmüş onların suretlerini yapmaya sevk etmiştir. Yapılan heykeller ilk nesil zamanında vefat eden salih kişilerin hürmetine yapılmış dönemin insanlarının dikkatini çekmiş, etrafında dönerek ibadet etmesine sebep olmuştur. İkinci kuşakta ise heykellere olan saygı daha da artmış, onlardan sonra gelen nesilde ise bu heykellerin neden yapıldığına ilişkin bir bilgi kalmayınca heykelin bir önem arz ettiğini, bunu da geçmiş insanların tazimlerinin gerçekleştirmesiyle bağdaştırmışlardır. Bunun yanlış olduğunu dile getirmeye çalışan Hz. Nuh yaşadığı süreçte kavminin çoğunluğu tarafından karşılık alamamış, büyük bir isyanla karşılaşmıştır. Allah, bu isyanların karşılığında ceza olarak tufan felaketini göndermiştir. Tufan sırasında bu putlar Cidde kıyılarına kadar gelmiş suların yeryüzünden çekilmesiyle burada kalmıştır. Bu putlar daha sonra Arap Yarımadası'nın her tarafına önemli bir ölçüde yayılmıştır[31].

---

[29] Mircea Eliade, *Dinler Tarihi İnançlar ve İbadetlerin Morfolojisi*, (çev. Mustafa Ünal), Serhat Kitabevi, Konya , 2005, s. 53.
[30] Nuh, 71/23.
[31] Mehmet Mahfuz Söylemez, *Cahiliye Araplarının İlahları*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2016 s. 199.

Bu beş put isminin ne tür mana(lar) / anlam(lar) içerdiğini bilmekte, konuyu anlamada / özümsemede önem arz etmektedir. Hz. Nuh döneminde ibadet edilen putlardan en önemlilerinden Vedd, sözlükte meveddetin mastar halidir. Anlam olarak "sevgi, sadakat, muhabbet, arzu, temenni" gibi karşılıklara gelir. Kuran-ı Kerim'de birçok ayette hem fiil hem de isim formunda bulunur[32]. Ibnu'l-Kelbi'nin verdiği bilgiye göre Ved, uzun boylu bir erkek ve üzerine iki elbise giymiştir. Üzerinde izar ve rida olan Vedd, içinde oklar bulunan bir ok torbası taşımaktadır[33]. İslam öncesi toplumlarda insanlar ay-güneş-gök cisimleri gibi varlıkları ilahlaştırmıştır. Ay tapımı diğer varlıklara göre önem arz eder. Çünkü güneş, oluşum içine girmez ve olduğu gibi aynı kalır. Halbuki ayın bir çok evresi vardır.

Ay belirli zaman ve döngülere göre büyür, küçülür ve kaybolur. Ay, aynı zamanda yeniden doğuşu da simgeler. Ay o kadar önemli bir simge olmuş ki hala bazı toplulukların ay takvimi kullandığını da görmekteyiz[34]. Vedd putunun Mainlilerin ay tanrısı ile ilişkili olduğu da söylenir. Mainlilerin tanrı panteonunda ay tanrısı en üsttedir[35]. Aynı zamanda Ved putunu Finikelilerin Eşbu ve/ya Mısırlıların Sis ilahı ile özdeşleştirenlerde vardır. Çünkü bu put savaşçı özelliğiyle bilinen bir puttur. Özellikle Ibn'ul Kelbi bu putu savaşçı bir şekilde olduğunu belirtmiştir. Bu tip bir tarif, savaşa giden Firavun kralları ile de ilişkilendirilmiştir[36]. Vedd kelimesi aynı zamanda Kuran-ı Kerim'de bir çok ayette çeşitli şekillerde geçmektedir. Fiil olarak "vedde-yeveddü" ve isim olarak "meveddet" şeklinde geçtiği ayetler(el-Bakara 2/96 ,109 ; en-Nisa 4/73) olmakla birlikte aynı kökten türeyen "vedud" (çok şefkatli) esma-i hüsna arasında yer alır[37].

Vedd, İslam öncesi Arapların meşhur şiirlerinde de kendine yer bulmuştur. İslam öncesi Arap şairleri, onu daha çok sevgi / aşk teması ile ele almış şiirlerinde kendisine bazı yerlerde yemin edilmiştir. Örnek vermek gerekirse Murakkış El-Ekber'in şu beyitte ifade ettikleri konuyu anlamada önem arz etmektedir: *Vedd'e(sana olan aşkıma) içtiğim yemin*

---

[32] Mehmet Mahfuz Söylemez, a.g.e., s. 202.
[33] Ibn al-Kalbi, *Putlar Kitabı*, (çev. Beyza Düşüngen), Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1969, s. 50.
[34] Eliade,2003, a.g.e., s. 167.
[35] Philip K. Hitti, *Siyasi ve Kültürel İslam Tarihi I,* (çev. Salih Tuğ), Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1989, s. 147.
[36] Corci Zeydan, *Kadim Arapların Nesepleri*, (çev. Hakan Temir), Samer Yayınları, Kahramanmaraş, 2020, s. 87.
[37] Şevket Yavuz, "VED", DİA, DİA, Cilt:42, Diyanet Vakfı Yayınevi, İstanbul, 2012, s. 589.

hakkı için söyle: Ben kendilerinden ayrılmış olsam da Ezaif cihetinden esen rüzgarlar insanlara eziyet verirken kavmimi nasıl buldun ?[38].

Buradan da anlaşılacağı üzere Vedd putunun tezahürleri ve izdüşümleri Hz. Nuh dönemi ile sınırlı kalmamış, başka dönemlere de etkisini hissettirmiştir. Çünkü sevgi / aşk gibi ifade kodları hayatın her safhasını süsleyen esrarengiz bir sırdır. İnsanlar bu ifade kodlarını kişilere yüklemiş olması son derece normaldir. Normal olmayan ise bu gibi durumlarda objeleştirme eylemidir. Tevhîd, bu gibi imaları kesinlikle reddeder. Esas olan Allah'ın birliği üzerine dönen anlatımlardır.

Hz. Nuh döneminde kendisine tapılan ve insanlar arasında kurtarıcı olarak bilinen putlardan birisi de Suva olmuştur. Bu put Vedd'in aksine kadın olarak tasvir edilmiştir. İslamiyet öncesi Araplar Suva'a Vedd'in eşi olarak tazimde bulunmuşlardır. Sami geleneğinde farklı isimlerle adlandırılan verimlilik tanrıçasının Hicaz bölgesinde bir karşılığı olduğunu düşündürmektedir[39]. Suva kendisine kurbanlar kesilen[40] Tanrının dişil formudur. Kadın doğası gereği doğurgan bir varlık olmakla birlikte bereketi de temsil eder ve toprakla özdeşleştirilir. Daha da önemlisini ifade etmek gerekirse insanları birbirine bağlayan en temel varlık annedir. Anne / kadın olgusu özellikle tanrıça formunun anlam ve değer kazanmasında etkilidir. Özellikle eski tarım topluluklarında tanrıça inancı sıklıkla görülmektedir. Ekili olan tarlalar ile kadının üretkenliği arasında ilişki kurulması özellikle Yunanlılar ve Romalılar gibi büyük medeniyetlerde kendisine yer bulmuştur[41]. Özellikle Arapların Suva' için tazimde bulunması, kurbanlar kesmesi ve ona dişilik formu üzerinden ibadet etmesi çok tanrılı dinlerdeki tanrıça inancıyla paralellik göstermektedir.

Hz. Nuh zamanında değer atfedilen putlardan bir diğeri ise Yeğus idi. Bu putun hayvan suretinde olduğu ifade edilir. Yeğus, kelime anlamı olarak “yardım, yardım etmek” gibi anlamlara gelmektedir. Kelime gavs kökünden türemiştir. Aynı zamanda gavs veya ğays kalıbında kullanıldığında “yağmur yağdıran / yağmur yağdırmak” gibi anlamlara da karşılık gelmektedir[42]. Yeğus, aslan suretinde olmakla birlikte Mısırlılardaki Tagnut adlı put ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Çünkü Araplar uzun zaman nokta ve hareke kullanmadan yazı işlemini gerçekleştiriyordu. Tagnut ifadesi ise noktalama ve hareke

---

38 Harun Öğmüş, *Cahilliye Şiirine Göre Arap Yaşantısı ve Kuran'ın Getirdiği Değişim*, Aybil Yayınevi, Konya, s. 195.

39 Mahfuz Söylemez, a.g.e., s. 213.

40 Ibn al-Kalbi , a.g.e., s. 50.

41 Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 257.

42 Ömer Faruk Harman. “Yeğüs”, DİA, Cilt:43, Diyanet Vakfı Yayınevi, İstanbul, 2013, s. 388.

kullanılmadığı zaman okunduğunda Yegüs, Tagnut, Taut gibi telaffuzlara da karşılık gelmektedir. Bu yüzden Arap dili semantiği açısından Mısırlıların aslan putu ile bir paralellik gösterdiği söylenebilir[43]. Aynı zamanda bu put, Mekke bölge halkının bildiği, savaş alanlarına götürdüğü, kendisine takdis ettiği bir tanrıdır[44]. Özellikle M.Ö üç bin yılın sonlarında kırsal bölgelerde aslanlara çok rastlanmaktaydı. Asur ülkesinde, Asur krallarıyla aslan avı son derece ünlüdür. Hatta Gılgamış destanında tanrıların insanlara verilecek ceza hususunda polemiğe girdiğinden bahseder. Bu cezalardan ilginç olanı ise aslanların saldırısıdır. Tanrılar aslanların saldırısı ve/ya tufan'ın mı daha caydırıcı olacağı hakkında tartışırlar[45]. Burada da anlaşılacağı üzere aslan sembolü her devir için önemli bir simge olmuştur. Çünkü aslan gücü simgeler.

Hz. Nuh döneminde değer atfedilen, kendisine takdis edilen bir diğer put ise Yeuk olmuştur. Rivayetlere göre Hz. Nuh öncesi yaşayan salih insanlardan bir kişi olup sonradan kutsallaştırılmıştır. Kelimenin kökeni ve anlamı hakkında net bir bilgi yoktur. Ancak Arapça "menetmek korumak" anlamındaki avk köküyle bir bağlantısı bulunabileceği ve puta tapanların kendilerini kötü olaylardan, musibet gibi felaketlerden koruduğuna inandıklarından dolayı puta bu adı verdikleri zikredilmektedir[46]. Bu tip ifadelerden anlaşılacağı üzere insanlar Tanrıyı sadece insan formunda düşünmemiş, hayvan biçim ve formlarıyla da düşünmüştür. Buradaki kilit imalar bu hayvanların ne anlama geldiğidir. Yeuk, sembol olarak atı simgeler[47]. Bu imalar sadece belli bir devir ile sabit kalmamış, Yunan mitolojisinde de kendisine yer bulmuştur. Kheiron[48] bu konuda en belirgin örneklerinden birini oluşturmaktadır. O yarı insan, yarı at şeklinde tasvir edilmiştir. Özellikle bazı betimlemelerin tarım üzerinden çok sık anlatılması da at figürünün önem teşkil ettiğini gösterir. Çünkü at, tarım ve savaş gibi uğraşları olan eski çağ insanlarının en büyük zevklerinden birisiydi. Buradan da anlaşılacağı üzere bazı varlıklar, dönemleri için son derece kilit rol olmuş, insanlar değer ifadelerini farklı şekillerde yansıtarak bir mana oluşturmaya çalışmıştır. Tanrının birden çok form / sıfat / özelliği vardır. İnsanlar bunları anmak, hatırlamak için objeleştirme / putlaştırma sürecine girmiş olabilir. Tevhîd, kudret inancı gereği bu tür fenomen ve olguları reddeder.

---

[43] Corci Zeydan, a.g.e., ss. 86-87.
[44] İbrahim Usta, *İslam Öncesi Arap Mitolojisi*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2015, s. 151.
[45] Jeremy Black ve Anthony Green, *Mezopotamya Mitoloji Sözlüğü*, (çev. Necdet Hasgül), Aram Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 35.
[46] Ömer Faruk Harman "Yeuk", DİA, Cilt:43, Diyanet Vakfı Yayınevi, İstanbul, 2013, s. 508.
[47] Fuat Aydın ve Feyza Betül Aydın(Ed.), *Georges Dumezil'den Dinler Tarihi Dersleri (Tarih-i Edyan Dersleri Tercümesi)*, Eski Yeni Yayınları, Ankara, 2012, s. 190.
[48] Azra Erhat, *Mitolojisi Sözlüğü*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2019, s. 170.

Hz. Nuh döneminde kendisine takdis edilen, adanma / tapınma gibi ritüeller gerçekleştirilen son putun ismi ise Nesr'dir . Kaynaklara göre bu put daha çok kartal ve/ya akbaba şeklinde betimlenmiştir[49]. Nesr figürünün Yemen'de ortaya çıkarılan kitabeler ve müsnedlerde "Nesur" şeklinde yazıldığı, aynı zamanda Talmud'da ve "Addai doktrini" denilen Süryanice metinlerde Neshra / Neşra gibi isimlerde geçtiği bilinmektedir[50]. Buradan da anlaşılıyor ki Nesr ilahı kült olarak Sami kültürünü etkilemiş farklı bir yer edinmiştir. Kartal sembolüne yalnızca Sami kültüründe değil Yunan mitolojisinde de rastlanabilmektedir. Örnek vermek gerekirse Zeus, kartal kılığına çok sık girmekteydi[51]. Kartal kılığına girmesi, genelde birini kaçırma suretiyle gerçekleştirdiği durumlardan birisidir[52]. Kartal motifi tanrıyı simgeler, günümüzde de gördüğümüz üzere kartal motifi birçok yerde kullanılmaktadır. Aslan motifi ne kadar değerli ise kartal motifi de geçmişte o kadar değerli idi. Çünkü kartal da savaşlarda kullanılmaktaydı. Bazı zamanlar kartalın haberci kuş olarak kullanıldığı da görülürdü. Yunan mitolojisinde kartalın bu özelliği vurgulanır ve onun uçuşuna göre iyi ve/ya kötü olarak durumlar yorumlanırdı[53]. Mezopotamya mitolojisine baktığımızda da kartalın haberci özelliğinden bahsedilir[54]. Kartal, güneş tanrısı tarafından haberci olarak gönderilir. Güneş ve güneş tapımları olan Kuzey Amerika mitolojisinde de kartalın güneşin simgesi ve/ya yardımcısı olduğu belirtilir[55]. Sümer öncesi Mezopotamya uygarlığının Kiş bölgesinde güneş tanrısının motifi de kartal şeklindeydi[56]. Kartal figürünün birçok mitolojide direkt güneş ile ilişkilendirilmesi de dikkat çekicidir. Bu tip ima / imge / işaret olgularının sadece bir dönem ile ilişkili kalmaması ve başka medeniyetlerde / potalarda / havzalarda kendisini hissettirmesi önemlidir.

Buraya kadar genel olarak kurtarıcı olan nitelendirilen, kendisine ritüeller gerçekleştirilen putların Hz. Nuh döneminde inşa ettiği, nüfuz bulduğu ve kendisine takdisler edilen süreci anlamaya ve anlamlandırılmaya çalışıldı. Peki bu süreçte yapılan politeist tanrı tasavvurlarına olan imalar diğer saha/n ve süreç de bulunan tarihin kritik fenomenlerine sirayet etmiş midir? Bu konuda Eliade, *hiyerofani* kavramını ileri sürer. Her

---

[49] İbrahim Usta, a.g.e., s. 152.
[50] Mahfuz Söylemez, a.g.e., s. 232.
[51] Robert Graves, *Yunan Mitleri*, (çev. Uğur Akpur), Say Yayınları, İstanbul, 2010, s. 250.
[52] Azra Erhat, a.g.e., s. 66.
[53] A.g.e., s. 330.
[54] Samuel Henry Hooke, *Orta Doğu Mitolojisi*, (çev. Alaeddin Şenel), İmge Kitabevi, Ankara, 2002, s. 138.
[55] Eliade, 2003, a.g.e., s. 145.
[56] Kürşat Demirci, *Eski Mezopotamya Dinlerine Giriş Tanrılar, Ritüel, Tapınak*, Ay ışığı Kitapları, İstanbul, 2017, s. 20.

dinin bir kutsalı vardır, bu bazen yerel bazen de tarihsel olabilir. Tarihin her sahnesinde Hz. Nuh dönemi yaşanan, Tanrının tezahürü olan kutsallaştırma olgusu başka inanç biçimlerinde de görülebilir. Örneğin Hintliler *Asvattha* denilen ağacın kutsallığına inanır. Çünkü kutsal bu ağaca tecelli etmiştir[57]. Bu tip durumlarda nesne işlevsiz olmaktan çıkar, kozmik bir nesne olur[58]. Kimse heykele / taşa değersiz olduğu için tazim etmez, ibadette bulunmaz. Buradan da anlaşılacağı üzere bir mana ve anlam arayışının olgulara sirayet etme süreci etkin olmuştur.

Hz. Nuh döneminde insanlar, Tanrının sıfatlarından olan merhameti bir objede aramaya çalışmış olabilir. Sevgi insanları birbirine bağlayan, toplumu bir arada tutan en büyük fenomenlerden biridir. İnsanlar bu sevgiyi tek bir manada aramaktansa bir zaman sonra bunu objede aramış olabilir. Vedd kelimesinin de sevgi-sadakat-arzu gibi anlamlara sahip olması bu konuda paralellik göstermektedir[59]. Vahiy eksenli dinlerde rahman ve rahim gibi isimlerinin özelliği direkt Allah ile zikredilir. Çünkü o yarattığı kullarını çok seven, besleyen daha doğrusunu ifade etmek gerekirse merhameti gereği rahman ve rahim olandır. İlk insanlar için tarım-savaş gibi dönemeçler hayatın yapıtaşını oluşturan formlardır. Bu yüzden savaşçı kimliklerini de objeleştirme aşamasında kullanmışlardır. Zira Vedd bu şekilde tasvir edilmiştir.

Çok tanrılı dinlere baktığımızda Tanrı ile birlikte Tanrıça formunu görmek mümkündür. Özellikle Hz. Nuh döneminde insanlar arasında ritüeller gerçekleştirilen kendisine takdis ve adanma gibi olgular yapılan Tanrıça formunu anlamada Suva önemli bir arketip olabilir. Çünkü Hz. Nuh dönemi putperestliğin başladığı ilk dönem olarak isimlendirilir[60]. Suva ana kültü ile özdeşleştirilir. Çünkü kadın, verimlilik gücünün garantisi sayılır. Özellikle Hindistan ve Mısır gibi bölgelerde Tanrıça motifleri fazlaca görülmektedir[61]. Eski dönemdeki insanlar hayatlarını idame ettirmek için zamanlarının büyük bir kısmını toprak ile geçirdiği yadsınamaz bir gerçekliktir. Tarım ile birlikte topraklarını koruma amaçlı gerçekleştirilen en büyük mücadelelerden birisi de savaş olmuştur. Özellikle savaşçı kimlikleriyle bilinen toplumlar aslan-kartal-akbaba gibi hayvanlara ayrı bir değer atfeder. Eski insanlar özellikle Yeğus'a atfedilen aslan formunu çok ileri zamanlara kadar kullanmaya devam etmiştir. Aslan, güç ve ihtişamın sembolü

[57] Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 29.
[58] Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 52.
[59] Yavuz, "VED", DİA, s. 589.
[60] Muhammed Sallabi, a.g.e., s. 203.
[61] Ekrem Sarıkçıoğlu, 2011, a.g.e., s. 276.

olmuştur. Hatta o kadar popüler olmuştur ki insanlar bu isim ile isimlendirilmiş, kabartma ve resimlerini de günlük hayatta kullanmışlardır. Aslan figürü bazı din ve kültlerde de kendisine yer bulmuştur. Örneğin Hitit, Budist ve Hindu mabetlerinin girişlerinde aslan heykelleri bekçi olarak bulunmaktadır[62]. İlkel kavimlerde de Aslan formunda Tanrıların olduğu bilinmektedir. Antik Mısır da Sekhmet ve Tefnut aslan başlı olarak bilinir[63].

Kartal ve akbaba gibi figürler de ilkel dönemden modern döneme kadar etkisini göstermiş, insanların ilgi ve alakasını çekmiştir. Burada dikkat edilecek noktalardan birisi, insani ve hayvani formların putlara dönüştürülmesi inancının, Hz. Nuh zamanında başlamasından dolayı önemli bir arketipsel ifade olabileceğidir. Bu olaylardaki vurguların çok ileriki dönemlerde tekrar vuku bulması gerçekten dikkate değer bir konudur. Nebevî gelenek üzere inşa edilen dinler bu tapımları bizatihi tek Tanrıya indirger. Aynı zamanda peygamberlerin en büyük mücadelelerinden birisini işte bu objeleştirme / nesneleştirme eylemi oluşturmaktadır. İnsanların tarım ile son derece ilgili olmaları hayatının büyük bir kısmını savaş gibi süreçlerin oluşturması, onların inançlarının şekil almasında kilit bir rol almaktadır. Bu şekilde düşünüldüğünde insanların politeist süreçteki anlam ve mana arayışını anlamak / kavramak daha kolay olacaktır.

Puta tapınma ve adanma gibi politeist eksenli dinler için önem arz eden ifadelerin Hz. Nuh ekseninde anlama ve anlamlandırma olayı bittikten sonra başka bir soru da dikkatleri çekmektedir: Bu tür döngü ve olaylar dikotomi midir? Mana, duygular-izahlar-kodlar barındıran efsanevi akslardır. Özellikle politeist eksenli dinlerde bu tür duygu kodları nesnelerde / objelerde mana bulmuştur. Politeist süreçte kutsal-profan dikotomisi meydana gelmiştir. Halbuki semavi dinler, kutsal ile profan ayrımını net bir şekilde yapmaktadır. Peygamberlerin mücadelesi de bu ayrım üzerine yapılan çabalar üzerinedir. Politeist eksenli dinler, özünde çok Tanrılı inanç kodlarını barındırsa da bunu Tanrının bir tezahürü olarak açıklar. Bu yüzden kurtarıcı olarak Tanrı'da bulunan bir takım form / sıfat / özellikleri nesnelerde gösterme arayışına girmiş olabilme düşünceleri önemlidir.

Hz. Nuh döneminde, putlara gösterilen duygu kodları bir zaman sonra normalin üzerine çıkmıştır. Bununla beraber duygu kodları / ifadeleri / yargıları bir zaman sonra fazla tevazu ve saygıyı da beraberinde getirmiştir. Bu süreç beraberinde bir dikotomi(ikilik) oluşmasını sağlamış olabilir. Tevhîd bu ikiliğin çıkmasına izin

[62] Ekrem Sarıkçıoğlu, 2011, a.g.e., s. 68.
[63] Ekrem Sarıkçıoğlu, 2011, a.g.e., s. 69.

vermemekle beraber tüm olguları tek bir yerde toplar. Çünkü semavi dinlerde tevazu / saygı / tazim edilecek bir varlık vardır. O da bizleri yaratan yegane varlık Allah'tır.

Hz. Nuh döneminin kilit emarelerinden birisi de tevhîdin yerini politeist eksenli inanç tasavvurunun almasıdır. Kutsal, kendisinden başka bir şey aracılığıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu durum daha çok Tanrının çok uzakta hissedilmesi, ona olan yoğun sevginin farklı yollarla sunulmaya çalışılmasından da kaynaklanmış olabilir. Bu gibi durumlarda politeist eksenli inanç biçimlerinde *deus otiosus* anlayışı görülür. Tanrının yanında yardımcı tanrıların konumlandırılması bu gibi inanç biçimlerinde sık görülür. *Deus otiosus*(durağan tanrı) anlayışı insanların Tanrı ile ilişkisini kopardığı fenomenler üzerine inşa edilmiştir. Yüce Tanrı etkinliğini diğer Tanrılara devretmiş, otoritesinin devamlılığını bu şekilde sağlamaya çalışmıştır[64].

Özellikle politeist eksenli dinlerde bireylerin tapınma(k) / adanma(k) gibi eylemlerinin karşılığını bir nesne / obje üzerinden sağlaması, Tanrıya verilen değerden de kaynaklanmaktadır. Çünkü bu tip inanç formlarında Tanrı çok uzaktadır, ona ancak olağanüstü durumlarda başvurulabilir. Bu anlayışa göre aynı zamanda Tanrı adeta elini eteğini dünyadan çekerek insanlardan uzak hale gelmiştir. Bu durum yavaş yavaş Tanrı formunun ve ifadelerinin unutulmasına, bireyler için yeni macera arayışları ve yeni tapımları beraberinde getirmiştir. Politeist inanç biçimlerinde Tanrı tasavvurları genel olarak ifadesini bu eksende döndürmektedir. Öte yandan bu inanç biçimlerinde yüce varlık kültüne rastlanır fakat insanlardan uzaklaştığından dolayı etkisini minimize etmiştir. Bu gibi olgular Tanrıya ulaşmada bir nesne / obje arama ihtiyacı sağlamış olabilir. Tanrının birçok sıfatı vardır, bu sıfatları yansıtmada bu objeler önemli bir işlev görür. İnsanların tazimlerini-ibadetlerini-takdislerini gerçekleştirdiği bu kurtarıcı objeler, dönemin saha/n, süreç gibi durumlar göz önüne alındığında bir önem arz eder.

Hz. Nuh dönemi, politeist inanç tasavvurunu anlamada önemli bir proto model oluşturmuştur. İslam dinine göre ilk eşya / taş / heykel gibi nesneler kutsallığa burada kavuşmuştur. Politeist eksenli inanç biçimi, tekrar vuku bulmasıyla aynı zamanda bu dönemin önemli bir arketip oluşturduğu da unutulmamalıdır.

Politeist eksenli inanç biçimlerinde insanlar nesnelere, kişilere farklı anlamlar ve manalar yükleyebilir. Bu tip inanç formlarında heykel / taş vb objelere takdis edilmesi ona verilen manadan kaynaklanmaktadır. Hz. Nuh döneminde özellikle dönemin perspektifine

[64] Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 68.

fenomenler teknesinin getirdiği olgularla yaklaşıldığında saygı-sevgi gibi kodların ilk zamanlarda ölüye verilen bir değer ifadesi olduğu görülür. Nitekim ölüye verilen değer aslında onun ruhunun devam etmesi anlamına gelebilir. Başlangıçta da anlaşılacağı üzere Hz. Nuh döneminde insanlar heykelleri kişilere verdiği değer ifadelerini göstermek için inşa etmiştir. Çünkü ölen kişi onlar için bir değerdir. Değer ifadesi saygı, sevgi, samimiyet, sadakat, sehavet gibi kodlara sahiptir. İnsanlar bu kodları temayüz ettikleri heykel ile ilişkilendirmiş olabilir. Ardından bu değer bir zaman sonra yerini tapınma / kutsama gibi yanlış yönlere çevirmiş politeist bir sürecin inşasında etkin rol oynamıştır.

Hz. Nuh döneminin anlaşılmasındaki önemli fenomenlerden birisi de su imgesi ve çerçevesinde gerçekleştirilen anlatımlardır. Özellikle politeist eksenli yaşam biçiminin izleklerinin tevhîdin getirdiği sistemi tepetaklak etmesiyle ortaya çıkan teo-politik, sosyo-ekonomik sorunlar, tevhîd ile kurulan düzeneklerin zarar görmesini, beraberinde düzenin bozulması da yepyeni bir düzenin inşasını zorunlu kılmaktadır. Özellikle semavi dinlerin anlaşılmasında su imgesi ayrı bir önem arz eder. Çünkü tufana inanmak, insanlığın sular altında kalması, yeni bir insan ırkının kurulması düşüncesini içermektedir. Su aynı zamanda temizleme / arındırma / çözme gibi işlevlere sahiptir. Ayrıca su yeniden doğuşun bir işaretidir[65]. Tufan cezasını anlamak ve anlamlandırmak için su fenomeninin nasıl bir karşılığa denk geldiği son derece önemlidir. Tufan olayı, Tanrının yeryüzüne olan aktif bir müdahalesidir. Bu müdahale ağır bir dejenerenin karşılığı olarak yapılmıştır. Çünkü monoteist karakterli din anlayışı politeist bir sürece evirilmiş, Tanrının tarihe kritik müdahalesi ile bu süreç sonlandırılmıştır. Tarihin yeniden başlama serüvenini değerlendirmek / kavramak, su kültünün hangi mana ve anlamlara karşılık gelebileceğini bilmek, konuyu özümsemede kolaylık sağlayacaktır.

Suyun kutsallığı birçok din ve oluşumda kendisine yer bulmuştur. Kuran-ı Kerim'de ".. *İnkar edenler, gökler ve yer bitişik iken onları ayırdığımızı ve her canlıyı sudan yarattığımızı görmezler mi ? Hala inanmayacaklar mı ?*[66] ifadesiyle, Hint metinlerinde ise " *Su, sen her şeyin, tüm varoluşun kaynağısın*"[67] gibi ifadeler kutsal metinlerde su fenomeninin tüm canlıların kaynağı olduğu, insan hayatının devamını sağlayacak en büyük olgulardan biri olduğu vurgulanmaktadır. Zira su, Hinduizm için kainatın temel yapısının

---

[65] Mircea Eliade, *İmgeler Simgeler*, (çev. Mehmet Ali Kılıçbay), Gece Yayınları, Ankara,1992, s. 182.
[66] Enbiya, 21/30.
[67] Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 197.

beş temel unsurundan birisidir[68]. Su insana hayat veren bir hazinedir. Yağmur olur toprakları bereketlendirir, insanın besini olur yaşamın devamlılığını sağlar. Suyun kıtlığı olduğu durumlarda insanlar çok büyük sıkıntılar çekmektedir. Bu yüzden bir çok dinde su kutsiyet kazanmıştır. Onun eksikliği, insanın hayatını idame ettirmesinde zorluklar çekmesine sebep olur.

Su fenomeni birçok din ve ideolojide temizlenme / arınma amacıyla kullanılır. İslam dininde abdest, Hıristiyanlar için vaftiz, suyun temizlik amacıyla kullanıldığı ibadetlerdendir. Çünkü suyun kullanılması, arınmak / canlanmak / yeniden doğmak gibi anlamlara karşılık gelir. İslam dininde abdest almak bazı Müslümanlar için manevi bir tecrübe haline gelmiştir[69]. Bununla birlikte su, yeniden yaratılışı ve doğumu simgeler, ona temas edilmesi yenilenmeyi temsil eder. Çünkü su, insan için ilk özü simgeler. Öte yandan su, bitmek bilmeyen bir kaynak olup devamlılığı olan bir madde olmakla birlikte hayatın kaynağıdır[70]. Su simgesi aynı zamanda kuvvetin sembolüdür. Su fenomeninin karşılık bulduğu Hıristiyanlar için vaftiz, ilk öze dönüşü, tekrar yaratılışı ve yeniden doğuşu formüle eder. Çünkü suya dalış ölümü ve ilk oluştaki şekilsizliğin tekrar meydana gelişini resmeder[71].

Suyun temizleme / arındırma gibi işlevlerinin yanında kutsallık atfedildiği durumlar da vardır. Her dinde kutsal sözlerle takdis edilmiş birtakım nesnelerle / objelerle temas etmiş temizleyici sular bulunmaktadır. Su temizler, takdis eder ve şeytanı kovar[72]. Örnek vermek gerekirse Sümerlerde Fırat ve Dicle'den alınan sular tapınağa serpilir, maşmaşşu denen kötü demonları uzaklaştırmak için kullanılırdı[73]. Öyle görülüyor ki su fenomeni ibadet ve mabetlerde kullanılmasıyla dinlerde kilit bir ifade olmuştur. Öte yandan eski tarım toplumlarında su hayati bir önem taşımaktaydı. Suyun arındırma-temizleme gibi işlevlerinin yanında aynı zamanda sel, tufan gibi de cezalandırıcı fonksiyonları da vardır. Su aynı zamanda bir ödül fenomeni de olabilir. Tarım ile uğraşan, suya uzak yaşayan insanlar için su en büyük ödüllerden biridir. Buradan da görülüyor ki vahiy eksenli olsun kült eksenli olsun suyun ödül-ceza, temizleme-arındırma gibi anlamları her alanda kendisini hissettirmektedir.

---

[68] Mehmet Aydın, *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, Din Bilimleri Yayınları, Konya, 2005, s. 703.
[69] Annemarie Schimmel, *Tanrının Yeryüzündeki İşaretleri*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2004, s. 26.
[70] Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 196.
[71] Mircea Eliade, 2005, a.g.e., s. 226.
[72] Mehmet Aydın, a.g.e., s. 703.
[73] Kürşat Demirci a.g.e., s. 66.

Tarihi açıdan ünlü olan nehirlerin su fenomeninden dolayı bazı din ve ideolojiler tarafından kutsallık atfedilmesi de diğer önemli hususlardan birini oluşturmaktadır. Özellikle Tevrat anlatımları ve İslam dini için önemli kaynak olan hadislerde Nil, Dicle ve Fırat nehirlerinin kutsal sayıldığından bahsedilmektedir[74]. Özellikle bu nehirler ilk insan topluluklarının yerleşim yeri olmuştur. Çünkü su, bir medeniyetin gelişmesi için en büyük ihtiyaçlardan birisini oluşturmaktadır. Bu yüzden suya ayrı bir değer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte yerleşim yerleri suların fazla olduğu yerlere yapılmaktadır. Önemli hususlardan birini de birisi de Fırat ile Dicle nehirleri arasında kalan kısmın Mezopotamya olarak adlandırılmasıdır. Mezopotamya, birçok dinin / ırkın / milliyetin ortaya çıktığı, birbiriyle etkileşim halinde bulunduğu, tarih sahnesinde birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bir bölgedir. Burada çok büyük yıkımlar / savaşlar olmuştur. Bu savaş ve yıkımların en büyük müsebbibi su olmuştur. Yahudi kutsal kitabı Tevrat'a göre de Tufan bu topografya da gerçekleşmiştir. Mezopotamya aynı zamanda Sümer, Asur, Aram, Akad gibi birçok topluluğa da ev sahipliği yapmıştır. Kelime olarak Mezopotamya, "iki nehir arasında" gibi bir karşılığa denk gelir[75].

Su aynı zamanda ilişkili olduğu Tanrı ve Tanrıça formlarının anlam ve mana kazanmasında ayrı bir önem arz eder. Tanrı / Tanrıların canlandırma / mesrur etme / bereketlendirme gibi özellikleri su kültüyle paralellik göstermektedir. Tanrının işlevleri ile suyun işlevlerinin özdeşleştirilmesi suya verilen değer(den) / mana(dan) / anlam(dan) da kaynaklanmaktadır[76]. Su kültü ile ay kültü bazı toplumlarda beraber kullanılmıştır. İran'da su tanrıçası Ardvisura aynı zamanda ay tanrıçasıdır. Babil anlatımlarında ay tanrısı Sin'in görevlerinden birisi de suları denetlemektir[77]. Bu tip inanış formlarında su, yağmur yağdırma gibi durumların ayın denetiminin altında gerçekleştiğine inanmaktadır. Bu gibi toplumlar, tufanı da kendi inançlarına göre ayın öldüğü üç günlük karanlık dönemde gerçekleştiğine inanır[78].

Sümer anlatımlarında adı geçen ve önemli tanrılardan birisi olan Enki de aynı şekilde sudan kaynaklanabilecek doğa olaylarını kontrol edebilirdi. Sümerlilerde Enki aynı zamanda tufandan korunma yolunu Utnapiştim aracılığıyla insanlara bildirmiştir. Suyla

[74] Ekrem Sarıkçıoğlu, 2011, a.g.e., s. 40.
[75] Kadir Albayrak, *Keldaniler ve Nasturiler*, Vadi Yayınları , Ankara, 1997, ss. 32-33.
[76] Mehmet Aydın, a.g.e., s. 703.
[77] Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 171.
[78] Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 172.

ilişkili bir tanrı olduğu için balık formunda tasvir edilmiştir[79]. Öte yandan Yunan ve Romalıların Poseidon ve Neptun gibi deniz ilahlarının olması da dikkat çekicidir[80]. Mitolojiler / söylenceler / efsaneler de gerçekleşen anlatımlarda su fenomeni önemli bir yer tutar. Çünkü su insana hayat veren en önemli yapı taşlarından birisidir. Bu yüzden farklı potalar / havzalar da olan inanç biçimlerinde benzer ifadelerin bulunması, suyun önemli bir arketip / sembol olduğunu gösterir. Susuz bir hayat düşünülemez, ona verilen manaların benzer olması, suyun inançlar için önemli bir fenomen olduğunu gösterir.

Su aynı zamanda evrenin simgesidir. Hayatın en önemli temel besinlerinden olan su birçok işlev / fonksiyon da kullanılır. Bununla birlikte su, hayatın temel akışında kullanılmasıyla birlikte farklı mecralarda da kendisine yer bulmuştur. Bunun en açık örneği olarak kutsal büyülerde suyun kullanılmaya çalışılması, hastalıklarda onunla deva aranılması dikkat çekici başka bir husustur. Bir diğer dikkat çeken husus ise Anadolu kadınlarının doğurgan olmak için suya batırılması da verimlilik özelliğiyle ilişkili olduğunu gösteren anlatımların bulunmasıdır[81]. Bu minvalde su fenomenine verilen değer ifadeleri onun kutsallık ile anılmasına sebep olmuş olabilir. Dinlerde ve kültlerde suyun hayat, iyileşme, sonsuzluk gibi durumlarla ilişkilendirilmesi, suyun önemli bir sembol / arketip olduğunu ortaya koyar. Su, tüm tohumları taşıyan öz olarak büyüsel bir maddedir. Daha sonraki dönemlerde suyun, ölümsüzlüğü sağlayan hayat kaynağı olabileceğine de inanılırdı. Bu da Ab-ı Hayat olarak isimlendirilmesine sebep olmuştur.

Ab-ı Hayat, hayat suyu / hayat kaynağı gibi anlamlara gelir. İnsanlar bu suyun ilahi alemden kaynaklandığına, içenler için sonsuz bir yaşamın verileceğine inanırlardı. Türkler bu su için Bengisu terimini kullanır. Vahiy eksenli dinlerden olan İslam'da ise Hızır'ın ölümsüzlük suyundan içtiğine inanılır[82]. Böyle bir mana içermesi sonsuzluk kaynağı olan suyu çok değerli kılar. Hayat suyu insanı gençleştirir, sonsuzluğa götürür. Ayrıca su da bir gücün bulunması ve sonsuzluğu içermesi ona ulaşmayı da zorlu kılar. Bu yüzden bu suya ulaşmak Tanrıların elindedir, kişi bunun için birtakım sınavlardan geçmelidir[83].

Su fenomenin aynı zamanda arındırma gibi bir anlamı da vardır. Suya daldırılan şey çözülür ve formunu kaybeder. Yaratılan şey su içinde varlığını kaybeder. Bununla birlikte

---

[79] Kürşat Demirci a.g.e., s. 27.
[80] Ekrem Sarıkçıoğlu, 2011, a.g.e., s. 41.
[81] Yves Bonnefoy, *Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü 2.cilt*, (çev. Levent Yılmaz), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2000, s. 1020.
[82] Şinasi Gündüz, a.g.e., s. 14.
[83] Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 200.

suya daldırılan şey, hiçbir zaman önceki halinin devamlılığını sağlayamaz. Suya batmanın ölümle eşdeğer bir anlamı da vardır. Dünyaya gönderilen tufan felaketi bu açıdan değerlidir. Suyun böyle bir etkinliğinin olması onda parçalama, arındırma, yeniden oluşturma / doğurma gibi özelliklerinin olduğunu göstermektedir[84].

Suyun arındırma / diriltme / geçmişi yok etme gibi anlatımları kült eksenli ve vahiy eksenli dinlerde kendisine yer bulmuştur. Öte yandan su fenomeni Hıristiyanlık dini içinde önemli bir yer tutar. Örnek vermek gerekirse Hıristiyanlıkta bir bireyin kiliseye kabulünü sağlayan sakramentlerden birisi vaftizdir. Vaftiz, kişinin yeni bir inanca girmesi, günahtan arınması ve ayine hazırlanma düşüncesi içermektedir. Bu ibadet de vücudun tamamının ve/ya belirli kısımlarının yıkanmasıyla gerçekleşmektedir[85]. Aynı zamanda vaftiz, arınma ve tekrar dirilişin en önemli formlarından birisidir. Çünkü vaftiz suyuna batma, İsa peygamberin gömülmesini temsil eder. Suya batma olgusu ölümün, doğuşun, arınmanın ve yenilenmeyi temsil eder. Dolayısıyla İsa peygamberin ölmesi ve dirilmesi düşüncesi vaftizi değerli kılar. Bu ibadeti gerçekleştirenler vaftiz yoluyla onunla birleşeceğini düşünerek ifa ederler[86].

Su aynı zamanda cenazelerde sembolik olarak da kullanılır. Bu tip bir işlemin daha çok "ölülerin susuzluğunu giderme" amacıyla yapıldığı değerlendirilmektedir[87]. Ölüm dünyadaki yadsınamayacak bir gerçekliktir. Her canlı doğar, gelişir ve ölür. Toplumlar ölüm sonrası kendine has cenaze ritüelleriyle ölüyü anar. Özellikle Mezopotamya ve çevresi ölülere çok sık su verilen bölgelerden birisidir. Ölülere su verme, kişinin öte dünyada mutluluğa erişebileceği düşüncesini içermektedir[88].

Suya olan kutsiyet, tarih sahnesinde pınarlar ve nehirlere de tapınma düşüncesine olanak sağlamıştır. Su, tarım toplumlarının saha/n, süreç gibi olguları göz önüne alındığında dönemin can damarı olmuştur. Su olmadan bir yaşam / etkinlik / faaliyet düşünülemez. Mezopotamya ve çevresinde gerçekleşen savaşlar suya olan yakınlıktan da kaynaklanmaktadır. Su, bir medeniyeti geliştiren, ileri götüren en büyük etmenlerden birisidir. Dönemin dinamikleri göz önüne alındığında tarım alanlarının sulanması, hayvanların ve sürülerin sulanması yaşamı devam ettirmede son derece değer arz eder. Su, katarsis sürecini anlamlandırmada tufanın en değerli kopçasıdır.

---

[84] Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 202.
[85] Gündüz, a.g.e., s. 379.
[86] Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 203.
[87] Ali Erbaş, *Hıristiyan Ayinleri (Sakrament)*, Nun Yayıncılık, İstanbul, 1998, s. 59.
[88] Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 205.

Su kültü özellikle mitoloji / söylenceler / efsanelerde de geniş bir yer tutar. Özellikle Sokrates öncesi yunan felsefesinde tarihin ana kritik sorularından birisini ana madde(*arkhe*) oluşturmaktaydı. Nitekim Sokrates öncesi dönemde tarihin en kritik olgularından birisi ilk maddenin ne'liği üzerinedir. Bu çerçevede her şeyin kökeni / sebebi sorusu çok önem ifade etmekteydi. Bu eksende bir çok filozof bu soruya farklı bir biçimde yaklaşmıştır. Thales bu konu hakkında verdiği cevapla tarihte önemli bir yer tutar. Thales, bu sorunun cevabı için "su" demiştir. Çünkü su hiçbir şeyden doğmayan, tek bir kaynağı olan farklılaşmayan şeydir[89]. Yunan mitolojisinde de su kültünün etkileri bariz bir şekilde görülmektedir. Genel ifadeyle belirtmek gerekirse Yunan mitolojisi Tanrıyı akan sular ve denizle bağdaştırmıştır. Örnek vermek gerekirse deniz ile ilişki olan tanrılardan Nereus "Denizin en yaşlı adamı" olarak bilinirdi. Denizlerin tanrısı denince akla Poseidon gelse de Nereus ondan çok önce bu unvana sahipti[90]. Romalılar için de Neptün, Nereus bir su Tanrısıdır[91].

Su fenomeninin özellikle bazı bölgeler için önemli bir değer atfettiği, farklı manalar içerdiği anlatılmaya çalışıldı. Böylesine güçlü bir fenomenin onunla etkileşimde olduğu şeylere yansımasını da düşünmek isabetli olacaktır. Değer / mana / anlam gibi ifadeler göz önüne alındığında suyun içinde yetişen hayvanlarında değerli olması gerekmez midir? Ejderha, yılan, yunus balıkları vb. hayvanlar su ile ilişkili olduklarından dolayı önem atfedilen canlılardandır. Bir çok mit / mitoloji / söylence / efsane de su fenomenlerinin imaları / yansımaları görülmektedir. Bu gibi söylemler göz önüne alındığında bazı hayvan sembollerinde su fenomeninin yansımaları görülmektedir.

Su fenomenin anlatımı ile ilgili hayvanlar incelendiğinde ejderha önemli bir yere sahiptir. Ejderha figürü özellikle ay kültü anlatımlarda kendisine yer bulur. Ay kültünün ayrı bir değer atfettiği, tapınma gibi kutsallık imalarının olduğu toplumlarda ejderha motifi ay'a tapınma ile beraber yer almaktadır. Ay'ın gözden kaybolduğu gibi durumlarda ay'ı ejderhanın tuttuğu, sonrasında ise karnından tekrar ay'ı çıkardığına inanılır[92]. Yunan mitolojisindeki anlatımlar göz önüne alındığında ise Typhon ve Echidna'nın oğlu olan Cerberus, ejderha kuyruğu olan ve 50 ya da 100 başlı bir varlık olarak tasvir edilir. Cerberus'un boynundan ve sırtından yılanlar fışkıran üç başlı bir ejderha şeklinde olduğu

[89] Jacqueline Russ, *Felsefe Tarihi Kurucu Düşünceler Cilt 1*, (çev. İsmail Yerguz), İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s. 25.
[90] Kathleen Sears, *Mitoloji 101*,(çev. Ekin Duru), Say Yayınları, İstanbul, 2020, s. 33.
[91] Gündüz, a.g.e., s. 283.
[92] Mehmet Aydın, a.g.e., s. 72.

da tasvir edilmektedir. Cerberus yer altı aleminin girişinde bekler oradan kaçmaya teşebbüs eden insanları yediğine inanılır[93]. Bir başka söylenceye göre Cerberus, Persephone'u ulaşmak istediğinde yılan kılığına girerdi[94]. Artemis'in ikiz kardeşi olan Apollo ise yunus, kuğu gibi hayvanlarla irtibatı olduğu bilinir[95].

Ejderha motifi Çin kültüründe de son derece değerli anlatımlara sahip bir hayvandır. *Long-vuong*, ejderha kral olarak bilinir. Öte yandan o, sular dünyasını idare eder, deniz işleriyle ilgilenip akarsular için emir yetkisine sahipti[96]. Ejderhalar bulutlarda, göllerde yaşayan; yıldırımın efendileri ve göğü boşaltanlar olarak betimlenir. Özellikle Asya kültüründe ejderha son derece kuvvetli bir motiftir. Ejderha, yaşam ile uyum içindeki dalgalanmasıyla yaşamın besini olan, uygarlıkların doğmasına vesile olan, suyun ruhunun motifidir[97]. Bir başka perspektiften bakıldığında ejderha motifinin çok sık görülmesi verimlilik ile ilişkili olmasından da kaynaklanmaktadır. Çin mitolojisinde ejderha, evrenin ahengini temsil eden yeryüzünün verimliliğini sağlayan imparator ile birlikte yer alır[98].

Su kültü anlatımlarının değişik form ve yansımalarını Sümerlilerde görmek de mümkündür. Sümerlerin önemli Tanrılarından birisi Enki'dir. Enki hayatın en temel gerekliliklerinden birisi olan suyun egemenidir. Bundan dolayı Enki balık formuyla bilinir. O, ölüm dahil her şeyin sırrını bilir. Ölüm ve ölümsüzlüğe ait sırları da bildiği için yılan formunda da tasvir edilmektedir[99]. Eski Mezopotamya Tanrılarının en önemlilerinden İştar, Babil surlarının kapısında yılan başlı, akrep kuyruklu ve kuş ayaklı bir yaratık şeklinde tasvir edilir[100].

Su kültünün imalarını Fars mitolojisinde de görebiliriz. Bir efsaneye göre Bişdadilerin Cemşid'den sonra zalimliğiyle bilinen Dahhak adlı bir hükümdar tahta geçer. Bu hükümdar kötülüğü ve zulmü kendine adet edinir. Bir zaman sonra zalim olarak bilinen Dahhak'ın omzunda ejderha ve yılanbaşına benzer iki kemik çıkmıştır. Bir başka efsaneye göre ise Dahhak'ın Hz. Nuh'un dönemiyle de ilişkili olduğu ifade edilir. Yafes'in neslinden

---

[93] Şinasi Gündüz, a.g.e., s. 81.
[94] Kathleen Sears, a.g.e., s. 117.
[95] Kathleen Sears, a.g.e., s. 62.
[96] Yves Bonnefoy, a.g.e., s. 629.
[97] Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 213.
[98] Mircea Eliade, 2005, a.g.e., s. 251.
[99] Kürşat Demirci a.g.e., s. 27.
[100] Kürşat Demirci a.g.e., s. 33.

olup tufan gerçekleştikten sonra bin yıl daha yaşamıştır. İblis'in ona yaptığı bir hile sonucu omzunda iki yılanbaşı belirmiştir[101].

Su, hayatın en önemli yakıtlarından birisi, belki de en önemlisidir. Su olmadan bir hayatın inşası pek mümkün değildir. Böylesine önemli bir madde hayatın anlamını oluşturmada, hayatın düzeneklerini kurmada son derece etkin olmasına sebep olmuştur. Özellikle suyun bol bulunduğu Mezopotamya, sürekli savaşın / acının / gözyaşının esiri olmuştur. Nil nehri bu açıdan çok kritik bir topografyadır. Saha/n, süreç gibi dinamikler göz önüne alındığında hayatın sürekliliğini sağlayan en önemli madde su olmuştur. Bu yüzden su fenomeninin imaları, hayatın kolektif yansımasının en güzel tezahürüdür. Su kültünün birçok ima / işaret / imge gibi ayraçlarının yansımalarını farklı pota ve havza da görmek son derece anlamlıdır. Su fenomenin birçok kültür ve bölgede tezahür etmesi, son derece güçlü bir kutsallık içerdiğinin bir işaretidir. Su fenomeni, kendisiyle ilişkili olan varlıklara da kutsallığı bir şekilde aktarmıştır. Özellikle birçok yerde ejderha-yılan motifinin birlikte kullanılması son derece değerlidir. Ejderha motifi özellikle İran ve Çin kültürü arasında bir sentez teşkil etmektedir[102]. Birbirinden çok uzakta olsalar da, pota ve havzalarda ortak imaların bulunması önemli bir arketipsel ifade olmasından da kaynaklanmaktadır. Bu tip kodlar hayatın kolektif yansımasının imgelem halidir.

Monoteist eksenli dinlerde su fenomeninin ima ve işaretleri, kutsal olarak değerlendirilmemektedir. Kutsala bağlayan bir vasıta olan su, ibadetlerin gerçekleşmesinde bir anahtar görevi görmektedir. Özellikle semavi dinlerde temizleme / arındırma fonksiyonları kutsal kitap anlatımlarının en değerli süslerinden birini oluşturmaktadır. Vahiy eksenli dinlerin ana akslarının temel zıttı olan politeist karakterli dinlerin en önemli kolektif yansımalarından birisi de kutsalın çok farklı şekil / biçim haline girebilmiş olmasıdır. Bu açıdan düşünüldüğünde su kültü özellikle politeist karakterli dinlerde ayrı bir önem arz eder. Su kültü hem ödül hem de ceza işleviyle tarihi süreç içerisinde imalarını / işaretlerini / imgelerini yansıtmaktadır. Özellikle tufan gibi çok büyük bir olayı anlama ve anlamlandırmada kilit bir ifade su kültü olmuştur. Tufan bir varlığın yeniden doğuşunu simgeleyen sansasyonel bir olaydır.

[101] İbrahim Usta, a.g.e., s. 84.
[102] Mehmet Aydın, a.g.e., s. 775.

2.2.2 Kurtarıcı, Arındırıcı ve Diriltici Fenomen Olarak Tufan Olgusu

Tufan fenomeni vahiy eksenli olsun kült eksenli olsun birçok dinde farklı anlatıma sahip sansasyonel bir olaydır. Tufan inanışı insanlığın sular altında kalarak yeni bir insan ırkının kurulma düşüncesini içermektedir. Nitekim suyun bu işlevi bir tür cezalandırmanın neticesi olarak gerçekleştirilmiştir. Tufan olayının en önemli vurgularından birisi de su fenomeni ile ilişkisini ortaya koymak, bütünlüğü anlamak ve anlamlandırmak üzere kurulacak olgulardır. Tufan inanışı bir felaket ile bir devrin kapanışını "yeni bir insan" ile de yeni bir devrin açılış düşüncesini içermektedir. Bu devirler kavramı özellikle ay ile ilgili mitlerin, sel ve tufan temalarının birleşmesiyle ortaya çıkar.

Ay, ritmik gelişmenin, ölüm ve dirilişin en belirgin motifidir. Ay'ın görünümü, kaybolup tekrar ortaya çıkması, hayatın safhalarının ortaya çıkmasını işaret eder. Bu görünümler insanlığın yok edilmesi ve yeni bir insanlığın ortaya çıkması düşüncesiyle ilişkilendirilmiştir. Tufan olayı da böyle bir olaydır, bu yüzden imaları ve yansımaları burada görmek mümkündür. Özellikle Pasifik bölgedeki mitolojik anlatımlarda kabileler tufan gibi felaketlerden kurtulanı bir ay hayvanı olarak ifade eder. Yani kabilelerin soyu, bu olaydan kurtulmuş olan kavimlerin atası, ya da o şanslı bir ay hayvanıdır. Yani insanlar atasının tufandan kurtulandan geldiğine inanır[103].

Tufan, birçok dinin bildiği, sonraki nesillere aktardığı bir olaydır. Tufan olayının en önemli kopçası su fenomenidir. Nitekim su, yaratılışın öncüsüdür. Aynı zamanda su, her şeyi yarattığı gibi yeniden yaratabilecek güçtedir. Bunu yapması içinde her şeyi yutması gerekir. Bu bir tür "arındırma" işlemidir. Arındırma işlemi yeni gizli yönler ekleyerek yaratılışı da zenginleştirmiştir. Yeniden yaratma işlemi de bu şekilde tekabül bulur. İnsanlık, tufan olayıyla saha/n, süreç gibi olgular göz önüne alındığında günahlarından dolayı sular altında kalarak yok olmuştur. Tufan olayında önemli olan vurgu hayatın bitmemesi olgusudur. Çünkü insanlık tamamen yok olmaz, yeni bir biçimle tekrar meydana gelir. Tufan olayı bir anlamda arındırma işleviyle kötülüklerin ve günahların yok olup gitmesi düşüncesini içermektedir. Nitekim süreçte gerçekleşen bireyin hayatına zarar veren olgular, yaşamdaki anlam ve mana arayışına zarar verir.

---

[103] Mirce Eliade, 2005, a.g.e., s. 253.

Bireyin özellikle süreçteki mesajları dikkate almayıp günahlara alışma ve akabinde ısrarcı olma gibi reaksiyonlar göstermesi davranışın biçimini bozar ve insanı hayatta tutan olguların değersizleşmesine yol açar. Değersizleşen insan sönük kalır, yıpranır ve kendisinde anlamsızlaşır. Tufan olayı böyle bir düzlemde, kişinin alt insan biçimine girme düşüncesine girmektense sular altında bırakarak anlık bir yok oluş getirir. Bu yok oluş, adeta bir varoluşun anahtarı olur. İnsanlar günahlardan bu şekilde arındırılmış olur, yeni bir hayatın, canlılığın doğmasıyla hayata yeniden anlam / mana / arayış mücadelesine girer[104]. Bu açıdan değerlendirildiğinde tufan olayı insanların zihninde imalarını / işaretlerini taşımaktadır. Öyle ki insanlar hala büyük sel ve taşkınlarda ölme düşüncesini aklında tutmaktadır. Çünkü tufan olayı bir yok oluş ve yeniden diriliş fikri içerir. Dolayısıyla tufan olayı önemli bir arketipsel ifadedir. Tazammunlarını genel çerçevede hala taşımaktadır. Tufan olayı eski bir inanış olmasına rağmen gelecekte de dünyanın yeniden yok olacağı fikrini ileriye aktarmıştır.

Su aynı zamanda kurtarıcı bir olguda olmuştur. Nitekim ana eksende tufan olayının olgularından birisi de kurtarıcılığı üzerinedir. Suyun metafizik ve dini imkanları kullanılarak tufan meydana getirildiğinde ortaya yeni bir bütün meydana gelir. Bu tür inanış, aynı zamanda evrenin sudan yaratıldığı düşüncesini de içermektedir. Çünkü tufanda evren ve kıtalar suda yok olmuştur. Bu olaylar beraberinde insan türünün sudan doğduğu ve su cinleri inanışlarına da yanında getirmektedir. Özellikle kıtaların su altında kalma düşüncesi Atlantis yahut tufan kavramıyla açıklanmaya çalışılmıştır[105].

Dünyanın birçok bölgesinde çeşitli zamanlarda gerçekleşmiş büyük su taşkınları ve tufan hakkında hikayeler bulunmaktadır. Burada önemli olan değerli vurgu dünyanın sonu gelme fikrini içermesidir. Pek çok mitte tufan fenomeni yüce varlığın öfkelenmesi ile ilgiliyken bazı mitlerde tanrısal bir varlığın insanlığa son verme isteğiyle ilgilidir. Kritik olgulardan birisi de tufan olayının arındırma işlevi gereği bunun günah olgusu ile olan ilişkisidir. İnsanın işlediği günahlar, elleriyle yaptığı yanlışlar tufanın gerçekleşmesine neden olacak olguları içermektedir. Bir diğer kritik olgu ise dünyanın çok yaşlanmış olması düşüncesidir[106]. Suyun biçimleri çözücü / ilga edici, aynı zamanda günahları yıkayarak saflaştırıcı / yeniden hayat verici formları vardır. Su ile yapılan ayinler bu manada düşünüldüğünde son derece anlamlıdır. Çünkü su ile yapılan ayinlerin amacı

---

[104] Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 216.
[105] Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 217.
[106] Mircea Eliade, *Mitlerin Özellikleri*, (çev. Sema Rıfat), Om Yayınevi, İstanbul, 2001, s. 77.

yaratılışın sübut bulduğu anın geçici olarak (*in ille tempore*) güncelleştirilmesidir. Bu güncelleştirme, yeni insanın doğumunun simgesel tekrarı düşüncesi içermektedir[107].

Su simgeciliğinin ana hatlarından birisi onun kurtarıcı formu olmasıdır. Bu formun yansımalarını Hıristiyanlıkta da görmek mümkündür. Hıristiyanlar açısından son derece önemli olan sakramentlerden birisi de vaftizdir. Vaftiz, ölüm-doğum sirkülasyonu fikri içermektedir. Bununla birlikte vaftiz bireyin batması, ölmesi ve tekrar canlanması düşüncesi taşır. İnsanın suya batırılması ve gömülmesi cansızlaşma fikri içermekteyken, sudan tekrar çıkarılması yeni insan doğması fikrini içermektedir. Vaftiz ile tufan bu bağlamda düşünüldüğünde birbirine paralel anlamlar içermektedir. Tufan düşüncesi de kendinde doğum-ölüm sirkülasyonu barındırır. Çünkü tufan olayı da, vaftiz gibi deniz diplerine inişi temsil eder[108]. Yahudiliğin önemli kaynaklarından olan Talmud'da da bu tip bir düşünceye yer verilmiştir: *Tanrının üç anahtarı vardır, yağmur anahtarı, doğum anahtarı ve ölüleri ayağa kaldıran anahtar*[109]. Bu tür benzer vurguların bulunması tufan fenomenin önemli bir arketip olarak olduğunu gösterir.

Özellikle tufan olayı ile ilgili anlatımlar insanlığın yok olmasıyla ilgilidir. Bu olayın ilk olarak Tevrat'ta yazılı olduğu bilinirdi. Fakat daha sonra Ninive'de yapılan kazı çalışmalarının neticesinde Asur kralı Asurbanipal'ın kütüphanesi içinde bir tabloya denk gelinmiş, Gılgamış Destanı'nın son parçası olan bu kısımda tufan olayından bahsedildiği görülmüştür[110]. G.Smith tarafından yapılan bu kazı çalışması bilim dünyasında önemli bir heyecan yaratmıştır. Özellikle ortaya çıkan anlatımın Kitab-ı Mukaddesteki metinle paralellik göstermesi çok önemlidir. Ortaya çıkan metne bakıldığında Gılgamış, ölümden korkuyor ve bu histen kurtulmanın yolunu arıyordu. Gılgamış böyle bir uğraş verirken Utnapiştim adında bir insana ölümsüzlük iksiri verilmişti. Gılgamış'ın bu uğraşı Utnapiştim'e soru sormaya iter. Utnapiştim ise ona "büyük ilahların" bir gün tufan meydana getireceğini, bu olayın ise neden gerçekleşeceğinin insanlara aktarılmadığını ifade eder. Üstelik Tanrı Ea'nın niçin bir ölümlüyü kurtarmak istediği de bilinmez bir olaydır. Hikayeye göre Utnapiştim Ea'nın isteği olarak bir gemi inşa eder ve hayvanlardan birer çift almasını ister. Gemi yapımı tamamlandıktan sonra büyük bir fırtına kopar. Öylesine büyük bir tufan gerçekleşmiştir ki bu olaydan dolayı Tanrılar dahi heyecana

---

[107] Mircea Eliade, 1992, a.g.e., s. 183.
[108] Mircea Eliade, 1992, a.g.e., ss. 185-187.
[109] Mircea Eliade, *Ebedi Dönüş Mitosu*, (çev. Ümit Altuğ), İmge Kitabevi, Ankara, 1994, s. 71.
[110] Muazzez İlmiye Çığ, *Kur'an İncil ve Tevrat'ın Sümer'deki Kökeni*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2017, s. 49.

kapılmıştır. Fırtına tamamlanınca tüm insanlar adeta bir kil haline gelmiştir. Utnapiştim yerlerin kurumasıyla gemiden çıkar ve Tanrı için bir kurban keser. Bu olaya Tanrıların en yücesi Enlil çok sinirlenmiş olmasına rağmen yine de Utnapiştim ve karısını takdis eder. Böylece onlar tanrılarla eşit hale gelir[111].

Tufan fenomeninin yansımalarını Hint kültür havzası / potasında görmek mümkündür. Hint mitolojisinde Hz Nuh'un bir karşılığı olarak Manu görülebilir. Brahman, bütün yaratılanları tufanda boğulmaktan kurtarmak için Manu'nun bir gemiye sığındığından bahseder[112]. Hindu mitolojisinde birtakım farklı anlatımlar dikkat çekmektedir. Hindu söylencesinde anlatım Manu ve Vişnu eksenli yapılır. Dirilişte ise balık formuna dikkat çekilmektedir. Anlatımda özellikle balık ve tufan mitosu metaforu son derece önemlidir. Hindu mitolojisine göre Manu'nun bir balık ile konuştuğundan bahsedilir. Manu, sabahleyin elini yıkarken eline bir balık gelir ve "sen beni kurtar bende seni kurtarayım" dediği ifade edilir. Buradaki kritik olgu tufandır. Balık, ona tufan ile ilgili uyarısını yapmıştır. Manu çok şaşırır ve "sana nasıl bakacağım?" dediği ifade edilir. Balık: "*Biz küçük oldukça, yıkımımız da büyük olur, çünkü balık balığı yutar.* " demiştir. Balık zamanla büyür ve en büyük balık haline gelir. Büyüyen balık tufanın geleceğini Manu'ya bildirir. Manu'ya bir gemi yapmasını ve kendisine gelmesini emretmiştir. Gemi yapıldığında tufanda yukarıya yükseleceğini ve kurtarılacağını da ifade etmiştir. Manu, balığın dediği gemiyi yapıp sular yükselince de gemiye binmiştir. Balık, Manu'ya yükselip, geminin ipini boynuzuna bağlamıştır. Balık daha sonra ona "seni kurtardım" demiştir. Kuzey dağının yamacı Manu'nun iniş dağı olarak bilindi. Tufan tüm yaratılanları silip süpürdü yalnızca Manu kaldı[113]. Vişnu, Manu'yu kurtarmak için balık formunu almıştır. Küçük balığın büyük bir balık haline gelmesi Vişnu'yla özdeşleştirilmiştir. Manu sadece kendini kurtarmakla kalmamış yeni bir doğumu da başlatmıştır. Bu döngü "olağan lütuf" olarak aktarılır. Manu tüm canlı varlıkların hayatını da kurtarmıştır[114]. Manu aynı zamanda Veda ve Hinduizm'e göre dünyanın yaratılışından ilk defa kurban takdim eden insan olarak bilinir. O, balık formunda dünyaya gelen Vişnu tarafından kurtarılmıştır.

Tufan olayının yansımalarını Türk söylencelerinde de görmek mümkündür. Türklerde tufan yerine taşkın ifadesi kullanılır. Olay örgüsü, vahiy eksenli dinlere göre

---

[111] Mehmet Aydın, a.g.e., s. 765.
[112] Hilmi Ömer Budda, *Dinler Tarihi*, Vakit Yayınları, 1935, İstanbul, s. 42.
[113] Wendy Doniger O'Flaherty, *Hindu Mitolojisi*, (çev. Kudret Emiroğlu), İmge Kitabevi, Ankara, 1996, s. 153.
[114] Wendy Doniger O'Flaherty, a.g.e., s. 154.

benzerlikler ve farklılıklar içerir. Türk kültürüne göre bu taşkının önemi yeryüzünün ilk başlangıçtaki haline dönmesidir. Çünkü tufan olayı eskimiş olan her şeyin sonunun gelmesine, bununla birlikte eskiyen şeyin yenilenme formatı fikrini içermektedir. Yenilenmenin sembolü adeta tufan fenomeni ile perçinlenmiştir. Hz. Nuh'un karşılığı Türklerde Nama adıyla bilinir. Nama bir gemi yapar ve canlılardan birer çift alarak yanına alır. Olay yaşanmadan önce tufanın olacağını demir boynuzlu kök teke ona haber vermiştir. Bu teke yedi gün boyunca acılı bir şekilde melemiş, yedi gün boyunca deprem olmuş ve dağlardan ateş çıkmıştır. Tufan fenomeni Altay mitolojisinde şu şekilde anlatılır:

Gök teke yedi gün yeryüzünü dolaştı ve bağırdı

Yedi gün zelzele oldu.

Yedi gün dağlar ateş püskürdü.

Yedi gün yağmur yağdı.

Yedi gün fırtına oldu ve dolu yağdı.

Yedi gün kar yağdı[115].

Tufan olayının farklı yansımalarını Yunan mitolojisinde de görmek mümkündür. Buradaki imalar Zeus üzerinden yapılır. Zeus zaman geçtikçe günahkar insanlara sinirlenmiş ve onları tufanla yok etmeye karar vermiştir. Verdiğimiz anlatımlardan da gördüğümüz gibi her tufandan bir kurtulan, yani devamlılığı sağlayan birisi vardır. Yunan mitolojisinde de bu isim Deukalion ve karısı Pyrrha olmuştur. Deukalion'un babası Prometheus oğluna bir gemi yapmasını öğütler. Karı-koca yaptıkları gemiye biner ve dokuzuncu gün Parnassos dağına inerler. Zeus'tan yeni insanların yaratılmasını isterler. Bir zaman sonra Deukalion ve Pyrrha'dan yeni insan soyu türer[116].

Tufan'ın kurtarıcı, daha doğrusu eskatoloji ile alakalı olması aslında dinler açısından önem arz etmektedir. Birçok din ve kültte dünyanın bir sonu olduğundan bahsedilmektedir. Ele aldığımız bağlamlar çerçevesinde, tufan fenomeninin kurtuluş anlayışı ile ilgili bağlantıları çok sık bir şekilde görülmektedir. Tufan olayı son değil, sondan kurtaran bir bağlamdır. Anlatımlar farklılık içerse sondan kurtarılıp tekrar yeni

---

[115] Wilhelm Radloff, *Türklük ve Şamanlık*, (çev. A.Temir ve T. Andaç), Örgün Yayınevi, İstanbul, 2008, ss. 213-215.
[116] Azra Erhat, a.g.e., s. 288.

doğum döngüsü dikkatleri çekmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde anlam ve anlamlandırmalar daha isabetli olacaktır. Su fenomeni, tufan olgusunun en kilit anahtarıdır. İlk formlarını Gılgamış destanında gördüğümüz tufan fenomeni neredeyse tüm imalarını yok etme üzerine, ardından arındırma işlemi gerçekleştikten sonra kurtarıcı formunu ileri sürerek aktarır. Birçok mit ve din anlatımları göz önüne alındığında kurtarıcı özelliği diğer canlıları yok etme üzerine olduğu görülür. Buradaki kilit kopça günahkar insan modelidir. Tanrı insanların doğru / dengeli / düzenli bir yapıda hayat sürmesini ister. Fakat gönderdiği uyarıcıların mücadelesi başarıya ulaş(a)mamıştır. Neticesinde tufan olayı bir tür cezalandırıcı sürecin kırbacıdır.

Tufan olayının kilit vurgulamalarından biriside su fenomeni üzerinden inşasıdır. Çünkü tufan hikayesi tarım dünyasının temel miti haline gelmiştir[117]. Semavi dinlere göre en değerli varlık insandır. Anlatımlarda ekseriyetle bu vurgular dikkat çekicidir. Tufanın yeri ve zamanı konusunda net bir olgu görülmemekle birlikte anlatımlarda birtakım farklılıklar mevcuttur. Ortak olan vurgular, insanın günahkar modelini örnek alması ve bunda ısrar etmesi, Tanrının uyarısı / uyarıları, insanların bu uyarılara karşı davranışlarını düzeltmemesi ve devam ettirmesi, en sonunda Tanrının aktif su fenomeni ile müdahalesidir. Bu müdahale sonrasında mitler ve dinlerdeki ortak çıkarım, yeni bir insan soyunun doğmasıdır. Yani ortada bir bozuluş birde var oluş vardır. İnsanlar başlangıçta hayatlarını komünal yaşam formu üzerine inşa etmiştir. Bu tip yaşam formlarında zengin-fakir, alt insan-üst insan teması, hür-köle diyalektiği gibi ayraçlar bulunmaz. Çünkü insan yaşam skalasında özgür ve mutlu bir hayat sürdürmeye çalışır. Nitekim insanlar ilk başta birbirinden uzak şekilde yaşamını sürdürmekteydi. Tarihin ileri akmasıyla insanlar yavaş yavaş toplum yapısını oluşturmaya başlamış ve medenileşmiştir. Komünal yaşam tarzı yerini uygarlığa bırakmıştır. İnsanlar artık tarım ile uğraşmaya başlamış, toprağı işlemiş ve hayvanları evcilleştirmiştir. İşte bunlar uygar bir medeniyet kurmanın yapı taşları olmuştur. Mezopotamya bu açıdan son derece değerli bir topografyadır. Burada yapılan savaşlar / mücadeleler / göz yaşları boşuna değildir. Bu gibi durumlar bir kentleşmeye yol açar ve kentleşme ise içinde sınıfsal bir toplum barındırır. Komünal yaşam formlarında bu tür

[117] Yuval Noah Harari, *Home Deus Yarının Kısa Tarihi*, (çev. Poyzan Nur Taneli), Kolektif Kitap, İstanbul, 2016, s. 103.

olgular yaşanmaz birey özgürdür. Medeniyetleşme ise teknik, sosyal ve kültürel açıdan ilerlemeye ve hayatın formlarını değiştirmeye neden olmuştur[118].

Komünal yaşam formunda en önemli kolektif vurgu "bozulmamış insan" temasıdır. Bu eksende düşünüldüğünde üretim-tüketim, paylaşma ve ortaklaşma ekseninde döner. Bu tip yaşam formlarında paylaşma ve ortaklaşma beraberinde dürüstlük, doğruluk gibi değerleri getirmiş topluma nakşettirmiştir. Ancak bu tip süreçlerde yaşam formları, uygarlık / medeniyet / şehirleşme gibi düzeneklerle başkalaşmış ve değişmiştir. Bu düzenek zamanla insanı insana kul etmeye başlamıştır. Korku, acı, dert, keder gibi değer kodları zamanla toplumsal ilişkilerin bozulmasına ve toplumdaki düzeneklerin / çarkların adalet ekseninde dönmemesine sebebiyet vermiştir. Çünkü bu tür değer kodlarının imaları / işaretleri beraberinde düşmanlaşma / yalancılaşma / yabancılaşma gibi formların artmasına neden olmuş, akabinde gerçekleşen olgular da bireyin günahkar insan temasına girmesine sebep olmuştur. Öte yandan medeniyetleşme olgusu yanında devletleşmeyi getirmiş, insanı bir arada tutan komünal kolektif kodlar zarar görmüştür. Daha doğrusunu ifade etmek gerekirse komünal toplum yapısındaki bozulmalar devletin kurulmasına zorunluluk sağlamıştır. Devletleşme yanında birtakım farklı imalar katarak insanların savaş / silahlaşma / saldırma gibi eylemleri öğrenmesini sağlamıştır. İnsanlar kendilerini koruma amaçlı saldırılar düzenlemiş, yaşamlarını idame ettirmek için adalet çizgisini farklı şekillerde değiştirmeye kalkmıştır. Toplumun zengin-fakir, hür-köle gibi ayraçlara dağılması toplumun skalasını net bir şekilde bozmuştur. Kutsal kitapların, mitlerin anlatmak istediği genel ekseriyette bu şekildedir. İnsanlar başlangıçta iyi bir denge üzerine yaşamlarını sürdürmekteyken, sonrasında uygarlığa varmış olmaları ve bunu yanlış form / şekil / biçimlerde kullanması bozulma ve kırılma gibi süreçlere yol açmıştır. Bu kırılmalar tufan teması ekseninde dönen arındırıcı / kurtarıcı / diriltici gibi fenomenlerin anlaşılmasında kolaylık sağlayacaktır.

Özellikle Gılgamış Destanında bulunan anlatımlar ile Tevrat'taki anlatımlardaki paralellikler de dikkat çekicidir. Tanrının aktif müdahalesi ve tufan fenomeninin ortaya koyduğu bağlamlar ele alındığında ortada net bir şekilde bir prototipin mücadelesi vardır. Bu kişi Hz Nuh'tur. Hz. Nuh mücadelesini süreç içerisinde gerçekleşen bozulmalar / kırılmalar gibi dejenere olan bir süreçte gerçekleştirmiştir. Mitler ve anlatımlar da gördüğümüz üzere Tanrıların, insanları kahramanlaştırdığı, günah motifi ve ölüm-doğum

---

[118] Birant Esinoğlu, *Dinlerin Gizemi Kurban-Yaratılış-Tufan Efsaneleri*, Ceylan Yayıncılık, İstanbul, 1996, s. 140.

gibi değerler üzerinde durduğu görülür. Bu gibi döngüler de tarım / hayvancılık / avcılık gibi uğraşların gelişerek beraberinde komünal toplumun bozulması ve medeniyetleşmenin ve toplumlaşmanın sağlanmasıyla yeni bir sürecin gerçekleştiği görülmektedir. Zira okunulan destanlar / mitolojiler / söylenceler de bu minvalde ortaya çıkmış dönemin saha/n, süreç gibi dinamiklerin anlaşılmasında yardımcı olmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YAHUDİ KUTSAL KİTABI (YKK), HZ. NUH VE TUFAN HADİSESİ

3.1. Tarihsel Panoramada Hz. Nuh'u Aramak

Vahiy eksenli dinlerin ana konularında birisini tufan olayı oluşturur. Tufan olayının yansımaları / imaları Nebevî gelenek ile sınırlı kalmamış, kült eksenli dinlerde de kendisine farklı form, isim ve detaylarla yer bulmuştur. Hz. Nuh veya onun teolojik ve/ya tarihsel misyonunu temsil eden evrensel bir prototip olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel örgü şu şekilde yer bulur: Yeryüzünde süreç içinde ortaya çıkan kötülükler ve kötülüklerin körüklediği şiddet ortamından Ulu Güç / Tanrı onu ayrıştırarak kurtuluşa iletir.

Kutsal Kitaba göre, ayrıştırılma veya ayırt edilme olgusu, Tanrının Hz. Nuh ile ahitleşmesi üzerine inşa edilmiştir. Ahitleşme ve tufanın gerçekleşmesi ile Tanrı bir daha böyle bir felaketin gerçekleşmeyeceğinin garantisini Hz. Nuh'a vermiştir.[119]

Bu konjonktürde ahit olgusunun temel çerçevesinin ortaya konulması uygun olacaktır: Yahudiliğin temel—hatta kurucu—dinamiklerinden birisini ahitleşme olgusu ve bu olguya yaslanan gelenek silsilesi oluşturur. Yahudi geleneğine göre, Yahveh / YHVH peygamberi ve onun temsilcisi olduğu toplumu ahit ile adeta ilahî koruma altına alır. Bu suretle toplum, gelenek, topografya ve dinin devamlılığı garanti altına alınmış olur. Kısaca ifade etmek gerekirse—göründüğü üzere—Yahudilikte ahit/leşme olgusu özellikle neslin devamlılığı üzerine oturur.

Hz. Nuh'un döneminde ahit geleneği güçlü ve etkili bir şekilde kendini ortaya koyar. Buna göre, ahdin doğal bir uzantısı olarak Hz. Nuh'a gemi yapılması emredilir. O da Tanrı'dan aldığı emirle gemiyi inşa eder. Tufan meydan geldiğinde de yine ahdin devamı olarak insan ve hayvan nesilleri "kurtarılmış" ve dolayısıyla canlıların neslinin devamlılığı sağlanmıştır.

Vahiy eksenli dinlerin öğretisine göre, insanlığın "İkinci Atası" olarak kabul edilen Hz. Nuh ve döneminde gerçekleşen olaylar her üç din için oldukça önemlidir. İlk "ortak

[119] Tora, Bereşit, s. 92.

ata" Hz. Âdem kabul edilirken, Tufan Olayından sonra Hz. Nuh da ikinci "ortak ata" olarak öne çıkar. Bu açıdan ele alındığında da tüm insanlık "yaratılış" olarak ve "ortak atalar"a sahip olmak açısından kardeş olarak kabul edilir.

Tarihî olarak İsrailoğulları öncül olduğundan Hz. Nuh ve dönemi Yahudiler için ayrı bir önem arz eder. Hz. Nuh'un oğlu olarak kabul edilen Sam ile insanlar ilk defa ırki ayrımlarla karşı karşıya kalmıştır. Yahudilere göre, Hz. Nuh'un erdemliliği oğlu Sam'a, Sam'dan Hz. İbrahim'in büyük babası Eber'e, ondan da Hz. İbrahim'e geçmiştir[120].

Saha/n adı altında ele alınan topografya ve coğrafya bağlamında konunun çerçevesi şu şekilde ortaya konulabilir: Hz. Nuh su fenomeninin ağır sarkaçlarının yaşandığı bir bölgede görevini dürüst insan formuyla sürdürmüştür. Süre/ç adı altında incelenen tarihsel kronoloji ve akış hususuna gelince: Hz. Nuh, Nebevî gelenek ekseninde anlam ve mana kodları inşasında öne çıkan bir teolojik bir prototiptir.

Bu çerçevede öne çıkan net olgu yaşam(a) hakkıdır. Yaşam(a) hakkı, Tanrının insanlara sunduğu merhamet nişanelerinden birisi olarak kabul edilir. Yahudi Kutsal Kitabı'na göre, Hz. Nuh döneminde kadar olan zaman diliminde Tanrı insanı yarattığına pişman olmuştur; çünkü kaos, savaş, haksızlık vb. kötülükler insan süjesinin tarihsel süreçte ortaya koyduğu unsurlar olarak belirir. Nitekim Yahudilik inancına göre de inancın ve bu eksende oluşturulan tasavvurların adalet ekseninde dönmesidir. Bu eksende özellikle saha/n ve süre/ç ekseninde gerçekleşen fenomenler de dikkate alındığında Hz. Nuh'un görevini gerçekleştirdiği dönemde günahkar insan modelinin ilk sarkaçları oluşmuştur. Bunun en net örneği Hz. Nuh döneminde yaşanan fenomenal alandaki kırılmalardır. Nitekim Tanrının tüm uyarılarına rağmen insanlar benlik zincirinin getirdiği sarkaçlara takılı kalmıştır. Çünkü Hz. Adem ile başlayan ve çarkların monoteist eksende döndüğü bir sistem Hz. Nuh zamanında durmaya başlamıştır.

Öyle görünüyor ki; ilkesel olarak vahiy eksenli dinlerin kutsal kitap anlatımlarının en temel kanaviçelerinden birisi günahkâr modelin vahiy ile ıslahı ve rehabilitesi arzusudur. Tevrat metinlerinden anlaşılıyor ki; Hz. Âdem ile başlayan süreç ileriki zamanlarda birtakım aksamalara maruz kalmış, insan "umulan ve beklenilen" tarihsel figür

---

[120] Baki Adam, *Yahudilik ve Hıristiyanlık Açısından Diğer Dinler*, Pınar Yayınları, İstanbul, 2002, s. 21. Hz. İbrahim Eber'in erdeminin ve itibarının temsilcisi olduğundan *İbrî* (İbrânî; "Eberinkiler" ismini alır. Konuşulan dile de *Ivrît* (İbrânice) adı verilir.

olmaktan çok gerilere düşmeye başlamıştır. Şerrin, kötülüğün, kaos ve kavgaların "sıradanlaşması" üzerine Tanrı insanları yarattığına pişman olmuştur[121].

İnsanlık farklı medeniyet evreleri içinde tarihsel yolculuğuna devam eder. Avcı-toplayıcı bir sosyo-ekonomi hayat komünal bir tarzı örer. Komünal bir tarzdaki yaşamdan kopuş beraberinde şehirleşme ve ona bağıl süreçleri ve devinimleri (iş bölümü, uygarlaşma, devletleşme, vb.) yaratır. Bu süreçlerin oluşturduğu sosyo-ekonomik normlar ve formlar farklı bir düzeneğe insanlığı taşır. Bu düzenekte artık özel mülkiyet anlayışı, üretim biçimleri ve ilişki şekilleri de farklılaşmaya başlar. Mülkün temininde, dağılımında, dağıtımında ve dönüşümünde meydana gelen haksızlıklar da bu süreçte farklı-ama-adil olmayan sınıfsal yapıların oluşumuna ve sosyo-ekonomik ve eko-politik hiyerarşilerin kurulmasına yol açar.

Maddî olanın ve ilişki biçimlerinin insanın ihtiyaçlarını, duygularını, taleplerini, değerlerini ve amaçlarını belirlemeye başladığında manevî dünyaya açılan kapılar da bilinçli ve/ya bilinçsiz olarak kapanmaya başlar. İşte böylesi bir süreç—göründüğü kadarı ile—adalete çağrı yapan ilahî emir ve ikazlara insanların "kulak tıkaması" olgusunu beraberinde getirir. Bu fenomenal durum Hz. Nuh döneminde genel-geçer bir durum haline gelir. Tarihin akışının kritik esaslarından birisi olan adalet ilkesinden sapma varoluşun olağan sürekliliğine aslında bir meydan okuma durumudur. İşte bu bağlam—öyle görünüyor ki—"Tanrının insanları yarattığına pişman olma düşüncesi"nin arka planını deşifre eder.

Komünal yaşamdaki paylaşım, üleşim, dayanışma ve grup bağlılığı hayvancılık-tarım sosyo-ekonomik ve eko-politik denkleminde bozulmaya, tortulaşmaya ve etkisizleşmeye başlar. Korunan ve hiyerarşik olarak konumlanan mülkiyetin ve temellük duygusunun oluşturduğu hırs ve mücadele ortamı değerleri değersizleştiren bir süreci tetikler.

Bu yüzden Tanrı kritik imalarını peygamber aracılığıyla insanlara tebliğ etmiştir. Hz. Nuh'u anlamak / anlamlandırmak, katarsis sürecin ne manalara geldiğini ve etkilerini hissetmede ayrı bir önem arz eder. Onu tarihte aramak, nasıl bir prototip modeli olduğunu öğrenmek vahiy eksenli dinlerin mesajlarını anlamada ve özümsemede önemlidir.

---

[121] Tekvin, 6: 6.

Yahudilik dininin ana mesajlarından birisini merhamet ifadesi oluşturur. Çünkü merhamet duygusu insanın bağlanma duygusunu geliştiren temel enstrümanlara sahip bir olgudur. Öte yandan bu duygu kodu içinde “acıma hissi” barındırır. İnsan yapısı gereği sevgi / saygı / samimiyet gibi olgular üzerine yaşamını sürdürür. İnsan, hayatını sadece maddi şeylerle idame ettirmez. Aynı zamanda birtakım manevi duygular insan hayatını devam ettirmede, güzellik katmada kritik bir değere sahiptir. Dinlerin kurtuluş temalarını süsleyen, renklendiren, ahenk katan en güzel duygulardan birisini de merhamet kodları / ifadeleri / duyguları oluştur. Merhamet olgu olarak, kurtuluş temasının ana kritik kopçalarındandır. Hz. Nuh ile verilmek istenen mesajlardan birisini de merhamet tasavvuru oluşturur. Merhamet duygusu, mahcubiyet gibi durumların oluşmasına izin vermez. Bu anlamda Hz. Nuh Tanrının merhametini insanlara tebliğ etmede önemli bir görev üstlenmiştir. Çünkü Tanrı, insanların kötülük ve zorbalık üzere bir hayat oluşturmasını kabul etmemiştir.

Hz. Nuh'un seçilmesinde yatan kritik olgu işte bu merhamet duygusunda saklı olabilir. Tanrının lanetlediği topraklarda, işlerin ve ellerle üretilen zahmetinden insanlara rahatlama / ferahlama getirecek Nuh'tur. Nuh isminin seçilmesinde yatan ana kritik meselelerden birisi de rahatlama getireceği düşüncesidir. Bu çerçevede düşünüldüğünde Hz. Nuh'un isminin etimolojik imaları / işaretleri de son derece önemlidir. Etimoloji de נוח (noha) dinlenmek anlamında נח(Noah) kökünde bir oyun gibi görünmektedir. Ancak bu ifade de rahatlamak ve ferahlatmak anlamına gelen נחם(niham) kökünü kullanmıştır [122]. Nuh kelimesi rahatlama / sükünet / ferahlama gibi toplumun genelinin kurtuluşunu içeren kritik olguların sağlanması düşüncesini içerir. Bu yüzden Nuh kelimesinin נחם(niham) kelimesinden türetildiği düşüncesi önemlidir. נחם(niham) rahatlama / ferahlama / sükunet bulma anlamlarını içermektedir.

Tanrının merhamet ifadesinin gereği anlatımlarını ve tezahürlerini ilk olarak Tevrat'ta Hz. Nuh ekseninde okumak mümkündür. Nitekim bu eksende Hz. Nuh yaşadığı zaman diliminde insanlara iyi / kötü, doğru / yanlış gibi ifadelerin mahiyetlerini açıklamaya çalışmıştır. Yahudilik inancında Hz. Nuh ekseninde yapılan anlatımlarda Tanrının sevmediği temalar genel olarak Nefilim üzerinden aktarılmıştır. Öte yandan Hz. Nuh eksenli yapılan anlatımların en temel süslerinden birini Nefilim adlı zorba devlerin sayısının artması tufanı gerekli kılma düşüncesi oluşturmaktadır. Saha/n, süreç gibi kritik

---

[122] Jack P.Lewis, *A Study of the Interpretation of Noah and the Flood in Jewis and Christian*, Brill Academic Pub, Leiden, 1978, s. 3.

dönemeçler göz önüne alındığında Tevrat, olayın yaşandığı zaman diliminde Hz. Nuh'un son derece doğru, güvenilir ve kusursuzluğundan bahseder. Tanrının yolunda yürüyen, güvenilir bir insanlardan birisi de Hz. Nuh olmuştur[123].

Hz. Nuh sürecinde yaşanan olaylar aynı zamanda kıyamet ve sel motiflerinin ele alındığı şiir / öykü gibi anlatımların yoğun hissettirildiği alanlara prototip bir model olmuştur. İnsanlar özellikle yazının geliştiği ve ürün ortaya koymaya başladıkları dönemlerde bu tip formlardan faydalanarak imgelemlerini oluşturmuştur[124]. Dolayısıyla Hz. Nuh tarih sahnesinde kıyamet senaryolarının ve sel / deprem gibi anlatımların ilk resmi olmuştur. Bir çok dinde tufan anlatımının benzer ifadelere sahip olması onun önemli bir prototip olmasıyla paralellik içermektedir.

Hz. Nuh özellikle tarım kültürünün oluşmaya başladığı bir dönemde görevi üstlenmiştir. Hz. Adem sonrası insanlar komünal yaşam formlarının getirdiği ayraçlar arasında hayatını sürdürmekteydi. Komünal yaşam formundan kopuş insanların birtakım Tanrının sevmeyeceği fiil / davranış / eylemlere alan bırakmıştır. Tarımın gelişmesi insanların mal / mülk / makam gibi dünyevi zevklerin oluşmasına, bu tür duygu kodları da insanlarda kötü fiillere yönlendirebilecek hırs / mücadele gibi olguların artmasını sağlamıştır. Hz. Nuh öncesi insanlar tarımda son derece zorlanmaktaydı. Buğday ekip biçtiklerinde hasatları verimsiz gelir çoğunun diken olduğunu fark ederlerdi. Ekinler çıplak ellerle toplanırdı fakat Hz. Nuh insanlara orak / saban / balta gibi aletleri kullanmayı öğretmiştir. Bu aletlerin Hz. Nuh'un doğumundan önce yaşayan Tuval Kain'e de atfedildiği bilinmektedir[125].

İnsanların tarım aletlerini kullanması, hayvanları evcilleştirmesi, mal / mülk / makam gibi arızî heveslerin artmasını sağlamış, Tanrının insanları uyarılarına sebep olmuştur. Hz. Nuh bu tip olguların yaşandığı ve arttığı bir dönemde, süreçte yaşanan kırılmalar ve dejenere olan yaşantıyı raha(t)lama düşüncesiyle Tanrı tarafından insanlara gönderilmiştir. İnsanlar Hz. Nuh'u dikkate almamış, süreçte izlenen kibir ve haset gibi duygu kodlarının devamlılığı sebebiyle Tanrının gazabı ile cezalandırılmıştır. Hz. Nuh, katarsis süreci anlamada ve komünal yaşamdan kopuşun getirdiği dünyevi duyguların,

---

[123] Tekvin, 6: 9.
[124] Jack P.Lewis, a.g.e., s. 8.
[125] Robert Graves ve Raphael Pathai, *İbrani Mitleri Tekvin Yaratılış Kitabı*, (çev. Uğur Akpur), Say Yayınları, İstanbul, 2009, s. 160.

insanlar arasında istenmeyen fiillere sevk etmesi düşüncesi günümüz için önemli bir mana ifade eder.

3.1.1. Bölgenin Demografik Yapısı

Vahiy eksenli dinlerin Hz. Nuh ekseninde yaptığı tartışmalı yorumlamalardan birisde bölgenin demografik yapısının nasıl olduğu konusudur. Çünkü bölgeyi anlamak ve anlamlandırmak tufan fenomenin etkilerini öğrenmede önem arz eder. Bir bölgenin demografik özellikleri topografya-coğrafya hakkında önemli bilgiler verir. Toplumun dinamik özelliklerini bilmek, yaşayış biçimlerini anlamak tarihi bugünün yargılarıyla düşünmemeyi ve saha/n, süreç gibi olguların doğru düzlem üzerinde etkilerini hissettirmede kolaylık sağlar. Özellikle tarihi süreçleri, yaşadığımız zamanın kodları / imaları / imgeleri ile anlamaya çalışmak konu ve bağlamdan uzaklaşmamızı sağlayabilir. Tarihsel olayları dönemin dinamikleriyle anlamaya çalışmak ortaya nesnel ve kreatif bir tablo çıkmasında etkilidir.

Yahudilik kutsal kitap anlatımlarını peygamberler üzerinden gerçekleştirir. Peygamberlerin vurguları yaşadıkları dönemle paralellik gösterir. Çünkü peygamberlerin mesajları yaşadıkları süreç ile benzer imalar taşımaktadır. Bu imalar bazen başarılı olsa da toplumun geneli tarafından görevini gerçekleştirdikleri zaman diliminde kabul görmemiştir. Yahudilik geleneğinde ortaya çıkan olayların, mefhumların anlaşılma noktasındaki önemli kilit imalardan birisini de ahitleşme / sözleşme / anlaşma geleneği oluşturur. Yahudiliğe göre ahitleşme olgusu seçkin, seçilmiş, seçilen bir toplum yapısının en temel özelliklerinden birisini oluşturur. Yahudilik dini de seçilmiş toplum yapısını kreatif olarak sürdüren ve bu anlayışı devam ettiren dinlerden birisidir.

Tevrat anlatısına göre Tanrı insanı kendi formunda yaratmıştır. İnsan özgür bir varlık olmakla beraber aynı zamanda hakimiyet kuran ve bu anlayışı devam ettiren bir varlıktır. Tanrı insanların emrine denizdeki balıkları, yüksek semalarda uçan kuşları, bakımını üstlendiği hayvanları vermiştir. Dünya iyidir ve insan Tanrının formudur. Dünya bu kadar formlar / şekiller / imgeler / tasavvurlar içermesine rağmen yaşaması son derece zahmetli ve meşakkatlidir. Varlığın yarattığı varlık olan insanın verdiği mücadele işte

burada gerçekleşir. İnsan'ın diğer canlılardan ayıran en önemli özelliği iradesidir. Bu irade ile birey Tanrının istemediği fiilleri işleyebilir. Bu fiiller Tanrının sorumluluğu ekseninde gerçekleşmemiş, direkt insanın yapıp ettiği davranışların etkisiyle oluşmuştur[126]. İnsan hayatı, verdiği kararlar ekseninde döner. Kişi kararları neticesinde toplumun doğru bir düzende akmasını sağlayan formlara zarar vermiş olabilir. Tanrı insanları kendi formunda yarattığından dolayı mesajlarını bir insan yoluyla iletir. Bölgenin dinamikleri esas alındığında insanlarda bir mesaj bekleme ve gerçekleştirme düşüncesi olabilir. Bu çerçevede insanlara yapılan anlatımlar bölgenin yapısı / dinamikleri dikkate alınarak aktarılmıştır. Tufan olayının benzeri olan ve insanların bir felaket olarak nitelendirdiği sel / taşkın vb felaketler bölgenin önemli doğa olaylarından birisi olabilir.

Tufan olayının vuku bulması bölgenin demografik yapısında birtakım kırılmalar-bozulmalar-değişmeler sonucu olmuştur. Tanrı bu ölçüde insanları uyarmış fakat uyarılar Hz. Nuh ekseninde başarılı olmamıştır. Tufan olayı yeniden doğumun işareti / imgesi / iması olmuştur. Kırılmalar toplumun genelini etkilemiş büyük bir yıkım gerçekleşmiştir. Peki bu yıkım niye / neden gerçekleşmiştir? Bu konunun anlaşılması ve anlamlandırılması bölgenin demografik yapısı ile ilişkilidir. Özellikle Hz. Nuh dönemiyle insanlar arasında gerçekleşen mülkiyet kavramı gelişimi, bireylerde benlik kavramının oluşmasına etki etmiştir. Mülkiyet olgusu aynı zamanda komünal yaşam formlarından kopuşu ve birtakım sınıfsal ayrımların ortaya çıkmasında da etkili olmuştur. Özellikle fakir-zengin, medeni-vahşi, inanan-inanmayan şeklinde farklı sınıfların ortaya çıkması toplumlar arasındaki dengenin bozulmasına neden olmuştur.

İnsanlar arasındaki bu tip ayrımlar, bireylerin birtakım etiketlere ayrılmasına sebebiyet olmuş ve toplumun toplum olmasındaki kilit noktalardan olan adalet çarkının bozulmasına sebep olmuştur. Bu tip formlar özellikle tufan olayının yaşanmasında kilit rol oynamıştır[127]. Bir diğer kritik mesele de düşenler(nefilim) üzerinden yapılan anlatımdır. Tanrının oğulları olarak bilinen düşenler ki bunların melekler olduğundan bahsedilir, kendilerine eş bulamadığından dolayı insanların kızlarından eş seçip evlenmiştir. Böylesine bir evlilikten dolayı ortaya ayrıcalıklı bir yaşam kazanma şansı doğmuştur. Tanrı buna karşı çıkarak insan ömrünün yüz yirmi sene olacağını aktarmıştır. Bu melekler birer dev / yaratık şeklinde tasvir edilmiştir. Nitekim süreç içerisinde meleklerin işlediği günahlar ile

[126] Mircea Eliade, *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi Cilt 1*, (çev. Ali Berktay), Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 206.
[127] Bahaeddin Sağlam, *Tevratta ve Kuranda Nuh Tufan Kıssası Gılgamış Destanı ve Açılımı Tevrat Metinlerinin Günümüze Gelişleri*, Klmn Yayınları, İstanbul, 2015, s. 18.

beraber insanların da işlediği günahlar Tanrının uyarılarına neden olmuştur. Bölgenin kritik imalarından birisi de nefilim ve günahkar insanların oluşturduğu perspektif düzlem üzerine anlatılardır. Buradaki kilit imalar / işaretler / imgeler bölgenin nasıl bir yapı içerisinde olduğu hakkında önemli ip uçları vermektedir. Halbuki Tanrı, nefilim denen melekleri insanlara doğruluk ve adalet gibi toplumu ayakta tutan ifadeleri öğretmek için göndermişti. Ancak bir zaman sonra bu melekler ölümlü kadınlarla birliktelik yaşayıp birer günahkar hale dönüşmüştür[128]. Nefilim aynı zamanda iştahlı bir melektir. Tanrı bu meleklere bazı yiyecekleri yasaklamış olmasına rağmen onun uyarılarını dikkate almayarak yasaklı olan eylemleri gerçekleşmiştir. Tanrının onlara et yememelerini ve bunun önüne geçmek için bir çok kudret helvası yağdırdığından bahsedilir. Uyarıları dikkate almayan nefilim, hayvanları kesmeye devam etmiştir. Hatta daha da ileri giderek akşam yemeklerini insan etiyle süslemiştir[129].

Buradaki yozlaşmalar da birtakım kırılmaları / bozulmaları beraberinde getirmiştir. Tufan olayının yaşanması bölgedeki yapının bozulması ekseninde gerçekleşmiştir. Nitekim bu eksende gerçekleştirilen anlatımlardan biri olan nefilim adlı düşmüş melekler, yanlış fiillerini devam ettirmesinden dolayı Tanrı tarafından yeryüzünden tufan ile temizlenmeye karar verilmiştir. Tufan fenomenolojisinin arındırma / temizleme gibi fonksiyonları düşünüldüğünde verilen ceza önemlidir. Başka bir anlatıma göre de bu meleklerin insanlarla evlenmesinden dolayı devler soyu türemiştir. Devlerin ortaya çıkmasıyla bunlardan da şeytanlar üremiştir. Bu kötü ruhun amacı, insanları doğru yoldan saptırmak ve fiziki olarak zarar vermektir[130]. Bir başka kaynakta ise Nefilim için iri adamlar tabiri kullanıldığından bahsedilir. Nefilim, etimolojik olarak nafile kelimesi ile aynı kökten gelir. Bu kelime ise fazlaca güçlü / iri / kaba gibi anlamlara gelen sisteme entegre ol(a)mayan medenileşmeyen adamlar anlamında kullanılabilir. Özellikle Hz. Adem sonrası komünal yaşamdan kopuşlar mülkiyet kavramının hüviyet kazanmasında etkili olmuş olabilir. Bu hüviyet kazanımı bir zaman sonra insanların korunma-barınma-sığınma gibi duyguların gelişmesine katkı sağlamıştır. Nefilim anlatımı, böyle bir mana çıkarılabilmesine olanak da sağlamıştır[131].

---

[128] Robert Graves ve Raphael Pathai , a.g.e., s. 149.
[129] Robert Graves ve Raphael Pathai, a.g.e., s. 161.
[130] Yusuf Besalel, *Yahudilik Ansiklopedisi Cilt:2* , Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş, İstanbul, 2001, s. 346.
[131] Bahaeeddin Sağlam, a.g.e., s. 20.

Bölgenin demografik özelliklerinin önemli vurgularından birisi de insanların komünal yaşam formlarından kopması ve mülkiyetin getirdiği “ben/benlik” olgusuna kapılıp davranışlarını şekillendirmesidir. Bireyi birey yapan en önemli kolektif olgulardan birisi de benlik zincirindeki kopçalardır. Benlik duygusu kişinin mal / mülk / makam ve hırs / istek / arzu gibi isteklerin gelişmesine katkı sağlamıştır. Böylelikle insanlar yavaş yavaş çoğalmaya başlamıştır. Sayısı artan insanlar artık Tanrının sevmediği fiilleri işlemeye meyilli bir varlık olmuştur. Çünkü komünal yaşam formlarından kopuş yanında mal / mülk / makam edinme gibi dünyevi ihtirasları yanında getirmiştir. Bu tip anlayışlar beraberinde yeni bir hukuk, yeni bir yaşayış biçimi, yeni adalet formlarını yanında getirmiş olabilir. İnsanlar Hz. Nuh ile yeni değerler öğrenip bu formları yaşamlarına katmaya başlamış olabilir. Tanrının kurduğu düzenden kopmalar uyarıların sebebi olmuştur. Tanrı, insanları düzenin bozulması, toplumu ayakta tutan çarkların bozulması ekseninde uyarmıştır. Bu kırılmalar ve bozulmalar bir zaman sonra temel adalet düzenin kopacak olması anlamına gelebilir. Bu yüzden Tanrı insanı yarattığına pişman olmuştur[132].

Bölgenin önemli özelliklerinden birisi de insan kanının ve etinin yenilmesidir. İnsanlar tufandan kurtulduktan sonra bir daha böyle bir eylem gerçekleştirmeyeceklerine yemin etmişlerdir. Bu yüzden insanlar, kan ile özdeşleştirilen üzümü yetiştirmeye başlamış, kan yerine üzüm şarabı tüketmeye kendilerini yöneltmiştir[133]. Tevrat pek çok yerde kan üzerinden anlatım yapar ve insanlara kan yemeyi yasaklamıştır. Eski doğu tasavvuruna göre canlı varlığın ruhu kanda bulunurdu[134]. Hz. Nuh döneminde insan etinin yenmesi ve bunun doğal karşılanması insan yamyamlığının bölgede olduğunu da gösterir. Halbuki insan Tanrı suretinde yaratılmıştır. Bir insanı öldürmek insanlığı öldürmek gibidir. Bu yüzden insanlara bu eylem yasaklanmıştır. Bölgenin demografik yapısının Tanrı tarafından düzeltilmeye çalışılması tufan fenomenini anlamada kolaylık sağlar. Demografik özelliklerinin yanı sıra bölgenin topografik özelliklerini bilmek konuyu anlamada ve özümsemede önem arz etmektedir.

---

132 Tekvin, 6: 5-6.

133 Safa Kaçmaz, Tevrat , *İncil ve Kuran'ın Mezopotamya Yazın Kaynakları*, El Yayınevi, Ankara, 2007, s. 17.

134 Hans- Joachim Schoeps, *Yahudi Hıristiyanlığı*, (çev. Ekrem Sarıkçıoğlu), İz Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 108.

3.1.2. Bölgenin Topografik Yapısı

Hz. Nuh döneminde gerçekleşen tufan olayının en kilit sorunlarından birisi de bölgenin ner(e)de olduğu meselesidir. Burada önemli olan husus bu olayın vuku bulmasıdır. Bu olayın özellikle en eski metinlerden olan Sümer anlatılarında yer alması ve ardından vahiy eksenli metinlerde kendisine yer bulması olayın yaşandığının en güçlü delillerindendir. Nitekim bu çerçevede Yahudilik çerçevesinde yapılan anlatımlar Gılgamış destanında aktarılan bilgilerle benzerlik içerir. Dünyada bir çok yerde de tufan anlatımını olması kaynağın tek bir yerden çıktığının delillerinden birisi olabilir. Yozlaşmış bir insanlığın su ile tarihe gömülmesi düşüncesi tufan fenomeninin en önemli manalarından birisidir. İnsanlığın su ile gömülmesi, yeni bir başlangıç işaretinin en temel formlarından birsini içerir. Buradaki kilit emare Tanrının öfkesi düşüncesidir. Özellikle Mezopotamya eksenli olan inançlarda Tevrat anlatımı ile benzerlikler bulunur. İnsanların kötülük işlemesi ve bunu devam ettirmesi Tanrının sevmeyeceği bir davranıştır[135]. Peki Tanrının sevmeyeceği fiilin sonucu olarak yapılan uyarılar / müdahaleler nerede gerçekleşmiştir?

Tarih sahnesinde sık tartışılan konulardan birisi tufan olayının gerçekleştiği konum ve yaşanılan bölgenin neresi olduğu meselesidir. En net bilgi aslında bölgenin tam olarak bilin(e)memesidir. Çünkü vahiy eksenli dinler çerçevesinde kutsal kitaplar anlatımlarında konum hakkında açık bir bilgi yoktur. Ancak Yahudilik kutsal anlatımları ele alınırsa topografyanın Mezopotamya olması düşüncesi kuvvetlidir. Nuh tufanı hikayesi Sümer ve Babil kitabelerinde de anlatılır ve Tevrat anlatımı ile paralellik içeren noktalar bulunur. Özellikle anlatımlarda bölge olarak Mezopotamya'nın yağmur mevsimlerinde aşırı yağış alan taşkınlar yaşanan bir yer olduğundan bahsedilir[136]. M.Ö yaklaşık 4000 yıllarında Mezopotamya ve Mısır gibi yerlerde yerleşim yerleri ve kentler kurulmuştur. Özellikle bugün Irak toprakları bereketli / verimli hilal içerisinde bulunan bir yerdedir. Bir çok mit / mitoloji / söylence anlatımına konu olmuş bu topraklar insanların uygarlıklar inşa ettiği, yaşamını idame ettirmek için medeniyetler kurduğu bir yerdir. Özellikle yazının bulunmasıyla insanın yaşamı anlam kazanmaya başlamıştır. Daha doğrusu yazının bulunmasıyla tarih başlamıştır çünkü yazı eski insanların nasıl bir hayat sürdüğü ve değer

[135] Mircea Eliade, 2003b, a.g.e., s. 84.
[136] Ahmet Susa, *Tarihte Araplar ve Yahudiler*, (çev. Ahsen Batur), Selenge Yayınları, İstanbul, 2005, s. 192.

ifadelerini hangi kodlar üzerine inşa ettiğini bizlere aktaran en temel buluştur. İnsanın doğal ortamdan uzaklaşması, teknolojinin yavaş yavaş gelişmesi, doğru yaşam kodlarından kopmasına sebep olmuştur. Mezopotamya bu açıdan düşünüldüğünde son derece anlamlıdır. Bu bölge ilk medeniyet silsilesinin anlam ve mana kazanmasında kreatif bir değer taşımıştır. Özellikle kerpiç yapıların artması ve beraberinde bakım-onarım gerektirmesi ortaya bir gelişme çıkarmıştır. Uygarlıklar bu değişim ve yenileme üzerine anlam kazanmaya başlamış bir yandan da çöküş ve yok etme gibi eylemlerin öğrenilmesine de katkı sağlamıştır.

İnsanlar bu gibi kodları öğrenerek savaş-sürgün-serpinti gibi eylemleri hayatına aktarmıştır. Karmaşık-karmaşa-karışma(engelleme) gibi eylemler, düzen ve kargaşa gibi çekişme duygularını tetiklemiştir[137]. Mezopotamya aynı zamanda istila tehlikesinin hep var olduğu, Dicle ve Fırat sularının etkilerinin daima hissedildiği insanların şiddetli yağmur / rüzgar / sıcaklık gibi doğal felaketlere maruz kaldığı bir bölgedir. Özellikle bu bölgede sel mitleri anlatımının yaygın olması topografyanın şeklinden de kaynaklanmaktadır. Bu bölgedeki akarsuların doğal engellerle çevirili olmaması tufanların sık yaşanmasına ve diğer felaketlerin de görülmesine sebep olmuştur[138].

Bölgenin neresi olabileceği konusu kritize edildiğinde Sippar ile güneyde Ur arasında olması ihtimaller dahilindedir. Çünkü bu bölgede Sami, Akadlar ve Sümerler beraber yaşıyordu. Aynı zamanda bölge büyük sel felaketlerden etkilenecek açık bir arazi konumundadır[139]. Hz. İbrahim'in tufan sonrasında Hz. Nuh'un çiftliği olan Mezopotamya da yer alan Ur şehrinde doğduğu ve Hz. Nuh'un torunu olduğu rivayet edilir. Bu yüzden Yahudilik genel çerçevede topografyanın Mezopotamya ve çevresinde olduğu düşüncesine değer verir. Genel imaları-işaretleri ekseriyetle bu topraklarda aramıştır. Ayrıca Gılgamış destanının anlatımları dikkate alınarak yapılan kazı çalışmalarında Ur bölgesinde bir su baskını izine rastlanmış bunun da tufan dan kalabilecek bir iz / bulgu olabileceği ihtimalini düşündürmüştür. Fakat daha sonra Mezopotamya bölgesinde yapılan çalışmalarda aynı bulguya denk gelinmemesi çalışmacıların bu hususta mücadelelerini ve ısrarlarını biraz zayıflatmıştır[140]. Özellikle günümüzde topografya hakkında yapılan çalışmaların devam etmesi tufan fenomeninin son derece önemli bir arketip olmasından kaynaklanmaktadır.

---

[137] Karen Armstrong , *Mitlerin Kısa Tarihi*, (çev. Dilen Şendil), Merkez Kitapçılık Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 43.
[138] Karen Armstrong, a.g.e., s. 45.
[139] Ahmet Susa, a.g.e., s. 193.
[140] Ekrem Sarıkçıoğlu, 2002, a.g.e., s. 40.

3.1.3.Bölgenin Kronolojik Arka Planı

Tarihi bağlamlar ele alındığında süre/ç olgusu olayı anlamakta son derece değerlidir. Özellikle topografya kısmında bu gibi fenomen ve olguların ne kadar değerli olduğunu göstermeye çalıştık. Süreç de tarihi yorumlamada, anlam ve mana vermekte kreatif değer taşıyan etkenlerden birisidir. Saha/n kadar önemli olmasa da bir olayın hangi süreçler çerçevesinde gerçekleştiğini bilmek saha/n gibi değerli iki ifadenin / kodun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlar. Özellikle tufan olayının yıkıcı etkileri düşünüldüğünde tarihin hemen hemen her devrinde bir tufan anlatımını görmek şaşırtıcı değildir. Büyük bir olay ve akabinde gerçekleşen ceza, kült eksenli olsun vahiy eksenli olsun bir çok dinde kendisine yer bulmuştur. Peki bu olay ve Hz. Nuh ekseninde yaşananlar tarihin hangi döneminde gerçekleşmiş olabilir? Ya da tarihi net olarak bilmek gerçekten de yaşanılan süreci anlama da ve akabinde mana vermede önemli midir? Bu sorular tarihin her devrinde düşünülmüş kafa yorulmuş ve araştırılmaya değer konuların önünü açmıştır.

Bu eksende yapılan tartışmalar özellikle Tevrat anlatılarını son derece değerli kılmaktadır. Çünkü Sümer dili anlaşılması açısından son derece ağır bir dildir. Çözülmesi kolay olmayan ve özellikle Ugarit tabletlerinin kırık dökük halde olması tufan fenomeninin ve olayının araştırılmasında Tevrat anlatılarını daha da önemli hale getirmiştir. Buna karşılık Tevrat metinleri, Sümer metinlerine karşın daha iyi korunmuş halde günümüze ulaşmıştır[141]. Kronolojik süreç olarak anlatılar değerlendirildiğinde toplumun komünal formdan kopuşlar yaşadığı bir ortamda Tanrının net imalarını / işaretlerini peygamber ile insanlara bildirildiği bir ortam görülmektedir. Özellikle Tekvin-1 de ki anlatımlar bu hususta dikkat çekicidir. Çünkü dünya Tanrının eseridir ve bu dünya insan için yaratılmıştır. Var eden de, yok edende o'dur. Fakat daha dünyanın başlangıcında özellikle Hz. Nuh döneminde toplumu ayakta tutan saç ayaklar üzerinde bozulmalar / kopmalar / kırılmalar yaşanması insanı isyana itmiştir. Bu isyanlar neticesinde kronolojik süreçte ele aldığımız insanın günahkar bir modele evirilmesi düşüncesi değerlidir. Dünyadaki kötülük Tanrının elinde değil varlığın yarattığı varlığın elinde gerçekleşmiş bir olgudur[142]. Hz. Nuh dönemi özellikle insanların yavaş yavaş komünal formdan kopmalar yaşadığı ve kötü

[141] Samuel Henry Hooke, a.g.e., s. 141.
[142] Hakkı Demirel, *Tevrat*, Müjde Yayıncılık, İstanbul, 1996, s. 5.

fiillerin arttığı bir dönem olarak değerlendirilmesi Tevrat'ta Tekvin kısmında ele alınmaktadır. Toplumun nominal kodlarındaki değişmeler, Tanrının sevmediği fiillerin önünü açmasına, zorbalığın ve kötülüğün artmasına sebep olmuştur. Bu yüzden toplumun o dönemde bir kurtarıcıya ihtiyaç duyması son derece anlamlıdır[143]. Saha/n, süreç gibi tarihin kritik olguları ele alındığında kronoloji konusundaki yorumlamalar ve anlatılar birbirinden farklılıklar içermektedir. Tevrat'a göre Hz. Nuh'un doğum tarihi yaklaşık M.Ö 2949'dur. Tufan olayı da yaklaşık M.Ö 2346 yıllarında gerçekleştiği vurgulanır. Tarih, tufanın uygarlıklardan önce gerçekleştiğini tezini reddetmektedir. Sümerlilerde Utnapiştim, semavi dinlerde Nuh'un kaynaklardaki benzer ifadeleri içermesi son derece değerlidir. Özellikle kronolojik süreçler dikkate alındığında L.Wooly'nin Güney Irak'ta yaptığı çalışmalar tarihe ışık tutmaktadır. L.Wooly, tufanın bu topografya da gerçekleştiğini ve bu bölgenin sular altında kaldığını düşünmektedir. Özellikle Sümer ve Tevrat'ın benzer anlatımlarına ulaşmak son derece önem arz etmektedir[144]. L.Wooly Ur isminde M.Ö 4. ve 3. Bin yıldan kalma önemli bir Sümer kentini ortaya çıkarmıştır. Sonrasında British Museum da bulunan iki levhayı ayrıntılı incelemiş ve tufan feomeninin bu levhalarda anlatıldığını görmüştür. M.Ö 2900 yıllarında Güney Babil'de bir kentte bu olayın yaşandığı aktarılır. Fakat Tevrat metinlerinin anlatımıyla kronolojik olarak birbirlerine uymamasına rağmen büyük bir tufan felaketi olgusunun ortak anlamlar içermesi tufan fenomeninin ortak bir evrensel fenomen olduğunun en büyük delillerinden birini oluşturur.

Yahudiler genel olarak Gılgamış anlatımlarından ayrı olarak kronolojik sürecin ahlaki kurallara uygun olarak aktığını ve bunların Tanrısal bir iradenin işareti olarak yansımalarının bulunduğunu düşünmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde süre/ç kronolojik bir düzeyde son bulmuş ve tekrar Hz. Nuh ile devam etmiştir[145]. Nebevî gelenek üzere inşa edilen dinlerin benzer anlatımlara sahip olması, Tanrının dünyayı başıboş bırakmadığı ve peygamberlerin mesajları insanlara aktardığını gösterir. Çünkü Tufan olayı vahiy eksenli olsun kült eksenli olsun birçok metinde yer alması bu olayın gerçekleştiğinin en büyük delillerinden birisini oluşturmaktadır. Tanrı kullarını serbest bırakmamış, uyarıcıları dünyaya göndermeye devam etmiştir. Tufan olayı ve benzeri olayların diğer dinlerde de anlatımının bulunması bu açıdan son derece değerlidir.

---

143 Tekvin, 6: 9.
144 Mahmut Nana, *Yahudi Tarihi*, (çev. Ahsen Batur), Selenge Yayınları İstanbul, 2008, s.68.
145 Paul Johnson, *Yahudi Tarihi*, (çev. Filiz Orman), Pozitif Yayınları, İstanbul, 2001, s. 19.

Hz. Nuh ve Sonrası

Yahudilik dininin ana konularından birisi de Hz. Nuh ve sonrasında oluşan sürecin yansımalarının ne'liğidir. Özellikle bu minvalde yapılan çalışmalarda topografya ve kronolojik sürecin yansımalarının belirsizliği hala devam etmektedir. Bu yüzden Hz. Nuh ve yaşanılan sürecin iz düşümlerinin etkisi asırlar boyu devam etmektedir. Ayrıca Hz. Nuh önemli bir prototip olması nedeniyle Samî kültürü için bir önem arz eder. Çünkü Samî dinlerde yaşanılan sürecin anlamlandırılması ve manalandırılması Hz. Nuh ekseninde yapılan yorumlamalarla yakından ilgilidir. Hz. Nuh sonrası tarih yeniden başlamış, süreç tekrar inşa edilmiştir. Özellikle tufan fenomeni bu açıdan düşünüldüğünde bir ödül-ceza yargısı içermektedir. Bununla birlikte Tevrat'ın tufan üzerinde ayrıntılı durması bir yargı sisteminin var olduğunu, bu sürecinde bir yargıcı olduğu düşüncesi içermektedir. Dolayısıyla Tevrat anlatılarında tufan olayı ve etkileri ceza olarak aktarılırken ödül ekseninde yapılan yorumlamalar ise yeni bir sürecin inşası mesajını içermektedir.

Hz. Nuh Tanrının gözünde beğenilen, onunla birlikte yürüyen bir değerdir. Süreç içerisinde kırılmalar / bozulmalar / dejenere gibi mefhumlar bulunmasına rağmen görevini ifa etmiştir. Tanrının süreçteki kopukluğu giderme amacıyla tarihe müdahaleleri olmuş bunu da elçi olarak görevlendirdiği Hz. Nuh ile gerçekleştirmiştir. Tarihi süreçte bozulmaların yaşanması, kırılmalarında yanında yozlaşmayı getirmesi Hz. Nuh'un görevini yapmasında birtakım zorluklara neden olmuştur. Tanrının tarihe müdahalesi yozlaşmanın yeryüzünü doldurmasıyla gerçekleşmiştir[146]. Bu açıdan düşünüldüğünde ödül-ceza olgusu son derece anlamlıdır. Tanrı ödül olarak insanlığın neslinin sürmesine katkıda bulunmuş, ceza olarak da yozlaşma sürecindeki yanlışlara aktif bir şekilde müdahale etmiştir. Hz. Nuh ve sonrasını anlamak, onun yaşadığı süreci ve tarihi kritik olguların doğru bir şekilde manalandırılmasından geçmektedir.

İnsan ödül-ceza skalasında sıkıntılar çeken zaman zaman zorluklara göğüs geren nadide bir varlıktır. Hz. Adem'den beri insanlar bu açıdan kritik olgu-olaylarla karşılaşmış mücadele etmiştir. Olgu-olay gibi zorluklarla mücadele etmenin en kilit anahtarlarından birisini inanç faktörü oluşturur. İnanmak başarma eyleminin mana kazanmasında son derece kreatif değer taşıyan bir unsurdur. Kreatif süreç, Tanrı-peygamber kopçası ile gerçekleşmiş ve bu süreç çengelli iğnenin birbiriyle bağlanması şeklinde aşama aşama

[146] Tora, Bereşit. s. 85.

gerçekleşmiştir. Hz. Nuh zamanında gerçekleşen tufan da bu sürecin bir yansıması olarak gerçekleşmiştir. İnsan yapıp ettiklerinden sorumlu bir varlıktır. Su fenomeni de bu açıdan değerli bir olgudur. Çünkü Tanrı bir daha insanların su fenomeni ile cezalandırılmayacağının sözünü vermiştir[147]. Ahitleşme geleneği Yahudilik dini için kilit emareler taşır. Bu gelenek daha sonraki dönemlerde de hissedilmiştir. Çünkü Yahudiler kendilerini peygamberlerin çocukları olarak ifade eder[148]. Bu bağlamda Tanrının Nuh'la ahit(leşme) / söz(leşme) yapması onlar için bir seçilmişlik düşüncesi içermektedir. Tanrının ahdi aynı zamanda evrensel bir bağlam içermektedir. Bu ahitleşme tabiatın insana yenilmesi ve bunu kabul etmesinin simgesidir[149].

Yaşam, zorlu süreçler içeren, farklı hengameler üzerine kurulan bir olgudur. Hz. Nuh bu zorlu süreçten tekrar bir mana içeren kilit bir emaredir. Özellikle tufan sonrası yeni dil / ırk / soy gibi önemli ayraçlar oluşmuştur. Erken çağlarda monoteist süreçten kopuş yeni ilahlar / tanrılar gibi düşünceleri beraberinde getirmiştir. Yahudilik ve İslam Tanrının tarihe kritik aktif müdahalelerde bulunması nedenini bu düşünceye bağlar. Öte yandan Yahudilik için insan son derece değerli bir olgudur. Bu olguyu Tanrının insanla ahitleşmesi ile açıklamaya çalışır. İnsanın adeta Tanrı ile manevi bir bağlantısıdır vardır. Çünkü Tanrı insan hayatına değer verir. Yarattığı varlığı da kendisine benzer bir şekilde yaratmıştır[150].

Hz. Nuh ve sonrasında neslinin devamlılığını ve sürekliliğini sağlayan üç oğlu olmuştur. Tanrı Hz. Nuh'u mübarek kıldığı gibi oğullarına da bu imtiyazı sağlamıştır. Onlara Nuh'un soyunun devamlılığını sağlamalarını emretmiştir. Özellikle insanlığın tekrardan başlaması, hayvanı evcilleştirme / besleme / yeme gibi ihtiyaçları da doğurmuştur. İnsanlar artık hayvanları şehir(leşme) / medeniyet(leşme) formunun getirdiği yenilikler ile kontrol edebilme gücünü bulmuştur. Tanrı hayvanların kontrol, bakım, üstlenme gibi işlevlerini üstün yarattığı varlık olan insana vermiştir. Tarım kültürünün izlerinin yansımaları özellikle hayvancılığın gelişmesinden sonra olması son derece anlamlıdır. Tanrı insanlara yiyecek olarak yeşillik ve bitkileri de vermiştir[151]. Tanrı aynı zamanda insanlığın devamlılığı sağlama konusunda söz vermiştir. İnsanlar yapıp ettiklerinden dolayı toprak üzerinden lanetlenmeyecek, yanlış bir eylemde bulunsa dahi yok edilmeyecektir. Yeryüzünün sürdürebilirliği devam edecek ekim, hasat gibi hayati

---

147 Apokrif Yahudi Metinleri s. 128.
148 Apokrif Yahudi Metinleri s. 6.
149 Kürşad Demirci, *Yahudilik ve Dini Çoğulculuk*, Ay Işığı Kitabevi, İstanbul, 2000, s. 27.
150 Paul Johnson, a.g.e., s. 19.
151 Tora, Bereşit, s. 92.

fonksiyonlarında sürdürülebileceğini Tanrı insanlara belirtmiştir[152]. İnsanlık artık şehir / medeniyet kurabilmesi için en önemli fonksiyon olan hayvancılık ve tarım kültürünün gelişmesine katkı sağlayacak güce ulaşmıştır. Tanrı insana bu gücü vererek bir daha onu engellemeyeceğini söylemesi insanlığın belli bir yapıya ulaşacağının en büyük delillerinden birini oluşturmaktadır.

Tevrat eksenli yapılan Hz. Nuh anlatımlarında antropomorfizm anlayışı da dikkat çekmektedir. Tanrı insanı kendi görüntüsünde yarattığı için insan son derece değerlidir. Bu yüzden onlardan her yere dağılmalarını ve üremelerini istemiştir. Hz. Nuh ile ahitleşme yapan Tanrı ardından oğulları da ile yapmıştır. Tanrı oğullarına da bir daha tufan benzeri bir cezanın gerçekleştirilmeyeceğine dair söz vermiştir[153]. Hz. Nuh sonrası verilen sözlerle oğullar Tanrının isteğini yerine getirmiş, insanlık tekrardan çoğalmaya başlamıştır.

Tufan sonrası Tanrı, sözünün nişanesi olarak gökkuşağını göstermiştir. Çünkü gökkuşağı simgesi hataların tekrar yapılmaması, insanların hatalarından pişman olması ve bunu düzeltmesi gibi manalara gelmektedir. Bu olgu insanın önemli bir varlık olarak Tanrı karşısında sorumlu bir varlık oluğunu gösterir. İnsan yeri geldiğinde hata yapar bunun karşılığı olarak Tanrı'dan özür diler[154].

Hz. Nuh'un oğulları ve aileleri tufandan sonra yeryüzüne dağılmış ve üreyerek sayılarını arttırmıştır. Nitekim tufan olayının gerçekleşmesi ve sonrasında insanların dağılması tek bir dil üzerine konuşma ekseninde gerçekleşmiştir. Öte yandan tarihi süreç ilerledikçe Şinar topraklarında bir vadi bulup oraya yerleşen insanlar tuğlalar ile ilk defa şehir / medenileşme ekseninde faaliyetlerde bulunmuştur. Gökyüzüne erişen bir kule yapmaya niyetlenen insanlar amaç olarak yeryüzüne dağılmama fikrinde birleşmiştir. Yahudi anlatılarına göre Tanrı, insanların elleriyle yapıp inşa ettikleri şehri ve kuleyi görmek için yeryüzüne inmiştir[155]. Tanrı yapılan yapıyı beğenmemiş insanların dillerini karıştırmış kimse birbirinin ne dediğini anlayamaz olmuştur. Bu nedenle bu kuleye Babil kelimesi verilmiştir. Babil kelime olarak, karıştırma anlamına gelmiş yani Tanrı onların dillerini karıştırmıştır[156].

---

[152] Hakkı Demirel, a.g.e., s. 14.
[153] Tora, Bereşit, s. 93.
[154] Yusuf Besalel, a.g.e., s. 509.
[155] Tora, Bereşit, s. 98.
[156] Yusuf Besalel, a.g.e., s. 91.

Hz. Nuh'un tufan sonrası Ur şehrine yerleştiği aktarılır. Tufandan kurtulduktan sonra ailesi ve kabilesiyle bu bölgeye gelip yerleşip yaşadığı süreçte vahdaniyet inancının yaymaya devam etmiş olabilir. Hz. İbrahim, Nuh'un soyundan gelerek Nebevî gelenek üzere inşa edilen İbrahimî dinlerin babasıdır. İbrahim peygamberin babası Azer, Hz. Nuh'un torunlarından birisidir. Rivayetlere göre Hz. Nuh ile aynı çağda yaşadıkları da aktarılır. Hz. İbrahim 15 yaşındayken Hz. Nuh vefat etmiştir. Politeist eksenli inanç biçiminin yanlış olduğunu vurgulayan, mücadelesini bu eksende sürdüren Hz. Nuh gibi daha sonra Hz. İbrahim de mücadelesini vahdaniyet ekseninde gerçekleştirmiştir[157].

3.2. Tarihsel Figür Olarak Hz. Nuh

Hz. Nuh ve tufan olayı anlatımlarının farklı şekillerde adlandırılabilse de birçok dinde bulunması onun önemli bir proto model olduğunu gösterir. Vahiy eksenli olsun-olmasın tarih sahnesinde Tanrının gazabı ve öfkesi birçok şekilde anlatılmıştır. Bu eksende en değerli / önemli olgulardan birisi de hiç şüphesiz ki tufan olayı oluşturmaktadır. Hz. Nuh'un gerçekleştirdiği kritik mücadele, doğru saç ayakları üzerine oturmuş, aksiyonları ve Tanrının imalarını insanlara aktarması Yahudilik dininin temel retoriklerindir. İnsanlığın komünal yaşam formundan kopması ve yeni kazanılan formlarda ısrarcı olarak hayatını sürdürmesi Hz. Nuh dönemiyle başlamıştır. İnsanların hırs / şehvet / arzu vb. isteklerinde ileriye gitmesi Tanrının kendi biçiminde yarattığı insanları uyarmasına sebep olmuştur.

Hz. Nuh çerçevesinde gerçekleşen ve Yahudiliğin aktarmak istediği tarihin kritik imalar(ı) / işaretler(i) / imgeler(i) farklı kutsal kitap anlatımlarında da kendisine yer bulmuştur. Olgu ve olayların anlatımlarında farklılıklar görülse de genel mesajın ana eksende birbiriyle örtüşmesi Hz. Nuh'un önemli bir arketipsel bir ifade olduğunu da gösterir. Tarih sahnesinin en önemli figürlerinden birini olmakla kalmayıp aynı zamanda tarihi sürecin devamlılığını sağlaması semavi eksenli dinlerin temel dinamiklerinden birisini de oluşturmaktadır. Bununla birlikte bu çerçevede gerçekleştirilen anlatımlar Hz Nuh'un insanlığın babası olduğu, tufanın bir son olmayıp aynı zamanda başlangıç olmasının en önemli kreatif değer taşımasının değerli bir kopçasını oluşturmaktadır. Özellikle süreç ile beraber ortaya konulan fenomen ve olguların son derece kilit ve değerli

---

[157] Ekrem Sarıkçıoğlu, 2002, a.g.e., s. 24.

imalar taşıması günümüzde hala tartışılan üzerine kafa yorulan meselelerin en değerli zincirlerinden birisini oluşturmaktadır.

Tevrat anlatılarına göre kendisine şeriat verilen ilk peygamber Hz. Nuh olmuştur. Tanrı insanlara onun aracılığıyla yakın akraba evliliği, leş ve kan yenmesi gibi olumsuz durumları yasaklamıştır. Hayvan ve bitkilerin kontrolünü insanlara veren Tanrı bu ürünlerin yenmesini kendi formundan yarattığı biricik varlığa helal kılmıştır. Hz. Nuh'un kavmi politeist bir kavim idi. İnsanların Tanrı ile beraber başka olgulara farklı anlamlar yüklemesi ve yaşamdaki değişikliklerini merkeze alması, Tanrının tarihe aktif müdahalesine neden olmuştur[158]. Tufan öncesi seçilmiş bir figür olması nedeniyle Hz. Nuh önemli bir baba figür olmuştur. Yahudiliğe göre Tanrı insanları bilgilendirmek, kendisinden haberdar etmek için İsrailoğulları arasından peygamber seçmiştir. Peygamberlik ise Hz. Nuh ile başlayıp Malahi ile son bulmuştur. Peygamberler ahlaki ve vicdani kurallara sıkı bağlı, Allah'ın emir ve yasaklarını insanlara ulaştıran seçilmiş kişilerdir. Bu minvalde değerlendirilme yapıldığında İsrailoğullarının seçilmişlik vurgusu son derece önemlidir. Yahudilik kültüründe seçilmişlik vurgusu, bu dinin bir millet dini olmasının en önemli kilit kopçalarından birisini oluşturmaktadır[159].

Yahudilik aynı zamanda Hz. Nuh ekseninde yaptığı yorumlamalarla diğer dinlere karşı bakış açısını da şekillendirmiştir. Bu minvalde Halaha'ya göre dinler, Yahudi olmayanlar ve Nuhiler olarak ikiye ayrılmaktadır. Nuhiler, Hz. Nuh ekseninde tevhîd esasına dayalı yedi temel prensibi benimseyen ve bunlara uyan kişilerden oluşmaktadır. Bu yedi prensip ise şu şekildedir:

1.Putlara tapılmaması

2.Küfürden kaçınılması

3.Zinadan uzak durulması

4.Adalete uyulması

5.Kan dökülmemesi

6.Hırsızlık yapılmaması

7.Canlı bir hayvanın etini kanıyla yememek ve koparmamaktır.

---

[158] Ekrem Sarıkçıoğlu, 2002, a.g.e., s. 41.
[159] Ekrem Sarıkçıoğlu, 2002, a.g.e., s. 149.

Bu eksende kritik yorumlamalardan birisi de Yahudilik dininin en önemli savunucularından birisi olan Maimonides (Rambam) tarafından yapılmıştır. Rambam, yedi koşulu yerine getirenler için her iki dünyada da kurtuluşa ulaşacağını bildirmektedir. Bu eksende İslamiyet ve Hıristiyanlık monoteist eksenli inanç biçimine katkılarından dolayı Nuhi olarak sayılır. Ancak bir Yahudi'nin İslam veya Hıristiyanlık dinine geçiş yapması günahtır. Çünkü Yahudilik inancının en temel kolektif damarlarından birisi olan ahitleşme kültürünü bozmak doğru bir davranış değildir[160].

Hz. Nuh'un tarih sahnesinde önemli bir tarihsel figür olması, kurtuluş inancı için önemli prototiplerinden birisi olduğunu gösterir. İnsan doğup, büyür ve ölür. Fakat bu ölümün anlamlı olması dinler için önemli problemlerden birisini oluşturur. Bu yüzden dinlerin farklı bir kurtuluş anlayışı vardır. Bu çerçevede eskatoloji mefhumu değerlidir. Eskatoloji, *eschatotas* kelimesinden türemiştir. Anlam olarak ise son şeylerle ilgili ve/ya şeylerin akıbeti gibi karşılıklara gelmektedir. Din'in ödül-ceza gibi anlamı olması eskatolojiyi daha anlamlı kılmaktadır. Eskatoloji, varlığın var olması / başlaması ve bitmesiyle ilgilenir. Bundan dolayı dünyanın bir sonunun geleceğini öğreten dinler dünyanın bir Tanrısal güç tarafından yaratılmış olduğu fikrinde örtüşürler[161]. Bundan dolayı kırılma(lar) / bozulma(lar) beraberinde yenileme fikrini yanında getirmiştir. Olaya eskatolojinin getirdiği formlardan bakıldığında tufan olayı son derece önemli bir olgudur. Çünkü Hz. Nuh bir nevi dirilişin de sembolü olmuştur.

İnsanlığın ve yaşam kodlarının sürdürülebilir bir şekilde devam etmesi Tanrının insanlara lütfünün bir nişanesidir. Yahudilik ve Hıristiyanlık inanışı, yaratılışın tek bir fiil üzerine olduğuna inanır. Bu açıdan değerlendirildiğinde ödül-ceza ekseninde yapılan yorumlamalarla cennet ve cehennem inancı daha anlamlı hale gelir. Çünkü cennet-cehennem inancı son fikrini değil varlığın sonu olduğunu gösterir. Varlığın sonunun olması onun her şeyinin son olması fikri değil öte dünyada var olma anlayışının en kilit kopçasıdır Hz. Nuh, eskatoloji yansımalarının daha anlamlı okunmasında kilit bir rol oynar. Cennet-Cehennem inancı, insanlık formunun devam etmesi anlayışı ve tufan olayının kıyamet senaryosu gibi imalar çizmesi olayın anlaşılmasında ve değerlendirilmesinde kilit formlar içermektedir.

---

[160] Ekrem Sarıkçıoğlu, 2002, a.g.e., s. 158.

[161] Eric John Sharpe, *Dinler Tarihinde 50 Anahtar Kavram*, (çev. Ahmet Güç), Arasta Yayınları, Bursa, 2000, s. 24.

3.2.1. Hayatı

Yahudilikte Hz. Nuh, önemli mesajlar içeren proto modeldir. Hz. Nuh yenilenmiş bir dünyada "ikinci Adem" olarak değerlendirilir. Ahitleşme geleneğinin önemli kilit imalarından birisini taşıyan, Tanrıyla antlaşma yapan Hz. Nuh, sadece tufan olayıyla anılmamış Yahudiliğin en önemli mottolarından olan sözleşme olayının başlamasında ve bu olgunun anlaşılmasında önemli bir prototip olmuştur[162]. Hz. Nuh'un aile bağına kısaca göz atmak gerekirse Metuşelah'ın torunu olan Lamek'in oğludur. Matuşelah 187 yaşında iken Lamek doğmuştur. Lamek ise 182 yaşında iken bir oğlu olur. Bu çocuk Yahudilik ahitleşme geleneğinin en önemli simalarından olan Hz. Nuh olmuştur. Babası ona Yehova'nın lanetlediği topraklarda insanların kendi elleriyle yaptıkları günahlardan dolayı sıkıntı / stres gibi durumları hafifletmesi / rahatlatması anlamında Nuh ismini vermiştir. Hz. Nuh doğduktan sonra Lamek 595 yıl daha yaşamıştır. Lamek toplam 767 yıl yaşayıp ölmüştür[163].

Nuh isminin seçilmesinde kritik olan imanın rahatlatma ve sıkıntıları giderme anlamındaki merhamet duygusu olabilme fikri son derece anlamlıdır. İnsan özellikle komünal formlardan koparak, kötü fiillerde ısrarcı olma arzusu ve seçkincilik duygusu üzerine bir yaşam sürme isteği onun kendi elleriyle yaptıklarından dolayı Tanrının yasakladığı fiillere yöneltmiş olabilir. Bu yüzden Lamek evladına rahatla(t)ma / dinlen(dir)me anlamında Nuh ismini vermiştir. Bir anlamda Nuh, yaşanılan süreçte zorluk ve sıkıntı gibi ifadelere katlananlar için rahatlama / ferahlama getirecek, insanların sıkıntılarını giderecek kişidir. Bu minvalde düşünüldüğünde Nuh kelimesinin נחם(niham) kelimesinden türediği düşüncesi son derece önemlidir. Çünkü נחם(niham) rahatlama / ferahlama gibi anlamlar içermektedir[164].

M.Ö. 2010 dolaylarında, insanların doğru fiilleri terk ettiği, kendi elleriyle yapıp ettiklerinden dolayı uyarıldığı bir dönemde Hz. Nuh mücadele etmiştir. Bununla birlikte mücadelesini Tanrıdan aldığı emirler çerçevesinde gerçekleşmiştir. Özellikle bu dönemde "nefilim" adlı zorba devler Tanrının emir ve yasaklarına uymamıştır. Bu durum tufanın hazırlayıcı sebeplerinden birisi olmuştur. Tanrı bu olaylardan dolayı insanların yaşam

---

[162] Dorothy M.Peters, *Noah Traditions In the Dead Sea Scrolls Conversations and Controversies of Antiquity,* Society of Biblical Literature, Atlanta, 2008, s. 2.

[163] Tekvin 5: 28-31.

[164] Jack P.Lewis, a.g.e., s. 3.

süresini 120 yıla kadar indirmiştir[165]. Hz. Nuh böyle bir ortamda Tanrının dürüst insan olarak ifade ettiği, yaşamını doğru formlar çerçevesinde sürdüren seçilmiş bir kişidir. Onun doğru ve kusursuz olarak betimlenmesi rahatlatma / ferahlama gibi özelliklerle anılmasını daha anlamlı kılar. Öte yandan Hz. Nuh, Tanrının sevdiği kulu olmuş, onunla yürümüştür. Tanrı tüm yaşamı yok etme gibi bir düşüncesi oluştuğunda ona bir gemi yapmasını emretmiştir[166].

Tanrının insanları yarattığı için pişman olduğu bir dönemde Hz. Nuh doğru fiiller üzerine yaşam sürdüren Tanrının gazabını gerektirecek eylemlerde bulunmayan biriydi[167]. Mücadelesini gerçekleştirdiği süre zarfında Sam, Ham ve Yafet isimli üç çocuğu olmuş[168], bu üç çocuk da bir nevi sonradan insanların atası olmuştur. Tufan gerçekleştiğinde Hz. Nuh 600 yaşındaydı. Tufan olayıyla beraber Tanrının emrettiği şekilde gemiye aldığı canlılar hariç tüm canlılar ölmüştür. Tanrı böyle bir felaketten sonra bir daha böylesine büyük bir olayın gerçekleşmeyeceğinin sözünü Hz. Nuh'a vermiştir[169]. Yahudilik anlayışına göre Hz. Nuh ile ilgili anlatımlar, doğru insan modelinin nasıl kolektif bir çerçevede dönmesi gerektiği hakkında bilgilerde içerir. Çünkü Yahudilik inancı antropomorfik bir Tanrı tasavvuru çizer. Tanrı, insan benzeri bir algıdan ibarettir. Zaman zaman Tanrının insan formuna dönüşmesi de bu algıyla alakalı olmasından kaynaklanabilir.

Önemli hususlardan birisi de insanların tufan olayından sonra hangi dilde konuştuğudur. Tufan olayı gerçekleştikten sonra insanlık aynı dili konuşuyordu. Bir gün insanlar göklere erişecek bir kule yapmaya karar verir. Burada kilit olan vurgulardan birisi de Tanrının bu kule yapıldıktan sonra yeryüzüne inmesidir. Onun aşağıya inmesi insanın yine fiillerinde ileriye gitme düşüncesi barındırır. İnsanlık artık düşündüklerini gerçekleştirecek seviyeye gelmesi Tanrının onların dillerini karıştırmasına sebep olmuştur. Babil kelimesi de bu eksende birbiriyle karışma anlamına gelmektedir. Yani tanrı insanların dillerini karıştırmış insanlar birbirlerini anla(şa)mayacak seviyeye gelmiştir. Dilleri karışan insanlar tekrardan Tanrının emriyle yeryüzüne dağılmış, Babil denen kentin yapımı durdurulmuştur[170]. Babil kulesinin ziggurat olma ihtimali de vardır. Zigguratlar çok

[165] Tekvin, 6: 2-3.
[166] Jack P.Lewis, a.g.e., s. 4.
[167] Tekvin, 6: 9.
[168] Tekvin, 6: 10.
[169] Yusuf Besalel, a.g.e., s .469.
[170] Mircea Eliade, 2003b, a.g.e., s. 211.

yüksek katlı eserlerdir. Başı göğe değecek şekilde bir kule yapılması Tanrının menfi bir anlamda uyarısına sebep olmuştur. Dünyanın bütün dillerinin karıştırıldığı bir yer olması nedeniyle Babil bu anlamda kritik bir mana taşımaktadır[171].

Tevrat anlatılarına göre Hz. Nuh'un doğum tarihi yaklaşık M.Ö 2949, tufanın gerçekleşme vakti yaklaşık M.Ö 2346 yılıdır[172]. Oğullarından olan Sam tufan olayından iki yıl sonra dünyaya gelmiş, ömrünün en büyük kısmını İbrahim peygamber döneminde geçirmiştir. İbrahim peygamberin en büyük dedesi Sam, İbrahim peygamberin davetinin başladığı zamanlarda hayatta olduğu ifade edilmektedir[173]. Genel olarak Hz. Nuh'un çocukları insanlığın atası olarak anıldıklarından dolayı Orta Doğu insanları Samiler, Orta Asyalılar Yafes, diğer Aryen ırkları da Ham'ın soyundan gelebileceği fikri ortaya atılmıştır. Türklerin soyunun da Yafes üzerinden geldiği söylenir[174]. Ham, Sam ve Yafes Hz. Nuh'un üç erkek evladıdır. Özellikle üç evladı insanlığın tekrar bir form kazanmasında önemli rol oynamış, hayatın devamlılığını sağlamada kilit etken olan şehirleşme ve medeniyetleşme gibi kopçaların anlam ve mana kazanmasında kreatif değer sağlamıştır.

3.2.2. Şahsiyet Özellikleri

Hz. Nuh saha/n, süreç gibi dönemin kolektif ayraçlarına bakıldığında doğru kalabilen sadık bir insan modeli örneği oluşturur. Tanrının onunla iletişim kurması ve mücadelesini onun üzerinden gerçekleştirmesi doğru bir insan olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü o kutsal kitap anlatımları göz önüne alındığında doğru bir insan modeliydi ve yaşadığı zaman diliminde Tanrının hoşuna gitmeyeceği emir ve yasaklardan uzak kalan lekesiz biriydi[175]. Özellikle Tevrat anlatımları dikkate alındığında Tanrının yolundan yürümesi, emir ve yasaklarını insanlara aktarması ahitleşme geleneğinin en kilit vurgularından birisini oluşturur. Semavi eksenli anlatımlarda peygamberlik vurgusu onların “doğru adam” olması ekseninde dönmektedir. Bu meziyetinden dolayı peygamberler Tanrının sevgisine mazhar olmuşlardır.

---

[171] Mehmet Aydın, a.g.e., s. 79.
[172] Mahmut Nana, a.g.e., s. 68.
[173] Mahmut Nana, a.g.e., s. 67.
[174] Bahaeddin Sağlam, a.g.e., s. 44.
[175] Tekvin, 6: 9.

Hz. Nuh'un şahsiyet özelliklerini anlamak ve anlamlandırmak özellikle yaşadığı dönem ve topografya hakkında bilgilerin iyi bilinmesinden geçer. Çünkü tarih ilmi, olayları ve olguları yaşadığımız sürecin yargılarıyla değerlendirilemeyecek kadar değerli bir disiplindir. Bu minvalde özellikle anakronizm çok kritik bir olgudur. Geçmiş olaylar dönemin saha/n, süreç gibi kolektif olguları göz önüne alınarak değerlendirilmelidir. Yapılan en büyük hatalardan birisi de bu aşamada gerçekleşir. Tarihi anlamak, yaşadığımız sürecin yansımalarıyla değil geçmişin iz düşümleri dikkate alınarak daha değerli hale gelir.

Hz. Nuh'un görevini ifa ettiği zaman diliminde özellikle şehirleşme ve medeniyetleşme gibi iki kritik olguda gelişme ve ilerleme kaydedildiği görülmektedir. Şehirleşme eksenli bir yaşam, sürecin akışında birtakım değişikliklere neden olmuştur. Bununla birlikte komünal yaşam formu yerini insanların istenmeyen fiil / eylem / davranışların oluşmasına sebep olmuş olabilir. Bireyler özellikle şehirleşme ve medeniyetleşme olgularının yaşamlarında değer kazanmasıyla tarımı öğrenmiştir. Tarım ile beraber insanlık artık yeni bir yaşam modeli benimsemeye başlamış ve bir nevi başkalaşım geçirmiştir. Tevrat anlatımları çerçevesinde gerçekleştirilen net yorumlamalardan biride Hz. Nuh'un yeni yaşam modelinin benimsenmesinde çizgisini bozmayan doğru insan modeli örneği olarak görevini ifa etmesidir. İnsanlık sadece etten ibaret varlık olmamış Yahudilik eksenli anlatımlar göz önüne alındığında insan, Tanrının yeryüzündeki gölgesidir. Çünkü Yahudilikte Tanrı tasavvuru antropomorfik anlayış üzerine döner. Bu minvalde düşünüldüğünde insan biricik bir varlıktır. Tanrının tarihe kritik müdahaleleri insana olan sevgisinden kaynaklanmaktadır. Yahudilik çerçevesinde dini temayüller de göz önüne alındığında Hz. Nuh'un Tanrı ile ahitleşmesi son derece kritiktir. Özellikle sürgün / sürülme / serpilme gibi Yahudilik dininin ana temalarını oluşturan kavramlar dikkat çekmektedir. Tanrının Nuh ile ahitleşmesi bir bakıma Yahudilik dininin ana kopçalarından olan sürgünü de daha anlamlı kılar. Çünkü bu olaylardan sonra özellikle insanlığın atalarını oluşturan oğulları da farklı yerlere serpilmişlerdir.

Dönemin sarkaçları dikkate alındığında yozlaşmanın insanlar arasında hızlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Yozlaşma beraberinde bireyler arasında huzursuzluğun hakim olabilmesi düşüncesini değerli kılar. Hz. Nuh yozlaşmanın ağır hengamesinin hissedildiği bir süreçte böyle bir mücadeleye girişmesi onun son derece kararlı bir insan olduğunu da gösterir. Çünkü yaşadığı sürecin izdüşümleri Yahudi anlatılarında sık sık

vurgulanır. Tanrının insanı yarattığına pişman olması çok sevdiği biricik varlığın yeryüzünü kötülükle doldurmasından kaynaklanmıştır. Tanrının tarihe kritik olan müdahalesi bir anda gerçekleşmemiş, aşama aşama olan süreçlerle inşa edilmiştir. Bu çerçevede Tanrı insanı suçlarından vazgeçmemesi, kötü fiillerinde ısrar etmesi nedeniyle yok etmiştir. Bunu da kararlı olan, mücadeleden vazgeçmeyen Hz. Nuh ve yanında olanların kurtarılmasıyla gerçekleştirmiştir. Öyle görülüyor ki dinlerdeki kurtuluş anlayışının formları da ele alındığında yaşanılan süreç son değil sondan önceki bir bağlamdır. Çünkü Tanrı Hz. Nuh'u çok sevmiş ona ve ailesine gemiye girmesini emretmiştir. Özellikle Tanrının bütün söylemlerine uyması ile Hz. Nuh, görevine son derece sadık olan seçilmiş bir kişidir[176].

İnsan yapıp ettiklerinden dolayı sorumlu olan bir varlıktır. Tanrı yapıp ettiklerinden dolayı bir süre bekleyip insanlara fırsat verir. Bu yüzden ana eksende mesajlar bu doktrinde döner ve Tanrının cezası bir anda gerçekleşmez. Ceza sebep değil sebeplerin oluşturduğu sonucun bir bütünüdür. Semavi dinler cennet-cehennem temasını ödül-ceza ekseninde yapılan fiillerin sonucu olarak anlatır. İnsanın günahlarında ileriye gitmesi ve bunu sürdürmesi Tanrının tahammül edemeyeceği bir şeydir. İnsanın kötü fiillerinde devam etmesi, kısıtlama tanımaması dünyaya kötülüğün yayılacağının en temel göstergelerinden birisidir. Bunun sonucunda ahlaki kurallara uymayanlar cezalandırılır. Yahudilikte olaylar / olgular Tanrı tarafından bilinmesine rağmen, insan fiillerinde ve eylemlerinde istediğini gerçekleştirebilir. Tanrı insanlara günahlardan dönmesi için fırsat verir, hatasını anlayıp dönenler için bağışlanacağına inanılır[177]. Hatasını anlayanlar için Hz. Nuh'un gemisiyle kurtarılan insanları örnek vermek son derece isabetli olacaktır. Çünkü Tanrı iyi ve doğru kişileri kurtarmak için bir yol bulur[178]. Bu yolu doğru insan temasındaki peygamberleriyle sürdürür.

Doğru insan, Tanrının emirlerini sorgulamayan tüm emirlerini yerine getiren ve görevini başarıyla ifa eden kişidir[179]. Başarmak son derece zor olgulardan birisidir. Başarı yanında disiplin, denge, düzen gibi olguların sürdürülmesi üzerine inşa edilir. Bu gibi olgular ise sabırlı bir kişi olmayı gerektirir. Hz. Nuh mücadelesini sürdürmede sabrın

---

[176] Tora, Bereşit, s. 86.

[177] Hakkı Şah Yasdıman, *Yahudilik Üzerine Yazılar Tarihçe Mezhep, İnanç, İbadet ve Törenler*, İlkem Yayıncılık, İzmir, 2002, s. 43.

[178] Rabi Benjamin Blech, *Yahudi Tarihi ve Kültürü,* (çev. Estreya Seval Vali), Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın, İstanbul, 2004, s. 69.

[179] Tekvin, 6: 22.

mücadelesini vermiş önemli bir prototiptir. Sabrın karşılığını Tanrının onunla sözleşme yapması ve onun mübarek kılınmasıyla ilişkilendirmek son derece anlamlıdır. Tanrı Hz. Nuh ve oğullarını mübarek kılmış, insanlığın atası olmasıyla onları ödüllendirmiştir[180].

3.3. Kurucu-Kurtarıcı Prototip Olarak Hz. Nuh

Yahudilikte ödül-ceza yargısının yansımaları kutsal kitap anlatımlarında sıkça ele alınır. Peygamberler de bu uğurda kurtarıcı olarak yollanan önemli şahsiyetlerdir. Nitekim tufan olgusu ile insanlığın sular altında kalması, tekrar yeni bir dünya düzeni oluşması, bununda Hz. Nuh ile devam etmesi son derece önemlidir. Tufan fenomeni bu minvalde düşünüldüğünde son derece önemli mesajlar içermektedir. Her ceza aynı zamanda bir sonuç içerir. Tufan olayı da birçok dinin anlatmaya çalıştığı bir fenomendir. Bu yaşanılan süreçte müdahalelerin kapsamlılığı tüm kulları üzerinde gerçekleşmez. Dolayısıyla doğru fiiller üzerine hayatını idame ettiren doğru insan temasındaki kurtarıcı olan peygamberler ile biricik olarak yarattığı varlıkları hatalarından dönmesi için fırsat verir. Çünkü insan yapıp ettiklerinden bireysel iradesiyle özgür bir varlıktır. Kötünün olduğu yerde iyi var olmaya devam edecektir.

İnsan Tanrının belirlediği doğru yaşam kodlarını terk edip yanlışında diretmesi ve kurtarıcı olan doğru insanın sözlerini dinlememesi cezayı gerekli kılmıştır. Yanlış olan bir ortamda ne kadar kötü fiillerde ısrar edilse de Tanrı tarafından kurtarıcı olarak yollanan peygamber ve ona inanan iyi fiiller üzerine hayatını devam ettiren insanlar vardır. Bu eksende düşünüldüğünde Hz. Nuh yeni bir dönemin inşasının en kilit figürü olmasından dolayı kurucu, verdiği mücadele sonrası ona inananların acılarını hafifletip cezadan kurtarması hasebiyle Yahudilik için önemli bir kurtarıcı prototiptir. Onun kurtarıcı olma özelliği isminin anlamıyla da paralellik içermesi onun mücadelesini daha anlamlı kılar. Çünkü o babası tarafından rahatlatma / ferahlama anlamına gelen ismiyle kurtarıcı olmaya çalışmıştır.

Yahudiliğin ana temalarından birisini de ahitleşme / sözleşme geleneği oluşturur. Tanrı ile peygamber arasındaki yapılan sözleşme onun kurtarıcı olarak en değerli

[180] Tora, Bereşit, s. 92.

özelliklerinden birisini oluşturur. Kurtarıcı olan peygamber bu özelliğini Tanrıya borçludur. Tanrı insanın en büyük yardımcısı olmuş, kendisine sığınılan bir varlık olmuştur. İnsan Tanrıya ibadet etmesiyle onun sevgisine mazhar olmuş bir varlıktır. Ödül-ceza skalasında yaşamını idame ettirmeye çalışan insan, peygamber aracılığıyla uyarılmıştır. Tanrının insanları ilk fırsatta cezalandırmaması ona mühlet vermesi insana verdiği değeri gösterir. Sevgi temasının ana kopçasının insan olması da son derece anlamlıdır. Çünkü Tanrı insanı kendi görüntüsünde yaratmıştır[181]. Özellikle bu tip mesajlar Yahudi anlatılarında çok sık görülür. İnsan biçimci (antropomorfizm) Tanrı anlayışı Yahudilikte Tanrı algısının görüntüsüdür. Tanrı zaman zaman insana dönüşmesi ve beşeri vasıflar taşıması, mesajları anlamanın en kritik kopçalarından birisini oluşturur. Bu yüzden Tanrı mesajını iletmek için kendi görüntüsünden bir doğru insan seçmiştir. Bu doğru insan, kurtarıcı ve kurucu olması nedeniyle Hz. Nuh'u Yahudilikte çok değerli kılmaktadır. Çünkü Hz. Nuh insanlığın devam etmesini sağlayan, yeni bir yaşam formuna girişin en değerli yapıtaşıdır. Tanrının cezası yeni bir inşanın başlangıcı olmuştur. Kurucu figür bir anlamda sondan kurtaran kişidir.

3.3.1. Tufanın Öncülleri: Dejenerasyon, Tebliğ ve Ceza

Hayat, zıtlıkların oluşturduğu olgular arasında insanın mana ve anlam arayışına verdiği mücadele üzerine kuruludur. İyi olduğu gibi kötü olgular da hayatın realitelerinden birisidir. Semavi dinler müntesiplerinin hayatlarını iyi olguların etrafında şekillendirmesini ister. Bu çerçevede kutsal kitap anlatımlarının ilk anlatımı olan Hz. Adem ile başlayan süreç Hz. Nuh'a kadar Tanrının istediği formlar üzerinde devam etmiştir. Ancak Hz. Nuh zamanında yaşanan bozulmalar dejenere olan sürecin yansımalarını kolektif bir biçimde yansıtır. Kötü olgular hayatın gerçeklerini bozmaya başlar iyi olgular zarar alır. Bu minvalde düşünüldüğünde Hz. Nuh'un isminin rahatla(t)ma ve ferahla(t)ma gibi anlamlara karşılık gelmesi son derece anlamlıdır. Tufan cezası son değil sondan kurtaran bir fenomendir. İnsanlar yapıp ettiklerinden dolayı doğru giden bir sürecin dejenere olmasını sağlamıştır. Bu da Tanrının istemediği kötü olguların zamanla iyinin yerine almasıyla olmuştur.

[181] Tora, Bereşit, s. 93.

Yahudilik dininde tufan olayı çok önemli bir bağlamdır. Çünkü Hz. Nuh ile Tanrı tufan olayından sonra sözleşme yapmıştır. Bu sözleşme de insanlığın atası olarak değil Tanrı ile Yahudiler arasında gerçekleşmiştir. Yahudilik dinine göre Hz. Nuh İsrail ırkından gelmektedir. Tufan olayı bu eksende yorumlandığında Yahudilik dini için çok önemli mesajlar içermektedir. Dejenere olan bir sürecin inşası İsrail milletinin seçilmişlik vurgusu ile tekrar düzene girmiştir. Tanrı ile Hz. Nuh arasında yapılan sözleşme bu minvalde anlaşıldığında milli bir dinin izlerini yansıtır. Tanrının burada verdiği karar ve bilgisi çok önemlidir[182]. Seçilmiş bir millet olmaları ve bununla beraber gelen sürülme-serpilme gibi kodlar Yahudilik dininin ana temayüllerini oluşturur. Tufan olayıyla başlayan süreç dünyaya bir tür serpilme içerir. Tufan olayını da seçilmişlik üzerinden okunması kutsamanın verdiği değer ile de ilgilidir. Dünyaya olan saçılma / serpilme Hz. Nuh'un soyundan gelenler ile gerçekleşmiştir[183]. Dünyanın devamlılığı tufan olayından sonra gerçekleşen serpilme ile gerçekleşmiştir. Bu da Yahudilik tarihinin kritik temayüllerinden olan sürgün ile paralellik göstermektedir.

Tufan fenomeni birçok dinin kutsal kitap anlatımlarında kendisine yer bulmuştur. Ödül-ceza skalasında anlam ve mana arayışına giren insan, iyi fiillerin devamlılığını sağlamada birtakım zorluklar yaşayabilir. Tufan öncesi böyle bir tablo olduğu, kötü olguların yaşandığı bir süreçte doğru kalmanın ne kadar zor olsa da mümkün olduğu görülüyor. Kötülüklerin arttığı, Tanrının insanları yarattığına pişman olduğu bir süreçte dürüst insan modeli olarak tanımlanan Hz. Nuh, yaşadığı süreç göz önüne alındığında Tanrının iradesine daha uygun davranan birisiydi. Bu yüzden Tanrı gemiye binmeden önceki davranışlarına atıfta bulunmuş onu yaşadığı süreçte dürüst kalabilmesiyle övmüştür[184].

Hz. Nuh ve ailesi Tanrının emirlerini sorgulamadan itaat etmiştir. Tanrı dejeneratif süreçlerin arttığı, kırılmaların ve bozulmaların hızlı yaşandığı bir dönemde Hz. Nuh'u kurucu ve kurtarıcı olması özelliğiyle döneminde onu kahraman bir figür olarak seçmiştir. Tanrı insana mühlet verir ve bu süreçlerin ağır bedellerini yaşatmayı ihmal etmez. Hz. Nuh'un tebliği ile yaşanılan süreç insanlara Tanrının verdiği mühlettir. İhmal etmemesi ise

---

182 Gabriele Boccaccini and Giovanni Ibba, *Enoch and the Mosaic Torah The Evidence of Jubilees*, Wm. B. Eerdmans Publishing Co., Michigan, 2009, s. 182.
183 Carol M. Kaminski, *From Noah to Israel Realization of the Primaeval Blessing After The Flood,* T&T Clark International, New York, 2004, s. 30.
184 Ben Witherington, *Torah Old And New Exegesis , Intertexuality, and Hermeneutics*, Fortress Press, Minneapolis, 2018, s. 91.

cezanın insanlara verilmesidir. Yahudilikte peygamberler Tanrı ile doğrudan muhatap olmuştur. Tufan olayı Yahudilik eskatolojisinde önemli bir bağlamdır. Seçilmiş ırk anlayışı soylarının devam etmesini gerektirir. Soyları tufan olayıyla da sona ermemiş hayat Hz. Nuh ile devam etmiştir

İnsanlığın ikinci babası olarak isimlendirilen Hz. Nuh, tufan öncesi insanların Tanrının emirlerine ve uyarılarına uymaları için mücadele etmiştir. Tarihi süreçler bir anda gerçekleşmemiş birtakım aşamalardan geçerek meydana gelmiştir. Ceza bazı insanlar için acı verici bir elem iken bazıları için de kurtarıcı ve dindirici bir olgudur. Tufan öncesi yapılan tüm tebliğler ağır bir cezanın habercisidir. Tufan ile birlikte adeta bir kıyamet senaryosunu andıran ağır bir süreç yaşanmış suyun arındırıcı ve dindirici işlevi bu cezada etkili olmuştur. Özellikle katarsis süreci anlamada tufan fenomeni çok önemlidir. İnanmayanlar yaşadıkları dönem göz önüne alındıklarında en ağır ceza ile cezalandırılmıştır. Suyun ceza işlevinin yanı sıra aynı zamanda arındırma ve diriltme gibi fonksiyonları tufan cezasının en kilit kopçalarından birisidir. Çünkü Hz. Nuh yaşadığı ağır olguların tezahürlerini tufan olayından sonra rahatlama / ferahlama duyguları ile atlatmıştır.

Su fenomeni kült eksenli olsun vahiy eksenli olsun birçok dinde kritik imalar taşır. Tufan bu anlamda suyun yeniden var oluş tazammunun en büyük icrasını taşır. Su bitmek tükenmez bir kaynak olmakla birlikte temizleme / arındırma gibi işlevleriyle insan hayatının en temel maddesidir. İnsanın en temel maddesiyle cezalandırılması insanlık için ağır olmuştur. Bu yüzden kült eksenli olsun vahiy eksenli olsun birçok dinde tufan fenomenin yansımalarını bulmak mümkündür. Tufan olayının çok sık ele alınması son derece önemli bir arketip olduğunu gösterir.

3.3.2. Tufan ve Katarsis (“Arınma”): Süreçler ve Sonuçlar

Semavi eksenli olsun yahut ideoloji-kült eksenli olsun her din kendi mensupları için bir kurtuluş yolu çizer. Dinin müntesipleri kurtuluş fenomenin getirdiği ayrıcalıklar için ibadetleri yerine getirir, Tanrının çizdiği yoldan ilerlemeye çalışır. Çünkü din, huzurlu bir toplum yapısının oluşması için bir mihenk taşıdır. Semavi dinler, huzurlu bir toplum yapısının temellerini atmak için belirli dönemlerde peygamberler göndermiştir.

Yahudilikte Tanrı tasavvuru insan biçimci (antropomorfizm) ekseninde döndüğü için insan değerli bir varlıktır. Bu yüzden Tanrı kulları için bir dünya inşa etmiş kendisinden bir parçayı dünyaya göndermiştir[185].

Hz. Nuh zamanında yaşanılan süreç tufan cezasını gerekli kılmıştır. Özellikle tarihin helezonik akışında gerçekleşen öteki ile beriki arasındaki bozulmalar, insanların birlikte yaşamasına hem teolojik hem de pratik açıdan zarar vermiştir. Nitekim dinler inanırları için bu dünya ve öte dünyada mutluluk hedefler. Ancak öteki-beriki arasındaki savrulmalar, birlikte yaşayamama ve toplumun denge-düzen gibi hayatın devam etmesini sağlayan ana iki kodun zarar görmesine neden olmuştur. Halbuki din, insanları bir arada tutan, toplumdaki adaletsizliği istemeyen bir bağdır. Tanrıya olan bağlılık farklılık gösterse de tüm dinler toplumun birliğini ve huzurlu bir toplum yapısını hedefler. Semavi dinler hedeflediği olay ve olgularının mesajlarını monoteist eksende ilan eder. Ancak ilan ne kadar başarılı ifa edilse de toplumun bazı kesimi tarafından kabul görmez. Peygamberler yoluyla iletilen mesajlar fayda etmediği durumlarda Tanrının tarihe kritik müdahalesi mümkündür. Hz. Nuh zamanında gerçekleşen ceza, kırılmaların yaşanıl(a)maz seviyeye gelmesi sebebiyle verilmiş doğal bir felakettir.

Yahudilikte kutsal kitap anlatımlarının ana teması tek Tanrı ekseninde döner. Tanrının varlığı ve birliği ana eksende mesajın özünü oluşturur. Tevrat anlatımlarından görülüyor ki, tek Tanrı üzerine inşa edilen toplum yapısı Hz. Nuh zamanında yerini politeist sürece bırakmıştır. Yahudilik çok Tanrılı dinlerin ve putperestliğin getirdiği yaşam formunu kabul etmez. Tufan nesli, putperestlik üzere inşa edilen yaşam formundan dolayı kutsal olan tarafından sert uyarılar almıştır[186]. Hz. Nuh zamanında özellikle tarım kültlerinin izleri dikkat çekmektedir. İnsanlar en başta et yemeyen vejetaryen olarak hayatını sürdürüyordu. Fakat komünal yaşam formlarından kopuş ve insanlığın yaşam ritmindeki değişimler, bireyleri farklı beslenme alanlarına götürmüştür. İnsanlar hayvan etini yemeye başlamıştır. Ancak yeni bir beslenme şekli olduğundan dolayı hayvanlar farklı şekilde öldürülüyordu. Hayvanların kötü bir şekilde öldürülmesi / canının alınması Tanrının istemediği bir eylemdir. İnsan iyi huylar üzerine yaşam sürdüren bir canlıdır. Can alma yetisi sonradan kazanılan bir davranıştır. İnsanlar elbette beslenme amacıyla hayvan avlayıp beslenebilir. Fakat yapılan yanlış uygulamaların getirdiği olumsuz fiiller hayatın

---

[185] Tekvin, 1: 26.

[186] Hayim Nahman Bialik and Yehoshua Hana Ravnitzky (Ed.), *The Book Of Legends Sefer Ha-Aggadah*, (çev. William G. Braude), Schocken Books, New York, 1992, s. 26.

dinamiklerini kötü bir şekilde etkilemiştir. Burada yanlış olan durum hayvanın kötü bir şekilde öldürülmesi ve kanlı et yemeleridir[187]. Bununla beraber tufan neslinde erkekler evlenme üzerine gelenekleri bozmuştur. Erkekler soyunun devam etmesi ve cinsel zevkleri için iki kişiyle evlenirdi. Kadınlara haksızlık yapılması da tufan neslinin uyarılma sebeplerinden birini oluşturur[188].

İnançların en değerli amentüsü iman ekseninde döner, Hz. Nuh görülmediği şeyler üzerinden uyarılmasına rağmen imanıyla mücadelesine devam etti. İnsanların alay etmesi ve zorlamalarına / baskılarına karşın onu ayakta tutan imanıdır[189]. Böylesine zorlu bir süreçte verilen mücadeleler istenilen başarıya ulaşılamamıştır. Tufan neslinin tövbe etmemesi hatalarında devam etmesi Tanrının tarihe aktif müdahalesini zorunlu kılmıştır. Tanrı Nuh'tan gofer(sedir) ağacından bir gemi yapmasını istemiştir. Sedir ağacı dikmeye başlayan Hz. Nuh, kavmi tarafından alay konusu olmuştur. Buna rağmen yeşeren sedirleri sulamaya devam etmiş iman olgusunun verdiği kararlılıkla Tanrının emirlerini uygulamaya devam etmiştir. Tufan nesli tekrar aynı soruyu sorduğunda Hz. Nuh aynı kararlılıklar aynı cevabı vermiştir. İnsanların kararlılığa karşı kayıtsız kalmaları ceza olan tufanın gelmesine sebep olmuştur. Tufan geldikten sonra pişmanlık ise bir işe yaramamış, ağır bir ceza ile cezalandırılmışlardır[190].

Süreçler

Tufan nesli su fenomeni ile cezalandırılmıştır. Suyun arındırıcı / diriltici gibi anlamlara gelmesi Hz. Nuh'un isminin rahatla(t)ma / ferahla(t)ma gibi anlamlarıyla paralellik göstermesi son derece anlamlıdır. Su, insanlığın içindeki kötülükleri yutmuş ve temizlemiştir. Katarsis süreci anlamada ve anlamlandırmada tufan olayının ana kritik kopçası su fenomenidir. Saha/n, süreç gibi tarihi ayakta tutan ana dinamikler göz önüne alındığında ceza çok manidardır. Tanrı Hz. Nuh'a gemi yapmasını emretmiş ve ailesini de yanına almasını istemiştir. Çünkü yaşanılan süreç Tanrının kabul etmediği fiil(ler) / eylem(ler) / davranış(lar) üzerine devam etmekteydi. İnsan hayatının huzur içinde

---

187 Donald E. Gowan, *Eschatology In The Old Testament*, T&T Clark International, New York, 2006, s. 99.
188 Hayim Nahman Bialik and Yehoshua Hana Ravnitzky (Ed.), a.g.e., s. 26.
189 Mark Dever, *The Message Of the Old Testament: Promises Made*, Crossway Books, Illinois, 2006, s. 74.
190 Hayim Nahman Bialik and Yehoshua Hana Ravnitzky (Ed.), a.g.e., s. 27.

geçmesini sağlayan en temel dinamiklerden birisini din olgusu oluşturur. Yaşanılan süreçteki izleklerin zarar görmesi politeist sürecin getirdiği yansımalarla olmuştur.

Hz. Adem ile oluşan düzlem bir zaman sonra zarar görmeye başlamıştır. İnsanların hayvanları kanlarıyla beraber pişirip yemeye çalışması, hayvanı acı verici yöntemlerle öldürmesi Tanrının istemediği eylemlerden birisidir. Özellikle komünal yaşam formlarından kopuş ve insanın ziraat / tarım faaliyetlerinde gelişmesi şehirleşme ve medeniyetleşme gibi çağımızın kolektif ana unsurlarını oluşturmuştu. Kolektif ana unsurların oluşmasını sağlayan sarkaçların getirdiği kırılmalar ve bozulmalar beraberinde yanlış fiiller / eylemler de sürekliliği sağlamıştır. Politeist eksenli inanç biçimi insanların yaşamındaki temel eksende oturttuğu düzeni bozmuştur. İnsan sayısının hızla artması ve kötülüklerdeki ısrarlar Tanrının uyarılarına sebep olmuştur[191].

Hz. Nuh kötülüklerin arttığı ve düzenden düzensizliğin evirildiği bir toplum yapısında doğru insan temasının prototipidir. Bununla birlikte Hz. Nuh düzenli formlar çerçevesinde yaşayan, Tanrının emir ve nehiylerine uyan, sabretmesiyle onun gözünde ilgi bulan bir peygamberdir. O yaşadığı süreçte komünal yaşam formundan kopan ve aşırılığa giden insanlara ulaşmış görevini ifa etmiştir[192]. Görev esnasında yapılan tebliğler tufan öncesi dönemde başarılı ol(a)mamıştır. Nitekim süreç içerisinde insan yeni yaşam formunun getirdiği etkilerle beraber toplumun düzenini bozan fiillerde ısrarcı olmuştur. Tufan neslinde kötülükler normalleşmeye başlamış ve bireyler bunu normal karşılamıştır[193]. Bunun üzerine Tanrı yeryüzündeki tüm varlıkları yeryüzünden sileceğini, varlıkları yarattığına pişman olduğunu bildirmiş olmasına rağmen Hz. Nuh'u bu sözlerinden ayrı tutmuştur[194]. Çünkü Hz. Nuh yaşanılan süreçte Tanrının onayını almış, tüm zorluklara rağmen tebliğinden vazgeçmemiş bir peygamberdir.

Hz. Nuh'a Tanrı tarafından kurtuluş için gemi yapılması emredilmiştir. Gofer(sedir) ağacından gemi yapılması emredilen Hz. Nuh geminin aydınlatılması amacıyla bir ışık yapmıştır. Bu gemide kullanılan ışık (*tzohar*), en saf ışının incisi anlamına gelir. Bu ışık kullanıldığında gündüz vakti güneş ışığına gece vakti ise ay ışığına gerek yoktu[195]. Gemiye hayatın devamlılığını sağlamak için evcil hayvanlar, kanatlı hayvanlar ve yerin

---

191 Tekvin, 6: 1.
192 Bahaeddin Sağlam, a.g.e., s. 23.
193 Tekvin, 6: 5.
194 Tekvin, 6:7-8.
195 Hayim Nahman Bialik and Yehoshua Hana Ravnitzky (Ed.), a.g.e., s. 27.

diğer hayvanlardan birer çift alınmıştır[196]. Burada balığın zikredilmemesi tufan ve tayfunlarda onlara bir şey olmamasındandır[197]. Tanrının tüm emirleri yerine getirdikten sonra Hz. Nuh ve ailesi gemiye girmiştir. Tanrının övgüsüne mazhar olan Hz. Nuh tüm temiz hayvanlardan erkek ve dişi olmak üzere yedişer tane, temiz olmayan hayvanlardan ikişer tane, gökte uçan kanatlılardan da erkeğiyle dişisiyle yedişer tane alması istenir[198]. Gemiye fazladan kuş alınmasının sebeplerinden birisi de haber amaçlı kullanılması olabilir. Keşif için serbest bırakılacak olan kuşlar kara hakkında bilgi verebilirdi. Fazladan alınan hayvanlar ise kurban olarak kullanılabilir[199]. Bu şekilde hem hayatın devamlılığı sağlanmış hem de canlıların soyu korunmuştur.

Tufan olduğunda Hz. Nuh altı yüz yaşındaydı. Tufan başlamadan önce Hz. Nuh ve eşi gemiye girmiş, kendisiyle beraber oğulları ve onların eşleri de gemiye girmiştir. Hz. Nuh ve ailesi Tanrının emirlerini yerine getirerek hayatta kalmıştır. Özellikle Gılgamış destanındaki anlatımlar vahiy eksenli dinler ile paralel bir anlatım içermektedir. Bu çerçevede küçük bir değerlendirme yapmak gerekirse tufan anlatımında benzerlikler ve farklı anlatımlar Gılgamış Destanını değerli kılmaktadır. Özellikle destanda gemi ve kurtarıcı prototip hakkında verilen bilgiler tufan olayının önemli bir arketip olduğunu gösterir.

Geminin boyu ve kahraman hakkında destanda olan bilgiler, vahiy eksenli dinlerin anlatımlarına göre çok zıt ifadeler içermez. Ancak yine de bir kaç hususta farklılıklar görülmesi zaman ve bağlam dikkate alındığında normaldir. Örneğin Tevrat anlatısında geminin inşası hakkında fazla ayrıntıya yer verilmezken Gılgamış Destanı'nda ayrıntılı bir şekilde anlatım bulunur. Ayrıca destanda tufan kahramanı Utnapiştim hakkında detaylı bir anlatım bulunur. Öte yandan destanda gemi inşasından çok onun bağlığından bahsedilir. Utnapiştim, tüm altın ve kaynakları gemiye yüklemekle övünmektedir. Tekvinde böyle bir anlatım bulunmamaktadır. Hayvanların yoklaması ve detaylı bir şekilde türlerine göre anlatımı yaratılış kısmında anlatılır. Gılgamış destanında Utnapiştim gemiyi kapatan kişi olarak bildirilirken Tevrat anlatısında gemiyi kapatan kişi Tanrıdır[200].

Tevrat anlatımına göre gemiye canlıların doldurulma işlemi tamamlanıp kapı kapandıktan yedi gün sonra şiddetli yağmur yeryüzünü doldurmaya başlamıştır. Şiddetli

---

[196] Tekvin, 6: 20.
[197] Bahaeddin Sağlam, a.g.e., s. 24.
[198] Tekvin, 7:2-3.
[199] Ben Witherington, a.g.e., s. 92.
[200] Ben Witherington, a.g.e., s. 92.

yağmur kırk gün kırk gece devam etmiş, tam o gün Hz. Nuh ile birlikte oğulları Sam, Ham, Yafet ve eşleri gemiye girmiştir. Onlarla beraber her cins yaban hayvanı, evcil cins hayvan, cins kanatlı ve cins kuşlar gemiye girmiştir[201]. Tufan yeryüzünde kırk gün devam etmiş, şiddetli yağan yağmur bir zaman sonra gemiyi kaldırmış geminin yüzmesini sağlamıştır. Şiddetli yağan yağmur yeryüzünü kaplamış tüm yüksek dağları örtmüştür. Bir zaman sonra yağan yağmur dağları on beş arşın kadar aşmış dağlar sular altında kalmıştır. Tufan nesli ve gemiye alınamayan tüm canlılar şiddetli tufan ile ölmüştür[202]. Hayatta kalanlar ise Hz. Nuh ve ona inananlar olmuştur. Tanrının yeryüzüne aktif müdahalesi suyun arındırıcı / dindirici olgularının yansımaları ile olmuştur. Özellikle su fenomeninin temizleme / yutma gibi işlevleri tufan neslinin katarsis sürecini anlamada önemlidir.

Kırk günün sonunda Hz. Nuh geminin penceresini açmış ve yağmurun dindiğini suların alçaldığını görmüştür. Yeryüzünde yavaş yavaş çekilen sular 150 gün sonra iyice azalmıştır. Gemi yedinci ayın on yedinci gününde Ararat tepelerine oturmuş, sular ise onuncu aya kadar alçalmaya devam etmiştir. Onuncu ayın on birinci günü dağların tepeleri görünmüş, kırk gün sonra kendisini yapmış olduğu pencereyi açan Hz. Nuh dışarıya bir kuzgun göndermiştir[203]. İbrani geleneğinde kuşlar kronolojik olarak garip bir sırada görünürler. Güvercin gemilerinin ölçülerinden önce kuzgun ise Hz. Nuh'un gemiden ayrılmasından sonra belirir. İbrani geleneğinde güvercinlerin ve kuzgunların geleceği görme yetilerine sahip oldukları bilinirdi[204].

Hz. Nuh yeryüzünde bir toprak parçasının hakkında bilgi sahibi olmak için önce kuzgun ardından güvercin göndermiştir. Suyun hala yeryüzünde olduğunu fark eden Hz. Nuh yedi gün sonra tekrar bir güvercin göndermiştir. Güvercin tekrar gönderildiğinde bir zeytin yaprağıyla dönmüştür. Yine de yedi gün sonra tekrar gönderilen güvercin bir daha geri dönmedi. 601. yılının ilk ayının ilk gününde Hz. Nuh geminin örtüsünü kaldırmış ve yerin kuruduğunun ikinci ayın yirmi yedinci gününde görmüştür. Tanrı, Hz. Nuh'a hayvanları, kuşları ve sürüngenleri dışarı çıkarmasını ve üreyip çoğalmalarını emretmiştir. Hz. Nuh daha sonra bir sunak yaptı ve her temiz olan hayvandan ve kuştan yakılan sunu olarak kurban etmiştir. Tanrının kokuyu alması ve memnun olması kendisini mutlu etmiştir. Tanrı artık insanları yok etmeyeceğine, lanet etmeyeceğini söylemiş ve insanların

---

[201] Tekvin, 7:10-14.
[202] Tekvin, 7:17-21.
[203] Tekvin, 8:1-6.
[204] Dorothy M.Peters, a.g.e., s. 162.

normal hayat akışının devam edeceğinin sözünü vermiştir[205]. Burada Tanrıyla Hz. Nuh arasında ahitleşme söz konusudur.

Tufan olayının toplam on iki ay sürdüğü ve Hz. Nuh'un oğullarıyla beraber çok zorlandığından da bahsedilir. Uykusuzluk, gece ve gündüzün adeta birbirine karışması gibi durumlar gemide geçen zamanları zorlaştırmıştır. Diğer bir yandan gemide bulunan hayvanlara bakmak, onların beslenmelerini sağlamak işi zorlaştıran faktörlerdendi. Bir canlı günün ilk saatinde, bir başkası ikinci, bir başkası üçüncü saatte, başka bir canlının horozun öttüğü sırada beslenirdi. Hz. Nuh böylesine zorlu bir süreçte develere saman, fillere asma dalları, eşeklere arpa ve ceylanları ladin çalıları ile beslemeye çalışmıştır[206]. Yahudilik dinine göre tufan hikayesi kıyamet senaryosunu andırmaktadır. Sıkıntı / stress / sabırsızlık gibi ifadelerin sonu Hz. Nuh'un adının anlamıyla yani rahatlama ve ferahlama olguların getirdiği yansımalarla son bulmaktadır.

Sonuçlar

Birçok dinde Tanrının cezalandırıcı yönüne rastlamak mümkündür. Yahudilik dininde de tarihi süreçte kritik imalar / işaretler / imgeler peygamberlerin verdiği mücadeleden geçmektedir. Tarihi akışta peygamberlerin mücadelesi kritiktir fakat her zaman başarı ile sonuçlanmamıştır. Saha/n, süreç gibi tarihi akıştaki dinamikler göz önüne alındığında tufan neslindeki kırılmalar ve bozulmalar dejenere olan sürecin kötü olgularla hareket etmesine sebep olmuştur. Komünal yaşam formundan kopuş beraberinde gelen şehirleşme-medeniyetleşme gibi bilinmeyen olguların gelişmesine kaynaklık etmiştir. Şehirlerin gelişmesi ve insanların beraber yaşama isteği Tanrının pişmanlık hissettireceği duyguların yaşanmasında etkili olmuştur. Hırs-istek-arzu-şehvet gibi ifade kodları toplumun bir arada yaşamasını gerektiren kolektif olgulara zarar vermiş dejenere olan süreci başlatmıştır. Dejenere olan süreçte özellikle rahatla(t)ma / ferahla(t)ma gibi duygu kodları ile mücadelesini sürdüren Hz. Nuh dürüst insan prototipidir.

Hz. Nuh zorlu ve çetin geçen tufan sonrası oğullarıyla beraber Tanrı tarafından kutsanmıştır. Tanrının sevgi mazharıyla karşılaşan Hz. Nuh ve çocuklarına üremeleri ve

[205] Jack P.Lewis, a.g.e., s. 6.
[206] Hayim Nahman Bialik and Yehoshua Hana Ravnitzky (Ed.), a.g.e., s. 28.

yeryüzüne doldurmaları için emirde bulunulmuştur. Tanrı kendisinden bir parça olan insana hayvanları ve bitkileri beslenmesi için emrine vermiştir. Tufan neslinin cezalandırılmasının sebeplerinden birisi olan hayvanın kanıyla yenilmesi fiili yasaklanılmıştır. Hz. Nuh ile sözleşen Tanrı insanlara suçsuz / masum yere öldürülen insanların hesabının sorulacağının sözünü vermiştir. Tanrı insanlardan yeryüzüne dağılmayı ve çoğalmasını istemiştir[207]. Yahudilik dininin ana temayüllerinden birisini ahitleşme / sözleşme vurgusu oluşturur. Hz. Nuh ahitleşme / sözleşme geleneğinin en vurucu simalarından birisidir. Çünkü o sondan kurtaran, sonun son olmadığını hatta sonun bir başlangıç olabileceğinin bir mesajıdır. Yahudilik dininde seçilmişlik vurgusu özellikle burada da kilit imalarla kendisini göstermiştir. Seçilmişlik vurgusu kendisini sürgün-serpilme gibi kodlarla belli ettirir. Hz. Nuh ve onunla olanlar seçilmişlik vurgusunun en net ifadelerinden birisidir. Tanrı onlardan serpilmelerini istemiş ve yeryüzüne hakim / egemen olabilme fikrini hissettirmiştir.

İnsan, hayatın zorlu dönemlerinde sabırla mücadele edebilen nadide bir varlıktır. Düzen, denge, disiplin gibi hayatın belli bir nizamda yürümesini sağlayan olguların zarar görmesi toplumu bir arada tutan sevgi, saygı, samimiyet, sadakat, sorumluluk, sehavet gibi duygu kodların zarar görmesine sebep olabilir. Toplumu ayakta tutan ifade kodlarının zarar görmesi hayatın her merhalesinde görülebilecek bir durumdur. Tufan hikayesi de bu minvalde anlaşıldığında son derece güzel mesajlar içermektedir. Hayat yin-yang, tez-antitez, kevn-fesad gibi olgulara sahip kolektif mücadelenin üzerine kurulu bir sistemdir. Hayatta her zaman işler istediğimiz gibi gitmeyebilir. Güvendiğimiz şeyler bir gün bozulabilir, kaos ortamı yaşadığımız zamana sirayet edebilir. Kaos, insana bir zaman sonra huzursuzluk getirebilir. Bu gibi sıkıntıların olduğu bir ortamda sığınılacak yegane varlık Tanrıdır. Yahudilik bu minvalde evrensel mesajlarla bizlere önemli çıkarımlar vermektedir. İyi olan zorluklarla mücadele etse de bir gün kazanacaktır. Tufan hikayesi bize iyi olmanın, Tanrının emirlerine ve nehiylerine uymanın getirdiği yaşam formunun kazandırdığını anlatmaktadır. Tufan hikayesi çok sık tartışılsa da özel bir kaliteye sahiptir. Tufan fenomeninin yaşattığı duygu kodlarının bu şekilde anlamlandırılması ve manalandırılması önemlidir. İnsan, hayatını iyi olgular etrafında sürdürmeye çalışan bir varlıktır. Dürüst insan modeli varlığın var olmasını değerli kılan bir niteliktir. Varlığın var

---

[207] Tekvin, 9 :1-7.

olmasını değerli kılan, dürüst insan prototipi Hz. Nuh'tur. Bu minvalde anlaşılmaya çalışıldığında Hz. Nuh'un Tevrat anlatılarında dürüst insan modeli olduğu açıktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSLAMİ KAYNAKLARDA HZ. NUH

4.1.Tarihsel Panoramada Hz. Nuh'u Aramak

Din, insanın varoluşuna ve hayatına anlam veren, yaşamı şekillendiren ve toplumun bir arada yaşamasını sağlayan kurumların başında gelir. Din; insanın kendini arama, gerçekleştirme ve kurtuluşa erme "yolu"dur. Bu yüzden dinin etimolojik tanımı neredeyse pek çok kültür havzalarında "yol" ve "güzergâh" anlamı ile ortaya çıkar. Ve bu "yol", kurtuluş umudu ve o umuda iletecek hakikatin bilgisi ile ereğini tanımlar.

Birey olarak insan; inanan, inandığı ile varlığını, hayatını, çevresini, mekânını ve zamanını (ömür) ören bir varlıktır. Öyle görünüyor ki; inanç bireyi varoluşsal "kopça" ile hem fiziğe hem de metafiziğe rapt ederek onu burada-ama-ötelerde oluşuna imkân verir.

Vahiy eksenli olsun kült eksenli olsun tüm dinler müntesiplerini bir arada tutma, beraberlik / birlik gibi duygular kazandırma amacını güder. Bu ve benzeri amaçlar merkeze alındığında dinlerin hedefinin inananlarına bu dünyada (ve genellikle öte dünyada veya öteki varoluşta) "kurtuluş" olduğu ortaya çıkacaktır. Kısaca ifade etmek gerekirse inanç, birlikte yaşama halini ve hâletini teşvik eden ve bunu "kurtuluş" ideali ile perçinleyen bir çerçeve sunar. Öyle ki; inancın verdiği bağlamlar ve dinamikler evrensel mesajlar ile yoğrularak inananlara birlik, bütünlük ve dirlik bilinci verir.

Vahiy geleneği veya nebevî gelenek üzerine oturan İbrahimî dinler hakikat ve kurtuluş öğretileriyle insanlığın varoluşsal anlam arayışına imkan sağlayarak evrensel bir bakış açısı ortaya koymaya çalışır. Her dinde olduğu gibi, vahiy eksenli dinler de bazı ilkeler üzerine oturur. Bu ilkeler arasında sevgi, saygı, samimiyet, sadakat, sehavet, sorumluluk gibi bireysel, ailevi ve sosyal hayatın sağlıklı bir şekilde inşası, imkânı ve idamesini sağlayan ferdi ve kolektif kodlar sayılabilir. Bireysel ve toplumsal hayatın denge, düzen ve disiplin dinamikleri içinde akışı bahse konu kodlar ile mümkündür.

Gerek tarihî ve arkeolojik veriler gerekse dinî ve kültürel anlatılara göre tarihin akan sürecinde birçok din ortaya çıkmıştır. Her din kurucu / başlatıcı prototipleri ve/ya

kurucu metinleri ile insanlara seslenmeye çalışmıştır. Bu seslenmenin temel aksı da daima "kurtuluş" ekseninde döner. Her ne kadar kurtuluşun içerik, kapsam, tanım ve sınırları farklı tanımlar ve manalar içerse de ana mesaj genel olarak benzerlik arz eder. Bu, hem bu dünya mutluluğu ve huzurunu, hem de öte dünya (vahiy eksenli inanç havzaları) / bir sonraki bedenlenme (Hint-Çin-Japon, vb. kültür havzaları inançları) saadet ve esenliğini kapsar.

Vahiy eksenli inançlarda bu mesaj tek Tanrı anlayışı yönünde gerçekleştirmektedir. Buna göre, tarihi akış süreçlerinde süje olarak insan söylem ve eylemleri açsından hürdür. Bu hürriyet içinde kişi kendi tarihini kendisi yazar. Bu can alıcı husus insanı diğer canlılardan ayıran bir özelliktir. Bu da donanım (bilinçdışı kompozisyon), düşünce, duygu ve davranış kodlarıyla gerçekleşir[208].

Öte yandan; her dini gelenekte öteki-beriki tasavvurları sosyo-kültürel bir gerçekliktir. Bunun sebeplerinden en önemlisi de dinin "kurtuluş" vaadi sadece "kendi mensupları" için geçerli olması anlayışıdır. Bu anlayışa göre kurtuluş yolunu çizer ve bu yol ile mutlu, esenlik ve barış dolu bir hedefe ulaşılabileceğini akideleştirir. Çoğu zaman şöyle bir durum ortaya çıkar: Kurtuluşa layık olan "berikiler" ile kurtuluş yüzü göremeyecek olan "ötekiler". Bir bakıma bu "ötekiler" "berikiler"i ilgili dinin, inancın veya akidenin "koza"sında tutabilmek için inşa edilen "diğerleri"dir.

Bundan başka şu nokta ayrıca önemlidir: Kurtuluş, dinin müntesiplerinin vermesi gereken mücadele üzerinden gerçekleşebilecektir. Bu mücadele de tüm unsur ve boyutları ile tarihsel panoramada gerçekleşir. Bu panoramada hiçbir tarihî olay aynı şekilde kendini tekerrür ettirmez. Her olay biriciktir, yeganedir ve benzersizdir.

Tarihî süreç helezoniktir. Maddî olan ile manevî olanın beraber tezahür ettiği bir helezon. Bu helezonik süreçte maddî olanın ilkelerden azade olma istek, arzu ve temayülü beraberinde hegemonya esaslı ve sınıflı bir sosyo-politik katmanlaşma getirir. Bu da tarihsel trajedinin proto-modelini ortaya çıkarır. İşte bu bağlam Hz. Nuh'un tarihsel rolü ve faaliyetleri açısından kilit imalar / işaretler / imgeler taşıyan önemli bir prototiptir. Sınıflı toplum daima politeist derin kodları beraberinde getirir. Nitekim; tarihsel olarak zengin-fakir, yöneten-yönetilen kesimlerin ontolojik olarak ayrışması sonunda sosyo-ekonomik ve sosyo-politik çatışmalara zemin hazırlamıştır. Hz. Nuh da böyle bir sosyo-kültürel ve teo-politik konjonktürde mesajını ortaya koymaya ve yaymaya çalışmıştır.

---

208 İmadüddin Halil, a.g.e., s. 151.

İslamî anlamda din, hem bu dünyada hem de öte dünyada mutluluğu eriştirme idealini önceler. "Peygamber gönderilmeyen hiçbir topluluğun bulunmadığı"nı ifade eden Kur'ân, toplumsal gerçekliği ve eko-politik realiteyi de göz önünde bulundurarak tevhîd ilkesini yeniden güncelleyip muhatap gruba veya topluluğa peygamber gönderildiğinin ipuçlarını verir. Diğer bir ifade ile nebî ve/ya resuller insanın ihtiyaçları ve zorunlulukları ile paralel bir diskur ortaya koyarlar. Hz. Nuh döneminde de eksik ve zaruri olan, etkisini yitirmiş hukuk anlayışı ile böylesi düzeneği devam ettiren dinî ve teolojik tasavvurlardır. Bu yüzden Hz. Nuh bu minvalde muhatabı olan kavmine ilk hukukî ve dinî düzenlemeler içeren şeriat getiren kişi olarak tarih sahnesine çıkar[209].

Vahiy eksenli dinlerin genel kabulüne göre, ilk insan ve aynı zamanda ilk peygamber olan Hz. Âdem ile birlikte insan nesli tevhîd ilkesine göre inanç, hayat, pratik ve ilişkilerini düzenlemeye çalışır. Bu peygamberlik tasavvuru da tevhîd esası üzerine oturur. İnsanların tevhîd mesajından kopmaması ve hayatını devam ettirmesi denge, düzen, disiplin gibi dinin ilkelerine bağlı olmasını gerekli kılar. Diğer bir ifade ile; tevhîd inanç ve ilkesi insanların bir arada yaşama bilincini geliştiren; zengin-fakir, yöneten-yönetilen gibi hayatın sathî ayraçları hengamesinde varoluş değerini yitirmesine mâni olan bir paradigmadır. İlkesel olarak, tevhîd ekseninde hayat ve ilişkilerini kuran bir toplumda denge-düzen-disiplin gibi kodlar etkin bir şekilde varlığı hissedilebilir. Hz. Nuh'un serüveni bu paradigmanın bozulması ile meydana gelen kaos ve hegemonyanın fenomenolojik anlatısını ortaya koyar.

İnsan ihtiyaçlar, duygular, istekler, idealler ve değerler ile hayat sahnesinde varlığını sürdürmeye çalışan bir varlıktır. Bu sahnede insan hata yapabilen ve—sıklıkla—hatasında ısrarcı olabilen bir fıtrata sahiptir. İslam vahyine göre de peygamberler bahse konu hataların huy, tabiat ve karakter haline dönüşmesine "ısrar" ile set çekmek üzere özel olarak görevlendirilen mümtaz prototiplerdir. Vahdet demek olan toplumsal dirlik, düzen ve dengenin ardında yatan kolektif kodların zarar görmesi bu prototiplerin görevlerindeki en çetin mücadeleyi oluşturmaktadır.

Öte yandan; ideal olan ile reel olan arasında tarih boyunca daima bir çatışma mevzu bahistir. Bu da Hz. Nuh'un mücadelesinin yaslandığı tarihsel arka plana işaret eder. Onun devrine kadar geçen süreç içerisinde tevhîd ilkesi bir şekilde güç-iktidar ile bilgi-itikat ilişkileri ekseninde bir şekilde dejenere sürecine girer. Tevhîdin aksadığı bir sosyo-kültürel

[209] Mehmet Okuyan, Kıssalar ne söyler? *Yaratılış ve Hz. Nuh*, Düşün Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 27.

yapıda dirlik, düzen ve denge de bir şekilde devre dışında kalabilmektedir; zira tevhîd, hayatın denge-düzen-disiplin gibi prensiplerin belirli ve düzenli bir akış içinde var olmasını sağlayan ilkedir. İşte bu ilkenin tortulaşması, bozulması veya tahrip olması vahiy eksenli dinlerde bir "ıslah edici" ve "müheymin" bir prototipin zuhurunu hazırlar. Hz. Nuh'un nebi olarak "görevlendirildiği" tarihsel konjonktür de böyle bir sosyo-ekonomik ve teo-kültürel düzleme ve duruma karşılık gelir. Hz. Nuh'tan önce ve onun zamanında yaşanan kırılmalar kavmine bozulan bu düzlemin ıslahı için onun görevlendirilmesinin tarihsel bağlamını oluşturur. Öyle ki; tevhîd çizgisinin bozulduğundan dolayı bir kavme uyarıcı olarak gönderilen ilk peygamber Hz. Nuh olmuştur[210]. Prensip olarak tevhîd ilke ve inancından ayrılan bir toplumsal düzenekte daima sosyo-kültürel ve eko-politik olarak ast-üst ontolojik ve ekonomik hiyerarşi kendisini ortaya çıkarır. Böylesi bir durum ve bağlam da—vahiy terminolojisi ile ifade edilecek olursa—bir nebî ve/ya resulün görevlendirilmesini beraberinde getirir.

Bu bağlam Hz. Nuh'un misyonunun toplumsal ve teolojik arka planını oluşturur. Hz. Nuh, toplumu bir arada tutan kolektif kodların zarar görmesinden dolayı mücadeleye başlayan bir figür olarak karşımıza çıkar. Kuran'da 'ulu'l-azm' şeklinde ifade edilen beş peygamberden birisidir[211]. Ulu'l-'azm ise azim/kararlılık sahibi, tebliğinde gayretli, sabırlı ve Allah'ın gözlemi altında nefislerini tezkiye etmiş, kavimlerini hayra yönelten, şerden sakındıran ve zorluklara ve onlardan gelen sıkıntı-stres gibi süreçlere katlanan azimli ve kararlı seçkin kişilere denir[212]. Beş peygambere ayrı bir parantez açılması onların bu göreve seçilmeye ehil olmalarının ve ciddi bir tebliğ görevinin ağırlığını kaldıracak üstünlüğe sahip seçilmiş kişiler olması olabilir[213]. Bundan dolayı ulu'l-'azm şeklinde ifade edilen peygamberlerin diğer peygamberlere göre üstünlükleri vardır.

Hz. Nuh bu minvalde Allah'ın sevgisini kazanmış zorlu çetin görevini ifa etmeye çalışmış seçilmiş bir peygamberdir. Özellikle yaşadığı süreçte bozulmalar ve kırılmalar dejenere olan sürecin hızlanmasını sağlamıştır. Bu kodların zarar görmesi tevhîdi mücadeleyi zorunlu kılmıştır. Tevhîdi mücadele inanç bütünlüğünden ortaya çıkar. Bu eksende düşünüldüğünde peygamberler tevhîdi mücadelenin kararlılığını sürdüren seçilmiş kişilerdir. Bu çerçevede tarihi düzlemlerde dikkate alındığında Hz. Nuh kendi kavmine

[210] Muhammed Sallebi, *Hazreti Nuh Aleyhisselam ve Büyük Tufan*, (çev. Asım Sarıtaş ve Mustafa Çelik), Ravza Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 43.
[211] Mehmet Okuyan, a.g.e., s. 43.
[212] Ali Muhammed Sallebi, a.g.e., s. 105.
[213] Ali Muhammed Sallebi, a.g.e., s. 106.

gönderilen, tevhîdi çizginin sapmalar yaşadığı kritik süreçte görevini ifa etmeye çalışmıştır. Tarihi süreçteki kırılmalar özellikle toplumu bir arada tutan dinamiklerin zarar görmesine neden olmuştur.

Tevhîd çizgisi, toplumun bir arada tutan, müreffeh bir hayat yaşanılmasını sağlayan monoteist karakterli dinlerin en kritik kopçalarından birisidir. İnsan eylemlerinde özgür, sorumlu bir varlıktır. Tercihlerini kendi hür iradeleriyle gerçekleştiren insanlar tevhîd eksenli din anlayışının getirdiği toplum anlayışına kötü fiillerde ısrarlı olması durumunda zarar verebilir. Peygamberlerin nebevî gelenek anlayışında görev alması bu eksende gerçekleşmiştir. Hz. Nuh zamanında yaşanan süreçte insanlar tebliğ görevi gereği uyarılmalarına karşın tevhîdi çizgiyi bozan kodlarda ısrarcı olmuşlardır. Tüm peygamberlerde olduğu gibi Hz. Nuh'ta bu minvalde görevini gerçekleştirmeye çalışmış tarih sahnesinde ikna ve öğütleriyle tebliğ faaliyetini gerçekleştirmiştir.

Tevhîdi mücadelenin ve aksiyonlara karşı gösterilen reaksiyonların sebebi putperestlik anlayışıdır. Hz. Nuh politeist varyantlı yaşam biçiminin hızla arttığı bir süreçte kavmini monoteist sürece geri çevirmeye çalışmış, onları Allah'a ibadet etmeye çağırmıştır. Politeist eksenli inanç biçimi insanları bir arada yaşama kültürünü tutan sarkaçların bozulmasına neden olmuştur. İnsanların politeist inanç eksenli yaşayış biçimleri totemizmin getirdiği ifade biçimleri özel bir sınıfın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dahası bu sınıfsal toplum anlayışı hayatın dinamiklerini hem pratik hem de amel boyutunda etkilemiştir. Halk arasında gerçekleşen etkileşim bölünme ve sınıflara ayrılma gibi durumlara sebep olmuştur. Bununla birlikte sınıflaşmalar ise bir zaman sonra toplumda kargaşa-zülüm gibi kötü fiillerin yaşanmasına zemin hazırlamış ve onların uyarılmalarını gerekli kılmıştır. Hz. Nuh'un gayreti ve mücadelesi, politeist sürecin getirdiği bu ifade kodlarını düzeltmek, Allah'ın getirdiği emir ve buyruklarla tevhîdi yapının oluşturmaya çalıştığı toplum yapısını sağlamlaştırmaktır[214].

4.1.1.Bölgenin Demografik Yapısı

Tufan neslini anlamak ve anlamlandırmak bölgenin saha/n, süreç gibi dinamiklerinin figürlerini iyi bilmekten geçmektedir. Nebevî gelenek üzere inşa edilen

---

[214] Murat Kayacan, *Kur'an'da Hz .Nuh'un Toplumsal Islah Çabaları*, Ekin Yayınları, İstanbul, 2021, s. 87.

dinler Allah'ın tarihe aktif müdahalesini kabul eder. İnsan, iyi kötü arasında hayatının gidişatına yön verebilen bir varlıktır. İyi ve kötü arasında sürdürülen mücadele de insan yapıp ettiklerinden dolayı hata yapabilecek bir varlıktır. Bireyin hata skalasında verdiği reaksiyonlardan dolayı Allah'ın öz verili bir peygamber yollamasıyla uyarılmalarına sebep olmuştur. Allah, insanlara hür iradesini kendi kontrolüne verebilecek şekilde yaratmıştır. Hür irade, insanın yaptıklarından sorumlu tutulmasını ve dinin ödül-ceza anlamını son derece değerli kılmaktadır. Allah tabiat kanunlarına uygun olarak yeryüzüne nimetlerini dağıtmıştır. Allah'ın yeryüzüne nimetlerini eşit bir şekilde dağıtması merhamet sıfatının tecellilerindendir. Ancak bazı toplumlar tevhîdin getirdiği dinamikleri bozmuş aşırıya gitmiştir. Sistem ve nizamdan uzaklaşmak insanların doğru yoldan ayrılmasına sebebiyet vermiştir[215].

Din, insanları birbirine bağlayan (*religare*) bir bağdır. Ancak bu bağ (*religare*) tufan neslinde yaşanılan dejenerasyondan dolayı bozulmuştur. Nebevî gelenek üzere inşa edilen dinlerin sonuncusu olan İslam, bu kırılmaları ve dejenere olan sürecin düzeltilmesi için peygamberler yoluyla insanların uyarıldığından bahseder. Allah'ın varlığı ve birliği ilgili emirler peygamberler tarafından insanlara emredilmiştir. Peygamberler uğraşlarını monoteist eksenin gerçekleştirdiği çerçevede sürdürmüştür. Tufan neslinde insanların imalarında ve tazimlerinde politeist eksenli inanç biçiminin getirdiği tezahürler görülmüştür. Politeist eksenli yaşam biçimi sürdüren tufan nesli, Hz. Nuh'u delilik ve öldürmekle tehdit etmiştir.

Tufan nesli çok tanrılı inanç biçiminden dolayı Allah tarafından sert bir şekilde uyarılmıştır. Kuran'ın politeist eksende putların ismini sayması toplumun demografik yapısının bozulduğunu net bir şekilde gösterir. Nitekim tevhîd eksenli yaşam biçiminden kopuş, toplumun demografik yapısının putperestlik eksenli yaşam formunun izlerini benimsemesiyle başlamıştır. İslam vahyin Hz. Adem ile başladığını, emirlerin peygamber yoluyla insanlara ulaştığını ifade eder. Hz. Adem sonrası sürecin ilerlemesiyle nesillerin sayısı artmış, insanlar Allah'ın oluşturduğu tevhîdden uzaklaşmıştır. Peygamberlerin kutsal görevi, sayısı gittikçe artan ve insanların dinden uzaklaştıkları kolektif olguların bozulduğu dönemde ihtilafı sonlandırılmaları için gönderilmeleridir[216].

---

[215] İmadüddin Halil, a.g.e., s. 163.
[216] Salah Abdulfettah el-Halidî, *Hz. Nuh (a.s) ve Bin Yıllık Daveti,* (çev. Murat Bahar), Nida Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 31.

Tevhîdin getirdiği gereklilikler Hz. Adem ile Hz. Nuh arasında gerçekleşen yaşam sürecinde uygulanmış olduğuna yaygın bir kanaat vardır. Özellikle kolektif olguların doğru erdemler üzerine inşa ettiği unsurlar Hz. Nuh döneminde putperestliğin getirdiği formlarla bozulmuştur. Toplumun özellikle politeist varyantlı yaşam biçiminde ısrarcı olması, tevhîdin getirdiği monoteist yaşam biçimini tepetaklak etmesi, yeni ilahlar edinmesi, İslam'ın direkt ret ettiği bir olgudur. Nitekim süreç içerisinde tazim ve tapınma gibi ritüeller gerçekleştirdikleri; *Vedd, Suva, Yegus, Yeuk ve Nesr*[217] adlarında yapmış oldukları putlar insanlar arasında zengin-fakir, ezen-ezilen, hür-köle gibi yaşam formlarının sarkaçlarını ağır bir şekilde hissettirmiştir[218]. Böylesine ağır formların ve olguların toplum nazarında yaşanması bireylerde yoğun bir "seçkincilik" duygusunun hissedilmesini sağlamıştır.[219] Özellikle bireylerde gerçekleşen seçkincilik vurgusu beraberinde mal, makam, mülk gibi dünyevi hırsları arttırmıştır. Nitekim mülkiyet olgusu güç, gönenç, gösteriş gibi olguları güçlendirmiştir. Öte yandan; bu tip form ve ifadeler insanların bozulmalarını sağlayacak duyguları da geliştirmiştir. Güç, gönenç, gösteriş gibi kıvılcımlar servet-statü-saygınlık gibi insanların "seçkincilik" üzerine idealarını güçlendirmiştir.

İnsan kolektif olgular üzerine yaşamını sürdüren Allah'ın yeryüzündeki hazinesidir. Allah'ın yeryüzüne insanlar için peygamber göndermesi merhametinin en net göstergelerinden birisidir. Hz. Nuh merhamet formunun sarkaçlarını insanlara aktarmada önemli bir görev üstlenmiştir. Çünkü Hz. Nuh Allah tarafından insanlara gönderilen ilk resuldür. Allah onu çokça şükreden bir kul olarak nitelemiştir. Kendi kavmine gönderilmiş, Allah'ın emirlerine ve kulluk vazifelerini insanlara aktarmaya çalışmış seçilmiş bir kişidir[220]. Seçilmiş kişi olması, yeryüzünde demografik yapının bozulması ve kötülüğün çoğaldığı bir dönemde hak / adalet / doğruluk gibi olguları bildirmesi tevhîd ile başlamıştır: *"Andolsun ki Nuh'u elçi olarak kavmine gönderdik. Dedi ki: " Ey kavmim! Allah'a kulluk edin; sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Doğrusu ben, üzerinize gelecek büyük bir günün azabından korkuyorum."*[221]

Tevhîd vahiy eksenli dinlerin önemli manifestolarından birisidir. Hz. Nuh'un gerçekleştirdiği ilan tevhîd ekseninde dönmektedir. Tek varlık üzerine gerçekleştirilen

---

[217] Nuh, 71/23.
[218] Elmalılı M.Hamdi Yazır, *Hak Dini Kuran Dili C. 8*, (sad. İsmail Karaçam, Emin Işık, Nusret Boleli, Abdullah Yücel), Zehraveyn Yayınları, İstanbul, 2007, s. 347.
[219] Mehmet Okuyan, a.g.e., s. 55.
[220] Salah Abdulfettah el-Halidi, a.g.e., s. 35.
[221] Araf, 7/59.

mücadele İslam'ın özünü oluşturmaktadır. Allah'ın birliği ilanı putperestliğin getirdiği yaşam formlarının ortaya atılmasını engeller. Çünkü tek olmak diğer bir şeye olan bağımlılığı engeller. Bu yüzden İslam'da ikrar, Allah'ın varlığı ve birliği ekseninde dönmektedir[222]. Hz. Nuh ekseninde yapılan yorumlamaların en kritiği monoteist çerçevenin getirdiği formların dejenere olmasıdır. Bu dejenere olan süreç totemizm inancının getirdiği eksende gerçekleşmiştir: *İnsanlara dediler ki: Sakın ilahlarınızı bırakmayın; hele Ved'den, Suva'dan, Yegus'tan, Yeuk'tan ve Nesr'den asla vazgeçmeyin!*[223] Bu beş put insanların kendi elleriyle yaptıkları ve tapındıklarıdır. Bu beş putun genel olarak genel olarak eskiden yaşamış ve iyi insanlar olabileceğinden bahsedilir.

İsimleri zikredilen putlar, toplumda sevilen insanların vefatından sonra anma(k) / anılma(k) amaçlı dikmeler dikilen kişilerdir. Daha sonra bu insanlar nesillerin geçmesi ve yaşam formlarının da değişmesiyle farklı bir saygınlık kazanmıştır. Keşşaf'ta ise bu beş putun farklı form ve şekillerde temsil edildiğinden bahsedilir. Özellikle Vedd, bir erkek, Suva bir kadın şeklinde, Yegus bir aslan şeklinde, Yeuk bir kısrak ve Nesr bir kartal şeklinde temsil edilmiştir. Bu sembolleştirme simaları daha sonra birçok kavimde ve millette de görülmüştür. Vedd, Hintlilerde Veda olarak, Suva'nın Şiva olarak yakın ifadelere denk gelebilme ihtimali son derece ilginçtir[224]. Öte yandan süreç içerisinde demografik yapının sarkaçlarının bozulması daha sonraki süreçleri de etkilemiş, totemizmin ve fetişizmin olgularının yansımalarında da kendisine yer bulmuştur. Allah bu tür olguların getirdiği yaşam formlarının ve dejenere olan süreci düzeltmeye çalışarak engellemek istemiştir. Bu eksende yapılan müdahaleler önce seçilmiş kişi ile sürdürülmüştür. Bu minvalde ise ilahi güç, tevhîd olgusunu peygamberler aracılığıyla perçinlemiştir.

Hz. Nuh, yanlışında ısrar eden ve sürecin daha da bozulmasını devam ettiren kavme karşı uyarılarını tevhîdi çizginin buyruklarıyla gerçekleştirmiştir. Özellikle putperestliğin getirdiği yaşam formları tevhîdin tepetaklak olmasına neden olmuştur. Toplum, tevhîdin tepetaklak edilmesiyle peygamberin getirdiği davete olumsuz yanıt vermiştir. Putperestlik bir olan Allah inancını derinden sarsmış insanların Rab ve ilah hakkında yanlış düşüncelere sahip olmasını sağlamıştır. Totemizmin getirdiği inanç, peygamberin beşeri olarak görevi sürdürmesini zorlaştırmıştır. Çünkü insanlar onlar gibi beşer olan birisi yerine farklı bir

222 İsmail Raci El Faruki, a.g.e., s. 13.
223 Nuh, 71/23.
224 Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, a.g.e.„ s. 356.

varlık beklentisi içine girmiştir. Tevhîdin tepetaklak edilmesi Allah'a olan sorumlulukların ve bu sorumlulukların getirdiği eşitlik / adalet / doğruluk gibi toplumu ayakta tutan dinamiklerin bozulmasına neden olmuştur.

İnsanların farklı bir beklenti içine girmesi, kendisi gibi seçilmiş olan insanın tebliğlerine karşı çıkmaya neden olmuştur. İnsanların tek varlık üzerine gerçekleştirilen tevhîd inancını kabul etmemesi ve peygamberi inkar etmesi cezayı en sonunda gerekli kılmıştır[225].

Hz. Nuh'un kavmi, Allah'ın emirleri ve buyruklarını kabul etmemiştir. Kavmin ileri gelenleri hak / batıl, doğru / yanlış arasındaki mücadelede insanları yönlendirmeye çalışmıştır. Bu çerçevede kavmin önderleri peygamberin mücadelesini zorlaştırmıştır. Onlara tabii olanlar peygamber hakkında tehditler ve iftiralar ile tebliğ görevinin yapılmasını zorlaştırmıştır. Kavmin ileri gelenleri, *" Kavminden ileri gelenler, " Biz seni gerçekten apaçık bir sapkınlık içinde görüyoruz! " dediler. Nuh şöyle cevap verdi: " Ey kavmim! Bende hiçbir sapkınlık yoktur; şu var ki ben alemlerin rabbi tarafından gönderilmiş bir elçiyim. Size rabbimin vahyettiklerini duyuruyorum, size öğüt veriyorum ve ben sizin bilmediklerinizi Allah'tan (gelen vahiy ile) biliyorum. Günahtan sakınıp da rahmete nail olasınız diye, içinizden sizleri uyaracak bir adam vasıtasıyla rabbinizden size bir zikir (vahiy) gelmesine şaşırdınız mı ?"* [226]

Yukarıdaki ayetlerden de anlaşılacağı üzere Hz. Nuh ve kavmin ileri gelenleri arasında çetin bir mücadele geçmiştir: Çünkü peygamber monoteist eksenli yorumlamalarından dolayı özellikle kavmin ileri gelenleri tarafından sapkınlıkla suçlanmıştır. İnsanlar onu yalancılıkla itham etmiş mesajını kabul etmemiştir. Burada net bir şekilde güç gösterisinin işaretleri de görülmektedir. Hz. Nuh'un Allah'ın elçisi olarak görevini sürdürmesi insanlar üzerinde üstünlük kuracağı düşüncesini sağlamış olabilir. Nitekim güç ve yönetim merkezinin el değiştirmesi, putperestliğin getirdiği ayraçların tekrar tevhîdi çizgi ile düzene girmesi düşüncesi kavmin ileri gelenlerinin istemeyeceği bir şey olabilir[227].

Kavmin ileri gelenleri, toplumu yöneten / yönlendiren kabul görmüş kişilerdir. Toplumun önde gelenleri, göz dolduranlar olarak bilinen ve "*mele*" olarak isimlendirilen

---

[225] Murat Kayacan, a.g.e., s. 76.
[226] Araf Suresi, 7/60-63.
[227] Murat Kayacan, a.g.e., s. 81.

bu kişiler Hz. Nuh'a düşmanlık edip daveti kabul etmemiştir. Özellikle inkar ve kabullenmeme durumları hayatın amansız kodlarından olan kişisel çıkarları ve sınıfsal ayrışmaları ön planda tutmaktadır. Halbuki peygamberler toplumu ayrıştıran ayraçların yanlış olduğunu ifade eder. Özellikle politeist eksenli yaşam formlarında gerçekleşen sınıfsal ayraçlar ezen-ezilen, köle-efendi, fakir-zengin gibi mefhumların arasını açar. Tevhîdin ifade kodları ise bu ayraçları kabul etmez ve mücadelesini doğruluk-adalet gibi birleştirici ve dirileştirici kodlar üzerine inşa eder. Nitekim süreç içerisinde tevhîd kodlarının zarar görmesi toplumun temel bileşenlerini yıkmada, parçalamada ve insanların sınıflara ayrışmasına neden olmuştur. Tevhîdin tepetaklak olması bir nevi toplumu ayakta tutan dinamiklerin bozulmasına neden olmuştur. Tevhîdin tepetaklak olmasını sağlayan şey insanların yanlışlarında ısrar etmeleri ve putperestliğin getirdiği yaşam formlarıdır.

Hz. Nuh'un kavmi demografik olarak dejenere olan bir süreçte tevhîd eksenli inanç biçiminden idealarını / olgularını politeist bir yaşam biçimine kaydırmıştır. İsmini daha önce zikrettiğimiz beş put bu eksende demografik yapının anlamlandırılmasında ve manalandırılmasında çok önemlidir. Çünkü insanlar değer verdikleri olaylar(ı)-olgular(ı) hayatın normal-olağan akışından kopartabilir. Bu sapma bir zaman sonra hayatın kolektif olgular üzerine devam ettiren olağan-normal kodlarına zarar vermiş ve sürecin sürdürül(e)memesine sebep olmuştur. İnsanların kendi elleriyle yapıp ettikleri putlar insanları özel sınıflara ayırmaya ve bu özel sınıflandırma da toplumun dini / siyasi / ekonomik olarak bölünmesine sebep olmuştur. Halk arasında gerçekleşen sınıflaşmalar / gruplaşmalar en sonunda düzenden düzensizliğe evirilerek kötü kodların artmasına neden olmuştur. Bir anlamda insan, hayat skalasındaki anlam ve mana arayışına zarar vererek ahlaki çöküntüye girmiştir. Özellikle nominal kodlardaki değişimler zülm / zülmetme / zulüm olunma gibi olguların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Hz. Nuh bu eksende mücadelesini tevhîdin getirdiği esaslar üzerine mücadelesini sürdürmüştür[228]. Tevhîdin yerini politeist eksenli yaşam biçiminin alması ve totemizmin sarkaçlarının toplumu sarması Hz. Nuh'un mücadelesini çok zorlaştırmıştır. Çünkü onlar politeist eksenli inanç biçiminin getirdiği inanç formlarından dolayı Allah'ın insanla iletişim kuramayacağını düşünüyordu. Bu minvalde yapılan putlar Tanrıyla iletişimin bir parçasıdır. Bu eksende Hz. Nuh ona inanmayanlara karşı şunu söylüyordu: *Size, 'Allah'ın hazineleri benim yanımdadır' demiyorum, gaybı da bilmem, melek olduğunu da*

[228] Murat Kayacan, a.g.e., s. 87.

söylemiyorum. Sizin hor gördüğünüz kimseler için, 'Allah onlara faydalı şeyler vermeyecektir' diyemem. Onların içlerinde olan şeyi Allah daha iyi bilir. Bunları yaparsam gerçekten zalimlerden olurum![229] Allah ile iletişimin bir parçası olan put figürü totemizmin getirdiği yaşam formunda toplumun geneli tarafından kabul görmüştür.

Toplumun demografik unsurları tevhîdin getirdiği yaşam kodlarından uzaklaşmıştır. İnsanlar kendileri gibi olan bir beşerden mesajı kabul etmeyerek tevhîdin getirdiği düzene karşı çıkmıştır. Hz. Nuh mücadelesini sürdürdüğünde kendisine tabii olanlar da olmuştur. Fakat ona inananlar kavmin ileri gelenleri tarafından sert bir şekilde eleştirilmiştir. Güç-gönenç-gösteriş gibi ifadeler insanların kibir / hırs / şehvet gibi Allah'ın kullarını uyardığı kodların artmasına sebep olmuştur.

İktidar mefhumunun kavmin ileri gelenlerde bulunması, peygambere tabii olanların sert bir şekilde eleştirilmelerine ve küçük düşürülmelerine neden olmuştur. Bununla birlikte süreç içerisinde tevhîdin tepetaklak olması zengin-fakir, ezen-ezilen, köle-hür gibi ayraçların derin bir şekilde açılmasına neden olmuştur. Hz. Nuh'a tabii olanlar genel olarak ayraçlarda eziyet-sıkıntı-dert-tasa gibi olguları yaşayan insanlardan oluşmaktaydı. Tevhîd sınıfsal gruplaşmaları ve üstenci bir bakış açısını kabul etmez. Çünkü tevhîd, tüm toplumu bir arada tutan dinamiklerin sürdürülmesini emreder. Kavmin ileri gelenleri tevhîdin getirdiği eşitlik-adalet-doğruluk gibi ana temayülleri kabul etmemiştir. Hayatın en değerli olgularından birisi de mal-mülk-makam sevgisinin insanda gerçekleştireceği çetin mücadeledir. Dünyevî olan maddelerden, insanı değerli hissettiren olgulardan vazgeçmek kolay değildir. Hz. Nuh'a inananlar genelde dünyevî anlamda sıkıntı çeken fakirler olmuştur[230].

Putperestliğin getirdiği yaşam formu tevhîdin getirdiği insanın biricikliğini ve değerini azaltmıştır. İslam insanı son derece değerli gören, insanla Allah'ın iletişim kurabilmesini sağlayan saç ayakları üzerine inşa edilmiştir. Nebevî gelenek üzere inşa edilen dinler bu iletişim görevini / sürecini insanlarla sürdürebilirken totemizm eksenli inanç biçimlerinde bu işlev putlar aracılığıyla sürdürülür. Bununla birlikte putperestliğin getirdiği yaşam kodları Hz. Nuh'un mücadelesini değersiz göstermeye çalışır. Çünkü yaşam kodları Allah'ın insanla iletişim kurmasını mantıklı bulmamaktadır. Atalarının

[229] Hud, 11/31
[230] Muhammed Sallabi, a.g.e., s. 212.

yolundan giden Hz. Nuh'un kavmi inkar söylemlerinden vazgeç(e)memiştir. Hz. Nuh kavmine karşı bir anlamda psikolojik bir savaş yürütmüştür.

Kavmin özellikle *mele* denen ayak takımının sözlerini dikkate aldığı görülür. Nebevî gelenek üzere inşa edilen dinlerde atalara bağlılık peygamberlerin mücadelelerinden birisini oluşturur. Bu tip mücadelelerde insanların yeniliklere açık olmak yerine tarihin eski raflarında kalmayı kabullenmesi daha kolaydır. Hz. Nuh'un kavminde de böyle bir inatçı tavır görülmektedir. Bundan dolayı onlar peygamberin verdiği mücadeleye inatlaşma ve suçlama duygusunun getirdiği kodlar ile karşılık vermiştir.

Bir önemli kavram ise yürüttüklerin tavrın putperestlik üzerine olmasıdır. İnsanlar Allah'ın varlığına inanıyor fakat bunu putlar aracılığıyla yapmanın daha uygun olduğunu düşünüyordu. Hz. Nuh bu minvalde söylemini hep Allah'ın varlığı ve birliği ekseninde döndürmektedir: *Allah'a kulluk edin; O'na karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin*[231]. Net bir şekilde Allah'ın birliği mesajı tevhîdin özünü oluşturmaktadır. İslam'da en temel vurgu Allah'ın birliği ekseninde dönmektedir. Allah'tan başka ona yakın olan bir varlık yoktur. Hz. Nuh'un kavmi ise *Vedd, Suva, Yegus, Yeuk* ve *Nesr* adlı beş put ekseninde sürecin yaşam formlarını değiştirmiştir.

İnsanların beş puta farklı anlamlar yüklemesi zamanla inanç tasavvurunu değiştirmiştir. Halbuki İslam'da temel olguyu Allah'a olan ibadet ve itaat duygusu oluşturmaktadır. İnsan, hayatını kolektif olgular üzerinde sürdürmeye çalışan bir varlıktır. Hayata tutunma ilkelerini ise sevgi, saygı, samimiyet, sorumluluk, sehavet, sadakat gibi olgular üzerine inşa eder. İslam dininde bu ifadeler tek bir varlığa gösterilir. Bu kodları hak eden yegane kaynak Allah'tır. İnsanlar zamanla bu kodları mana ve anlam bakımından Allah ile beraber farklı şeylere yüklemiş olabilir. Bununla birlikte insan bu anlam ve manaları farklı mecralarda insanının hayata tutunmasını sağlayan dinamiklere de zarar vermiştir. İnsanları birbirine bağlayan tevhîd olgusunun zarar görmezi zalim-mazlum, iyi-kötü, zengin-fakir gibi ayraçların arasının açmıştır. Toplumun demografik yapısının bu şekilde bozulması, inat ve yanlışlarda ısrar edilmesi kavmin tufan fenomeni ile cezalandırılmasına neden olmuştur.

---

[231] Nuh, 71/3.

4.1.2. Bölgenin Topografik Yapısı

Hz. Adem ile başlayan süreç Hz. Nuh zamanında dejenere olmuş ardından Allah'ın tarihe bir nevi müdahalesiyle hayat adeta tekrardan tedevvür edilmiştir. Hz. Nuh putperestliğin ağır tazammunlarının zirve yaptığı bir topografyada görevini ifa etmeye çalışmıştır. Bununla birlikte politeist eksenli yaşam biçimi monoteist eksende sürdürülen yaşamın kolektif unsurlarına zarar vermiştir. Vahiy geleneği üzere inşa edilen dinlerden olan İslam'da Allah'ın tarihe kritik müdahalesi olan ceza en sonda gerçekleştirilen bir bağlamdır. Hz. Nuh'un yaşadığı süreç içerisinde gerçekleşen olgular ve dejenere olan vakıalar cezayı gerekli kılmıştır. Bununla birlikte bu dejenere olan süreçte saha/n gibi unsurların net olmamakla birlikte vahiy eksenli dinlerin tartışmalı konulardan birisini oluşturmaktadır.

İnsan iyi-kötü mecrasında var olma mücadelesi veren bir varlıktır. İslam dini kutsal kitap anlatımlarında insan motifi çok değerlidir. İnsan inanan, inandığıyla yaşamını sürdüren bir değerdir. Değer formu saygı, sevgi, samimiyet, sorumluluk, sadakat, sehavet gibi duygu kodlarını daha anlamlı kılar. Değer formunun en net noktası da insanın Allah ile olan bağlantısından geçer. Tarih, insanın meydan okumasıyla başlayan ve bağlantılı silsileler içeren bir disiplindir. Mezopotamya bu açıdan değerlendirildiğinde çok kritik bir topografyadır. Çünkü Mezopotamya verimli delta ve ılıman bir iklime sahiptir. Göz yaşının ayracı olmadan, acının gözyaşlarının çok fazla aktığı, savaşlar / göçler yaşandığı bir topografyadır. Bununla birlikte bu bölge büyük meydan okumalara sahip, dinlerin var olma mücadelesi verdiği bir topografyadır[232].

Peygamberler görevini gerçekleştirdikleri kavme karşı meydan okuma ile görevini ifa etmiştir. Meydan okuma süreci ve izdüşümleri Mezopotamya bölgesini daha da anlamlı kılar. Çünkü Tevrat anlatılarına göre bu bölge aynı zamanda ilk meskendir[233]. Aynı zamanda dinlerin ana çıkış noktası olarak kabul edilen Mezopotamya son derece çok su alan ve felaketlerin yaşandığı bir bölgedir[234]. Bununla birlikte Mezopotamya çetin savaşlar yapılan, göçebe-yerleşik birçok medeniyete ev sahipliği yapan önemli bölgedir. Birçok

---

[232] İmaduddin Halil, a.g.e., s. 80.
[233] Philip K. Hitti, a.g.e., s. 26.
[234] Muazzez İlmiye Çığ, a.g.e., s. 51.

medeniyete vahiy eksenli olsun-olmasın kendisinden kültür / gelenek / görenek gibi toplumu ayakta tutan olgular bırakmıştır[235].

Bu minvalde Mezopotamya hayatın başlama(sı)-sistemleşme(si)-medenileşme(si) gibi unsurlarını içermekte olan son derece değerli bir bölgedir. Varlığın var olmasıyla beraber varlığın yarattığı bir varlık olan insan, kutsal metinlerin genelde ana kopçasıdır. İnsanın kutsal metinlerde değerli olmasının ilk ana izlekleri Sümer metinlerinde görmek mümkündür. Tufan olayı da aynı şekilde insanın değerli bir çizgide olduğunu belirten bir müdahaledir. Peki bu olayın gerçekleştiği topografya nasıl nitelenebilir? Bu soru anlaşılması ve anlamlandırılması açısından son derece değer teşkil etmektedir. Çünkü topografya hakkında net bir yorum yapmak pek mümkün değildir.

Tufan olayı birçok kişinin aynı olmasa da bir tür fikri olduğu kozmik bir olaydır. Böylesine bir olay tarihin okuma bağlamını bir anlamda ikiye ayırmış, tarihin bir nevi tufan öncesi-sonrası olarak okunmasına olanak sağlamıştır. Bu eksende bölgenin tam olarak neresi olabileceği hususunda birçok araştırma yapılmıştır. Özellikle 1920 yılı başlarında Sör Leonard tarafından Irak'a yapılan gezide Ur şehrindeki kazı çalışmalarında su tabakalarının bulunduğu büyük bir derinlikle karşılaşması, bununla birlikte çok miktarda pişmiş topraktan heykel ve gemi tahtalarının izlerini taşıyan kurumuş çamur parçalarına rastlaması bu bölgenin Irak olabileceği tezini güçlendirmektedir. Aynı zamanda Sör Leonard tarafından yapılan incelemelerde suların en az yirmi beş ayak boyu kadar yükseldiğini ortaya koymuştur. Bu olay Dicle-Fırat vadisini basan büyük bir sel olmakla birlikte dağlar ve ovalar arasında bulunan bütün yerleri kaplamıştır[236].

Bu konuda yapılan çalışmalardan birisi de Hamza Yardımcıoğlu tarafından yapılmıştır. Hamza Yardımcıoğlu, geminin Urartu sınırları içinde olduğunu, yüksek rakımlı ve çok yüksek bir düzlükte olması gerektiğini, yakınından bir nehir geçmesi gerektiğini, üzerinde bir bina olması ve o yapının toprakla kaplanmış olması gerektiğini ileri sürmektedir[237]. Yaptığı çalışmalardan aldığı sonuç ise son derece dikkate değerdir. Çünkü o çalışmalar sonucunda bu bölgenin Diyarbakır'da bulunan Kırklar Dağı olduğunu düşünmektedir[238].

---

235 İsmail Raci el-Faruki ve Luis Lamia el-Faruki, a.g.e., s. 55.
236 Afif Abdulfettah Tabbara, *Kuranda Peygamberler ve Peygamberimiz Hayatlarından Hisseler ve Dersler,* (çev. Ali Rıza Temel ve Yahya Alkın), Gonca Yayınevi, İstanbul, 1985, s. 85.
237 Hamza Yardımcıoğlu, *Nuh'un Küresi*, Şira Yayınları, İstanbul, 2016, s. 193.
238 Hamza Yardımcıoğlu, a.g.e., s. 204.

Hz. Nuh'un kavmi ve geminin nerede olduğu konusu tarih boyunca tartışılan bir meseledir. Sümer anlatıları ve Tevrat anlatıları, topografya ekseninde yaptığı yorumlamalar ekseninde bölgenin Mezopotamya olabileceği tezini öne sürmektedir. İslam anlatılarına göre ise bu konuda bir netlik yoktur. En kuvvetli mekan işaretlerinden birisi Hz. Nuh'un kavminin Ad kavminin mirasçısı oldukları İrem bölgesidir. Bu bölge İslam anlatılarına göre Hz. Nuh ve kavminin yaşadığı yerdir. Ancak bu bölgenin tam olarak neresi olabileceği net değildir. Sözlü rivayetlere göre bu bölgenin Yemen'de Umman Denizi sahilinde bulunan tarihi şehir kalıntısı olabileceğidir. Tevrat eksenli gerçekleştirilen arkeolojisi çalışmalarına göre ise bu bölgenin Güney Filistin'de yer alan Edom olabileceğidir[239]. Bir diğer kayda değer çalışmalardan birisi de Müslüman Kürt halkının ve bazı kavimlerin Mezopotamya ve çevresinde yaşamasıdır. Şırnak(Şarnah) ili Kürtçe'de Nuh'un şehri karşılığına gelir. Bununla birlikte Şırnak'ta Heşteyan adında yani Hz. Nuh ile kurtulmuş seksen kişinin yerleştiğine inanılan bir köy vardır. Bununla birlikte bir çok kişi o bölgede Nuh ismini taşımaktadır[240].

Yapılan çalışmalar ve arkeolojik kazılar, tufan neslinin tam olarak nerede yaşadığı, olayların nasıl cereyan ettiği konusunda netliğe var(a)mamaktadır. Net olan şey vakıanın gerçekleşmiş olması ve insanların bu konu hakkında fikri olmasıdır. Bir diğer mesele ise olayın bölgesel mi yoksa evrensel mi gerçekleştiği tartışmasıdır. Bu konuda yine netliğe varılamayan ve bugüne kadar tartışılan konulardan birisidir. Yahudi anlatılarına göre böylesine büyük bir kozmik olay tüm dünyayı etkilemiştir. Kuran'da ise Tevrat'taki gibi net bir ifade bulunmamaktadır. Eski çağ insanları genel olarak dünya lafzını sadece yaşadığı ve bulunduğu bölge olarak anlıyordu. Örnek vermek gerekirse Kral Sargon'un yaptırdığı harita sadece Mezopotamya ve çevresi gösterilmiş, bundan dolayı Mezopotamya'da gerçekleşen tufan olayının dünya çapında olduğu sanılmıştır. Halbuki İslamiyet'e göre Allah'ın adil sıfatı vardır. Hz. Nuh'tan haberdar olmayan insanların cezalandırılması bu sıfata uygun düşmemektedir[241]. Bu olayın dünyanın genelini kapsadığı hakkında görüş bildirenlerde vardır. Genelini kapsadığını düşünenler dağların tepelerinde taşlaşmış ve deniz sedeflerini delil göstermiştir. Bu gibi kalıntılar ancak denizlerde oluşmaktadır. Kalıntıların dağların tepelerinde görülmesi suyun ciddi bir şekilde yükseldiğini gösterir. Bu

---

[239] Ekrem Sarıkçıoğlu, Kur'an ve Arkeoloji Işığında Hz.Nuh ve Tufan Olayına Yeni Bir Yaklaşım, *İslami Araştırmalar Dergisi*, Cilt : 9, Sayı: 1-2-3-4 , 1996, s. 199.
[240] Muhammed Sallabi, a.g.e., s. 19.
[241] Murat Kayacan, a.g.e., s. 137.

da ancak tufan olayının evrensel olması ideasıyla açıklanabilir[242]. Yorumlamalardan anlaşılıyor ki, böylesine büyük bir vakıanın geneli mi yoksa özel bir bölgeyi mi kapsadığı hakkında net bir bilgi bulunmamaktadır. Bilinen en net olgu Hz. Nuh'un varlığı ve kavminin tüm aksiyonlarına rağmen onun davetine icabet etmemesidir. Bundan dolayı Hz. Nuh'un kavmi cezalandırılmış ve ona inananlar kurtulmuştur. Nitekim din olgusu genel akslarıyla net bir kurtuluş düşüncesi içerir. Olayın izdüşümü ve izlekleri düşünüldüğünde insanların cezalandırılması ve yayılması kurtuluşun en temel kopçalarından birini oluşturmaktadır. Tufan olayından sonra özellikle insanlar farklı topografyalara yayılmış ve bu olayı dilden dile aktarmıştır. Olayın bu şekilde farklı biçimlerde yorumlanması ve hala bu konuda net bir bilgi olmaması tufan fenomeninin çok önemli bir arketip olduğunu gösterir.

4.1.3. Bölgenin Kronolojik Arka Planı

Tufan olayı birçok dinin kritik meselelerinden birisidir. Tufan cezası kutsal anlatılarda bir anlamda da kurtuluşun simgesi / nişanesi olmuştur. Özellikle Yahudilikte ve İslam'da insanın son derece değerli bir mefhum olduğunu ifade etmiştik. İnsan, süreç içerisinde hayatın ona sunduğu hengamelere karşı savrulabilen ve bu uğurda mücadele sergileyen Allah'ın sevgi mazharıyla övülen bir varlıktır. Kurtuluş, insanının doğasında olan bir fenomendir. İnsan, hayat boyunca yaşamın ona sunduğu skalada dengede tutunmaya çalışan bir varlıktır. Tufan fenomeninin kurtuluş doktrini ile yakından ilişkili olması bu açıdan vahiy eksenli dinler için ayrı bir önem arz eder. Peygamberlerin mücadelesi insanların kurtuluşu için verilen aksiyonlardır. Tufan olayı bir anlamda dinin ödül-ceza anlamını da değerli kılmaktadır. Din, insana ödül-ceza skalasında hem dünyevi hem de uhrevi bir rol biçmektedir. Bununla birlikte din insanları birbirine bağlayan bir bağdır[243].

Tarihin saha/n, süreç gibi ana dinamikleri göz önüne alındığında topografya ve demografi kadar önemli olmasa da süreç hakkında bilgi sahibi olunması da olayı anlamada önem arz etmektedir. Hz. Adem ile Hz. Nuh arasında yaklaşık on nesil olduğu ifade edilir.

[242] Muhammed Sallabi, a.g.e., s. 362.
[243] Kadir Canatan, a.g.e., s. 9.

Hz. Adem ile başlayan süreç Hz. Nuh'a kadar tevhîdin belirlediği çizgi(ler)de devam etmiştir.[244] Fakat Hz. Nuh zamanında sürecin dejenere olan vakıalarla karşılaşması ve politeist argümanların toplumun geneline yayılması cezayı gerekli kılmıştır. Bölgenin kronolojik arka planında en net olgulardan birisini politeist eksenli yaşam biçiminin tevhîdin getirdiği saç ayaklarını bozması ve sistemi tepetaklak etmesidir. Politeist eksenli yaşam biçimi totemizmin getirdiği çizgilerle hayatın akışına dahil olmuştur. Bununla birlikte put tapımı insanlar arasında birtakım sınıfsal ayrışmalara neden olmuştur. Sınıfsal ayrışmalar tevhîdin getirdiği doğruluk / adalet / hak gibi olgulara zarar vermiştir. Tevhîdi çizgi, sınıfsal ayrışmalara karşı çıkan, toplumun adalet ekseninde hayat sürdürmesini sağlayan temel amentülere sahip bir manifestodur. Politeist eksenli yaşam biçimi toplumda ezen-ezilen, zengin-fakir, seçen-seçilen, zalim-mazlum gibi tevhîdi çizginin istemeyeceği yaşam biçimini hayata dahil etmiştir. Bundan dolayı Allah'ın tarihe kritik müdahalesi gerekli olmuş, yeryüzüne tebliğ davetini gerçekleştirecek peygamber gönderilmiştir.

Tarihi süreçte Hz. Nuh davetini herkese karşı gerçekleştirmiştir. Dönemin sosyal yapısı düşünüldüğünde kendisine ilk tabii olanlar genel olarak hor görülen ve küçümsenen insanlardan oluşmaktadır. Politeist eksenli yaşam biçiminin getirdiği formlar toplumu birtakım ayraçlara ayırmış ve toplum içinde parçalanmalar / bölünmeler gerçekleştirmiştir. Tarihin kritik kronolojik imalarının yansımaları göz önüne alındığında toplumun önderleri mevcut iken diğer tarafta küçümsenen ve ezilen bir grup da vardı[245]. Nitekim peygamberlerin genel mücadelesini ezen-ezilen insanların arasındaki ayraçlar oluşturmaktadır. Halbuki tevhîdin getirdiği inanç sisteminde toplumun ikircikli yapısını sağlayacak mefhumlara yer yoktur.

Hz. Nuh'un yaşadığı süreç hakkında yapılan çalışmalar tarihin her döneminde tartışılan bir mesele olmuştur. Bu minvalde yapılan en değerli yorumlar Mezopotamya çerçevesinde gelişmiştir. Arkeolojik bulgular ve gerçekleştirilen çalışmalar bu bölgede büyük bir su baskını meydana gelebileceğini göstermiştir. Çalışmalara göre Mezopotamya bölgesi tarih içinde birçok defa sel ve taşkınlarla karşılaşmıştır. Tufan olayının yaklaşık MÖ 3000 yılları çerçevesinde gerçekleştiği düşünülmektedir. Özellikle Ur, Uruk ve Kiş şehirlerinde yapılan araştırmalar bu açıdan çok kritiktir. Bu bölgelerde yapılan çalışmalar MÖ 3000'li yıllarda büyük bir sel olayı yaşandığını göstermektedir[246]. Hz. Nuh ve

[244] Murat Kayacan, a.g.e., s. 22.
[245] Hud, 11/27.
[246] Hasan Yenibaş, *Peygamberler Tarihi*, Işık Yayınları, İzmir, 2011 s. 79.

mücadelesi ise yaklaşık MÖ. 4000'li yıllarda gerçekleşmiştir. Özellikle kavmiyle olan tartışmalar ve kendi ailesiyle yaşadıkları süreçler İslam kutsal anlatılarını değerli kılmaktadır[247]. Ekrem Sarıkçıoğlu ise bu olayın MÖ. 2700 yıllarında gerçekleştiğini ve bölgenin Batı Ürdün'de Şeria olduğunu, bu bölgenin birden bire insanlardan tamamen boşaldığını ifade etmektedir[248].

Öte yandan Hz. Nuh'un yaşadığı süreçle ilgili günümüzde açık / net bir belge bulunmamaktadır. Ancak Yahudi kaynaklarında süreçlerle ilgili farklı bilgiler bulmak mümkündür. Nitekim bu minvalde anlatılarda Hz. Nuh'un Hz. İbrahim ile olan soy bağı anlatımı dikkat çekmektedir. Hz. Nuh'un torunu Azer, Hz. İbrahim'in babasıdır. Hz. İbrahim tufan olayı gerçekleştikten sonra 292 yıl sonra doğmuş ve büyük dedesi Hz. Nuh'un yanında büyümüştür. Hz. İbrahim 15 yaşına geldiğinde ise Hz. Nuh vefat etmiştir. Bu tür kayıtlardan hareketle Süryani rahip Aziz Günel, Hz. Nuh'un gemisinin MÖ. 2347 yılında Cudi dağına oturduğunu hesap etmiştir. Ancak Kuran-ı Kerim gemi yapımında kullanılan çivi ve tahta gibi nesnelerden bahseder. Çivi ve tahta gibi nesneler bu olayın maden devrinde kullanılabildiğinden Erken Bronz Çağında olabileceğini gösterebilir[249].

Ortaya konan tecrübeler ve fikirler gösteriyor ki bütün çalışmalar bir nevi birbirine benzer kronolojik süreçleri işaret / ima ediyor. En büyük olgu tufanın gerçekleşmesi ve dünyanın sular altında kaldığı gerçeğidir. Yararlanılan ve başvurulan en değerli kaynaklar genel olarak Sümerlilere ait belgelerdir. Sümerler, Güney Mezopotamya'da MÖ.4000'lerde hüküm sürmüş tarihi uzamları çok eskiye dayanan bir medeniyettir. Dicle ve Fırat nehirleri arasında yer alan toprakları kapsayan Mezopotamya bölgesi, Hz. Nuh'un yaşayabileceği coğrafyanın ip uçlarını vermektedir. Özellikle jeologların bu bölgede yaptığı çalışmalarda, MÖ. 4000-2000 arasında olmuş ciddi sel ve taşkınlarına ait kanıtların bulunması Mezopotamya tezini güçlendirmektedir. Tufan fenomeni anlatımı Sümer anlatıları ile sınırlı kalmamış bir çok medeniyette kendisine yer bulmuştur[250].

[247] Zeki Tan, Nuh Suresi Bağlamında Küresel Ahlak Bunalımına Hz. Nuh'un Mesajının Katkısı, *İslam San'at , Tarih, Edebiyat ve Musikisi Dergisi*, Cilt : 8, Sayı:16, 2010, s. 117.
[248] Ekrem Sarıkçıoğlu, 1996, s. 3.
[249] Ekrem Sarıkçıoğlu, 2003, a.g.e., s. 41.
[250] Mark Daniels, *Bir Nefeste Dünya Mitolojisi*, (çev. Pınar Üstel), Maya Kitap, İstanbul, 2014, ss. 37-38.

Hz. Nuh ve Sonrası

Birçok dinde Hz. Nuh gibi kurtarıcı bir prototip, yaşanılan süreçlere benzer izler bulmak mümkündür. Tufan olayı gibi büyük bir vakıanın birçok anlatıda yer alması müntesipler için dine bağlayan, anlamlı kılan birtakım mesajlar içermektedir. Bu çerçevede en değerli olgulardan biri tufan fenomeni ve sonrasında sürecin tekrardan inşa edilmesi serüvenidir. Nitekim tufan fenomeni ve sonrasında gerçekleşen süreçler semavi dinler için önemli tartışmalardan birini oluşturmaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde semavi dinler için önemli hususlardan birisini Hz. Nuh ve sonrasında yaşanılan süreçlerin izdüşümü ve ne'liği oluşturmaktadır. Özellikle İslam kutsal kitap anlatıları ve yapılan çalışmalar göz önüne alındığında topografya ve kronoloji hakkında yorumlamalar farklılıklar içermektedir. Çünkü İslam anlatıları tarihi süreçleri birebir anlatmaktansa mesaja yoğunlaşmayı hitap edilecek kitleye daha uygun görür.

Öte yandan önemli meselelerden birisi de Hz. Nuh döneminde kendisine adanma / tapınma gibi ritüeller sergilenen putlar ve sonrasında gerçekleştirilen formlardır. Nitekim süreç içerisinde sıklıkla üzerinde durduğumuz beş putun toplum içindeki demografik yapıya zarar vermesi ve sürecin bir anlamda monoteist eksenli yaşam biçiminden politeist eksenli inanç biçimine geçmesi, toplumun yaşadığı tevhîdi çizgini oluşturduğu sisteme zarar vermiştir. Tevhîdi çizgi Hz. Adem ve sonrasında gelen nesiller için beraberinde denge-düzen-disiplin gibi hayatın devamını sağlayacak kodları bırakmıştır. Fakat Hz. Nuh döneminde monoteist eksenden kopuş ve sürecin dejenere olması denge-düzen-disiplin gibi kodların tazammunlarını bozmuş, hayatın olağan akışına zarar vermiştir. Hayatın nominal düzeyde akan akışın dejenere edilmesi beraberinde güç, gönenç, gösteriş gibi mefhumların kuvvet kazanmasını ve bireylerde "seçkincilik" duygusunun gelişmesini sağlamış ortaya "*mele*" adında ayrıcalıklı bir grup çıkmıştır.

Tevhîdi çizgide sevgi, saygı, samimiyet, sadakat, sorumluluk, sehavet gibi mefhumların karşılığı yegane bir kaynağa gösterilir. Bu ifadeler ise karmaşık bir evrende düzenin sistemliliğini sağlayan yegane kaynak olan Allah'a gösterilir[251]. Hz. Nuh zamanında yaşanılan süreç ve kolektif olguların bozulması politeist eksenli yaşam

[251] İsmail Raci El Faruki, a.g.e., s. 69.

biçiminin izdüşümlerinin artmasıyla gerçekleşmiştir. Özellikle süreç içerisinde görülen totemizm ve politeizm eksenli yaşam biçiminin toplumun ana sarkaçlarına zarar vermesi tevhîdi sistemi tepetaklak etmiştir. Politeist eksenli yaşam biçimi Hz. Nuh'un mücadelesini gerçekleştirdiği bir ortamda görevini zorlaştırmıştır. İslam dini bu eksende Hz. Nuh'a ayrı bir parantez açmıştır. Çünkü Hz. Nuh bir anlamda insanlığın ve hayatın sürdürülebilirliğini kurtaran bir prototiptir. Bunun la birlikte Hz. Nuh ve ona inananlar ile hayat tekrardan başlamış yeni bir süreç harekete geçmiştir.

İslamiyet'e göre Allah peygamberleri insanlara yararlı-zararlı şeyleri bildirmek, dünyevi ve uhrevi hayatta gerçekleştirilmesi gereken bilgileri aktarmak için göndermiştir. Peygamberlerin ana vazifesi tevhîdi çizgiden kopan insanlığı uyarmaktır. Öte yandan; tevhîdi çizgiden kopuş beraberinde hayatın olağan akışına zarar vereceğinden kurtuluşun reçetesi peygamberlerin getireceği vahiy ile gerçekleşir[252]. Bu çerçevede din olgusunun, insanları birbirine bağlayan bir bağ olması, bununla birlikte ödül-ceza gibi anlamının bulunması semavi dinlerin kurtuluş anlatımlarında değer verdiği imalardır.

Hz. Nuh'un yaşadığı süreç ve imaları ona tabii olanlar için ödül gibi bir anlam ifade ederken tebliğ davetine uymayan kimseler için büyük bir ceza anlamı taşımaktadır. Ceza olgusu sıkıntıya katlanan, tevhîdi çizgiden kopmayan Hz. Nuh ve sonrası için bir ödül olmuştur. İslam'ın Allah'ın tarihe kritik müdahalesini kabul etmesi kurtuluş anlayışı için önemli bir yol çizer. Çünkü kurtuluş, tevhîdi çizginin getirdiği bağ / birlik gibi olgular ile gerçekleşir. Tevhîdi çizgi insanların arasını açan politeist eksenli mefhumları kabul etmez. Nitekim sürdürülebilirlik mottosu bağ / birlik olgularının getirdiği manalarla gerçekleşir. Hz. Nuh bu çerçevede çok önemli bir prototiptir. Çünkü o insanlar arasında dinin istediği bağ / birlik duygusunu gerçekleştirmek için mücadele etmiştir. Sınıfsal ayrışmalar, seçkincilik duygusunun getirdiği ikircikli formlar peygamberlerin vahiy ile getirdiği tevhîdi çizgiye zarar vermiştir. Tevhîdin zıttı olan şirkin süreç içerisinde yaygınlaşması Allah'ın toplum içinde kabul etmeyeceği nazarlar bütünüdür.

İnsan, dinin getirdiği bağ*(religere) ve* yol*(dharma, tao)* üzerinde gerçekleştireceği eylem / fiil tercihlerinde özgür bir varlıktır. Tevhîd bu bağlamda bireyi yetkeye olan bağlanma hususunda en güzel şekilde yarattığını ifade eder. İnsanın yaratılış amacı yetkeye olan bağlanma durumunda itaat ve emirleri yerine getirmektir. İslam'a göre insan, yeryüzündeki Allah'ın hazinesi olmasıyla beraber o'nun getirdiği bağ ve yol üzerindeki

[252] Muhammed Sallabi, a.g.e., s. 91.

uygulamaları gerçekleştirmede özgür iradesi bulunan bir varlıktır. Kurtuluş anlayışının getirdiği bağ ve yoldaki mücadelesi, insanın ödül-ceza sistemindeki yerini belirler. İnsanın yaratılış amacı da bağ ve yoldaki mücadelenin yarattığı izdüşümleri üzerinedir[253]. Tevhîdi çizgi bu bağlamda insanın denge-düzen-disiplin gibi kolektif kodlarıyla hem dünyevi hem de uhrevi çizgide iyi bir hayat yaşaması için belli başlı kurallar koymaktadır. Hz. Nuh bu bağlamda hem dünyevi hem de uhrevi boyutta insanları uyarmış fakat süreç içerisinde ona verilen tebliğ ifadeleri toplum tarafından kabul edilmemiştir. Hz. Nuh ve inananlar dinin inanç boyutundaki kritik ima / işaret gibi olguların getirdiği yaşam formundaki zorluklarla mücadele etmiştir. Kişinin yetkeye olan bağlılığı yol üzerindeki yansımalarından geçmektedir. Bu yol Allah'ın peygamberler aracılığıyla insanların uyarıldığı süreçlerden geçer. Tufan cezası bir anlamda bu yolun son durağıdır. Tufan olayı Allah'ın tarihe kritik müdahalesi, son durakta gerçekleşen ve dejenere olan sürecin su fenomeni ile cezalandırılmasıdır.

Tufan fenomeni genel olarak kutsal kitap anlatımlarında inanmayanlar için bir tür cezadır. Bu cezanın vurgulamaları inanmayanlar için ağır süreç ve imalar içerir. İslam anlatımlarının özü Allah'a olan bağlılık ve birlikten geçmektedir. İnsanlar, kurtuluş anlayışının olgularını, tufan cezasının inanmayanlar üzerindeki imalarıyla anlamlandırabilir. Hz. Nuh'un yaşadığı süreç ve sonrasında gerçekleşecek olaylar-olgular ona inananlar ve oğulları ile devam etmiştir. Allah, Hz. Nuh ve inananlara ceza olgusu ile aslında bir ödül vermiştir. Sıkıntı, stres gibi ifadelerin karşılığı olarak hayatın sürdürülebilirliği devam etmiştir.

Önemli olan hususlardan birisini de Hz. Nuh'un oğullarının isimleri oluşturmaktadır. Hz. Muhammed'den gelen rivayetler akabinde Hz. Nuh'un üç oğlu olduğu anlaşılmaktadır. Üç oğlu şu şekildedir: Sam, Ham ve Yafes'tir. Sam, Arapların atası olarak belirtilir. Ham, Habeşlilerin atası olarak ifade edilirken, Yafes ise Rumların atası olarak ifade edilmiştir. Bazı rivayetlerde Yafes için Türklerin ve Slavların atası olduğundan bahsedilir[254]. Bu bağlamlar dikkate alındığında yeryüzündeki insanların tümü Hz Nuh'un zürriyetinden gelir. Aynı zamanda Hz. Nuh insanların atası ve insanlığın ikinci babasıdır. Rivayetlere göre Hz. Nuh vefat etmeden önce üç oğlu arasında yeryüzünü bölüştürmüştür. Oğlu Sam'a, yeryüzünün orta ve üst kısmını tahsis etmiştir. Bu kısımda Beytül Makdis, Nil, Fırat, Dicle, Seyhan ve Ceyhan ırmaklarının olduğu verimli yerlerdir.

[253] İsmail Raci el-Faruki ve Luis Lamia el-Faruki, a.g.e., ss. 97-98.
[254] Muhammed Sallabi, a.g.e., s. 111.

Oğlu Ham'a, Nil'in batısı ve arka tarafına düşen yerleri bırakmıştır. Bu bölgede poyraz rüzgarları çok eserdi. Yafes için ise Feysun ile onun arka tarafında kalan yerleri bırakmıştır. Hz. Nuh oğlu Sam, akıl / bilgi / kavrayış gibi olgularda kardeşlerinden daha üstün bir birey olduğu için vekil bırakılmıştır. Sam babasından peygamberlik sırları ve hikmetleri öğrenmiştir[255].

Hz. Nuh, tufan sonrası oğulları ve ona inananlarıyla birlikte Mezopotamya'nın Ur şehrine yerleşmiş olabileceği fikri muhtemeldir. Çünkü Hz. Nuh'tan sonra gelecek olan Hz. İbrahim bu topografyada doğmuştur. Tarihi zamanlar dikkate alındığında Erken Bronz Çağında yaşamış olabilmeleri kuvvetlidir. Bu fikir tahta ve çivi gibi objelerin ayetlerde yer olmasından dolayıdır[256]. Tahta ve çivinin kullanılabilmesi için MÖ. 3500 yıllarından daha öncelerine gitmek mümkün değildir. Aynı zamanda gemi içinde insanlar, hayvanlar için gıdaların taşınabilecek kapasitede olması zaman ve bağlam açısından önemli bir bilgidir. Tahta ve çivi gibi objeler Bronz çağında kullanılmıştır. Bundan dolayı tufanın MÖ 2700'lü yıllarda gerçekleşmiş olması muhtemeldir[257].

4.2. Tarihsel Figür Olarak Hz. Nuh

Peygamberlerin yaşadığı süreç milletinin kaderi ekseninde dönmektedir. Çünkü peygamberler yaşadığı süreçte kavmini eleştiren ve toplumun geneli tarafından kabul edilmeyen kişilerdir. Bununla birlikte mücadelesini sürdüren peygamberler bir anlamda toplumu inşa / bina etme sürecine girer ve mesajını Allah'ın varlığı ve birliği ekseninde iletmeye çalışır. İnsan, hayata anlam ve mana verme sürecinde birtakım sıkıntılar yaşayan Allah'ın yeryüzündeki hazinesidir. Allah merhameti gereği kullarını uyarır ve bu minvalde tarihe kritik aktif müdahalelerde bulunabilir. Bundan dolayı vahiy eksenli dinler çerçevesinde Hz. Nuh tarihsel figür olarak tarihin değerli ana figürlerindendir. Tufan nesli bir anlamda hayatın çöküşünü sağlayacak duygu kodlarını harekete geçirmiştir. Hayatın çöküşünü sağlayan ana ifade, kolektif kodların bozulması ve sürecin dejenere edilmesiyle olmuştur. Bu kodlar putperestliğin getirdiği ifadelerin tazammunları ile gerçekleşmiştir.

---

[255] M. Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi*, TDV Yayınları, 19.Baskı, Ankara, 2014, ss. 105-106.
[256] Ekrem Sarıkçıoğlu, 2003, a.g.e., s. 41.
[257] Ekrem Sarıkçıoğlu, 2003, a.g.e., s. 6.

İslam, vahiy ve peygamberlik ruhunun derinden yaşanıldığı nebevî gelenek üzere inşa edilir. Nebevî karakterli dinlerde elçiler kolektif mesajları vahiy yoluyla müntesiplerine aktarır. Nebevî gelenek öğretisinde mesajları yaymak zor olsa da peygamberler güven duygusuyla Allah'a bağlanır. Burada önemli olan husus peygamberlerin insanları unuttukları doğru olan bilgiyi hatırlatmasıdır. Tevhîd, Hz. Adem ile başlayan süreçte doğru saç ayaklarına inşa edilmiş bir süreç içerir. Fakat sonradan sürecin dejenere edilmesi, Hz. Nuh'un bir hatırlatıcı olarak gönderilmesine sebep olmuştur. Peygamberlerin ilettiği mesaj toplumun yapısına ve biçimine göre farklılık gösterebilir. Mesajın ifadesi ana eksende tevhîd olmakla birlikte toplumların uyarılma şekli farklılık gösterebilir. İnsanlar bu anlamda Allah'ın merhameti gereği uyarılmıştır. Peygamberler ana eksende kendisine eziyet edilen ve işkence edilen kişilerdir. Çünkü peygamberlerin vahiy yoluyla ulaştırdıkları mesajlar toplumun geneli tarafından kabul görmemiştir. Onlar Allah'ın iyilik, doğruluk ve güzel ahlak kurallarını toplumlara aktarmış insanların kurtuluşu için zemin hazırlamıştır[258].

İslamiyet'in ana kaynağı Kuran'da Hz. Nuh kendisinden sıklıkla söz edilen peygamberlerden biridir. Nitekim Hz. Nuh İslam anlatılarında Ulu'l-Azm yani "azim ve kararlılık" sahibi beş peygamberden birisidir[259]. Kavmi tarafından sert bir şekilde karşılık alan Hz. Nuh, yaşamına ve mücadelesine Allah'ın bildirdiği tevhîd mesajını yaymakla devam etmiştir. Özellikle kavminin ileri gelenleri ve politeist eksenli yaşam biçiminin getirdiği hayat kodlarıyla mücadele etmesi görevinin çetin geçmesini sağlamıştır. İslam'a göre insanlığın babası Hz. Adem peygamberdir. Allah onu ilk insan formu olarak dünyaya göndermiş, o da oğullarına Allah'ın varlığını ve birliğini öğretmiştir. İman ve tevhîd olgusu onun oğullarıyla yaşayıp daha sonraki insanlara aktarılmaya devam edilmiştir. Ancak tarihi süreçteki dejenere olan vakıalar olay-olgu üzerine inşa edilen fenomenlerin bozulmasına neden olmuştur. Bir zaman sonra dejenere olan süreç, insanların doğruluk / iyilik / adalet ekseninde sürdürülen tevhîdi çizginin tepetaklak etmesini sağlamıştır.

Hz. Nuh politeist karakterli bir yaşam formunun yaşandığı bir süreçte kavmine tevhîdi yaymak için gönderilen ilk peygamberdir[260]. İslam dini anlatımlarından görülüyor ki insanlar, Hz. Adem ile başlayan süreci tevhîdi çizgide sürdürdüğü ve bir zaman sonra bozduğu anlaşılmaktadır. Çünkü insanlar yaşam formlarının ilk dönemeçlerinde tek bir

[258] Faruk Yılmaz, *Dinlerin Kökeni*, Berikan Yayınları, Ankara, 2011, ss. 199-201.
[259] Mehmet Okuyan, a.g.e., s. 26.
[260] Salah Abdulfettah el-Halidi, a.g.e., s. 26.

ümmetten oluşmaktadır. Allah onlara müjdelemesi ve uyarması için peygamberler göndermiştir. Bununla birlikte ihtilafa düştükleri şeyler hususunda ise kendilerine kitap indirmiştir[261]. Buradan anlaşılıyor ki hayatın başlangıcında bireyler Allah'a iman eden tek bir ümmet şeklinde yaşamaktaydı. Daha sonra zamanın ilerlemesi ve yeni yaşam biçimlerinin / olgularının hayata dahil olmasıyla insanlar tevhîdi çizgiden ayrışmaya başlamıştır.

Allah insanları bu eksende uyarmış ve peygamberler göndermiştir. Peygamberler toplum içindeki yanlışları düzeltmek insanlara doğruyu hatırlatmak için gönderilmiştir. Onlar toplumu ıslah etmek ve dejenere giden sürecin bozulmasını, tevhîdi çizginin getirdiği kıstaslarla gerçekleştirmeye çalışmıştır. Hz. Nuh bu minvalde insanlara Allah'tan başka ilah olmadığını açıklamıştır[262]. Özellikle insanlar yaşanılan süreçte kritik kodları tevhîdi çizginin dışında bulunan putlara sergilemiştir. Özellikle sıklıkla belirtmeye çalıştığımız *Vedd, Suva, Yeuk, Yeğus ve Nesr* olarak isimlendirilen beş put insanların yaşayış biçimlerini değiştirmiş, tevhîdin tepetaklak olmasını ve toplumda seçkin bir sınıf oluşmasına sebep olmuştur.

Peygamberler Allah'ın istediği ifade kodlarını topluma yaymada görevli kişilerdir. Hz. Nuh bu eksende ifadesini ve mesajını tevhîdi çizginin getirdiği birlik / dirlik duygusu havuzu etrafında gerçekleştirmiştir. Mesajını gece-gündüz, gizli-açık davet şeklinde yaymaya çalışmıştır. Peygamberlerin mesajı ana eksende toplumun geneli tarafından kabul görmez. Hz. Nuh'un mücadelesi de toplumun geneli tarafından kabul görmemiş insanlar onun davetinin karşılığında mücadelesine sessiz kalmış ve kibirlerine yenik düşmüştür[263].

Hz. Nuh döneminde inanılan, ibadet edilen, saygı-tazim edilen putlar toplumun politeist bir eksende hayat sürdürdüğünü gösterir. *Vedd, Suva, Yeuk, Yeğus ve Nesr* gibi putlar temsili şeylerdir. İnsanlar bu putları erkek, kadın, hayvan şeklinde yapmıştır. İnsanlar bir nevi Allah'ın sıfatlarını bu putlar üzerinde sembolize etmiştir. Yeğus, aslan formunda tasvir edilmiştir. Çünkü insanlar arasında en güçlü hayvan formlarından birisini de aslan figürü oluşturmaktadır. Vedd, semayı temsil etmiştir. Çünkü sema insanların erişebileceği en zor noktadır. Vedd aynı zamanda insan suretinde yapılmıştır. Yeuk, kısrak

---

[261] Bakara, 2/213.
[262] Müminun, 23/23.
[263] Nuh ,71/5-9.

şeklinde tasvir edilmiş ve bu tazammunlar daha ileriki süreçlerde de görülmüştür. Öte yandan; Kureyşliler daha sonra put isimlerini insan içinde kullanmıştır[264].

Politeist eksenli din formlarının getirdiği tezahürler tevhîdi çizginin oluşturduğu sistemi tepetaklak etmiştir. Bu formların tezahürleri Hz. Muhammed'in yaşadığı süreçte de görülmüştür. Hz. Muhammed'in yaşadığı süreçte Yeğus putu aslan formunda sembolize edilmiştir. Nitekim Hz. Muhammed zamanında da kutsal olarak görülmesi, tarihi kritik süreçlere anlam ve mana vermede son derece değerlidir[265]. Bütün peygamberlerin ana mücadelesi tevhîdi çizginin getirdiği buyruklar üzerine gerçekleşir. Hz. Nuh, tevhîdi çizginin inşasını hatırlatma amacıyla gönderilen ilk peygamberdir. Beş put bu anlamda totemizmin anlaşılması, toplumun ayrıştığı ayraçlar hakkında bilgi vermede son derece kreatif mana ve anlamlar taşımaktadır. Çünkü tevhîdi çizginin bozulmasını sağlayan ve toplumun bir ve diri durmasını sağlayan kolektif olguların dejenere edilmesini sebep olan aksiyonlar politeist eksenli yaşam biçiminin getirdiği tazammunlarla gerçekleştirmiştir. Hz. Nuh bu çerçevede insanlara tevhîdi anlatmak amacıyla gönderilen ilk tarihsel figürdür. Bu gibi formlardan dolayı Hz. Nuh İslam dini için önemli bir prototiptir.

4.2.1 Hayatı

Hz. Nuh kendi kavmine gönderilmiş, Kur'an-ı Kerim'de adı geçen Ulu'l-azm makamına erişen peygamberlerden birisidir. Ulu'l-azm makamında bulunan peygamberler gayretli, sabırlı, nefsini tezkiye etmiş insanlara hayra yönlendirip şerden uzak tutmaya çalışan seçilmiş kişilerdir[266]. İnsanlığın ikinci atası olan Hz. Nuh 950 sene boyunca görevini sürdürmüş[267] çokça şükreden bir kul olan[268] kendilerinden söz alınan beş peygamberden birisidir.[269] İslam'a göre kendisine ilk şeriat verilen[270] ve insanlara hatırlatıcı olarak gönderilen Hz. Nuh, yaşamını ve mücadelesini kendi kavmine karşı sürdürmüş ilk tarihsel figürdür.

---

[264] Fuat Aydın ve Feyza Betül Aydın(Ed.), a.g.e., s. 179.
[265] Fuat Aydın ve Feyza Betül Aydın(Ed.), a.g.e., s. 189.
[266] Muhammed Sallabi, a.g.e., s. 105.
[267] Ankebut, 29/14-15.
[268] İsra, 17/3.
[269] Ahzab, 33/7.
[270] Şura, 42/13.

İslam anlatılarında Hz. Nuh'un soyuna dair net bir bilgi bulunmaktadır. Ancak İbn-i Kesir'de Hz. Nuh'un soy bağına ait bazı emareler bulunmaktadır. Bu emarelerin kaynağını Tevrat anlatıları oluşturmaktadır. Ibn Kesir'e göre Hz. Nuh Müteveşlih oğlu Lamek'in evladıdır. Müteveşlik ise İdris peygamberin oğludur[271]. Nuh ismi telaffuzu ise benzerlikler barındırır. Bu minvalde Nuh, İbranicede Noah, Yunancada ise Noe şeklinde geçmektedir[272]. Tevrat anlatılarına göre Hz. Nuh, Hz. Adem'in oğlu Hz. Şit'in soyundan gelir[273]. Nuh isminin ne anlamlara / manalara geldiği hususunda farklı yorumlamalar mevcuttur. Hz. Nuh mücadelesini sürdürmede çok zorluk yaşadığı ve göz yaşı döktüğü için ona Nuh ismi verilmiş olabilir[274]. Hz. Nuh'un yaşı hakkında da birçok farklı yorumlamalar mevcuttur. Hz. Nuh kavmi arasında 950 yıl kalmış[275] daveti öncesinde 300, daveti sonrasında 300 ve tufan olayından sonra da yaklaşık 350 yıl yaşadığını ifade edenler vardır. Tevrat anlatıları ise onun 950 sene yaşadığını ifade etmektedir[276].

Semavi dinler Hz. Nuh'un yaşadığı sürecin yansımalarına değer verir. Tufan olayıyla bir anlamda tıkanıklığı gideren / temizleyen / arındıran kurtarıcı olan figür Hz. Nuh'tur. Süreç içerisinde dinin ceza-ödül, bağ(*religere*), yol(*dharma,tao*) gibi anlamlarını evrensel bir biçimde hissettirmiştir.

Din, insanları Allah ile bağlayan bir bağdır. Dinin bağ(*religere*) olgusu tevhîdi çizginin getirdiği kodlara olan uyumdan geçmektedir. İslam dini kutsal kitap anlatımlarında ana motto hep tevhîd ekseninde dönmektedir. Dolayısıyla davetin zamanı ve mekanı değişse de vurgu tevhîd ekseninde dönmektedir. Peygamberler, varlığın varlıklarla arasındaki iletişimini sağlamıştır. Peygamberlerin görevi, insanların Allah'a karşı sorumluluklarını bildirmek ve mesajı topluma entegre etmeye çalışmaktır. Hz. Nuh bu eksende mücadelesini sürdürmüş kavminin ileri gelenleri tarafından sert bir tepkiyle karşılaşmıştır. İnsanlar özellikle politeist eksenli yaşam biçiminin getirdiği seçkincilik duygusuyla ikircikli bir hayat sürmekteydi. Hz. Nuh mücadelesini verdiği zaman diliminde kavminin ileri gelenleri ondan insanî bir mücadeleden ziyade farklı beklenti içindeydi[277]. Politeist eksenli yaşam biçimi farklı form ve olguları insanlara benimsetmiş olabilir. Çünkü

---

271 Ibn Kesir, *Büyük İslam Tarihi* Cilt:1, (çev. Mehmet Keskin), Çağrı Yayınları, İstanbul, 1994, s. 138.

272 Ömer Faruk Harman, "Nuh", DİA, Cilt:33, Diyanet Vakfı Yayınevi, İstanbul, 2007, s. 224.

273 Tekvin, 5/1.
274 Muhammed Sallabi, a.g.e., s. 111.
275 Ankebut, 29/14.
276 Murat Kayacan, a.g.e., s. 22.
277 Araf, 7/60.

insanların artık beşer tarafından değil farklı bir varlık tarafından uyarılma düşüncesine sahip olduğu görülüyor. Bununla birlikte *mele* olarak isimlendirilen bir grubun seçkin / seçilmişlik duygusuna kapılması toplum nazarında mücadeleyi zorlaştırmıştır. Hz. Nuh seçkin sınıfın tüm zorlamalarına karşı tevhîdi çizginin getirdiği formlardan vazgeçmemiştir. Mücadelesini sabırla yürütüp tevhîd olgusunu insanlar arasında aktarmıştır[278]. Bununla birlikte muhataplarına karşı yaptığı tebliğ karşısında hiçbir karşılık / ücret beklememiştir[279].

Hz Nuh'un hangi bölgede yaşadığı, tufanın nerede gerçekleştiği hususunda net bir bilgi bulunmamaktadır. Genel olarak yorumlamalar Mezopotamya bölgesinde doğduğu ve yaşadığı üzerinedir. Topografya olarak tecrübelerin bu bölgede gerçekleşebileceği konusunda yorumlamalar vardır. Çünkü burada yapılan kazı ve çalışmalarda su baskını izine rastlanmıştır. Bundan dolayı müfessirler ve Tevrat ehli bu yorumlamalara olumlu şekilde yaklaşmıştır[280]. Yaşadığı süreç özellikle politeist sürecin getirdiği mefhumlar üzerinden dönmektedir. Bu mefhumlardan en önemlisi seçkincilik anlayışı üzere gelişen sınıfın ortaya çıkışıdır. Halbuki tevhîdi çizgi bu tür sınıf ve ayraçlara karşı peygamberleri göndermiştir.

Toplum içerisinde çıkan seçkincilik sınıf anlayışı tevhîdi çizginin getirdiği sistemi tepetaklak etmiştir. Bu minvalde kritik düşünce toplumda ezen-ezilen, zengin-fakir, hür-köle gibi ayraçların dramatik hale gelişidir. Çünkü Hz. Nuh'a kavmin ileri gelenleri tarafından inanılmamıştır. Toplumun en alt kesiminde bulunan mazlum, fakir, köle grubundan davetine kabul almıştır. Kavmin ileri gelenleri Hz. Nuh'u ve mücadelesinin yansımalarını eleştirmiş, mücadelesinin ana tezlerinden birisini toplumun en alt kesiminde bulunan kişiler üzerine kurmuştur. Burada en önemli vurgu ana tezin topografya-demografi üzerinde yarattığı tezahürlerdir. Çünkü Hz. Nuh'un savunduğu tez üzerine kavmi bir tür sosyal propaganda savaşı / baskısı başlatmıştır[281]. İslam'da peygamberlik mottosu genel eksende bu ayraçların kritik yansımalarının tezahürlerinden geçmektedir. Ayrışma-bölünme-parçalanma gibi kodlar tevhîdi çizginin getirdiği saç ayaklarının tepetaklak olmasından dolayı gerçekleştirmiştir. Politeist eksenli sürecin yansımaları ve özellikle üzerinde durduğumuz beş put bu süreci hızlandırmıştır. Kavminin ileri gelenlerinin ağır propagandalarıyla mücadele eden peygamber bir taraftan da eşi ve çocuğuyla da imtihan

[278] Salah Abdulfettah el-Halidi, a.g.e., s. 44.
[279] Yunus, 10/62.
[280] Ekrem Sarıkçıoğlu, 1996, a.g.e., s. 1.
[281] Salah Abdulfettah el-Halidi, a.g.e., s. 50.

edilmiştir. Eşinin inkarı ve oğlunun gözünün önünde boğulması ve bir de mücadelesinin ümmeti tarafından kabul edilmemesi mücadelesinin çetin kopçalarından birisini oluşturmaktadır[282].

Politeist eksenli yaşam biçiminin insanlar üzerinde oluşturduğu mefhumlar Hz. Nuh'un kavmi üzerinde etkili olmuştur. Çünkü hayat, mefhumların üzerindeki tesirlerin üzerine kurulan aşamalarla ilerler. Bu yüzden insanlar politeist tasavvurunun getirdiği izlekleri Hz. Nuh'tan beklemiştir. Böylece onun sıra dışı ve insan üstü özelliklerinin bulunmaması toplum tarafından kabul edilmemesi sebeplerinden birisidir[283]. İslam kutsal kitap anlatımlarının özlerinden birisi de peygamberlerin bir beşer oluşu üzerinedir.

Vahiy geleneğinin özü, peygamberlerin beşer oluşu ve mücadelenin tevhîd üzerine kuruluşudur. İnsan doğası gereği bir varlığa sığınma duygusu hisseden bir varlıktır. Varlık ise düşünülen olgunun en mükemmel detaylarının kendisinde bulunmasıdır. Varlığın yarattığı bir varlık olan insan, tevhîdi çizginin getirdiği izlekler üzerine hayatını sürdürmesi İslam dininin ana eksende anlattığı / aktardığı mesajlardandır. Bu yüzden yapılan tazim / ibadetlerin yegane kaynağı Allah'tır. Hz. Nuh zamanında sürecin dejenere edilmesi cezanın gerçekleşmesine sebep olmuştur. Din, insanlar arasında bir bağ ve dirlik sunar. Bu bağ ve dirliğin gerçekleştirilmesi ödül-cezanın yolunu belirler. Dinin bir de yol(*dharma/tao*) gibi anlamlarının bulunması konuyu anlamada önem teşkil etmektedir.

Hz. Nuh bu minvalde insanlarda oluşması gereken birlik ve dirlik mefhumlarının sirayet etmesinde gayretli ve aktif bir şekilde mücadelesini gerçekleştirmiştir. Kapalı-açık, gece-gündüz fark etmeden mücadelesini devam ettiren peygamber kavmini tefekkür etmeye de çağırmıştır: " O*ysa sizi merhalelerden geçirerek O yaratmıştır*"[284]. Hz. Nuh tefekkür metodunu kullanarak, insanların Allah tarafından evreler şeklinde anne karnında yaratıldığını vurgulamıştır. Tefekkür metodundan sonra Allah'ın nimetlerinden örnekler de verilmiştir: " *Allah Teala'nın verdiği nimetleri sayacak olsanız bitiremezsiniz*"[285]. İnsanlara Allah tarafından verilen nimetler hatırlatılarak bir düşünme tarzı ortaya çıkarılmıştır. Peygamberlerin mücadelesi ana eksende toplumun geneli tarafından kabul görmemiştir. Daveti kabul edenler çoğunlukla toplumun alt tabakasında bulunan insanlardan oluşmaktadır. Bununla birlikte politeist eksenli yaşam formlarında zuhur eden seçkinci

[282] Mehmet Okuyan, a.g.e., s. 50.
[283] Mehmet Okuyan, a.g.e., s. 33.
[284] Nuh, 71/14.
[285] Nahl, 16/18.

sınıf kendilerine tabi olan insanlara karşı Hz. Nuh'a uyulmaması konusunda uyarmıştır. Bu minvalde ekseriyetle politeist eksenli yaşam biçiminin getirdiği mefhumlar dile getirilmiştir. Bunlar ekseriyetle açıklamaya çalıştığımız *Vedd, Suva, Yegus, Yeuk ve Nesr'dir*[286]. Peygamber mücadelesini / hayatını politeist eksenli tasavvur biçiminin tevhîdi tepetaklak eden kodlarını düzeltmekle uğraşmıştır..

4.2.2 Şahsiyet Özellikleri

Din, insanları kolektif olgularla birbirine bağlayan*(religere)* ve yol (dharma/tao) üzerinde edinimler kazandıran tecrübeler bütünüdür. Bir anlamda kişinin kurtuluşu bireyin bağlanma duygusu ve tecrübelerle yol üzerindeki sınavından geçer. Din fenomenin ödül-ceza anlamı da bu tanımı daha değerli kılmaktadır. Bu minvalde İslam müntesiplerine bağlanma ve yol üzerinde bir hedef çizer. Bu hedef kişinin ortaya koyduğu iradelerle gerçekleşir. Bundan dolayı dinler, müntesiplerine ortaya koyduğu tecrübeler ışığında bir kurtuluş yolu çizmektedir. Bu çerçevede İslam dininin temalarından biri de, insanın deneyimi ve peygamberlerin bu deneyim üzerinde gerçekleştirdiği mücadele üzerinde dönmektedir. Özellikle İslam anlatılarının önemli mesajlarından birisi de kavimlerin ve peygamberlerin çetin mücadeleleri ekseninde dönmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde peygamberlerin insanlara göre birtakım üstün özellikleri bulunması son derece manidardır.

İslam dininde peygamberler, genel anlamda sabrın mücadelesini veren seçilmiş kişilerdir. Kavminin Hz. Nuh'a karşı "*Biz seni apaçık bir sapıklık içinde görüyoruz*"[287]. demesine karşın mücadelesinden vazgeçmeyerek sabrın en güzel örneğini göstermiştir. Özellikle seçkin bir grup olarak bilinen *mele* tarafından taşlanma tehdidiyle karşı karşıya kalması ve yalancılıkla suçlanması karşısında ortaya koyduğu iradesi sabrın en net tezahürleridir[288]. İnsan, hayatın zorluklarına katlanan ve mücadelesinde sabrın izleklerini yansıtan varlıktır. Nitekim İslam dini anlatımları peygamberin sabrına ve onun teslimiyet vurgusuna önem verir. Çünkü insanlar teslimiyet duygusuyla varlığa bağlanır. Öte yandan; Hz. Nuh davasında azim ve kararlılık sahibi bir prototiptir. Mücadelesinde inanırlarını etkilemesi ve alışılmışın dışında bağlamlarla ortaya koyduğu iradesi güvenilir bir elçi

[286] Salah Abdulfettah el-Halidi, a.g.e., s. 56.
[287] Araf, 7/60.
[288] Şuara, 26/116.

oluşunu da göstermektedir. Vahiy geleneği üzere inşa edilen dinlerde peygamberler güvenilir elçilerdir. Bundan dolayı tebliğ görevi, peygamberin güvenilir olmasıyla sağlamlaştırılmıştır.

Hz. Nuh'un şahsiyet özelliklerinden birisini de hiç şüphesiz ki davasına kendini adamasıdır. Allah tarafından uyarıcı olarak gönderilen peygamber davasını kendisine adayarak tebliğ kodlarını gerçekleştirebilir[289]. Tebliğ kodlarının aktarımında davaya kendini adama peygamberlerin mücadelesinin ana kopçasını oluşturur. Hz. Nuh özellikle yaşadığı tarih sürecinde dejenere edilen tüm kod ve imalara karşı meydan okuyan önemli bir prototip olmuştur. Kavmi tarafından ağır eziyetlere direnen, tevekkül duygusunun imalarını hissettiren Hz. Nuh tüm zorluklara rağmen sırtını yalnızca Allah'a dayamıştır[290]. Bununla birlikte İslam anlatılarında iman olgusu da son derece değerli imalar taşımaktadır. İman duygusu inanma gücünü perçinleştirir. Verilen mücadele ve tezahürleri İslam anlatılarının en güzel süslerindendir. Müntesipler özellikle verilen mücadelelerin tezahürlerinden kendisine dersler çıkararak hayatına yön verebilir.

Hz. Nuh'un şahsiyet özelliklerinden birisini de görevini herhangi karşılık beklemeden yapmasıdır. Peygamberler tebliğ görevine karşılık insanlardan bir ücret beklentisi içinde olmamıştır[291]. Peygamberler bu çerçevede kavmine doğru olan tevhîdi çizgiyi hatırlatmış ve mal, mülk, makam gibi insanın duygularını değiştirecek kodlardan uzak durmuştur. Bununla birlikte servet, statü, seçilmişlik gibi kodlardan uzak durarak görevini tevekkül olgusunun getirdiği duygularla sürdürmüştür. Özellikle *mele* olarak bilinen kavmin ileri gelenleri tarafından ağır tehditlerle baş başa kalması karşısında sırtını yalnızca Allah'a yaslamıştır. İslam anlatılarında özellikle tevekkül mottosu çok sık vurgulanır. Nebevî gelenek de peygamberlerin mücadelesinin en büyük kopçalarından birisini de tevekkül inancı oluşturmaktadır. Politeist eksenli yaşam biçimi özellikle tevhîdi çizginin olgularını sarsması, peygamberin tevekkül olgusuyla Allah'a bağlanmasını daha da güçlendirmiştir. Çünkü İslam dininde vurgu tek varlık ekseninde ve kudret sıfatında dönmektedir. Her şeye gücü yeten sığınılacak tek bir varlık vardır. O da yarattığı varlıkların var olmasını sağlayan Allah'tır.

Tevekkül olgusu beraberinde peygamberin çok şükreden bir figür olduğunu da gösterir. İnsan, hayatını türlü merhaleler etrafında sürdürmeye çalışan bir varlıktır. Semavi

---

[289] Nuh, 71/2.
[290] Murat Kayacan, a.g.e., s. 30.
[291] Şuara, 26/109.

dinlerin özü insanın sürdürdüğü hayatın izlekleri etrafında dönmektedir. Bu izleklerin yansımaları, insanın hayata tutunması ve güzel zamanları deruni hissetmesini sağlayabilir. Monoteist eksenli dinlerde insanlar güzel duygu kodlarının karşılığını / teşekkürlerini varlığa sunmaktadır. İslam bu eksende söylemlerin eylemlere dönüşmesini istemektedir. Bu minvalde düşünüldüğünde Hz. Nuh'un çok şükretmesi mücadelesinin sadece söylemlerle sürdürmediğini, eylemlere dönüştürdüğünü gösterir[292].

Önemli hususlardan birisini de özellikle politeist eksenli yaşam biçiminin getirdiği öteki-beriki kodlarının toplum içinde perçinlenmesidir. İslam özellikle ayrıştırıcı ifadeleri reddederek topluma seslenir. Hz. Nuh'un mücadelesinde de bu imalar görülmektedir. Bu imalarla kavmini sahiplenmesi ve mücadelesinin herkese açık olması son derece kayda değer bir özelliktir. Kavmini sahiplenmesi[293] öteki-beriki mefhumlarını söylemlerinden uzak tutması, tebliğ görevini herkese açık olarak gerçekleştirdiğini göstermektedir. Tebliğini özellikle herkese açık olarak göstermesi bir meydan okuma olarak görülebilir. Meydan okuma duygusu aynı zamanda mücadelesini doğru izlekler üzerinde de gerçekleştiğini gösterir. Tebliğ olgusu peygamberlerin pes etmeyip mücadele üzerine kurulu aşamalardan geçerek gerçekleştirilir. Nitekim bu olgu çetin mücadeleler üzerinden ifa edilmektedir. Özellikle politeist eksende sürdürülen süreç yaşam kodlarının zarar görmesine neden olmuştur. Nitekim süreç içerisinde tevhîdi çizginin tepetaklak olması toplumda seçkincilik duygusunu geliştirmiştir. Burada önemli olan vurgu bu seçkincilik duygusunun etrafında peygamberlerin gösterdiği sabır duygusudur. Hz. Nuh bu eksende sabrın kilit ifadelerini sergilemiş seçilmiş bir kişidir.

Sabır olgusu ile beraber kavmi tarafından ağır eleştiriler almasına karşın Hz. Nuh onlara karşı şefkatle davranmış mücadelesini Allah'ın tebliğ kodları ekseninde sürdürmüştür. Bu kodlar tüm insanlara eşit bir şekilde anlatılmıştır. Özellikle oğlu ile yaşanılan süreç ve oğlunun gemiye gelmemesi ve Hz. Nuh'un bu duruma çok üzülmesi de onun son derece şefkatli olduğunu göstermektedir[294]. Dönemin sarkaçları göz önüne alındığında hakikati anlatmaya çalışması ve mücadelesini Allah'ın istediği izlekler üzerinde sürdürmesi şahsiyet özelliklerinin anlaşılmasında kilit rol oynamaktadır. Hz. Nuh'un şahsiyet özellikleri tevhîdi çizginin getirdiği yansımaların oluşturduğu izlekler ekseninde dönmektedir. Peygamberlerin bir anlamda meydan okuma düsturu ile mücadelelerini

[292] İsra, 17/3.
[293] Nuh, 71/2.
[294] Murat Kayacan, a.g.e., s. 32.

devam ettirmesi ve bu minvalde ortaya çıkan sabır, şükür, tevekkül ve güvenilirlik gibi tevhîdin insanlarda açığa çıkarmak istediği özellikler günümüz içinde değer teşkil etmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde peygamberler insanlar için yaşayan bir örnektir. İnsanların duygu kodları ve ifadelerini peygamberlerden örnek alması tevhîdi çizginin inanırlarından bekleyebileceği mottolarından birini teşkil etmektedir. Bundan dolayı Hz. Nuh semavi dinler için değerli bir tarihsel figürdür.

4.3 Kurucu-Kurtarıcı Prototip Olarak Hz. Nuh

Din; insanlığın varlığıyla var olmuş, insanla beraber var olan ve insanla beraber var olacak bir kurumdur. Bireysel ve toplumsal anlamda varoluş mecrasının en önemli kurucu, devam ettirici ve koruyucu mekanizmalarında başında gelir. Nitekim din, insanların tarih boyunca denge, düzen, nizam, ahenk içinde yaşamasını sağlayan en önemli olgulardan biridir. Sözgelişi dinin getirdiği kodlar vahiy eksenli olsun-olmasın insanlar için kurtuluş düşüncesi içerir. İslam'a göre Allah, kurtuluş için belirli dönemlerde toplumlara peygamberler göndermiştir. Peygamberler insanlara "doğru, dürüst, iyi" bir toplumun inşası için tebliğ kodlarıyla ulaşmaya çalışır. Bu minvalde din olgusu bir tür bağ(*religere*) ve bir çeşit yol(*dharma*,*tao*) olarak işlev görür. Süreç içerisinde bazı topluluklar tevhîdi çizginin getirdiği saç ayaklarından ayrılmış dinin getirdiği bağ ve yol olgularından uzaklaşmıştır. Peygamberler bu eksende ıslah edici / inşa edici / kurucu figürlerdir. Nitekim süreç göz önüne alındığında tarihi akışın yeniden sağlanması ve devam etmesi Hz. Nuh'un kurucu bir prototip olmasının önemli tezahürlerindendir.

Hz. Nuh kendi kavmine gönderilerek tevhîdi çizginin tepetaklak olduğu bir zaman diliminde toplumdaki sorunları düzeltmeye çalışmıştır. Ancak semavi dinlerin kutsal kitaplarında ifade ettiği gibi her peygamberin çabaları ve mücadeleleri sonuç vermez. Tevhîdi çizginin topluma nakşettirdiği kodların değersizleştirilmesi, ahlaki ifadelerin görecelileştirilmesi ve Hz. Adem ile süregelen insanî mirasların anlamsızlaştırılması gibi devam eden dejenerasyon süreçleri Hz. Nuh'un tüm gayret, çaba, mücadele olgularına rağmen değişmemiştir. Toplumu ayakta tutacak olan adalet ilkesinin değersizleştirilmesi, yozlaştırılması normal bir hal halini alınca ilahi müdahale ile cezalandırılmışlardır.

İslam'ın ilanı olan tevhîdi çizgi, insanların kolektif olgularla bir arada yaşamasını sağlayan saç ayakları üzerine inşa edilmiş inanç sistemidir. Özellikle toplum yapısının değer yargılarında ve ilkelerinde dejenere edici yaşayış biçimleri putperestliğin getirdiği formlarla açığa çıkmıştır. Bireysel ve toplumsal ortamlarda peygamberler ıslah edici ve inşa edici roller ile de devreye girmektedir. Politeist yaşam biçiminin tezahürlerinin baskın hale gelmesi, tevhîdi çizginin getirdiği hayat standartlarına zarar vermiştir. Bununla birlikte öteki-beriki, ezen-ezilen, zengin-fakir gibi mefhumlar hayatın olağan akışını engellemiştir. Hak ile batıl arasında verilen mücadele tevhîdi çizginin toplum nazarında gerçekleştirdiği sistematiksel olgulardır. Bununla birlikte putperestlik toplumda sosyo-politik, eko-politik, teo-politik gibi kodlara zarar vermiştir. Bundan dolayı politeist yaşam biçimi güçlünün zayıfı ezmesine, toplumun birbirinden ayrışmasına ve birçok kötülüğün ortaya çıkmasına yol açan sürecin hem sebebi hem de sonucunda rol oynamıştır. Nitekim hayatın doğru bir yolda akmasını sağlayan kodların zarar görmesi toplumda bir zaman sonra normal bir durum halini almıştır.

Hz. Nuh döneminde zulüm kodları, ilahi azap inene kadar devam etmiştir. Hayatın olağan akışını bozan kodların sürdürülmesinden dolayı cezalandırılan ilk kavim Hz. Nuh kavmi olmuştur[295]. Hz. Nuh, putperestliğin getirdiği yaşam formlarının arttığı bir toplumda tevhîdi yaymaya çalışmış insanları Allah'tan başka bir varlığa inanmamaları konusunda uyarmaya çalışmıştır. Çünkü Hz. Nuh insanlar için bir anlamda kurtuluşun anahtarını taşıyan bir örnektir.

4.3.1 Tufanın Öncülleri : Dejenerasyon, Tebliğ ve Ceza

İnsan, anlam ve mana arayışında savrulan, zaman zaman hayatın ona sunduğu kodlarla yaşamını idame ettirmeye çalışan bir varlıktır. Hayata anlam ve mana vermede süreç insanı hata yapmaya sevk edebilir. Önemli olan şey insanın hatalara karşı verebileceği reaksiyonlardır. İslam bu minvalde hatırlatıcı görevinde peygamberlerle insanları uyarır. Özellikle kurucu ve rehber rolünü üstlenen peygamberler lider görünümündedir. Peygamberin örnek hayatı, kararları, insanların hayatını değiştirmede son derece etkilidir. Hz. Nuh bu eksende kavmi için hidayet rehberi olmakla birlikte yeni bir

[295] Muhammed Sallabi, a.g.e., s. 337.

sürecin inşasında rol aldığı için aynı zaman da kurucu bir kişidir. Kendi kavmine gönderilen Hz. Nuh'un verdiği mücadeleler, toplum nazarında kabul görmemiş sonucunda tufan cezasını gerekli kılmıştır. Tufan bir anlamda bir ceza iken bir anlamda da inananlar için kurtarıcı bir fenomen olmuştur. Tufan fenomeni birçok dinde ve anlatımında yer almasıyla da son derece önemli bir arketip olmuştur. Birçok dinde ve anlatımda yer alması olayın yaşandığının en temel nişanelerindendir. Nuh tufanı aynı zamanda dünya literatüründe geniş yer alan tipik anlatımlara sahip bir fenomendir[296].

İnsan, Allah'ın yeryüzündeki halifesidir[297]. İslam anlatılarına göre Allah tarafından ilk gönderilen peygamber Hz. Adem'dir. Özellikle Hz. Adem yaşadığı süreçte tevhîdin kodlarını topluma nakşettirmiş insanlar arasında iman olgusunu aktarmıştır. Ancak bir zaman sonra insanların yaşamlarındaki değişmeler tevhîdi kodların zarar görmesine neden olmuştur. Nitekim insanlar başlangıçta tek bir ümmet olarak hayata devam etmiş ancak ileriki zamanlarda ayrılığa düşmüşlerdir[298]. Bu çerçevede temel mottolardan birisi de insanların tevhîdin getirdiği izlekleri terk etmeye başlaması ve politeist eksenli yaşam biçiminin getirdiği ağa takılma olgusudur. Tevhîdi çizgiden uzaklaşılması ve beraber yaşamayı sağlayacak mefhumların sarkaçlarının bozulmasıyla insanlar, hiyerarşik bir yapıya adım atmıştır[299]. Allah, tevhîdi çizgi ayaklarının dejenere olması hasebiyle çeşitli topluluklara felaket gelmeden önce uyarıcılar göndermiştir. Hz. Nuh bu bağlamda net bir hidayet rehberi olmuştur. Tufan olayından önce gerçekleşecek olguları topluma anlatmaya çalışmış bu minvalde kurtarma amaçlı "kurtarıcı" bir gemi inşa etmiştir.

Bu bağlamda kritik imalardan biride dejenere olan sürecin yansımaları ve mesajlarıdır. İslam anlatılarının en net olgusu tevhîdin getirdiği tezahürlerdir. Peygamberler bu eksende varlığın yarattığı varlıklarla arasındaki irtibatı sağlar. İnsanların özellikle *Vedd, Suva, Yeğus, Yeuk ve Nesr* isimleri olan put formundaki ilahlara yaklaşması ve tevhîdi çizgiden uzaklaşması yaşamın akışına zarar vermiştir. Putperestliğin getirdiği formlar tevhîdin oluşturduğu saç ayaklara zarar vermiştir. Bu minvalde Hz. Nuh bir hatırlatıcı olarak kavmini uyarmış ve insanları tevhîde davet etmiştir[300]. Bununla birlikte Hz. Nuh ezen-ezilen, zulüm eden-zulmedilen, zengin-fakir arasındaki problemlere çözüm

[296] Ekrem Sarıkçıoğlu, 2011, a.g.e., s. 42.
[297] Bakara, 2/30.
[298] Bakara , 2/213.
[299] Faruk Yılmaz, a.g.e., s. 128.
[300] Muhammed Sallabi, a.g.e., s. 118.

üretmeye de çalışmıştır. Tevhîdin getirdiği yaşam kodları insanların arasındaki ayraçları kaldırmaya çalışır.

İslam dininin ana mottosu tevhîdin ilanıdır. Tevhîd, Allah'ın varlığını ve birliğini her fırsatta vurgulamak ve hayatı varlığın bildirdiği eksende yaşamak üzere kurulan inanç sistemidir. Tevhîd, insanların adalet, hukuk, hak nezdinde yaşamasını sağlamak için birtakım emirler sunar. Emirler genel anlamda bir fırsat eşitliği yaratarak insanların huzurlu bir biçimde yaşamasına olanak sağlar. Nitekim Hz. Nuh zamanında özellikle yerleşik yaşamında yaygınlaşmasıyla toplumu ayakta tutan parametrelerinde değişiklikler olmuştur. Öte yandan Hz. Nuh toplumu ayakta tutan kreatif bir kişiliktir. Tevhîdi çizginin olgularını hatırlatmak için gönderilen Hz. Nuh toplum nezdinde kabul görmemiştir. Çünkü *mele* olarak bilinen kavmin seçkincilik mottosu üzerinde yer alan kişiler, Hz. Nuh'u toplumun başına geçeceğini düşünüyordu[301]. Seçkincilik duygusu, toplumun ikircikli yapısıyla sürecin dejenere olmasını sağlamıştır. İnsan, anlam ve mana verme sürecinde kreatif değerlere sahip olan bir varlıktır. Özellikle mal, mülk, makam gibi insanı hırslandıran duygular, politeist eksenli yaşam biçimiyle zirve noktaya ulaşmıştır. Bunun yanında seçkincilik mefhumunun insanlarda oluşturduğu servet, statü, saygınlık güdüsü beraberinde güç, gönenç, gösteriş gibi duyguları kamçılamıştır. Bu yüzden insanlar Hz. Nuh'un baş olacağı düşüncesinden endişelenip onu kabul etmemiştir. Bununla birlikte yaşanılan süreçte dinin dejenere edilmesi ve tek tanrıcılıktan çok tanrıcılığa dönüşen hayat tarzı tevhîdi çizginin toplumda gösterdiği düzen / denge / disiplin kodlarını bozmuştur.

İslam dinine göre Allah insana yaptıklarından vazgeçmesi için mühlet verir ama ihmal etmez. Mühlet mottosu peygamberin mücadelelerinden geçmektedir. Nitekim cezalar bir anda gerçekleşmemiş birtakım aşamalardan geçmiştir. Önemli olan parametre hak ile batılın dilemmasıdır. Bu dilemma çerçevesinde yaşananlar semavi dinlerin en önemli vurgularından birisini içermektedir. Tufan olayı bu bağlamda değerlendirildiğinde kurtarıcı / dindirici / arındırıcı bir fenomendir. Cezaya uygun görülenler batıl olgusunun ağında takılanlar olmuştur. Hak ile batıl olgusu tevhîdi mücadelenin kilit kopçasıdır. Tevhîdi çizgi sosyal, siyasi, ekonomi boyutu olan bir fikir çerçevesiyle değil doğru düşünce ve eylemin birleştirildiği bir inanç bütünlüğünden ortaya çıkar[302]. Bundan dolayı Hz. Nuh söylemlerini eylemleriyle güçlendirmiştir. Hz. Nuh'un en temel görevi ilahi olan mesajı duyurmaktır. Mesajı duyurması bir anlamda meydan okumadır. Çünkü semavi

[301] Şinasi Gündüz, a.g.e., s. 287.
[302] Murat Kayacan, a.g.e., s. 57.

dinler çerçevesinde gerçekleştirilen anlatımlarda peygamberler bir nevi konjonktüre karşı çıkar, görevini meydan okuma düsturu ile ifa eder. Hz. Nuh kavmine meydan okuması[303] ile semavi dinlerde önemli bir tarihsel figür olmuştur.

Hz. Nuh'un kavminden ileri gelenler onu yalancılıkla suçlamış mücadelesini ve tebliğini kabul etmemiştir. Özellikle politeist eksenli yaşam biçimi formlarının insanlara sirayet etmesi ve onlarda oluşan dışlayıcı tavırları bu çerçevede dikkat çekmektedir[304]. Nitekim Hz. Nuh ile beraber olanlar toplumun ileri gelenleri tarafından sert eleştirileriyle karşı karşıya kalmıştır. Hz. Nuh zamanında yaşayan toplumun ileri gelenleri olarak bilinen *mele*, süreçte eylem ve söylemleriyle dikkat çekmiştir. Bununla birlikte politeist eksenli yaşam biçiminin tezahürlerinden birisi de seçkincilik duygusunun ön plana çıkarılmasıdır. Kişisel veya sınıfsal çıkarlarını korumak insanlar için son derece önemlidir.

Mal, makam, mülk gibi dünyevi hevesler Hz. Nuh'un çetin mücadelelerinden birisini oluşturmaktadır. İnsan, güç, gönenç, gösteriş gibi mefhumların geçici duygularına kapılabilir. İnsanların bu gibi duygulara kapılması süreç içerisinde tevhîdi çizgiden kopuş ile gerçekleşmiştir. Özellikle sürekli ifade ettiğimiz beş put toplumda tevhîdin zıddı olan şirkin oluşmasına sebep olmuştur. Çok tanrılı din anlayışı insanların tek tanrılı din olgusuyla kazandığı temel hak / hukuk / hürriyet kodlarına zarar vermiştir. İnsanların kötülüğe doğru sapması bir anlamda tevhîdi olguların zarar görmesiyle gerçekleşmiştir. Nitekim kendi elleriyle yapıp ettikleri tanrılar, toplum içinde ayraçlara neden olmuştur. Özellikle sınıfsal ayrışmaların getirdiği kodlar ile güçlenen ileri gelenler toplumda dini / siyasi / ekonomik gücü ele geçirmiştir. Bununla birlikte toplumsal olarak da sınıfsal ayrışmalara gidilmesi toplumda istenmeyen kargaşa, zulüm, ahlaksızlık gibi tevhîdin kabul etmeyeceği kodların çıkışına sebep olmuştur. İnsan bir anlamda tevhîdden sapmalar yaşamış kötülüğün mefhumlarını yaygınlaştırmıştır. Hz. Nuh böylesine zorlu bir ortamda görevini yapmaya çalışmıştır[305].

Hz. Nuh tebliğini açık bir şekilde gerçekleştirmiştir. Tevhîdi çizginin mesajları toplumun geneline yayılacak şekilde aktarılır. Ancak toplumun ileri gelenleri mesajın genele yayılmasını hoş karşılamamıştır. Çünkü öteki-beriki anlayışının izlekleri insanların bir arada yaşamasını engelleyen anlayışlardan birisidir. Özellikle seçkincilik duygusunun toplum içinde gerçekleştirdiği dilemmalar peygamberin mücadelesinde yer alan

[303] Yunus, 10/71.
[304] Hud, 11/27.
[305] Murat Kayacan, a.g.e., s. 87.

kopçalardan birisidir. Bu eksende kavmin ileri gelenleri Hz. Nuh ve ona tabii olanlarla arasını açmasını istemiştir. Çünkü onlar, tabii olanları ayak takımı olarak görmüştür. Bununla beraber ona uyan kişiler kavmin ileri gelenleri tarafından salt bilgisizce hareket edenler / davranış sergileyenler olarak ifade etmiştir[306]. Bu vurguların gerçekleşmesi tevhîdi esasların getirdiği kopçaların dejenere edilmesiyle olmuştur. Tevhîdi çizginin yerini putperestlik tazammunlarının alması insanları şirke yöneltmiştir[307]. Hz. Nuh bu minvalde hak ile batıl kodlarının mücadelesini gerçekleştirmiştir. Kavmi arasında yaygınlaşan putperestlik formları, topluma zarar verecek duygu kodlarının gelişmesine sebep olmuştur.

Hz. Nuh'un yaşadığı süreçteki yaşanılanlar ve bunun yansıması zamanla toplumun geneli tarafından gösterilen bir olguya dönüşmüştür. Nitekim kavmin ileri gelenleri zamanla toplumun genelinin dikkatini çekmeyi başarmıştır. Burada önemli olan vurgu tevhîdin istemeyeceği zulüm, şirk, düşmanlık gibi ifadelerin devam ettirilmesi ve arttırılmasıdır. İnsanlar tevhîdin çağrısına bir anlamda kendilerini kapatmıştır. Çünkü insanlar ataları taklit ve geleneklere taassup konusunda ısrarlarını sürdürmüştür. Peygamberin davetini kabul etmemenin arkasındaki en büyük sebeplerden birisi de taklit olgusunun gelişmesindeki taassup duygusudur[308]. Hz. Nuh mücadelesini bir anlamda atalarının onlara bıraktığı yanlış olguları düzeltme üzerine kurmuştur. Putperestlik tapımı atalarının onlara bıraktığı bir olgudur. Taassup duygusu ve taklit duygusu putperestlik olgusuyla harmanlanmış uyarılmalarına sebep olmuştur. Hz. Nuh böylesine zorlu olgularla baş başa kalmış, tevhîdin imalarını insanlara aktarmaya çalışmıştır. Fakat mücadelesi başarılı olmamış toplum tufan ile cezalandırılmıştır.

4.3.2 Tufan ve Katarsis ('Arınma'') : Süreçler ve Sonuçlar

Vahiy eksenli olsun yahut ideoloji-kült eksenli olsun her din kendi müntesipleri için bir kurtuluş yolu çizer. Din, insanları birbirine bağlayan(*religere*) ve yol(*dharma,tao*) üzerinde hedefler çizen bir kurumdur. Bununla birlikte hem dünyevi hem uhrevi boyutta müntesiplerinin kurtuluşu için belli başlı emir ve nehiyler içerir. Çünkü kurtuluş bu minvalde insanların gerçekleştireceği söylem ve eylemlerle gerçekleşir. Bu çerçevede

---

306 Murat Kayacan, a.g.e., s. 101.
307 Nuh, 71/23.
308 Muhammed Sallabi, a.g.e., s. 236.

semavi dinler, peygamberler aracılığıyla mesajların iletildiğini ve kurtuluşun da mesajlara uymaktan geçtiğini ifade eder. Hz. Nuh'un tebliği ve yaşanılan süreçler, tufan fenomenin anlaşılmasında kilit rol oynar. Özellikle yaşanılan süreçte peygamberin davetine çok az sayıda kişinin kabul etmesi ve en sonunda "ben yenildim"[309] demesi Allah'ın yeryüzüne müdahalesini gerekli kılmıştır. Öte yandan tufan fenomeni ödül-ceza olgularının tezahürlerini de yansıtmıştır.

Ceza olgusu bir anda gerçekleştirilecek bir süreç değildir. Allah insanlara bir anlamda mühlet vermiştir. Ancak insanların tevhîdi çizginin getireceği olguları kabul etmemesi ve politeist eksenli yaşam biçiminin sürdürülmesi toplumda seçkincilik duygusunun artmasına sebep olmuştur. Bununla beraber insanların iman olgusundan uzaklaşması, zulüm-ahlaksızlık gibi olguların hem devam etmesi hem de artması toplumun cezalandırılması için zemin hazırlamıştır. Tufan olayının birçok anlatımının bulunması ve ona inananlarının kurtulması insanlık tarihinin önemli olaylarından birisi olduğunu gösterir. Tufan fenomeninin birçok anlatıda yer edinmesi ise son derece önemli bir arketip olduğunu da gösterir. Tufan fenomeni insanlığın sonu değil, sondan kurtaran önemli bir bağlamdır. İradesi olan insan bir anlamda tercihlerinden dolayı doğru giden sürecin dejenere olmasını sağlamıştır.

İnsan, yapıp ettiklerinden dolayı iradesi gereği sorumlu olan bir varlıktır. Bununla birlikte insanın hayata anlam verme parametrelerinden en önemlilerinden birisi de din olgusu oluşturmaktadır. Bu minvalde özellikle dinin ödül-ceza gibi bir anlama gelmesi özellikle müntesipler için önemli bir yol çizmektedir. Allah, merhameti gereği kullarını seven, şefkat gösteren bir varlıktır. Allah, sevdiği kullar için peygamber göndermiş dinin ödül-ceza anlamının ayraçlarını tebliğ aracılığıyla duyurmuştur. Kritik olan olgu vahiy eksenli dinlerde gerçekleşen tebliğ faaliyetlerine rağmen yanlışta olan ısrar duygusunu gerektirecek kodların devam ettirilmesidir.

Kavmini gece-gündüz davet etmesine, tebliğleri açık bir şekilde bildirmesine rağmen insanlar sürdürdükleri izleklerden ödün vermemiştir. Tevhîdi çizgi saygı, sevgi, samimiyet, sorumluluk, sadakat, sehavet gösterilecek yegane bir kaynağa dikkat çekmektedir. Bu da merhameti sonsuz Allah'tır. Hz. Nuh bu eksende tebliğ faaliyetini gerçekleştirmeye çalışmıştır. Tevhîdi çizginin ana mottosu varlığın yegane kaynak olduğu

---

[309] Kamer, 54/10

ve bir olduğu üzerinedir. Özellikle tufan kavmi tevhîdi olgunun getirdiği esaslar karşısında cevapsız kalıp gizlenmeyi tercih etmiştir.

Politeist argümanlar üzerine geliştirilen hayat formunda yaşanılan süreç ve akabinde kibir / kıskançlık gibi gururlara kapılan toplum davetten uzaklaşmıştır[310]. Bununla birlikte taklit olgusunun getirdiği taassup formları insanların hayatlarında ayrı bir yer edindiği görülüyor. Bir başka dikkat çekici nokta ise atalar kültünün izleklerinin tezahürleridir. Sürekli ifade ettiğimiz beş put, insanlar arasında bilinen isimlerdir. Çünkü bu putlara daha sonra Araplar tarafından da tazim edilmiştir. Beş putun geçmişte yaşamış iyi isimler olduğundan bahsedilir. Yaşadıkları zaman diliminde saygı duyulan fakat öldükten sonra dikmeler dikilen *Vedd, Suva, Yeğus, Yeuk ve Nesr'e* daha sonra tapılma ve tazim duyulacak hareketler sergilenmiştir[311]. Bu tür açıklamalara tefsir kaynaklarında sıklıkla rastlanılır. Anlaşılan en net olgu atalar kültü formudur. Atalar kültü özellikle patriarkal aile tipinin baskın olduğu yerlerde görülür. Atalar kültünün temeli, ölen ataların ve babaların ruhlarının geride kalanlar için iyilik ve kötülüklerden koruyabileceği düşüncesidir. Bu tip formlarda önemli olan duygu minnettir[312].

İnsanların bu tür formları devam ettirmesi dejenere olan süreci hızlandırmış sonrasında tebliğ faaliyetlerini gerekli kılmıştır. Tebliğ kod ve imalarının sonucunda ise İslam dininin en önemli vurgularından birisini de ceza fenomeni oluşturmaktadır. Çünkü ceza olgusu tufan öncesi kötü olan duyguların artmasıyla daha anlamlı bir ödül düşüncesi içermektedir. Ceza olgusu zor durumda kalan, mesaja / davete hoşgörüyle yaklaşıp toplumun geneli tarafından dışlanan insanlar için ödül anlamı içermektedir. Allah özellikle dejeneratif süreçlerin arttığı, kırılmaların ve bozulmaların hızlı yaşanıp normalleştiği bir kronolojik süreçte imalarını ceza olgusuyla perçinlemiştir.

Hz. Adem ile başlayan süreç Hz. Nuh zamanında özellikle demografi, topografya ve kronolojik sürecin getirdiği izleklerle dejenere olmuştur. Politeist eksende sürdürülen yaşam formları öteki-beriki kavramını geliştirmiştir. Din olgusu insanı hem pratik açıdan hem de teolojik açıdan birtakım izlekler sunar. Ancak tevhîd olgusunun zıttı olan şirkin yaygınlaşması toplumu ayakta tutan saç ayaklara zarar vermiştir. İnsanlara hem dünyevi hem de uhrevi anlamda bir yol çizen tevhîdi olgular tepetaklak olmuştur. Nitekim süreç

---

310 Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberi, *Taberi Tefsiri Cilt 8*, (çev. Kerim Aytekin ve Hasan Karakaya), Hisar Yayınevi, İstanbul, 1996, s. 435.
311 Elmalılı Hamdi, a.g.e., s. 355.
312 Baki Adam(Ed.), *Dinler Tarihi El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2015, s. 490.

içerisinde öteki-beriki ayraçlarının keskin çizgilerle belirlenmesi ve ayrıcalıklı bir sınıfın oluşması toplumdaki denge, düzen, disiplin gibi ana kodlara zarar vermiştir. Halbuki tevhîd olgusu insanların bir arada yaşamasını sağlayan doğruluk / adalet / hak olgularının yansımalarıyla insanlara müreffeh bir hayat sunar. Özellikle vahiy geleneğine oturan dinler bu olguların anlaşılmasını monoteist eksende istemektedir. Fakat yaşanılan süreçteki politeist din tasavvurunun izlekleri toplumun geneli tarafından kabul görmemiş, Allah tarafından uyarılmalarına neden olmuştur. Ancak uyarılmalarına karşın cevapları tehdit olmuştur. Hz. Nuh bu eksende mücadelesini sürdürmüş en sonunda Allah'tan yardım istemiştir[313].

Kavmin ileri gelenlerinin hitabetinin iyi olması ve güçlü konumda olmaları çetin mücadelelerden birisini oluşturmaktadır. Özellikle güç, gönenç, gösteriş gibi mefhumların sert çizgilerle çizildiği bir dönemde Hz. Nuh mücadelesinden vazgeçmemiş ve pes etmemiştir[314]. Nebevî gelenek üzere inşa edilen dinlerde önemli olan mottolardan birisi de fırsattır. Fırsat, Allah'ın insanlara verdiği tebliğ kodlarının ve davete olan cevaptır. Fırsat olumlu manada kullanılmadığında ilahi yasa devreye girer. İnsan doğru-yanlış, hak-batıl arasında bir seçim yapabilen bir varlıktır. Bununla birlikte ödül-ceza olgusuna ulaştıracak olguların belirlenmesi kendi iradelerinin tezahürlerinden geçmektedir[315].

İnsanların yanlışlarında ısrar etmesi ve cezanın gelmesi, iradelerinin bir sonucudur. Böylesine zorlu bir süreçte verilen mücadeleler istenilen başarıya ulaş(a)mamıştır. Bunun sonucunda en sonda Allah'ın tarihe müdahalesi gerçekleşmiştir. Tufan fenomeni bu eksende değerlendirildiğinde önemli bir bağlamdır. Özellikle tevhîdin tepetaklak edilmesiyle ortaya çıkan sosyo-ekonomik ve eko-politik düzeneğin iptal edilerek yeni hayat formunun kurulmaya çalışılması tevhîdin istemeyeceği bir olgudur. İnsanların su fenomeni ile cezalandırılması bu eksende çok kritiktir. Çünkü su, insanların en temel besinidir. Su, tüm formlar(ı) / şekiller(i) / oluşlar(ı) çözücü bir maddedir. Suyun aynı zamanda temizleme / arındırma (katarsis) görevi vardır. Bu eksende tufan fenomeni son derece önemlidir. Tufana inanmak insanlığın sular altında kalması ve yeni bir insan ırkının kurulması düşüncesi içermektedir[316]. Allah, tufan ile tüm yeryüzünü veya belirli bir alanı sular altında bırakarak inanmayanları yok etmiştir[317].

---

313 Şuara, 26/116-118.
314 Murat Kayacan, a.g.e., s. 62.
315 İsmail Raci el-Faruki ve Luis Lamia el-Faruki, a.g.e., s. 180.
316 Mircea Eliade, 2003, a.g.e., s. 215.
317 Şinasi Gündüz, a.g.e., s. 373.

Süreçler

Tufan kavmi su fenomeni ve onun oluşturduğu tezahürleri ile cezalandırılmıştır. Saha/n, süreç gibi dinamikler göz önüne alındığında akış topografyanın bulunduğu potaya uygun bir şekilde gerçekleşmiştir. Hayatın olağan akışının sağlanamaz hale gelmesi ve sürecin demografi / topografya / kronolojik imalarının zarar görmesi ve bu olgularda sürdürülen ısrarlar tebliğ faaliyetlerini hızlandırmıştır. Allah, Hz. Nuh'a ilahi vahiy doğrultusunda emir ve nehiyleri bildirmiştir. Ancak emir ve nehiyler ana eksende toplumun geneli tarafından kabul görmez[318].

Tevhîdi kodların getirdiği esasların kabul edilmemesi bir anlamda ödül-ceza olgusunun yansımalarını hissettirecek tufan fenomeninin yaşanmasına neden olmuştur. İslam dini tufan fenomeninin ödül-ceza ekseninde yapılan vurgulamalarına önem verir. Çünkü tufan fenomeni bir anlamda ezen-ezilen, hak-batıl, zulüm eden-zulüm edilen arasındaki mücadelenin izleklerini yansıtır.

Hz. Nuh döneminde politeist eksenli yaşam formları toplum tarafından benimsenen bir olgu haline gelmiştir. Nitekim güç ve beraberinde gerçekleştirilen sosyal propaganda *mele* denen kavmin ileri gelenlerini toplumda baskın kılmıştır. Semavi dinler çerçevesinde Hz. Nuh bu minvalde mücadelesini veren ve elinden geleni yapan önemli bir prototip olmuştur. Peygamberler kavmi için üzülen, değerli kod ve imalarla mücadele eden seçilmiş kişilerdir. Mücadelelerinde genel eksende toplumun geneli tarafından kabul görmemiş meydan okuma düsturu ile görevlerini sürdürmüşlerdir. Hz. Nuh bu eksende gerekli mücadeleyi göstermiş kendi kavmi için dua etmiş bir peygamberdir. Özellikle yerleşik yaşam ile tevhîdi kodların ve imalarının tepetaklak olması insanlar arasında seçkincilik duygusunu açığa çıkarmıştır. Tevhîdi kodların zarar görmesi hatırlatıcı olarak bir peygamber gönderilmesine neden olmuştur.

Saha/n, süreç gibi dinamikler göz önüne alındığında Hz. Nuh mücadelesini büyük bir özveriyle yönetmiştir. Mücadelesini son ana kadar sürdürmüş devrin güç, gönenç, gösteriş gibi mefhumların sarkacında sıkışan ve bu izlekleri toplumun geneline yansıtmaya çalışan *mele* olarak isimlendirilen, dönemin sosyal propaganda yürüten kişileriyle

---

[318] Hud, 11/51.

uğraşması görevinin çetin geçmesine neden olmuştur. Hz. Nuh bu eksende verdiği mücadelelerle kendisine az sayıda taraftar kazanmıştır. Ona inananların az olması üzerinde daha fazla baskı hissetmesini sağlamıştır. Mücadelesinin sonunda ilahi yasa devreye girerek ve tufan cezasının gerekli kıldığı kendisine aktarılmıştır. Bundan dolayı Allah, ona artık üzülmemesini ve bir gemi yapmasını emretmiştir[319]. Tebliğ kodlarının imalarını insanlara aktarması ve çağrı faaliyetini yürütmesi bir zaman sonra fayda sağlamamıştır. Çünkü insanda bulunan hırs, hız, haz duygusu kamçılanmış ve benimsenen bir olgu halini almıştır. Bu eksende özellikle Hz. Nuh isminin nevh(ağlamak) kökünden geldiği düşüncesi mücadelesini değerli kılmaktadır[320]. Çünkü o mücadelesinden dolayı kavmi için çok üzülen ve onlar için sürekli dua eden bir peygamberdi. Özellikle kavminin aşırı ısrarlı çıkışları ve uzun süre mücadele edip sonuç alamaması üzerine mağlup olduğunu ifade edip Allah'tan yardım istemiştir[321].

Tufan fenomenin ödül-ceza gibi bir manaya gelebilmesi ve su fenomenin temizleme / arındırma / dindirici gibi olgulara denk gelmesi onun mücadelesinin en net tezahürlerini oluşturmaktadır. Özellikle bu cezanın olması inanç duygusunun getirdiği parametrelerin yanlış mecralarda kullanılmasından kaynaklıdır. İnsan, duygularını belirli ölçülerde kullanan, anlam ve mana arayışında varlık gösteren bir canlıdır. Fakat tufan kavminde bazı kod ve ifadelerin tazammunları abartılı bir şekilde gerçekleşmiştir. Nitekim yegane kaynağa gösterilecek duygular politeist eksenli yaşam biçiminin getirdiği izleklerle bozulmuştur[322]. Allah, bu durumda Hz. Nuh'tan kurtarıcı vazifesi gören bir gemi yapmasını istemiştir. Gemi yapımının peygambere verilmesi onun marangozluk mesleğine hakim olduğunu gösterir. Çünkü tufan olayının haber verilmesi ve suyun bölgeye hakim olabileceği düşüncesi ciddi bir emek ister. Dalgalı bir denizde yüzecek, hayvanların-insanların taşınabileceği, büyük bir gemi yapmak zanaatkarlığın zirve noktasıdır. Ayrıca parçaların bir araya getirilmesi ve birileştirilmesi ciddi bir bilgi birikimi de ister. Burada bilgiyi veren, öğreten yegane kaynak Allah'tır[323].

Tufan kavmi ve yaşanılanlar politeist eksenli yaşam biçiminin getirdiği izlekleri anlamada önemlidir. Özellikle seçkincilik duygusunun oluşturduğu ikircikli yapı insanlarda birtakım istenmeyen duygu ve ifadelerin dışavurumunu sağlamış olabilir.

---

[319] Hud 11/36-39.
[320] Ömer Faruk Harman, a.g.e., s. 225.
[321] Kamer, 54/10.
[322] Mehmet Okuyan, a.g.e., s. 142.
[323] Muhammed Sallabi, a.g.e., s. 289.

Nitekim *mele* adı verilen kişiler bu kodların tezahürlerini açıkça ortaya koymuştur. Özellikle ilahi yasanın devreye girmesi ve yapılması gerekenler emredildiğinde Hz. Nuh ve inananlar için kurtarıcı olan süreç devreye girmiştir. Bu süreçte özellikle insanın mana ve anlam arayışındaki savruluşu ve tevhîdi çizgiden kopuşun izlekleri çok önemlidir. İnsan zaman zaman bu savrulușları ve sürecin getirdiği hengamenin içindeki dağınıklığı yaşayabilir. Nitekim seçkincilik duygusunun getirdiği ikircikli yapı dönemde çok net hissedilmiştir. Tevhîdin istemeyeceği duyguların oluşumu peygamberin önlerinde sürdürdüğü mücadeleyi görmezden gelmelerine neden olmuştur. Bu çerçevede Hz. Nuh'un gemi yapımına harcadığı emek insanlar tarafından dalga konusu olmuştur[324]. Hz. Nuh'un verdiği tebliğ mücadelesi semavi dinler için kritik olgular içerir.

Hz. Nuh çerçevesinde yapılan anlatıların tartışmalı konularından birisi de geminin biçim / şekil üzerinedir. İslami kaynaklar bu konuda detaylı açıklamalardan uzak kalmıştır. Çünkü önemli olan motto geminin ne biçimde olduğu değil geminin ne ifade ettiğidir. Mesajdan çok şekle takılmak yaşanılanların nasıl bir izlekte olduğunu anlamakta zorluk çıkarabilir. Ancak yine de bazı küçük açıklamalara ulaşmak mümkündür. Bu açıklamalardan birisini geminin ne ile yapıldığıdır. Gemi ayetler göz önüne alındığında tahta levha / plakalardan yapılmıştır. Bu plakalarda birbirine çivilerle tutturulmuştur[325]. Önemli olan vurgulardan birisini geminin kazanının kaynaması ve tufanın artık başlama vaktinin gelmiş olduğunun anlaşılmasıdır. Tufan öncesi olayın yakınlaşması, insanların politeist eksenli yaşam formlarını devam ettirmesi, Hz. Nuh'a inananların ise emin bir şekilde beklemesi sürecin nasıl bir çizgide olduğunun en net göstergelerinden birisini taşımaktadır[326].

Tufanın başlama göstergesi tandırın kaynamaya başlamasıdır. Allah, Hz. Nuh'tan her cins canlıdan birer çift almasını istemiştir. Bununla birlikte hakkında daha önce hüküm verilenler dışında ailesi ve ona inanan iman edenlerinde kendisiyle taşınması istenmiştir[327]. İlahi yasanın devreye girmesi ve emrin verilmesi ile bölgenin yüzeyi suyla kaynamaya başlamıştır. Suyun ilk ortaya çıkışı yerden fışkırmasıyla gerçekleşmiştir. Sıcaklığı artan suyun yerden fışkırması normal bir durumdur[328]. Burada kritik olan yorumlamalardan birisi gemide ne(ler) olduğudur. Hz. Nuh gemiye her türden bir erkek bir dişi canlı gemiye

[324] Hud, 11/38.
[325] Kamer, 54/13.
[326] Salah Abdulfettah el-Halidi, s. 74.
[327] Hud, 11/40-41.
[328] Murat Kayacan, a.g.e., s. 133.

aldığı ifade edilir. Çünkü tufan yeryüzünde büyük bir yıkıma neden olacak büyüklükte gerçekleşecekti. Bu minvalde Hz. Nuh yaşam belirtilerinin silinmemesi, hayatın bir anlamda yeni bir sürece başlaması nedeniyle canlıları gemiye almıştır. Bununla birlikte Hz. Nuh'un ailesi ve ona uyan insanlarda gemiye binmiştir. Burada kritik olan olgu oğlu ve karısının gemiye binmemesidir[329]. Zorlu olgu ve süreçlerle gemi suyun fışkırmasıyla yükselmeye başlamıştır. Su fenomenin arındırma / temizleme gibi tezahürleri tufan fenomeninin anlatımlarında görmek mümkündür. Allah bir anlamda maddi kirlerden dünyayı temizlemiştir. Gemiye sadece inananların binmesi temizleme ve arındırma anlamlarını hissettiren katarsis sürece anlam ve mana vermekte önem arz etmektedir. Nitekim ayetlere göre Hz. Nuh'un oğlu ve hanımı onun tebliğine karşılık vermemiştir. Eşi tufan öncesi kavmin ileri gelenlerine itibar etmiştir. Vahiy eksenli dinlerin ödül-ceza olgusundaki kilit nokta, iradesi olan insanın tecrübelerinden geçmektedir. Tevhîdi çizginin en net mücadelesi seçkincilik duygusunun getirdiği ikircikli yapı olmuştur. Hz. Nuh'un davetinde insanların seçkincilik duygusuna kapılacak olgular yoktur. Bu eksende bir kişinin peygamber eşi olması iradesi olduğunu gerçeğini değiştirmez.

İnsan, amelinin ve imanının karşılığını alan bir varlıktır. Tevhîdi çizginin getirdiği tebliğ kodlarında ayrıcalıklı olmak, akrabalıktan dolayı hak kazanmak gibi bir durum yoktur. Burada çıkarılacak en güzel mesaj kurtuluşun insana olan bağlılıktan değil varlığa olan bağlılıktan geçmesidir. Peygamberin yaşadığı sürecin psikolojik yansımalarının ağır telakkilerinden birisini de oğluyla olan münasebeti oluşturmuştur. Hz. Nuh, tebliğ davetine oğlundan karşılık alamamıştır. Oğluna yumuşak bir hitapla "yavrucuğum"[330] şeklinde seslenen peygamber cezalandırılmasına engel olamamıştır. Allah, bu aşama da Hz. Nuh'u uyarmıştır.[331]

Hayat sadece dünyevi olguları düşünerek sürdürülecek bir bağlam değildir. İnsan, Allah'ın koyduğu sınırları aşmamalı tevhîdi çizginin getirdiği izlekleri hayatına yansıtmalıdır. İslam'a göre Allah'ın cezası geldiğinde onu engelleyecek hiçbir olgu yoktur. Hz. Nuh'un oğlu bu eksende kurtuluş için dağa sığınma fikrini ileri sürse de ilahi yasa devreye girdiğinde gerçekleşir. Oğlu saklanıp kurtulmaya çalışsa da boğularak ölmüştür[332]. Özellikle monoteist karakterli yaşam biçimi kodlarından uzaklaşmak tevhîdi çizginin getirdiği esasları kabul etmemek, oğlu ve hanımının cezalandırılmasına sebep olmuştur.

---

[329] Muhammed Sallabi, a.g.e., s. 296.
[330] Hud, 11/41.
[331] Hud, 11/46.
[332] Hud, 11/42-43

Nitekim önemli olan olgu hak ile batıl arasında verilen mücadele ve doğru izlekler üzerine yaşamın kolektif olgularını harekete geçirmektir. Oğlu ve hanımı bir anlamda katarsis süreci anlamada önem arz eder. İnsan, hayatın zorlu merhalelerinde olgulara takılıp anlamlandırmaya çalışan bir varlıktır. Hayat, insana değişik tecrübeleri yaşattığı bir tür silsileler bütünüdür. Bu tecrübeleri deruni anlamda yaşayan prototip modellerden birisi de Hz. Nuh'tur.

İlahi yasa, tevhîdi kodları ve imalarını kabul etmeyenlerin boğulmasıyla son bulmuştur. Tufan fenomeninin kurtarıcı, dindirici, arındırıcı bir olgu olması, iman eden insanlar için önemli bir bağlamdır. Tufan, sondan kurtaran bir fenomendir. Özellikle saha/n, süreç gibi unsurlar göz önüne alındığında tufanın çok büyük bir ceza olması, insanlar için önemli bir temizleme / arındırma işlevi görmektedir. Tufan fenomeni yeniden başlama düşüncesi içermektedir. Tevhîdi kodların politeist argümanlı yaşam biçiminde unutulması ve hayatın idame ettirilmesinde istenmeyen duyguların ortaya çıkışı gerekli müdahaleyi zorunlu kılmıştır.

Bir önemli tartışılan konuda geminin tufan sona erdikten sonra nerede olduğudur. Tufan olayının bitişi, insanların gemiden karaya inmesi ve hayatın sondan kurtaran bir bağlam şeklinde devam etmesi önemli bir olgudur. Özellikle İslam kaynakları göz önüne alındığında büyük bir su kitlesinin bölgeyi sardığı görülmektedir. Allah'ın emriyle başlayan tufan bir vakit sonra son bulmuştur. Yağmurun durması tufanın bitişine gösterge olmuştur[333]. Peki gemi nereye geldi? Topografya hususunda yapılan tartışmalar günümüzde de devam etmektedir. Özellikle İslam kaynaklarına göre bu konu hakkında net bir bilgi yoktur. Ayet de geçen Cudi dağı için Yakut el-Hamevi Musul'a yakın bir yerde olabileceğini ifade etmiştir[334]. Bu konuda birçok çalışma yapılmıştır. Hamza Yardımcıoğlu ise geminin Urartu sınırları içinde olduğunu, yüksek rakımlara sahip bir düzlükte olduğunu, yakından bir nehir geçen bir yer olmasını ifade etmiştir. Yaptığı çalışmalar sonucunda bu bölgenin Diyarbakır'da bulunan Kırklar Dağı olduğunu ifade etmiştir[335].

Topografya üzerine yapılan tartışmaların yanı sıra bir önemli hususunda sürecin evrensel veya bölgesel olduğu üzerine olduğudur. Tevrat anlatılarının aksine İslam kaynaklarında bu konu hakkında net bir açıklama yoktur. Tufanın genel olduğunu savunanlar dağların tepelerinde bulunan taşlaşmış balık ve deniz sedeflerini kanıt olarak

[333] Hud, 11/44.
[334] Salah Abdulfettah el-Halidi, a.g.e., s. 88.
[335] Hamza Yardımcıoğlu, a.g.e., s. 204.

göstermiştir. Çünkü bu tür kalıntılar denizde oluşmaktadır. Bu tür kalıntıların dağların tepelerinde yer alması, suyun oraya kadar yükseldiğini gösterir. Bu da ancak tufanının genel olduğu düşüncesiyle açıklanabilir[336]. Bazı alimler ise bu tür olayın geneli kapsamadığı yönündedir. Çünkü bu olayın genel olduğunu düşünmek Hz. Nuh'u tanımayan, görmeyen insanların da cezalandırılma düşüncesi içermektedir. Bu da adil olmamaktadır. Diğer bir türlü Hz. Nuh'un insanları tek tek görmesi gerekir. Bu da o günün imkan ve şartlarına göz önüne alındığında normal bir durum değildir[337].

Hz. Nuh zamanını Allah'ın tebliğ kodlarını yayarak için geçirmiştir. Sıkıntı / stres gibi insanı en çok yıpratan duygulara rağmen mücadeleden vazgeçmemiş, zulüm ve eziyet gibi olgulara tahammül etmiştir. Kavmi için tüm ikna yollarını denemiş onlar için beklemiştir. Özellikle insanların tevhîdi çizgiden uzaklaşması tazim / itaat duygularını putperestliğin getirdiği formlar üzerine gerçekleştirmesi uyarılmalarına neden olmuştur. Duygu kodlarının ifade edilmesi politeist karakterli yaşam biçiminin getirdiği atalar kültü üzerine gösterilmesi şirk duygusunun gelişmesine neden olmuştur. Monoteist karakterli bir yaşam biçiminden kopuş, insanların tufan fenomeninin getirdiği sarkaçlarla cezalandırılmasına sebep olmuştur. İnsan, iradesi gereği duygularını özgür bir şekilde kullanan bir varlıktır. Allah'ın istemediği olgularda ısrarcı olunması tufan fenomeninin arındırıcı / dindirici / temizleyici fonksiyonlarının devreye girmesine sebep olmuş süreç içerisinde cezalandırılmışlardır.

Sonuçlar

İslam, insanların inanç birliği üzerine yaşaması gereğini tebliğ kodlarının imalarıyla aktarır. Tebliğ faaliyetinin kodları peygamberlerin ortaya koyduğu mücadele ekseninde dönmektedir. İslam dininde tarihe kritik müdahale öncesi uyarılar peygamberlerin ortaya koyduğu özveriyle gerçekleşir. Bu minvalde tufan fenomeninin ana kahramanı olan Hz. Nuh semavi dinler için önemli bir prototiptir.

İnsanların özellikle politeist eksenli yaşam biçiminin izleklerinde kaybolması, hayatını bu kodlara göre sürdürmesi, tevhîdi çizginin getirdiği toplum normlarına zarar

---

[336] Muhammed Sallabi, a.g.e., s. 362.
[337] Murat Kayacan, a.g.e., s. 137.

vermiştir. Monoteist eksenli dinler yaşam kodlarını Allah'ın ortaya koyduğu yasalar ekseninde sürdürmektedir. Mezopotamya potası, tevhîdi kod ve imaların sürdürüldüğü çok önemli bir havuzdur. Özellikle imaların ve sürecin dejenere edilmesi insanların ortaya koyduğu duygu ve tezahürleriyle gerçekleşmiştir. Hayatın gelişmesi, yaşam biçimindeki farklılıklar, politeist eksenli yaşam biçiminin getirdiği izlekler üzerinde dönmektedir. Her fırsatta açıklamaya çalıştığımız beş put toplumun normlarının bozulmasına neden olmuştur. İnsanlar Allah'a gösterilecek itaat / tazim gibi formları düzen, denge, disiplin gibi mefhumlardan kopuş yaşayarak farklı objelere göstermiştir. Özellikle atalar kültünün izlekleri bu eksende net görünmektedir. İnsanlar, tevhîdin getirdiği formlardan kopuş yaşayarak sevgi, saygı, samimiyet, sadakat, sehavet, sorumluluk gibi kodları farklı nesnelere göstermiştir. Bu nesnelerin özellikle geçmişte yaşayan değerli insanların olabileceği düşüncesi atalar kültü tezini güçlendirmektedir.

Tufan fenomeni anlatımlarında güçlü olan olgu inanç ekseninde dönmektedir. İnanç olgusu insanı zorluktan kurtaran ferahlık veren bir bağlamdır. İnanmak bir anlamda sığınmak ve gerisini varlıktan beklemektir. İnanmak, söylem ve eylemlerle sürdürülen olguların izdüşümü üzerine yapılan eylemdir. Hz. Nuh bu minvalde özellikle İslam anlatılarında yer almaktadır. Tufan sonrası gemiden inmesi ve yine de mahcubiyet hissetmesi ve hatasını fark etmesi inanmanın verdiği kreatif duygulardan birisidir[338].

Tufan fenomeni bir anlamda da hayatın devamlılığını vurgular. Devamlılık anlatımlarda kurtarıcı olan gemi motifiyle aktarılır. Gemide insanların bir arada bulunmasını sağlayan olgu inanç birliğidir. İnanma duygusunun verdiği bağlılık insanları kurtaracak olan bağlamdır. Hz. Nuh'a inanan az sayıda insan sadakat duygusunu göstermiştir. Hayat zorluklar etrafında olsa dahi sadakat duygusunu gösterenlerin mücadelesiyle devam etmiştir. Tufan fenomeninin en net çizgilerinden birisi de prototipe güvenip yanında olanların yaşamasıyla hayatın devamının sağlanmasıdır[339].

Tufan fenomeni Hz. Nuh zamanındaki totemciliğin getirdiği dağınıklık, şirk ve yaşam kodlarındaki bozulmaları su ile temizlemiştir. Özellikle hayatın düzlemindeki bozulmalar sürecin dejenere edilmesi sürdürülmeye çalışan akışa zarar vermiştir. Bu minvalde Hz. Nuh tevhîd inancını insanlara aktarmış ve ibadet edilecek yegane kaynağın Allah olduğunu vurgulamaya çalışmıştır. Tufan olayının insanlara tekrardan öğreteceği

---

338 Hud, 11/47.
339 Hud, 11/48.

olgu inancın birliği ve gerekliliğidir. Bu inanç birliği bir anlamda yeni bir çevre yeni bir ortam sağlamanın ayak izlerini yansıtmaktadır. Allah, merhameti ve şefkatiyle biricik kulları için bereketli bir yeryüzü yaratmıştır. Hz. Nuh ve ona inananlar bir anlamda yeryüzünün mimarları olmuştur. Yaratılan evren insana sunulan bir nimettir. Allah nimetiyle insanları ödüllendirmiş, insanlara yaşaması için yeni bir dünya düzeni sunmuştur. Tufan olayının sonrasında Allah ikinci insanlık medeniyetinin oluşması için insanın hizmetine yeryüzünü sunmuştur[340].

Tufan fenomeninin en temel göstergesi dejenere edilen sürecin bir anlamda Allah'ın aktif müdahalesi ile düzeltilmesidir. Tevhîdin getirdiği esas temeller toplumdaki ikircikli yapının oluşmasına fırsat vermemiştir. Politeist eksenli yaşam biçiminin tezahürleri su fenomeni ile arındırılmıştır. Ödül-ceza olgusunun yansımaları sistematik olarak tufan fenomenin olgularıyla örtüşmektedir. İslam kurtuluş anlayışının verdiği bağlamlarla müntesiplerine bir yol çizmektedir. Tufan olgusu insanlar için bir kurtuluş anlayışı içermektedir. İnanç, ilahinin kudreti ekseninde yapılan eylemlerdir. İman olgusu insanları bir arada tutan, anlamlı bir yaşam sürmesini sağlayan bir bağdır. İnsan bu bağ duygusunu kaybedip yolunu kaybettiği zaman vahyin muhatabı olabilir. Tufan gemisi vahiy eksenli olsun-olmasın insanlar için bir fırsattır. İnsanlar fırsatı kullanamadığında ceza olgunun izleklerini hissetmiştir. Hz. Nuh'a inananlar ödül fenomeninin olgularını hissedip kurtuluşu yaşayan yeryüzünün mimarları olmuştur. Tufan fenomenin en net sonucu varlığın bir anlamda devam etmesidir. Bu da insanların hayatlarında kurduğu izleklerin yansımalarıyla gerçekleşmiştir. Önemli olan olgu dinin insanları hayata doğru bir şekilde bağlaması ve yol üzerinde kurduğu sistemler bütünüdür.

[340] Muhammed Sallabi, a.g.e., s. 429.

BEŞİNCİ BÖLÜM

YAHUDİ VE İSLAM TASAVVURUNDA HZ. NUH VE FENOMENOLOJİK İMALARI

5.1. Hz. Nuh'un İki Dine Göre Mukayesesi

Din, insanları birbirine bağlayan, belirli nihai hedeflerle müntesiplerine yol çizen kurumsal bir olgudur. İnsan, özellikle varlığı itibariyle yüce bir varlığa sığınma duygusu hisseden nadide bir canlıdır. Bu minvalde insanlar ekseriyetle sığınma / barınma iç güdüsüyle bir varlık anlayışına sahip olmuştur. Din aynı zamanda gerek sosyal gerek psikolojik açıdan toplumu bir arada tutan olgulardandır. Nitekim bu olgusuyla fert ve topluma ortak duygular kazandırmış, insanları bir arada tutan bağ(*religere*) işlevi görmüştür. Bununla birlikte oluşturduğu ifadeler, insanlar üzerinde yarattığı birtakım söylem ve eylemler, toplum olgusunun sürdürülebilirliğini sağlayan kodların devamlılığını da sağlamaktadır.

Din, insanlar için birlik ve dirlik olgularını kazandıran birtakım emir ve nehiylere sahiptir. Çünkü dinlerde yer alan emir ve nehiyler, insanların bir arada yaşamasını sağlayan kolektif duygu ve kodlarını sürdürmek için vardır. Bu eksende vahiy geleneği üzere oturan dinler, insanı bir arada tutan kod ve imalarını monoteist eksenin verdiği mesajlarıyla örmüştür. Monoteist eksenli yaşam biçiminde insan değerli bir varlıktır. Bu yüzden Allah yarattığı varlıklarla iletişimini sürdürmek için değerli gördüğü insan üzerinden uyarır. Kurtuluş anlayışının tezahürlerini özellikle bu medeniyet potasında görmek son derece kayda değerdir. Çünkü insan bu hayata imtihan amacıyla gönderilmiştir. İnsan, akıl ve irade yetileriyle eylemlerinde ve söylemlerinde serbest bırakılan, kolektif olgular üzerinde hayatın devamlılığını sağlayan bir varlıktır. Ancak kolektif olgular belirli dönemlerde tepetaklak olmuş hayatın devamlılığını sağlayan olgular dejenere olmuştur.

Öte yandan süreçlerin belirli dönemlerde dejenere olması, sürecin getirdiği ima ve imgelerinde görülen problemler, insanların peygamberler aracılığıyla uyarılmalarına neden olmuştur. Peygamberler bir anlamda sürdürdükleri tebliğ kodlarıyla iyi-kötü, kurtuluş-ceza

gibi tevhîdin sağlamaya çalıştığı konularda insanları bilgilendirmiştir. Bu bilgilendirme süreci Allah'ın insanlara bıraktığı inanç kodlarıyla gerçekleşmektedir. Peygamberlerin misyonu, ilahinin verdiği tebliğ kodlarının sürdürülmesi, insanların aksiyonuna reaksiyon gösterme ekseninde dönmektedir. Hz. Nuh bu açıdan değerlendirildiğinde son derece kilit emareler taşımaktadır. Tevhîdin ilk kodları ve imalarının hatırlatılması süreci Hz. Nuh'un aksiyonlara reaksiyon göstermesi ile başlamıştır. Nitekim sürecin dejenere edilmesi ve hayatın süregelen kodlarındaki mefhumların bozulması, ilahi tarafından toplumların telkin ve bildiriler almasına neden olmuştur.[341].

Allah, insanlara peygamberler aracılığıyla tevhîdin getirdiği bireysel, toplumsal mecrada uygulanması gereken vurguları aktarmıştır. Nitekim toplum ve bireylerin tevhîdin saç ayakları üzerine sürdürmesi, bununla birlikte denge, düzen, disiplin gibi duygu kodlarının uygulanması sürecin sürdürülebilir bir çizgide akmasını sağlamıştır. Tevhîd inancı özellikle monoteist eksenli dinlerde bireysel ve toplumsal anlamda sürecin doğru izlekler üzerinde ilerlemesi sağlayan normlar üzerinde akmasını sağlar. Önemli olan vurgu normların bir zaman sonra uygulan(a)maması ve sürecin dejenere olmasıdır. Yukarıda ifade ettiğimiz sürecin dejenere olması, yansımaları ve imalarının esintileri Hz. Nuh zamanında görülmeye başlanmıştır. Tufan cezası ve yaşanılan sürecin izlekleri Tufan anlatımını değerli kılmaktadır. Bu minvalde Hz. Nuh "İkinci Adem" olarak anılır[342]. Çünkü dinin ödül-ceza gibi bir anlamı olması tufan olayının yansımalarını ve hayatın tekrardan devam etme anlatısını değerli kılmaktadır. Bu eksende Hz. Nuh kurucu / başlatıcı olarak dinler için önemli bir prototip rol modeli çizmektedir.

İnsan, din olgusu etrafında yaşamını şekillendirebilen ve bu minvalde yaşamına yön verebilen bir varlıktır. Aynı zamanda din olgusu, birlikte yaşama bilinci kazandıran normlarıyla insanların huzurlu bir hayat yaşamasını sağlar. Nitekim tüm dinler insanların bir arada yaşamasını sağlayacak normlar ekseninde ilanlarını gerçekleştirir. Ancak görülüyor ki öteki-beriki gibi dışlayıcı faktörler tüm zamanlarda devreye giren ana akslardan birisi olmuştur. Özellikle Hz. Nuh zamanında gerçekleşen öteki-beriki ayrımının sert vurguları dönemin bir anlamda dejenere edici sürece hızlı bir şekilde girmesini sağlamıştır. İnsanların komünal yaşam formundan kopuşlar yaşaması, nüfusun hızlı bir şekilde artması birlikte yaşama haleti ruhiyesine zarar vermiştir. Bununla birlikte Mezopotamya bölgesinin son derece değerli bir konumda olması ve demografi yapısında

---

[341] Mehmet Bayyiğit(Ed.), *Kuran Sosyoloji Üzerine Denemeler*, Yediveren Kitap, Konya, 2003, s. 34.
[342] Emine Gürsoy Naskali(Ed.), *Nuh Kitabı*, Kitabevi, İstanbul, 2013, s. 45.

gerçekleşen öteki-beriki ayrımının keskinleşmesi dinlerin kabul etmeyeceği olgulardandır. Toplumun güçlü-zayıf, fakir-zengin gibi sınıflara ayrılması dönemin en net vurgularındandır[343]. Din, insanların bir arada müreffeh bir hayat yaşamasını ifade eden kurumların başında gelir.

Hz. Nuh Yahudilik ve İslam dini için önemli bir tarihsel figürdür. Özellikle birçok din, efsane, mit, mitolojik anlatımlarında tufan olayına yer verilmesi ve sürecin yansımalarının bulunması onun önemli bir prototip olduğunu gösterir. Öte yandan görevinin en temel mücadelesini süreçteki kopmalar, kırılmalar ve oluşturduğu izlekler oluşturmaktadır.

Hz. Nuh'un zorlu bir süreçte görevi ele alması ve tevhîdin getirdiği bağlamlar ekseninde mücadeleyi sürdürmesi önemlidir. Çünkü onun verdiği mücadele semavi dinlerin insanlara verdiği en kritik mesajlardan biridir. Peygamberlerin mücadelesi, sabrı, özverisi insanlar için dürüst bir insan tipolojisi çizmektedir. Nitekim yaşadığı süreçte politeist eksenli yaşam biçiminin yaygınlaşması, toplum üzerinde oluşturduğu izdüşümleri ve izlekleri tevhîdin getirdiği ana akslara zarar vermiştir. Bu minvalde Hz. Nuh dürüst insan tipolojisi ile döneminde görevini sürdürmüştür. Nitekim görev yaptığı zaman diliminde tevhîdin getirdiği saç ayağının tepetaklak olması, yaşam formlarının farklı boyutlar alması ve insanların haleti ruhiyesindeki değişimler süreçteki doğru giden dinamiklerin bozulmasına neden olmuştur. Yukarıda ifade ettiğimiz hususlar tevhîdin getirdiği mesajların terk edilmesi ve insanların politeist eksenli yaşam biçiminin getirdiği sarkaçlara takılması ile gerçekleşmiştir. Hz. Nuh görevini sürdürdüğünde insanlar, Allah'a kulluğu bırakıp putlara tapmıştır. Aynı zamanda insanların, Allah'a gösterdikleri değer ifadelerine farklı anlamlar ve manalar yükleyip putlara sergilemesiyle yeryüzünde tevhîdin getirdiği çizgileri aşan ilk topluluk olmuşlardır[344].

Yukarıda ifade etmeye çalıştığımız hususlara Tevrat anlatılarında da yer verilmiştir. İnsanların Allah'ın getirdiği çizgileri aşması düzenin bozulmasına neden olmuştur. Düzenden düzensizliğe evirilmesi, sürecin bir rehbere ihtiyaç duymasına sebep olmuştur. Nitekim dinler bu hususta düzen, denge, disiplin gibi imalara dikkat çekmektedir. Bu minvalde kurucu / başlatıcı figürler tarihi akışta gerçekleşen düzensizliğe müdahale etmeye çalışmaktadır. Hz. Nuh putperestliğin getirdiği yaşam formundaki kırılmalara tekrar düzen

---

[343] Güngör Karauğuz, *Adem'in Çocukları Çiviyazılı Kaynaklar, Tevrat, İnciller ve Kur'an'a Göre*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, s. 93.
[344] Emine Gürsoy Naskalı, a.g.e., s. 46.

getirme amacıyla hatırlatıcı olarak gönderilmiştir. Yahudilikte düzenden düzensizliğe vurgusu önemlidir. Çünkü insanlar kendi elleriyle yapıp ettiklerinden dolayı Allah'ın pişman olmasına sebep olmuştur[345]. Pişmanlık duygusu net olarak İslam anlatılarında yer almasa da iki din ekseninde Allah'ın merhameti ortak öğe olabilir. Çünkü Allah'ın hidayet rehberi olarak gönderdiği peygamberi koruması altına almıştır.

Peygamber ana eksende toplum tarafından sevilmeyen, istenmeyen ve kendisiyle alay edinen seçilmiş kişilerdir. Burada önemli olan motto onların tüm eziyet ve işkencelere karşın sürdürdükleri mücadeledir. Semavi dinlerin anlatımlarının en temel süslerinden birisini bu mücadelenin izdüşümleri oluşturmaktadır. Çünkü peygamberlerin mücadelesi insanlar için çok önemli imalar ve imgeler taşımaktadır. İslam anlatılarında Hz. Nuh bu formdaki mücadelesi dikkat çekmektedir. Özellikle politeist yaşam sarkacının toplumun geneline nüfuz etmesi ve insanların fiil, eylem, davranışlarında ısrarcı olması mücadelesini zorlaştırmıştır. Öte yandan; her peygamberin mücadelesinin zor izleklerinden birisi de davetinin ana eksende toplumun geneline nüfuz edememesidir. Hz. Nuh insanlara tevhîdin getirdiği yaşam formlarını anlatmaya çalışmıştır. Ancak kavminin geneli tarafından davetine karşılık alamamıştır[346].

Bununla birlikte politeist eksenli yaşam biçiminin toplumun geneline nüfuz etmesi ve babası tarafından ona Noah*(sakin)* ismi verilmesi iki din için kritik mesajlar taşımaktadır. İnsanlar, Allah'ın getirdiği emir ve buyruklarına itaat etmemesi, fiillerinde ısrarcı oldukları bir zaman diliminde rahatlatıcı / sakinleştirici olarak Hz. Nuh gönderilmiştir[347]. İnsanları rahatlatması ise Allah'ın varlığı ve birliği ile ilgili emirlerin yerine getirilmesiyle gerçekleşir.

Tevrat ve Kuran'ı Kerim'de anlatımlar göz önüne alındığında Hz. Nuh mücadelesini varlık ve birliğin getirdiği mefhumlar üzerinden gerçekleştirmiştir. Ancak böyle bir ortamda putperestliğin getirdiği yaşam formları mücadelesinin genele yayılmasına engel olmuştur[348]. Tevhîdi çizginin getirdiği formların hatırlatılması ve en sonunda cezalandırılmaları iki dinin insanlara aktardığı kritik mesajlardan biridir. Önemli olan vurgu su fenomeninin cezada devreye girip arındırma, dindirme fonksiyonlarının kullanılmasıdır. Çünkü su, ölüm-doğum döngüsünü temsil eden motiflerdendir. Aynı

[345] Tekvin, 6: 5-13.
[346] Hasan Yenibaş, a.g.e., s. 58.
[347] Güngör Karauğuz, a.g.e., s. 121.
[348] Ekrem Sarıkçıoğlu, 2003, a.g.e., s. 40.

zamanda su bir geçiş, hayatın en değerli maddesi, yeniden doğuşun bir simgesidir. İnsanların ibadetlerinde suyu kullanması, ibadethanelerin girişlerinde su ile temizlenmesi dinlerde önemli bir madde olduğunu göstermektedir. Cezanın su fenomeni ile gerçekleştirilmesi bu eksende önemlidir[349].

Hz. Nuh kurucu-başlatıcı bir özne olarak insanlara rahatlatıcı / sakinleştirici mefhumlarının getirdiği imalarla gönderilmiş, mücadelesini özveriyle gerçekleştirmiş seçilmiş kişidir. Bu bağlam varlığın yarattığı varlık olan insanlar üzerinden dönmektedir.

İnsan iradesi olmasıyla bir anlamda Allah'ın yarattığı yeryüzündeki en değerli varlığıdır. Bu çerçevede Allah, insanlara yanlışlarından dönmeleri için peygamber göndermiştir. Bu vurgu iki dinin kritik kopçalarından birisidir. Özellikle anlatımların süslerinden biriside fırsat vurgusu taşımaktadır. Allah dünya ile ilgilenir, insanlara fırsatlar verir ama sınırı aşan insanların davranışlarını ihmal etmez. Bu eksende düşünüldüğünde seçilmişlik mottosu son derece değerlidir. Çünkü Hz Nuh gibi dönemin politeist sarkacında dahi olsa dürüst kalabilen kişiler hayatın her döneminde önem teşkil etmektedir. Bu formlar Allah'ın yeryüzüne hidayet rehberi olarak dürüst kişi seçmesini değerli kılmaktadır. Önemli olan vurgu insanın zor zamanlarda dürüst kalabilmesi ve doğru yaşam formlarını devam ettirmesidir.

Bu çerçevede düşünüldüğünde kutsal kitap anlatımları da göz önüne alındığında Hz. Nuh iyi ve doğru olgular üzerine hayatını sürdürmüştür. Onun sürdürdüğü yaşam mücadelesi seçilmesine imkan tanımıştır. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere fırsat vurgusunun sarkaçları seçilmişlik ekseninde dönmektedir. Seçilmişlik vurgusu insanların kurtarılmasına fırsat tanımıştır. İlahi güç yarattığı varlıklara merhameti gereği tebliğ kodlarını ulaştırmıştır. Kurtarıcı-başlatıcı özne ve izdüşümleri ifadeleri iki dinin kutsal kitap anlatımının en değerli süslerinden birisidir[350].

---

[349] Saime Tuğrul, Ebedi Kutsal Ezeli Kurban *Çok Tanrılıktan Tek Tanrılılığa Kutsal ve Kurbanlık Mekanizmaları*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010, s. 84.

[350] Rabi Benjamin Blech , a.g.e., s . 67.

5.1.1. Benzer Hususlar

Hz. Nuh ve tufan olayı kült eksenli olsun ideoloji eksenli olsun birçok mit / mitoloji / söylence gibi eserlerde kendine yer bulmuştur. İsimler ve olayların kurgusu farklı olsa da su fenomeni ile cezalandırılma olayının yansımaları ve izdüşümleri farklı medeniyetler tarafından bilinmektedir. Birçok mit / mitoloji / öylence de yer alması olayın yaşandığını ve Hz. Nuh'un çok önemli bir prototip model olduğunu ortaya koymaktadır.

İslam ve Yahudilik, dünya tarihinde monoteist karakterli olan dinlerindendir. Her iki dinin ortak coğrafyalarda neşet etmesi, Semitik kökenli olması, kutsal kitap anlatımlarında benzer kavramlar ve fenomenlerin bulunması benzer hususların anlaşılmasında kolaylık sağlamaktadır. İlahi dinler ekseninde yer alan kutsal kitap anlatımları, peygamberlerin kavimlerine karşı mücadelesi ve yaşanılanların izdüşümlerine sıklıkla yer verilir. Hz. Nuh, Yahudilik ve İslam için benzer anlatımlar ve hususlar taşıyan önemli bir tarihsel figürdür. Yaşadığı süreçte kavmine, kötülülüğün ve şiddetin sona erdirilmesi için hatırlatıcı olarak gönderilmiştir. Özellikle yaşanılan süreç ve mücadelede iki dinin kutsal kitap anlatımlarının benzer öğelerin bulunması dikkat çekicidir.

Yahudilik ve İslam dini kaynaklarında Hz. Nuh ve tufan olayının gerçekleşmesinde ve yaşanılan süreçlerin imalarında benzerlik ve paralellikler bulunmaktadır. Bu konuda özellikle insanlığın ikinci babası olarak bilinen Hz. Nuh, ilahi dinlerin kutsal kitap anlatımlarının en temel kanaviçe örneklerinden birini oluşturmaktadır. Özellikle onun gerçekleştirmeye çalıştığı tevhîdi çizginin vurguları, saç ayaklarının inşasında yaşanılan mücadele, tufan olayı gibi anlatımlarda benzer hususların olması olayın gerçekliğini ortaya koymaktadır.

Allah, Hz. Adem ile insanlara tevhîdin buyurduğu imaları göndermiş ve yaşam formları bu eksende süregelmiştir. Fakat bir zaman sonra yaşanılan süreçte gerçekleşen bozulmalar hızlanmaya başlamış Hz. Nuh zamanında zirveye ulaşmıştır. Kritik olan vurgu kötülüğün arttığı bir zaman diliminde doğru, dürüst formlar üzerine hayatı sürdürmektir. Peygamberler bu eksende doğru kalabilmenin ve tevhîdin insanlara ulaştırmak istediği tebliğ kodlarının yaşanılmasında görev alan seçilmiş kişilerdir. Bu minvalde seçilmişlik kavramı önem taşımaktadır. Çünkü Hz. Nuh yaşadığı zaman diliminde tüm sapkınlık,

zulüm gibi yaşamı bozan ifadelere rağmen doğru kalabilen bir insandı[351]. Kuran'ı Kerim'de de bu hususun benzerlerine rastlamak mümkündür[352].

Bununla birlikte Hz. Nuh yaşadığı süreçte kavminin ağır telakkilerine karşı mücadele etmiştir. Özellikle seçkincilik duygusunun insanlarda oluşturduğu kilit imalar, imgeler, işaretler toplumda hırs, kibir, arzu gibi duyguların gelişmesini sağlamıştır. Bu duygular beraberinde tevhîdin istemeyeceği zengin-fakir, zulüm eden- zulüm edilen gibi öteki-beriki ayraçların geliştirdiği sarkaçların toplumda yaygınlaşmasına neden olmuştur. İki dinin kutsal kitap anlatımlarının benzer hususlarından birisini de toplumun kötü fiillerde ısrarcı olması ve bu eksende ortaya çıkan dinlerin kabul edemeyeceği fiillerle hayatını devam ettirmeye çalışması düşüncesi oluşturmaktadır. Kötü olguların giderilmesi, arındırılma amacıyla Hz. Nuh insanlara tevhîdin getirdiği esasları hatırlatmaya çalışmıştır.

Allah insanlara merhameti gereği yanlışlarına karşılılık belirli dönemlerde imkan vermiştir. İmkan, peygamberlerin getirdiği tebliğ kodlarının süreci tekrar inşa etme isteğidir. Fakat peygamberler ana eksende toplumun geneli tarafından davetine kabul al(a)maz. İnsanların tevhîdi çizgiden kopuş yaşaması, doğru olan izleklerin zarar görmesi zamanla toplumun geneli tarafından benimsenmiştir. Özellikle politeist eksenli yaşam biçiminin getirdiği çizgiler tevhîdin insanlar üzerinde oluşturduğu sistemi tepetaklak etmiştir. Hayatın olağan akışı değişmiş, uyarıcı olarak peygamberin gönderilmesine neden olmuştur.

Hz. Nuh kendi kavmine gönderilmiş apaçık bir uyarıcıdır[353]. Yahudilik anlatımlarında da bu hususa dikkat çekilmektedir. Öte yandan, komünal yaşam formunda yaşayan kavmi sürecinde ilerlemesiyle birtakım doğrulardan kopuş yaşamıştır. Allah'ın insanlara zaman vermesi ve insanların bunu ısrarla kabul etmemesi peygamberin mücadelesinin çetin geçmesini sağlamıştır[354]. Önemli olan vurgu Allah'ın istemeyeceği fiillerin sürdürülmesi ve bu eksende toplumun yanlış olan fiillerde olan ısrarlarıdır. Olayların anlatılma şekli farklı olsa da kötülüklerin ve zorbalığın arttığı bir ortam anlatımı benzerlik taşımaktadır. İki dinin kutsal kitap anlatımlarında peygamberin görevi tebliğ kodlarının topluma ulaşmasını sağlamak ve ilahinin istediği şekilde toplumun inşa edilmesini sağlamaktır.

---

[351] Tekvin, 6:9.
[352] İsra, 17/3.
[353] Nuh, 71/4.
[354] Tekvin, 6:5.

İnsanların özellikle süreçten kopuşları, sürecin hızlı bir şekilde dejenereye uğraması, ilahinin müdahalesini gerekli kılmıştır. İlahi müdahale bir anda gerçekleşmez. Öncesinde toplumlara belirli merhalelerden geçerek zaman tanınmıştır. Fakat bu imkan vurgusu ana çerçevede başarılı ol(a)mamıştır. Birçok dinde karşılığı bulunan su fenomeninin işlevi insanların verilen imkanı kullanamamasından dolayı gerçekleşmiştir. Nitekim verilen imkanların kullanılamaması sonucunda Hz. Nuh'un kavmi cezalandırılmıştır. Allah'ın aktif müdahalesi iki dinin kutsal kitap anlatımlarında sıklıkla yer alan kurtuluş mottosunu da değerli kılmaktadır. Kurtuluş, birçok dinin insanlar için çizdiği yollar bütünüdür. Dinler bu eksende insanlar için kurtuluş yolu çizer ve yol(*dharma,tao*) üzerinde birtakım edinimler gerçekleştirmesini ister.

Yahudilik ve İslam'da söylemlerin eylemlere dönüşmesi çok önemlidir. İlahi dinlerde peygamberler anlatımları insanların mücadelesine reaksiyon göstermesi ekseninde dönmektedir. Hz. Nuh bu eksende düşünüldüğünde kurtuluş yolunda önemli bir hidayet rehberi figürüdür. İki dinin kutsal kitap anlatımlarından birisini de onun rehber olarak rol üstlenmesidir. Bu minvalde hidayet rehberi olarak Hz. Nuh'a gemi yapılması emredilmiştir.

Gemi bir anlamda insanları buhrandan çıkaracak olgudur. Su fenomeninin işlev / fonksiyon sarkaçları toplumun geneline etki edici bir cezadır. İnsanların tüm aksiyonlara karşı reaksiyonsuz kalması cezanın gerçekleşmesine neden olmuştur. Özellikle insanların politeist eksenli yaşam biçiminde tevhîdin getirdiği izleklerden ayrışması ve fiillerinde ısrarcı olması su fenomenin toplum üzerinde ağır yıkımlarına neden olmuştur. Hidayet rehberi olarak Hz. Nuh, toplum için kurtuluşun yolunu çizecek mesajları aktarmaya çalışmıştır. Kurtuluş, gemi yapım süreci ve oluşturacağı tezahürler ekseninde dönmektedir. Benzer hususlardan birisi de kurtuluş ekseninde gerçekleştirilen mücadele ve aksiyonlara karşı gösterilen reaksiyonlardır. Gemi yapımında kullanılan malzeme, ebat, boy vb özellikler farklılık gösterse de olay ve tezahürleri benzerdir[355].

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere tufan öncesi olaylarda benzerlikler bulunması son derece manidardır. Ana eksende kurtuluş anlayışının yansımaları paralellik içermektedir. Allah, rehber özne olarak görevlendirdiği Hz. Nuh ekseninde tebliğ kodlarını insanlara ulaştırmıştır. Fakat politeist eksenli yaşam biçiminin ve toplum içinde ayraçların belirli çizgilerle çizilmesi görevini zorlaştırmıştır. Özellikle seçkincilik duygusunun insanlarda oluşturduğu ikircikli yapılar insanların ısrarlarını ve kibirlerini arttırmıştır. Kurtuluş,

---

[355] Hud, 11/37; Tekvin, 6:14.

ilahinin getirdiği kodlarda saklı bir sırdır. Sır insanlara peygamberler aracılığıyla ulaştırılmıştır. Çünkü din insanları belirli yollar sunar. Bu yollardan sapmalar / kırılmalar cezayı gerekli kılar. Tufan cezası bu minvalde ilahi dinler ekseninde kritik imalara sahip bir fenomendir. Genel anlamda kıyamet senaryosu anlatımlarına sahip olan kutsal kitap anlatımları, insanların belirli yollardan saptığında gerçekleşecek olan olguların ne eksende döndüğünü anlatmaktadır.

Din, insanların bir arada müreffeh bir hayat geçirmesini sağlayan, insanlar için kurtuluş yolu (*dharma,tao*) çizen bir bağdır. Kurtuluş yolu insanların peygamberlerin mücadelesine ve aksiyonlarına karşı verecekleri reaksiyondan geçmektedir. Yahudilik ve İslam için Hz. Nuh bir anlamda kurtarıcı ve başlatıcı bir tarihsel figürdür. Kutsal kitap anlatımlarında tufan olayının öncesinde yaşanılan süreçlerin benzer hususları olduğu gibi sonrasında benzer hususlar bulunmaktadır. Olaylar birebir benzer ima / imge / işaretler taşımasa da ortak mesajlar taşımaktadır. Kurtuluş, Hz. Nuh'un verdiği mücadelede yanında olmaktan geçmektedir.

Bununla birlikte önemli hususlardan birisi de yeryüzüne geminin inmesi, yeni bir hayatın başlaması su fenomeninin arındırıcı / dindirici özelliklerini kolektif bir şekilde gösterdiği ibarelerdir. Çünkü su, ölüm-doğum motifini keskin bir şekilde aktarmaktadır. Arındırıcı, dindirici özelliğiyle insanlar için ödül-ceza işlevi görmektedir. Kurtuluş, Hz. Nuh'un yanında yer alanların teslimiyetiyle gerçekleşmiştir. İnsanların kötülüğün, zorbalığın arttığı bir zaman diliminde doğrunun yanında yer alması teslimiyet duygusunun tezahürüdür. Hz. Nuh'un yanında yer alanlar tufan sonrasında yeryüzüne inmiş, insanlığın ve hayatın tekrardan devam etmesinde önemli rol oynamıştır. İki dinin olayları anlatımı aynı olmasa da kurtuluş anlayışının yansımaları son derece önemlidir. Çünkü tufan olayı son değil, sondan kurtaran bir bağlamdır. Bu bağlamda önemli rol alan kurucu / başlatıcı özne olan peygamberdir. Önemli olan vurgu olayın aktardığı mesajların insanlara bıraktığı izdüşümleridir. Mesaj, ilahi eksenlerin muhataplarına sunduğu bir nimettir.

İlahi dinler insanlara mesajlarını yalnız yaşadığımız dünya ekseninde değil öte-dünyanın insanlar üzerinde oluşturacağı formlar ekseninde de anlatmaktadır. Tufan olayının sarkaçları ve izdüşümleri düşünüldüğünde öte-dünya formuna hazırlık dikkat çekmektedir. İnsanlar tufan öncesinde birlik ve dirlik duygularının kapsamlarını kabul etmemiştir. Yahudilik ve İslam ana eksende birlik ve dirlik fenomenlerinin toplum

nazarında kabul edilmediğini ve insanların peygamberlerin aksiyonlarına karşı reaksiyonsuz kaldığından bahseder.

Yahudi ve İslam dininin kutsal kitap anlatımlarının süslerinden birisini de peygamberlerin bu minvalde hidayet rehberi / başlatıcı figürü olduğu oluşturur. İnsanlar dinin getirdiği emirlere peygamber sayesinde ulaşmış ve kurtulmuştur. Kurtuluş olgusu bir bakıma varlığa olan teslimiyet ve bağlanmaktan geçer. Teslimiyet, insanların birbirine bağlanma duygusu ve yol üzerinde verdiği fenomenlere olan cevaplarından geçmektedir. İnsanlar teslimiyet duygusuyla dinin ödül-ceza işlevinin sarkaçlarını yaşamış ve hayatın sürdürebilirliğini sağlamıştır. İki dinin kutsal kitap anlatımlarından birisini de tufan sonrası hayatın devam edebildiği olgusu oluşturmaktadır. Allah insanlara varlığa ve onun oluşturmak istediği tevhîdi kodlara uyumundan dolayı soylarını devam ettirmiştir. Hayat kolektif olgular üzerine sürdürülen mücadelelerden oluşmaktadır. Önemli olan vurgulardan birisi de insanın Allah'ın emrettiği şekilde hayatını sürdürmesi ve emir-nehiylere dikkat etmesidir.

5.1.2. Çakışan Hususlar

İlahi dinlere göre peygamberlik süreci Hz. Adem ile başlamıştır. Hz. Adem tevhîdi çizginin getirdiği hususları insanlara aktarmış peygamberlik görevini tamamlamıştır. Peygamberin insanlara getirdiği tebliğ kodları ve ifadeleri, insanlar arasında uygulanmış, hayatın akışı Allah'ın istediği olgularla sürdürülmüştür. Ancak bir zaman sonra doğru giden izleklerde bozulmalar / kırılmalar / sapmalar yaşanmış süreç dejenere olmuştur. Özellikle Hz. Nuh'un kavmine peygamber olarak gönderilmesi kırılmaların / bozulmaların / sapmaların arttığı bir dönemde gerçekleşmiştir. İslam ve Yahudilik kutsal kitap anlatımları bu hususta birbiriyle çakışan anlatımlarla insanlara yaşanılanları aktarmaya çalışmıştır. Bu eksende en net çakışan hususlardan birisi de peygamberlik çerçevesinde yapılan kutsal kitap anlatımlarıdır. Nitekim vahiy eksenli dinlerin anlatımlarında en önemli motif olan peygamberler seçilmiş kişilerdir. Ancak seçilmişlik mal, mülk, makam gibi dünyevî olguların ayraçlarıyla değil dürüst kalabilmenin formlarıyla gerçekleşmektedir.

Vahiy eksenli dinler özellikle peygamberlerin seçilmişlik vurgusunu bu eksende döndürmektedir. Seçilmişlik vurgusu doğru insan teması ekseninde döner. İnsan bu açıdan

Allah tarafından dünyaya gönderilen bir hazinedir. İlahi kudret insanların doğru kolektif olgular üzerinde hayat yaşamasını istemiştir. Olgular tevhîdin getirdiği kodlar ile gerçekleşmektedir. Yahudilik ve İslam kutsal kitap anlatımlarının en temel süslerinden birisini de dürüst insan modeli oluşturmaktadır. Peygamberler zorlu süreçlerde Allah'ın tebliğ kodlarını ulaştıran sadık insanlardır.

Yahudilik ve İslam anlatımlarının birbiriyle çakışması son derece önemlidir. Bir önemli olan şey de bu olay ve yansımalarının birçok din / mit / mitoloji / söylence de yer almasıdır. Olayın ve yaşanılan süreçlerin izdüşümlerinin birçok yerde geçmesi ve kurtuluşun rehberi olan figürün farklı şekillerde anlatılması olayın gerçekliğini ortaya koymaktadır. Hz. Nuh ve yaşanılan olayların izdüşümlerinin en eski anlatımları Sümerlere kadar dayanmaktadır. Nitekim Sümer anlatısında ortaya konulan anlatımlarda Tanrısal gücün insanları yarattıktan sonra uyarması ve Utnapiştim denen seçilmiş kişiyle mesajları aktarması önemli bir olgudur[356]. Çünkü Utnapiştim yaşanılan süreçte insanların kurtarılması için yaratıcıyla iletişimde bulunan seçilmiş bir kişidir. Ödül-ceza formunun tezahürlerine Sümer anlatımlarında da yer verilmiştir. Dinler bir anlamda kurtarıcı-başlatıcı formuna kendi anlatılarında yer vererek insanlar için kurtuluş yolu çizmektedir. Yaşanılan süreç ve imalar genel eksende ahlaki olguların oluşturduğu çerçevede dönmektedir.

Yahudilik ve İslam kutsal kitap anlatımlarının bir diğer çakışan hususu da peygamberlerin mücadelesine karşın insanların hırslarına yenik düşmesi ve yanlış olan ifadelerin devam ettirilmesi üzerinedir. Paganist eksenli inanç formunun insanlar üzerinde yansıttığı birtakım duygular, mücadelenin çetin geçmesini sağlamıştır. İnsan, haz, hız, hırs arasında mücadele gerçekleştirebilen ve bu formların etkisinde davranışlarına yön verebilen bir varlıktır. Özellikle yaşanılan süreçte Hz. Nuh'un tebliğ kodlarının dinlenmemesi ve insanların onu eleştirmesi insanların cezalandırılmalarına neden olmuştur. İnsanların haz arayışı tebliğ kodlarının oluşturmak istediği olguları engellemiştir. İnsanların peygamberden uzaklaşması haz duygusunun insanlarda oluşturduğu ikircikli yapıların etkisiyle hızlanmıştır. Peygamber bu eksende kötü arzuları durdurmaya çalışan, insanların tevhîdin getirdiği esaslar üzerinde hayat sürmesi için uğraş veren doğru insan modelidir[357].

---

[356] Paul Johnson, a.g.e., s. 19.
[357] Semion Vinokur, *Ölümsüz Kitabın Sırları Torada Anlatılan Hikayeler*, Alter Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 90.

Yahudi ve İslam kutsal kitap kaynaklarında dikkat çeken hususlardan birisi de topografya hakkında yapılan anlatımlar oluşturmaktadır. Tufan fenomeni insanlar üzerinde ağır bir süreç ve izdüşümlerini bırakmıştır. Dünyada büyük bir kozmik olayın gerçekleşmesi, bununla birlikte olayın tezahürleri insanlık için değerli imalar / işaretler / imgeler bırakmıştır. Bir önemli husus da bölge hakkında yapılan yorumlamaların birbiriyle çakışmasıdır. Bu konu hakkında özellikle bölgenin neresi olabileceği tartışması Mezopotamya ekseninde dönmektedir. Nitekim Sümer ve Babil anlatıları ve iki dinin kutsal kitap anlatımlarının oluşturduğu izlenimler birbiriyle çakışmaktadır. Bununla birlikte kurtuluş için rehber olan tarihsel figür, rehber olan figürün insanlara önceden bilgilendirme yapması, kurtuluş için gemi yapımı ve oluşan süreçlerin birbiriyle çakışması tartışmaları da beraberinde getirmiştir.

Dinler tarihinin önemli meselelerinden birini bu husus hakkında yapılan tartışmalar oluşturmaktadır. Özellikle Tevrat anlatılarının Sümerlilere ait tufan hikayesinden esinlendiğini ileri sürenler bu tezini benzer hususların birbiriyle çakışması hususunu öne sürmektedir[358]. Ancak sıklıkla ifade ettiğimiz üzere anlatıların birbiriyle paralel özellikler içermesi bu olayın kutsal kitapların Sümer metinlerinden aldığını değil bu olayın bizzat gerçekliğiyle yaşandığını göstermektedir. İsimler ve figürler değişse de ana eksende anlatılmak istenen mesajlar benzerdir. Tufan hikayesi insanlar için bir kurtuluş düşüncesi içermektedir. Çakışan en net mottolardan birisi kurtuluş ve bu çerçevede oluşan tezahürler düşüncesidir. İnsanların kurtuluşu kendisinden daha güçlü olan bir varlığın etkisiyle gerçekleşmektedir. Su fenomeni insanlar için temizleme / arındırma işlevi görmüş yeni bir sürece temiz bir sayfa açılmıştır. Bir anlamda ilahi güç, kirlenen sayfayı temizleyerek insanlara yeni bir sayfa açma imkanı vermiştir.

Dürüst insan teması ekseninde dönen anlatımlar bunu okuyucuya net hissettirmektedir. Tüm zorluklara karşı pes etmeyen, sabrın izleklerini insanlara bir anlamda hissettiren prototip insanlar için kurtuluşun anahtarını taşımıştır. Ana eksende görülüyor ki kurtuluşun anahtarı Allah ile insan arasındaki münasebet sonucunda gerçekleşen reaksiyonlara bağlıdır. İnsan sabrın mücadelesini veren, hayatını tebliğ kodlarının getirdiği gereksinimler üzerine geçiren bir varlıktır. Bu mücadelede tebliğ kodlarının gerekliliğini sağlayan insanlar, ilahi güç tarafından ödüllendirilmiş tufan

---

[358] Kürşat Demirci, *Dinler Tarihinin Meseleleri*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2002, s. 72.

fenomeninin arındırıcı / dindirici olan özelliklerinin tezahürlerini yaşamıştır. İnsanlık bir anlamda yeni bir medeniyet inşasına girerek kendisine verilen fırsatı değerlendirmiştir[359].

5.1.3. Çatışan Hususlar

Birçok dinde Hz. Nuh ve tufan olayının tezahürlerine denk gelmek mümkündür. Anlatımlar genel eksende birbiriyle benzer hususlar barındıracağı gibi birbiriyle zıt ve çatışan hususlar da barındırır. Öncelikle Hz. Nuh ve tufan anlatımının ilk formları Sümer metinlerinde geçmektedir. Sümer metinlerinde farklı isim ve formlar yer alması, olayın ayrıntılı bir şekilde geçmesi ve benzer anlatımlarının vahiy eksenli dinlerde de rastlanması bu olayın yaşandığının en temel göstergelerinden birini taşımaktadır. Dolayısıyla bu durum insanlık tarihinde çok büyük bir kozmik olayın gerçekleştirdiğini doğrular niteliktedir. Nitekim böylesine büyük bir kozmik olay, günümüzde bilim insanları tarafından araştırılan bir konu olmuştur. Özellikle olayın geçtiği topografya günümüzde tufan hakkında yapılan en sık tartışmalardan birisini oluşturmaktadır. Topografya hususunda tartışmalar sonrasında bölgenin neresi olabileceği hususunda Mezopotamya olabileceği düşüncesi öne çıkmaktadır. Nitekim arkeolojik araştırmalar Mezopotamya bölgesinin korkunç sel felaketlerine maruz kaldığını göstermektedir[360].

Her iki dinin kutsal kitap anlatımları incelendiğinde göze çarpan net olgulardan birisi Kur'an-ı Kerim'de Hz. Nuh'un kavmi hakkında verilen bilgilendirmedir. Politeist eksenli yaşam biçiminin formları Kur'an-ı Kerim'de put isimleri açıklanarak belirtilmiştir[361]. Bunun aksine Hz. Nuh ekseninde yapılan anlatımlarda Tevrat'ta insanların inançlarıyla ilgili bir bilgilendirme bulunmamaktadır.

Kur'an-ı Kerim'de yer alan ifadelere göre insanlar *Vedd, Suva, Yeuk, Yeğus, Nesr* adlı putlara tazimde bulunuyordu. Hz. Nuh tevhîdi çizginin buyurduğu kodlarla monoteist eksenli din öğretilerini insanlara aktarmıştır. Ancak insanlar yaşam formlarından kop(a)mamış dejenere edilen süreç politeist eksenli yaşam kodlarıyla hızlanmıştır. Bir diğer husus da politeist eksenli yaşam biçiminin yanında gelişen seçkincilik duygusu ve ortaya çıkan sınıfsal gruplardır. Hz. Nuh kavmiyle ve onlarda oluşan seçkincilik

---

[359] Ahmet Susa, a.g.e., s. 192.
[360] Harman, a.g.e., s. 319.
[361] Nuh, 71/23.

duygusunun oluşturduğu ikircikli yapıyla mücadele etmiştir. Kur'an-ı Kerim'e göre Hz. Nuh'un mücadelesinin en kritik kopçalarından birisini kavmiyle olan çetin mücadelesi oluşturmaktadır. Özellikle mücadelesinin ana figürü olan *mele* adlı grup toplumun geneline göre daha üst konumda bulunan insanlardan oluşmaktadır.

Çatışan hususlardan bir öne çıkan mesele de demografi üzerine yoğun anlatımlardır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de toplumun nasıl bir yapıda olduğu hususunda ayrıntılı ifadeler bulunmaktadır. Fakat demografi hususundaki anlatımlar Tevrat'ta kendisine ayrıntılı bir şekilde yer bulmamıştır. İslam dini kutsal kitap anlatımında insanlar arasındaki ayrımcılığa karşı anlatımlarını eşitliğin getirdiği formlarla anlatmıştır. Hz. Nuh bu eksende davetini önce gizli sonra açık olarak gerçekleştirmiştir. En önemli bağlam tevhîdin getirdiği kodlar etrafında dönmektedir[362]. Kuran'da toplumun sarkaçları yoğun bir şekilde ele alınmıştır. Nitekim en net hususlardan birisi de inanç ekseninde toplumun peygambere karşı gösterilen ifadelerdir. Bundan dolayı toplumun ileri gelenleri tevhîdi çizginin getirdiği kodları kabul etmemiştir. Seçkincilik anlayışı toplumu ikircikli bir yapıya götürmüştür.

Mal, mülk, makam gibi arizî durumlar, toplum nazarında insanların kabulleri üzerine kurduğu olgulardır. Servet, statü, seçkin olma duygusu toplum genelinde yayılmış insanların Hz. Nuh'a cephe almasına neden olmuştur. Bununla birlikte seçkincilik duygusuyla beraber insanlar oluşan güç, gönenç, gösteriş gibi mefhumların sarkaçları toplumun geneline yayılmıştır. İnsanlar bu kodların getirdiği tazammunlarla Hz. Nuh'a karşı çıkmıştır. Tevhîdi çizginin getirdiği kodlar ikircikli yapının getirdiği zengin-fakir, ezen-ezilen, hür-köle gibi ayraçlara müsaade etmez.

İki din ekseninde kutsal kitaplar incelendiğinde çatışan hususlardan birisini de antropomorfizm ekseninde yapılan anlatımlardır. Antropomorfizm, ilahi gücün anlatımlarda insani duygular ve aksiyonlar göstermesidir. Tevrat'ta özellikle Hz. Nuh anlatımlarında bu husus dikkat çekmektedir. Nitekim insanların sayısının artması ve yaratılan varlıkların kötülüklerde ısrar etmesi sürecin dejenere olmasının nedenidir. Burada dikkat çeken husus Allah'ın kötülüklerin artmasından dolayı üzülmesi yüreğinin sızlamasıdır[363]. Pişman olmak, üzülmek gibi duygular insana has özelliklerdir. Tevrat'ta bu tip ifadelerin yer alması antropomorfizm(insan biçimci) Tanrı anlayışının en net

[362] Nuh, 71/ 1-20.
[363] Tekvin, 6:6.

göstergelerindendir. Bir anlamda tanrısal ifadeler insani faaliyetlere bürünmektedir[364]. Tufan sonrası Tanrının hoş kokuyu koklaması[365] antropomorfizm anlayışının tezahürleridir. Kuran'ı Kerim anlatımlarında Hz. Nuh ekseninde yapılan açıklamalarda Allah inancı hakkında böyle bir anlayış yoktur. İslam dinine göre Allah her şeyden münezzehtir. Yarattıklarına benzeyecek formda ve biçimde değildir.

İki din ekseninde çatışan hususlardan birisini de gemi hakkında yapılan anlatımlar oluşturmaktadır. Tevrat anlatıları gerek kronolojik gerek bilgilendirme olarak Kuran-ı Kerim anlatımlarına göre daha çok ayrıntıya yer vermiştir. Bunun en net göstergesi Tevrat'ta gemi hakkında yapılan anlatımlar oluşturmaktadır. Özelikle geminin gofer ağacından yapıldığı, eni, boyu ve pencere hakkında bilgilendirme yapılması dikkat çekicidir. Bununla birlikte kapı yerleri ve üç katlı olduğu da anlatılmıştır. Kuran'da ise geminin yapımında levha ve çivi kullanılması dışında bir bilgilendirme yapılmamıştır. Geminin şekline dair bilgilendirmelere tefsir, hadis ve İslam tarihi eserlerinde yer verilmiştir.

Çatışan hususlardan bir diğeri de gemiye neyin nasıl alındığı meselesidir. Yahudilikte gemiye alınan canlılar ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Her türden kuş, çiftlik hayvanı, toprak hayvanı dişi ve erkek olmak üzere gemiye gelmiştir. Temiz hayvanlardan yedişer çift, uçan hayvanlardan erkek ve dişi olmak üzere yedişer tane gemiye alınmıştır. Bununla birlikte gemiye insanlar ve hayvanlar için yiyecek alınmıştır. Kuranı Kerim'de ise her cins canlıdan birer çift alındığı ifade edilmiştir. Bir diğer önemli husus da Tevrat'ta kronolojik imaların daha sık yer alma meselesidir. Tevrat'ta tufan başladığında Hz. Nuh'un 600 yaşında olduğu aktarılmaktadır[366]. Kuran'da ise böyle bir bilgi bulunmamaktadır.

Tevrat anlatımlarında göze çarpan en net olgulardan birisi de Yahudilik için önemli bir kavram olan söz/leşme anlayışıdır. Söz/leşme çerçevesinde tufan olayı bir bakıma önemli anlam ve manalar içermektedir. Nitekim Tevrat anlatılarına göre Hz. Nuh, Allah ile tufan olayından sonra sözleşme yapmıştır. Sözleşme Allah ile İsrail ırkı arasında gerçekleşmiştir. Çünkü Yahudilik anlayışına göre Hz. Nuh İsrail ırkından gelmektedir. Yahudiliğin bir millet dini anlayışı üzerine anlatımlarının süslerini burada görmek mümkündür. Allah, İsrail ırkını bir anlamda sözleşerek yüceltmiştir. Sözleşme(ahitleşme) geleneği Yahudi dinin ana temayüllerinden birisini oluşturmaktadır. Allah'ın İsrail ırkı ile

[364] Mehmet Aydın, a.g.e., s. 34.
[365] Tekvin, 8-21.
[366] Tekvin, 7:6.

sözleşme yapabileceği düşüncesi bir anlamda seçilmişlik anlayışlarını da güçlendirmektedir. Tufan olayının İsrail ırkı ile kurtarılması ve hayatın olağan akışındaki devamın tekrar sağlanması seçilmişliğin getirdiği tazammunlarla gerçekleşmiştir. Seçilmişlik anlayışı yanında saçılma / serpilme düşüncesini getirmiştir.

Tevrat'ta Hz. Nuh ve inananların gösterdiği mücadeleyle hayatın devamlılığının sağlanmış olabileceği tezi önemlidir. Hayatın sürdürülebilir bir şekilde devam etmesi saçılma / serpilme gibi ifadelerle gerçekleşmiştir. Yahudilik dini bir anlamda seçilmişliğin verdiği ağır sorumluluk duygusunu milli din formatıyla gerçekleştirmiştir. Bu minvalde önemli olan mottolardan birisi de Hz. Nuh'un soyunun İsrail ırkından gelme düşüncesi ekseninde yorumlamalardır. Öte yandan, serpilme ve saçılma kodları beraberinde sürgün olgusunu yanında getirmiştir.

Yahudilik dini anlatımlarında seçilmişlik, serpilme, saçılma, sürgün gibi mefhumlara ayrı bir parantez açmaktadır. Bu mefhumların izdüşümlerine ilk olarak Hz. Nuh döneminde rastlanılmaktadır. Hz. Nuh bir anlamda Yahudiliğin seçilmişlik anlayışı için son derece önemli bir tarihsel figürdür. Kuran'da, seçilmişlik anlayışı ve tezahürlerinin oluşturduğu anlatımlar bulunmamaktadır. Toplumun ikircikli yapısının ana nedenlerinden birisinin altında yatan duygu seçkinciliğin getirdiği formlardan oluşmaktadır. Çatışan en net hususlardan birisini Yahudiliğin ana temayüllerinden birisi olan seçilmişlik ve sözleşme anlayışı oluşturmaktadır.

Tevrat anlatılarına göre Allah, Hz. Nuh'a bir daha tufanın olmayacağı konusunda söz vermiştir. Yahudilik dini için ilk sözleşme burada gerçekleşmiştir. Yahudiliğe göre yapılan bu anlaşma ile tabiat insana boyun eğmiştir[367]. Kuran'ı Kerim'de tufandan sonra Allah insanlara tekrar böyle bir olayının gerçekleşmeyeceğine dair söz vermemiştir. Tevrat'ta Hz. Nuh ve ailesinin tufan olayında kurtarıldığı ifade edilmiştir. Kuran'a göre ise Hz. Nuh'un karısı ve bir oğlu kurtulamamıştır. Bir çatışan hususta Tevrat anlatımlarında Hz. Nuh'un oğullarının isimlerine yer verilmesidir. Tevrat anlatımlarına göre Hz. Nuh'un oğullar Sam, Ham, Yafes'tir. Kuran'ı Kerim'de Hz. Nuh'un oğullarının isimlerine değinmemiştir. Çünkü önemli olan şey mesajların insanlara aktarmak istediği duygu kodlarıdır.

Öte yandan bir diğer çatışan hususta su fenomeni ve sonrasında gerçekleşen süreçlerin nasıl olduğudur. Tevrat'ta tufan olayı için büyük bir yağmur yağdığından ve kırk

---

[367] Kürşat Demirci, 2000, a.g.e., s. 27.

gece yağdığından bahsedilmektedir. Kuran'ı Kerim'de yağmurun kaç gün yağdığı hakkında bir bilgi verilmemektedir. Çatışan hususlardan birisini burada yapılan yorumlamalar ekseninde gerçekleşmektedir. Tufan olayı bölgesel mi, yoksa evrensel mi? Bu mesele ekseninde yapılan yorumlamalar günümüzde dahi tartışılan konulardan birisini oluşturmaktadır. Tevrat'ta yer alan ifadelere göre tufan olayı yeryüzünün genelini kaplamış bütün canlıları kapsamıştır. Kuran-ı Kerim'de ise bu konu hakkında net bir açıklama yapılmamıştır. Bu yüzden olayın evrensel ya da bölgesel olabileceği düşüncesi tartışılan bir mesele olmuştur. İki din ekseninde kutsal kitap anlatımları göz önüne alındığında çatışan hususlardan birisini de geminin nereye oturmuş olacağıdır. Tevrat'ta da Kuran'da da geminin oturduğu dağın ismi verilmiştir. Tevrat'ta Ararat(Ağrı), Kuran'da ise Cudi ifadesi geçmektedir[368].

Tevrat anlatımlarının genelde antropomorfizm ekseninde dönmesi de çatışan hususlardan birisini oluşturmaktadır. Allah'ın insan formlarında anlatılması putperestlik anlayışını tetikleme fikrini doğurabilir. Bu eksende Kuran'ı Kerim'de Allah insanî formlardan münezzehtir. Putperestlik formu Kuran'ı Kerim'de ağır eleştiriler almış, tevhîdi çizginin getirdiği bağlamlarla yanlışlığı ortaya konmuştur. Bu eksende beş put ismi ele alınmış ve hiçbir fayda getirmeyeceği düşüncesi vurgulanmıştır. Tevrat kutsal kitap anlatımında put isimlerine yer verilmemiş ve kavmin inanç ekseninde gerçekleştirdiği aksiyonlar ve bu minvalde gösterdikleri reaksiyonlar açıklanmamıştır. Kavmin politeist eksenli yaşam biçimini sürdürmesi ve yanlış olan olguların ısrarcı bir şekilde devam ettirilmesi düşüncesi Kuran'ı Kerim'de sert bir şekilde eleştirilmiştir. Çatışan bileşenlerden birisi de iki dinin peygamberlik olgusuna yaklaşım biçimidir. Nitekim iki din ekseninde peygamberlik makamı farklı manalara gelmektedir. İslam dinine göre peygamber, Allah ile insanlar arasında hidayet rehberi olarak görevini sürdürür. Ancak görülüyor ki Yahudilikte peygamber, kurtarıcı görevini sürdüren seçilmiş kişidir. Allah ile söz/leşme yapılması Yahudilik dininin temayülleri doğrudan ilişkilidir. İki dinin peygamber algısı bu eksende birbiriyle çatışmaktadır.

[368] Zakir Barutçu, *Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim'deki Ortak Ayetler*, Üs Yayıncılık, İstanbul, 2002, s. 47.

5.2. Hz. Nuh ve Fenomonolojik İmaları

Din; bireysel ve toplumsal anlamda insanların denge, düzen ve ahenk içinde yaşamasını sağlayan en önemli kurumlardan biridir. Aynı zamanda din olgusu bireysel ve toplumsal anlamda varoluş mecrasının en önemli kurucu, devam ettirici ve koruyucu mekanizmaların başında gelir. İnsanların bir arada müreffeh bir hayat yaşamasını sağlayan enstrümanlara sahip olan din fenomeni, öte yandan insanları birbirine bağlayan bir bağ ve yol üzerinde gerçekleştirdiği edinimler bütünüdür. Bağ ve yol olgusu din fenomeninin fonksiyonlarını anlamlı kılar. Fakat bağ ve yol olgusu belirli zamanlarda dejenere edilmiş, sürecin doğru izlekler üzerinde yaşamasını sağlayan kodlar zarar görmüştür. Bu tür durumlarda vahiy eksenli dinler çerçevesinde Allah'ın müdahalesi gerçekleşmektedir.

Allah, belirli dönemlerde toplumlara peygamberler göndererek insanlara doğru, iyi, güzel, dürüst bir toplum inşası için sorumluluklar yüklemiştir. Peygamberler ana eksende görevlerini başarıyla ifa eder ve tevhîdi kodların izdüşümleriyle yeni bir süreçte önemli rol oynar. Ancak süreç içerisinde bazı toplumlar tevhîdi kodların insanlara bildirdiği emirlerden uzaklaşarak dini ve ahlaki değerlerden uzaklaşmış ve kutsala olan bağ ve yoldan sapmalar yaşamaya başlamışlardır. Sürecin ilerlemesi ve insanların medeniyet ve sayı anlamında büyümesi bireysel ve toplumsal anlamda tevhîdi çizginin getirdiği izleklerin bozulmasına sebep olmuştur. Hz. Nuh bu eksende ilahi dinler için önemli bir prototiptir. Çünkü o Allah'ın gözünde doğru insan modelidir.

İlkesel olarak insanlar arasında asıl yönelim tevhîdin getirdiği izdüşümleri üzerine iken, zaman içinde özellikle eko-politik, sosyo-politik ve teo-politik güç arayışları ve bu eksende gerçekleşen sosyo-kültürel dönüşümler, insanların ve toplumların asıl yönelimden uzaklaşmasına sebep olmuştur. Hz. Nuh dönemi, monoteist eksenli yaşam biçiminden politeist varyantlı bir inanca dönüşümünü simgelemektedir. Özellikle politeist eksenli yaşam biçiminin bahse konu olan dönemde insanların yaşayış biçimlerini, ibadet biçimlerini değiştirmesi ilahi müdahaleyi gerekli kılmıştır. Böylesi bireysel ve toplumsal ortamlarda ıslah ve inşa edici roller devreye girebilmektedir. Nitekim hak ile batıl mücadelesi tarihin akışın ana karakterini belirler. Hz. Nuh bu eksende Allah'ın gözünde

değer bulmuş seçilmiş bir kişidir. İnsan, tercihleriyle hayatına yön verebilen nadide bir varlıktır. Bu eksende yol üzerinde verdiği kararlar onun hayatını etkileyen enstrümanlardır.

Önemli olgulardan birisi de bireyin inanç ve bu bağ üzerinde verdiği aksiyonlara karşı gerçekleştirdiği reaksiyonlardır. Bu reaksiyonda aksiyonu doğru yönde almak gerçekleştirilmesi zor olan olgulardandır. Peygamberler kutsal kitap anlatımları göz önüne alındığında süreç içerisinde gerçekleşen aksiyonlara karşı doğru reaksiyonlar gösteren seçilmiş kişilerdir.

Hz. Nuh bu eksende değerli ima ve kodlarıyla döneminde tüm aksiyonlara karşı Allah'ın ulaştırdığı tevhîdi kodlarla doğru reaksiyonlar gerçekleştirmiştir. Özellikle pagan reflekslerin, politeist tezahürlerin ağır sarkaçlarının yaşandığı bir toplumda hak ile batıl arasında mücadele vermiştir. Nitekim bu mücadele de güç kazanan, seçkincilik duygusu üzerine gelişen bir sınıf ortaya çıkmış en büyük mücadeleyi bu grupla verdiği kodlar oluşturmuştur. Putperestlik toplumda sosyo-ekonomik ve teo-kültürel kodlara zarar vermiştir. Diğer bir ifade ile, putperestliğin getirdiği kodlar toplumda güçlünün zayıfı ezmesine, toplumun dejenere olan süreçle parçalanmasına, ayrışmasına, istenmeyen olguların ortaya çıkmasına yol açan sürecin hem sebebi hem de sonucu rolü oynamıştır. Hz. Nuh bu çerçevede putperestliğin arttığı bir toplumda tevhîdi kodları yaymaya çalışmış, zıttı olan şirkin yanlış olduğunu ifade etmeye çalışmıştır.

Hz. Adem ile Hz. Nuh arasında belirli bir zaman dilimi vardır. İnsanlık tarım-hayvancılık gibi alanlarda bu zaman dilimi arasında ilerleme kaydetmiştir. Önceleri insanlar elleriyle ekip biçerken Hz. Nuh zamanında orak, balta gibi tarımda kullanılan önemli enstrümanlar öğrenilmiştir[369]. Bu minvalde süreç içerisinde yaşanan ilerlemeler de düşünüldüğünde insanlar hızlı bir şekilde medeniyet teknesinin getirdiği potada ve yaşam havuzunda gelişmeler kaydetmiştir. İnsanlık medeniyet teknesinin getirdiği izlekleri bir anlamda yaşadığı sürece dahil etmeye çalışmıştır. Zamanla ilerleyen süreçte, teknede getirilen olgular topluma zarar vermiştir. Tevhîdi kodların topluma bıraktığı izdüşümleri insanlar arasında zamanla unutulmaya başlamıştır. Bu minvalde insanlar arasında gelişen olgular Allah'ın istemeyeceği fiillerin gerçekleşmesine zemin hazırlamıştır.

Tevhîdi kodlar ana eksende birlik ve dirlik fenomeninin yaşanmasını ve sürdürülebilirliğini sağlar. Ancak tevhîdi kodların zamanla unutulması ve fırsat mottosunun değerlendirilmemesi Hz. Nuh ile yeni bir sürecin başlamasını gerekli kılmıştır.

---

369 Robert Graves ve Raphael Pathai, a.g.e., s. 160.

İnsan özellikle belirli dönemlerde yaşamını zorluklar ve verdiği kararların yansımaları üzerine kurar. Hz. Nuh zamanında kolektif olguların zarar görmesi onun yozlaşan toplumda dürüst insan modeli ekseninde sürdürdüğü görevi zorlaştırmıştır. Öte yandan önemli bağlamlardan biri olan kurtuluş anlayışının yansımalarını peygamberlerin mücadelelerinde görmek mümkündür. Allah tarafından dünyaya gönderilen peygamberler kurtuluşun anahtarını taşıyan figürlerdir.

Bununla birlikte su fenomeni ve gemi motifi Hz. Nuh'un sürdürdüğü mücadele önemli bağlamlar içermektedir. Bu minvalde birçok kutsal anlatımlarda bu perspektifler kendisine yer bulmaktadır. Örneğin; Sanskritçe, Farsça ve Avrupa dillerinde Nuh kelimesi sözlük açısından *naval*(gemi,deniz), *navigation*(gemicilik) köküne denk gelir[370]. Hz Nuh öte yandan kurtarıcı figür olmasının yanında başlatıcı önemli bir prototip olmuştur. Önemli bir başlatıcı figür olması hayatın sona ermeyip devam ettirmesinde önemli rol oynamasından kaynaklanmaktadır. Tufan fenomeni bu eksende kutsal anlatımlarda kurtuluş anlayışının önemli parametrelerinden birisini oluşturmaktadır. Çünkü tufan bir anlamda son değil sondan kurtaran bir bağlamdır. Din olgusunun önemli parametrelerinden birisini dünyanın sonu düşüncesi oluşturmaktadır. Bu eksende tufan anlatımı özellikle vahiy eksenli kutsal kitap anlatımlarının önemli süslerindendir.

Tufan fenomeni anlatımları genel çerçevede zulüm, fesat, kargaşa gibi durumların arttığı bir dönemde, suyun arındırıcı ve dindirici fonksiyonlarının ağır sarkaçlarının tezahürlerini aktarır. Tufan olayında su fenomeni aynı zamanda sürecin oluşturduğu ağır izdüşümlerini yıkayıp yeni bir çevre ortaya çıkarmıştır. Su cezası, tevhîdi kodların getirdiği çizgilere uyum sağlanmaması, özellikle süreç içerisinde insanların hız, hırs, haz gibi tehlikeli duygularda ısrarcı olmasından gerçekleşmiştir. Özellikle politeist eksenli yaşam formlarının toplum genelinde artması sevgi, saygı, samimiyet, sorumluluk, sehavet, sadakat gibi duygu kodlarının rahmani yerine insani olgulara yüklenmesine zemin hazırlamıştır. Bununla birlikte süreçte bazı insanlarda gerçekleşen seçkincilik duygusu, toplumda Allah'ın istemeyeceği fiillerin gerçekleşmesine sebep olmuştur. Böylesine bir ortamda dürüst kalabilmek erdemli bir duruş sergilemekle gerçekleşir. Hz. Nuh bu eksende neslinde erdemli kalabilen ve formlarını yaşatan önemli bir tarihsel figürdür[371].

---

[370] Ali Şeriati, *Bütün Eserleri Dinler tarihi II*, (çev. Ejder Okumuş), Fecr Yayınları, Ankara, 2010, s. 108.
[371] Semion Vinokur, a.g.e., s. 88.

Hz. Nuh perspektifinde gerçekleşen fenomonolojik imalardan birisini de benlik olgusu oluşturmaktadır. İnsanlar bir anlamda süreç içerisinde egolarının kurbanı olmuştur. Allah yaşanılan dönemde bozulan düzene karşı peygamberler göndererek tevhîdi kodların imalarını aktarmıştır. Hz. Nuh bir anlamda bozuk olan çarkları düzeltmeye çalışarak döndürmeye çalışmıştır. Ancak insanlarda gerçekleşen benlik olgusu, tevhîdi kodların oluşturduğu birlik ve dirlik fenomenin getirdiği algıları tepetaklak etmiştir. Haz, hız, hırs gibi olgular insanı, dinin getirdiği olgulardan uzaklaştırabilir. Özellikle seçkincilik duygusunun oluşturduğu ikircikli yapıdan dolayı insanlar Hz. Nuh'tan uzaklaşmıştır. İnsanlar süreç içerisinde egoist olmanın getirdiği hazlarla Hz. Nuh'un mücadelesini örtmeye çalışmıştır. Ancak bu tür olgular uzun süreli gerçekleşmez. Çünkü hayat, insana değişik tecrübeleri yaşattığı bir tür silsileler bütünüdür. İnsan hayatını tecrübelerin oluşturduğu izlekler üzerine yansıtır. Ancak belirli zaman dilimlerinde kırılmalar ve sapmalar yanlış tecrübelerin yaşanmasına sebep olmuştur. Hz. Nuh bu tür anlarda Allah'a bağlı olan ve egoist arzuları bir kenara bırakıp mücadelesini gerçekleştiren önemli bir tarihsel figürdür[372].

Hz. Nuh'un kurtuluş anahtarını taşıması, sürecin tekrardan inşa edilmesiyle başlatıcı bir figür olması birçok din için önemli bir prototip olmuştur. Nitekim süreç içerisinde insanlar politeist eksenli yaşam formunun getirdiği izdüşümlerine karşı tepkisiz kalarak, tevhîdi sistemin getirdiği olguların tepetaklak edilmesine neden olmuştur. Kutsal kitap anlatıları bu eksende insanlarda oluşan duygu kodlarına dikkat çekmiştir. Bu olayların tekrar gerçekleşmemesi için mesajlarını kurtuluş anlayışının tezahürleriyle verir. Tufan olayı son değil sondan kurtaran bir bağlamdır. Çünkü insan, Allah'ın yeryüzündeki hazinesidir. Tufan fenomeni bu minvalde dinler için kurtuluş anlayışının vurgulandığı tezahürleri ortaya çıkarır. Dinlerde bu tip olay ve olgularla karşılaşılması insanların fiil, eylem, davranışlarına dikkat etmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Dinler müntesiplerinin bir arada yaşamasını sağlayan önemli kurumlardandır. Var oluş ve yok oluş hayatın gerçeğidir. İnsan var olmak ve yok olmak arasında yaşamını sürdüren bir varlıktır. Tufan fenomeni insanlığın yok olması düşüncesi içerir fakat top yekun bir yok oluş değil dürüst kalabilmenin erdemli formlarıyla bir var oluş düşüncesi de içermektedir. Önemli olan motto, tüm yanlış olay ve olgulara karşı dürüst kalabilmenin mücadelesini vermektir. Peygamber bu eksende düşünüldüğünde zorlu olay ve olgulara

---

[372] Semion Vinokur, a.g.e., s. 90.

karşın doğru, dürüst, iyi bir yaşam sürdüren seçilmiş kişilerdir. Ahlaki mesajlar onların mücadelesiyle topluma yansır. Vahiy eksenli dinler ana eksende tevhîdi kodlara ve ahlaki mesajların getireceği olay olgularına dikkat çeker. Kurtuluş, tevhîdi kodlara uyum ve ahlaki mesajların getirdiği düzenden sapmamak ile gerçekleşir. Önemli olan bağlam dürüst kalabilmek ve Allah'ın getirdiği mesajlara uymaktır.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ

Din, insanlığı birbirine bağlayan ve bu çerçevede toplumlar için kurtuluş yolu vaat eden bir yapıdır. Vahiy eksenli dinlere göre kurtuluş, kutsala olan bağlılık ve bu yol üzerinde gerçekleştirilen itaatten geçmektedir. Çünkü din, tarih boyunca insanların bir arada dirlik, birlik ve denge üzerinde yaşamasını sağlayan olgulara sahip olmuştur. Vahiy eksenli olsun-olmasın din fenomeni bir tür bağ (*religere*) ve bir çeşit yol (*din, dharma, tao*, vb) olarak işlev görür. Vahiy eksenli dinlere göre; Allah tarafından insanlığa belirli zamanlarda bazı peygamberler gönderilmiştir. Vahiy gönderilen bu insanlara, başlarındaki yol gösterici peygamberleri aracılığıyla hem kendilerine hem de çevrelerine karşı doğru, dürüst, güvenilir ve adaletli bir yaşam biçimi inşa etmeleri için birtakım sorumluluklar yüklenmiştir. Fakat süreç içerisinde bazı topluluklar dini ve ahlaki unsurların oluşturmayı amaçladığı yüksek erdemlere ve değerlere sahip ideal bir insanlığın yapısından uzaklaşmaya meyletmiştir. Kutsala olan bağlılığın ve ahlakî değerlerin oluşturmayı amaçladığı bu erdemli yoldan sapmaların gerçekleşmesi sonucunda ise toplumsal birlik, düzen ve denge gibi kodlar zarar görmeye başlamıştır. Bu durum, bazı topluluklarda uzaklaşma, ayrılma, kırılma ve kopma gibi ikircikli yapılara bölünmelerin yaşandığı bir dejenerasyon sürecinin görülmesine mahal vermiştir. Dini ve ahlaki dejenerenin sonucunda ise bu tür topluluklar, Allah tarafından önce uyarılmışlar, sonrasında ise yaratıcının aktif müdahalesiyle karşı karşıya kalmışlardır. Vahiy eksenli dinlerde peygamberler böyle durumlarda ıslah edici, yeniden inşa edici ve baştan kurucu birer prototip rol modelleridir. Bu prototiplerden birisi de Hz. Nuh'tur.

Hz. Nuh, dürüst ve erdemli bir hayat yaşamaya çalışan, sabır ve şükür gibi ifadelerin tezahürlerini gösteren seçilmiş kişilerden birisidir. Onun hayat mücadelesi, kavmiyle yaşadığı tevhîd irşadının ilk kopçalarından birisini oluşturmaktadır. Nitekim, kadim toplumlardaki tevhîdi kodların oluşturduğu denge, düzen ve dirlik gibi olgular arasındaki ilk kopuşların yaşandığı dönemlerden birisi de Hz. Nuh zamanında gerçekleşmiştir. İnsanların birlik ve dirlik gibi olgular üzerinden hayatlarını sürdürmelerini isteyen tevhîdi çizgilerin getirdiği izleklerin bozulması, şirkin gerçekleşmesine ve zamanla daha da artmasına neden olmuştur. Hz. Nuh tam da bu noktada, tevhîdi kodların toplumda

oluşturmak istediği mesajları insanlara aktarmaya çalışmak için gönderilmiştir. Ancak cereyan eden olayların sonucunda hem ilahî önderi hem de mensubu bulunduğu toplumun tufan cezasıyla cezalandırılması ise fırsat mottosunun bu toplum tarafından ekseriyetle kullanılmadığını göstermektedir. Ayrıca, birçok din ve kültürde tufan fenomeninin anlatılması, bu olayın önemli bir arketip olduğunu da yansıtmaktadır. İslam ve Yahudilik ekseninde kutsal kitaplar ve metinler incelendiğinde insanların fırsatı değerlendirilemediği görülmektedir. Allah insanlara mühlet verir, fakat mühletin ihmaline müsaade ettirmez. Bu eksende peygamberlerin getirdiği mesajlar önemli bir fırsattır. Ancak insanların çoğunluğu mesajları kabul etmez ve isyanlarıyla Allah'ın ilahî müdahalesinin vuku bulmasına neden olurlar.

Kur'an-ı Kerim genel olarak tevhîdi çizginin getirdiği izdüşümleri ile doğru, dürüst ve adaletli bir toplum yapısının inşasını gerektirecek olgulara değinir. Kur'an-ı Kerim'in kutsî ve irfanî önderliğinin en önemli örneklerinden birisi de Hz. Nuh zamanının aktarıldığı dinî kıssaların bulunduğu bölümlerdir. Bu bölümlerde görülmektedir ki, insanların özellikle tevhîdi çizginin getirdiği kodlardan uzaklaşmasıyla ve akabinde gerçekleşen putperestlik eksenli yaşam biçiminin insanlar arasında yaygınlaşmasıyla oluşan algı değişimi, hayatın akışına zarar vermiştir. Tevhîdi çizgi erdemli, dürüst ve hakkaniyeti sağlam bir toplumun inşası için gerekli aksiyonları peygamberler aracılığıyla gerçekleştirmeyi hedefler. İşte Hz. Nuh kötülüğün böylesine arttığı, zengin ile fakir, hür ile köle gibi toplumun ikircikli yapılara bölünmelerinin başladığı ve bu süreç içerisinde seçkincilik duygusunun keskin çizgilerle altının çizildiği bir dönemde, adaletli bir yaşam üzerine hayatını sürdürmeye çalışan önemli bir tarihsel figür olarak bağlı bulunduğu topluma, kurtarıcı bir rol model olması için gönderilmiştir.

Kur'an-ı Kerim genel itibariyle, içerisinde bahsi geçen kıssaların ayrıntılarına yer vermektense bu kıssalardan hangi manaların çıkarılabileceği üzerinde durmayı tercih eden bir anlatım üslubu içermektedir. Çünkü, ilahî kıssalarda aktarılan ibretlik mesajların yansımaları günümüz için de önemli çıkarımlar barındırmaktadır. Bu eksende düşünüldüğünde İslam dininin evrensel olma düşüncesi bir kez daha zihinleri aydınlatan bir netlikle kendini göstermektedir. Tufan fenomeni de bu ibretlik aydınlanmanın bir tezahürü olan olay örgüleriyle insanlığa önemli mesajlar sunar. Hz. Nuh eskatoloji ve yeniden var olma miti olan tufan fenomenin kahramanıdır. Çünkü tufan fenomeni bir anlamda canlı soyunu koruyan ve devam ettiren ikinci bir ilahî önderin varlığına vurgu

yapan alt metinler de içermektedir. Hatta Hz. Nuh'a bu eksende insanlığın ikinci babası olma misyonu dahi yüklendirilmiştir. Nitekim Tevrat ve Kur'an-ı Kerim anlatımlarında da benzer hususların bulunması, bu misyonun gerçekliğini gözler önüne serer niteliktedir. Tevrat ve Kur'an-ı Kerim anlatımlarında dikkat edilmesi gereken husus, insanların kötülüğünün arttığı bir dönemde, kötü fiil ve davranışlarında ısrar etmeleri ve mesaja uygun dönütler vermemeleri üzerine, Yaratıcı katından sarsıcı bir uyarı almalarıdır. Olayın geçtiği zaman diliminde insanlık bir anlamda imtihan edilme sürecine girmiş, fakat doğru yolu seçebilmeleri için de insanlığa bir fırsat verilmiştir. Bu eksende tufan fenomeni arındırma, dindirme ve canlandırma gibi önemli eskatolojik ifadeleri de yansıtır.

Tevrat'ta Hz. Nuh ekseninde yapılan anlatımlarda dikkat çekici hususlardan birisini de antropomorfizm belirtileri oluşturmaktadır. İnsanlık bir anlamda Allah'ın istemeyeceği fiillerde ısrarcı olmuştur. Nitekim Tevrat anlatılarına göre Allah, insanları yarattığına pişman olmuş ve onları, doğru izlekler üzerinde yaşamını sürdürmeye gayret eden ilahi bir önder aracılığıyla, yani Hz. Nuh ile uyarmak istemiştir. Hz. Nuh ile insanların kurtarılma düşüncesi bir anlamda Yahudilik için önemli kavramlardan biri olan seçilmişlik vurgusuna da dikkat çeker. Seçilmişlik mottosu ahitleşmenin getirdiği formlar ekseninde gerçekleşmektedir. Bu da beraberinde Yahudilik dininin ana temayüllerinden olan sürgün, serpilme ve serpinti gibi ifadelerin yaşanmışlıklarına değinilme düşüncesini içermektedir. Yahudilik dininin ana mottolarından olan kurtuluş, Hz. Nuh'un ahitleşme vurgusuyla gerçekleşmektedir. İnsanlığın soyunun Hz. Nuh ve oğullarıyla devam ettirilmesi, Allah'ın insanlara verdiği söz ve devamında gerçekleşen sürgün, serpilme ve serilme düşüncesiyle perçinlenir. Tevrat anlatımı bu eksende Kuran-ı Kerim'de anlatılmak istenen olgulardan ayrışır. Çünkü İslam dininde özel bir grup, seçilmiş bir toplum düşüncesi yoktur. Önemli olan olgu, insanların dosdoğru bir hayat üzerine ömürlerini sürdürmeleridir.

Öyle anlaşılıyor ki, Hz. Nuh insanlar için bir fırsat mottosudur. Vahiy eksenli dinlere göre Allah belirli zamanlarda toplumlara uyarıcı olarak peygamberler göndermiştir. Hz. Nuh da bu eksende düşünüldüğünde önemli bir kurtarıcı rol modeldir. Çünkü doğru izleklerden kopuş sebebiyle Allah tarafından uyarılan ilk toplum, Hz. Nuh'un hayatını sürdürdüğü toplumdur. Allah mühlet verir, fakat mühleti ihmal ettirmez. İnsanlar için süre verilmesi ve bu eksende peygamberlerin gösterdiği mücadele, toplumun doğru yola ulaşması için bir fırsattır. Hz. Nuh da kendisine yüklenen bu ilahî misyon doğrultusunda mücadelesini gerçekleştirmiştir. Fakat sürecin dejenere edilmesiyle ve putperestliğin

getirdiği şirke düşen tevhidî kırılmalarda ısrarcı olunmasıyla bağlı bulunduğu toplum, bu ilahî fırsatı kullanamayarak imtihanı kaybedenlerden olmuştur. Burada önemli olan olgulardan birisi de seçkincilik duygusunun insanlar üzerinde oluşturduğu ikircikli yapının güç kazanmasıyla inananların, inkâr edenler tarafından zorluklara ve zorbalıklara maruz kalması düşüncesidir. Çünkü Hz. Nuh ve inananlar toplum nazarında kabul görmemişlerdir. Vahiy eksenli dinlerde peygamberlerin hayatlarıyla mensubu oldukları toplumların yaşadıkları olaylar arasında, bağlamları açısından birbiriyle örtüşen nüanslar göze çarpmaktadır. Hz. Nuh da bu açıdan incelenirse, vahiy eksenli dinler için ibretlik bir misyon teşkil etmekte olduğu görülecektir.

Görüldüğü üzere Hz. Nuh insanlık için önem arz eden kurtarıcı bir figürdür. Onun çok şükreden bir kul olması, sabır, sebat ve metanet gibi gerçekleştirilmesi zor olan olgularla mücadelesini sürdürmesi; insanlık için yol gösterici, ilahî bir önder olmasını sağlamıştır. Kur'an-ı Kerim bir anlamda toplumun doğma, büyüme, gelişme, çürüme, çökme ve yeniden doğma şeklinde bir döngüye sahip olan yasalarından da bahsetmektedir. Bu bahse konu olan ilahî kıssalardan birisini de Hz. Nuh'un öncülük ettiği tevhidî mücadele oluşturmaktadır. Nitekim yaşanılan tecrübeler doğrultusunda Hz. Nuh zamanının toplumsal yapısında önemli değişmelerin ve gelişmelerin kaydedildiği açıktır. Özellikle, komünal yaşam biçiminden kopuşların gerçekleşmesi ve toplumsal gelişmelerin toplumun özüne doğru hızlı bir şekilde yayıl(a)maması, insanların ikircikli yapının getirdiği form ağlarına takılmasına zemin hazırlamıştır. Öte yandan tevhîd olgusu insanlar için toplumsal düzeyde bir gelişmenin kapılarını aralamış, fakat insanların kötü fiillerde ısrarcı olmaları sebebiyle bir kez daha geri kalmalarına neden olmuştur. Hz. Nuh'un yaşadığı süreç bu eksende değerlendirildiğinde kayda değer imalar, işaretler ve imgeler taşımaktadır. Burada asıl mühim olan vurgu, insanların tevhîdi çizgilerinden uzaklaşmaları ve akabinde de başlarındaki peygambere karşı olan inatçı tavırları nedeniyle imtihana tabiî tutulmalarıdır. Tevhîdi çizgi, bir olan Varlık'a karşı itaat duygusuyla gerçekleşmektedir. Ancak putperestlik inancının insanlar üzerinde bıraktığı tazammunlar, tevhîdi çizginin getirdiği izlekleri tepetaklak etmiştir.

Sonuç olarak Hz. Nuh gerek hayat hikayesi gerekse başına gelen olaylara karşı üstlendiği duruşla, insanlığa yol gösteren peygamberlerden birisi haline gelmiştir. Bu çerçevede eskatolojinin yansımaları kutsal kitap anlatımlarında da dikkat çekmektedir. Çünkü Hz. Nuh hem kurtarıcı hem yeniden başlatıcı hem de baştan kurucu bir prototiptir.

Süreç içerisinde gerçekleştirdiği çetin mücadelesi, kutsala olan bağlılığı ve bu yol üzerinde elde ettiği edinimleriyle bir devrim gerçekleştirmiştir. O dönemde insanların bağlandıkları unsurlar ve izledikleri yollar üzerindeki yanlış tercihleri, tarihin önemli meselelerinden biri olan tufan fenomeninin gerçekleşmesine zemin hazırlamıştır. Ancak şu da anlaşılmalıdır ki Nuh Tufanı'nın üzerinden binlerce yıl geçmesine rağmen insanlığın aynı inkârcı davranışları ısrarla sürdürüyor olması, bu ibretlik olayın vermek istediği mesajın hala evrensel nitelikte olduğunun en önemli göstergelerindendir. Son olarak şu ifadenin önemini de yansıtmak gerekir: Hayat, insana değişik tecrübeler yaşattığı bir tür silsileler bütünüdür. Bu tecrübeleri deruni olarak yaşayan en önemli rol modellerden birisi de Hz. Nuh olmuştur.

Kaynakça

Adam, B. (2015a). *Dinler Tarihi El Kitabı*. Grafiker Yayınları: Ankara.

Adam, B. (2002b). *Yahudilik ve Hıristiyanlık Açısından*. Pınar Yayınları: İstanbul.

al-Kalbi, Ibn. (1969). *Putlar Kitabı*. Beyza Düşüngen (çev.). Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara.

Armstrong, K. (2005). *Mitlerin Kısa Tarihi*. Dilek Şendil (çev.). Merkez Kitapçılık Yayıncılık: İstanbul.

Aruçi, M. (2012). *Ülül'l-Azm*. İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi. (C 42, 294-295). İstanbul.

Aydın, F. ve F. B. (Ed.). (2012). *Georges Dumezil'den Dinler Tarihi Dersleri (Tarih-i Edyan Dersleri Tercümesi)*. Eski Yeni Yayınları: Ankara.

Aydın, M. (2005). *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*. Din Bilimleri Yayınları: Konya.

Barutçu, Z. (2002). *Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim'deki Ortak Ayetler*. Üs Yayıncılık: İstanbul.

Bayyiğit, M. (2003). *Kuran Sosyoloji Üzerine Denemeler*. Yediveren Kitap: Konya.

Besalel, Y. (2001). *Yahudilik Ansiklopedisi Cilt 2*. Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş: İstanbul.

Blech, R. B. (2004). Yahudi Tarihi ve Kültürü. Estreya Seval Vali (çev.). Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın: İstanbul.

Bonnefoy, Y. (2000). *Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler ve Mitolojiler Sözlüğü (2.cilt)*. Levent Yılmaz (çev.). Dost Kitabevi Yayınları: Ankara.

Budda, H. Ö. (1935). *Dinler Tarihi*. Vakit Yayınları: İstanbul.

Canatan, K. (2020). *Yahudilik ve Hıristiyanlık ve İslam*. Beyan Yayınları: İstanbul.

Çığ, M. İ. (2017). *Kur'an, İncil ve Tevrat'ın Sümer'deki Kökeni.* Kaynak Yayınları: İstanbul.

Daniels, M. (2014). *Bir Nefeste Dünya Mitolojisi*. Pınar Üstel (çev.). Maya Kitap: İstanbul.

Demirci, K. (2000a). *Yahudilik ve Dini Çoğulculuk*. Ay Işığı Kitabevi: İstanbul.

Demirci, K. (2002b). *Dinler Tarihinin Meseleleri*. İnsan Yayınları: İstanbul.

Demirci, K. (2017c). *Eski Mezopotamya Dinlerine Giriş Tanrılar, Ritüel, Tapınak.* Ayışığı Kitapları: İstanbul.

Demirel, H. (1996). *Tevrat*. Müjde Yayıncılık: İstanbul.

Dever, M. (2006). *The Message Of The Old Testament: Promises Made*. Crossway Books: Illinois.

E.Gowan, D. (2006). *Eschatology In The Old Testament*. T&T Clark International: New York.

el-Halidi, S. A. (2018). *Hz. Nuh (a.s) ve Bin Yıllık Daveti*. Murat Bahar (çev.). Nida Yayıncılık: İstanbul.

Eliade, M. (2005a). *Dinler Tarihi İnançlar ve İbadetlerin Morfolojisi*. Mustafa Ünal (çev.). Serhat Kitabevi: Konya.

Eliade, M. (2003b). *Dinler Tarihine Giriş*. Lale Arslan (çev.). Kabalcı Yayınları, İstanbul.

Eliade, M. (2003c). *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi Cilt 1*. Ali Berktay (çev.). Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Eliade, M. (1994d). *Ebedi Dönüş Mitosu*. Ümit Altuğ (çev.). İmge Kitabevi: Ankara.

Eliade, M. (1992e). *İmgeler Simgeler*. Mehmet Ali Kılıçbay (çev.). Gece Yayınları: Ankara.

Eliade, M. (2001f). *Mitlerin Özellikleri*. Sema Rıfat (çev.). Om Yayınevi: İstanbul.

Erbaş, A. (1998). *Hıristiyan Sakramentleri*. Nun Yayıncılık: İstanbul.

Erhat, A. (2019). *Mitoloji Sözlüğü*. Remzi Kitabevi: İstanbul.

Esinoğlu, B. (1996). *Dinlerin Gizemi Kurban-Yaratılış-Tufan Efsaneleri.* Ceylan Yayıncılık: İstanbul.

et-Taberi, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir. (1996). *Taberi Tefsiri. (8 Cilt)*. Hisar Yayınevi: İstanbul

El- Faruki, İ. R. (2006). *Tevhid.* Dilaver Yıldırım ve Latif Boyacı (çev.). İnsan Yayınları: İstanbul.

Graves, R. ve Pathai, R.. (2010). *Yunan Mitleri*. Uğur Akpur (çev.). Say Yayınları: İstanbul.

Black, J. ve ve Green, A. (2003). *Mezopotomya Mitolojisi Sözlüğü*. Necdet Hasgül (çev.). Aram Yayıncılık: İstanbul.

Gündüz, Ş. (1998). *Din ve İnanç Sözlüğü*. Vadi Yayınları: Ankara.

Halil, İ. (2019). *İslamın Tarih Yorumu*. Ahmet Ağırakça (çev.). Akdem Yayınları: İstanbul.

Harari, Y. N. (2016). *Yarının Kısa Tarihi*. Poyzan Nur Taneli (çev.). Kolektif Kitap: İstanbul.

Harman, Ö. F. (2007a). *Nuh*. İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi. (C33, 224-227). İstanbul.

Harman, Ö. F. (2012b). *Tufan*. İstanbul : Diyanet İslam Ansiklopedisi. (C41, 319-322).

Harman, Ö F. (2013c). *Yeğus*. İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi. (C43, 388-389). İstanbul.

Harman, Ö. F. (2013d). *Yeuk*. İstanbul: Diyanet İslam Ansiklopedisi. (C43, 508). İstanbul.

Hitti, P. K. (1989). *Siyasi ve Kültürel İslam Tarihi I* . Salih Tuğ (çev.). Boğaziçi Yayınları: İstanbul.

Hooke, S. H. (2002). *Orta Doğu Mitolojisi*. Alaeddin Şenel (çev.). İmge Kitabevi: Ankara.

Ibba, G. and Boccaccini, G. (2009). *Enoch and the Mosaic Torah The Evidence of Jubilees*. Wm. B. Eerdmans Publishing Co: Michigan.

El-Faruki, İ. R. ve El-Faruki, L. L. (1999). *İslam Kültür Atlası*. Mustafa Okan Kibaroğlu ve Zerrin Kibaroğlu (çev.). İnkılap Yayınları: İstanbul.

Jung, C. J. (2006). *Analitik Psikoloji*. Ender Gürol (çev.). Payel Yayınevi: İstanbul.

Kaçmaz, S. (2007). *Tevrat, İncil ve Kuran'ın Mezopotamya Yazın Kaynakları*. El Yayınları: Ankara.

Kaminski, C. M. (2004). *From Noah to Israel Realization of the Primaeval Blessing After The Flood*. T&T Clark International: New York.

Karauğuz, G. (2017). *Adem'in Çocukları Çiviyazılı Kaynaklar, Tevrat, İnciller ve Kur'an'a Göre*. Çizgi Kitabevi Yayınları: Konya

Kayacan, M. (2021). *Kur'an'da Hz. Nuh'un Toplumsal Islah Çabaları.* Ekin Yayınları: İstanbul.

Kesir, Ibn. (1994). *Büyük İslam Tarihi (1 Cilt)*. Mehmet Keskin (çev.) Çağrı Yayınları: İstanbul.

Köksal, A. (2014). *Peygamberler Tarihi*. TDV Yayınları: Ankara.

Kur'an-ı Kerim.

Cox, J. L. (2004). *Kutsalı İfade Etmek Din Fenomenolojisine Giriş*. Fuat Aydın (çev.). İz Yayıncılık: İstanbul.

Lewis, J. P. (1978). *A Study of The Interpretation of Noah and The Flood In Jewish and Christian*. Brill Academic Pub: Leiden.

Naskali, E. G. (2013). *Nuh Kitabı*. Kitabevi: İstanbul.

O'Flaherty, W. D. (1996). *Hindu Mitolojisi*. Kudret Emiroğlu (çev.). İmge Kitabevi: Ankara.

Okuyan, M. (2021). *Kıssalar Ne Söyler? Yaratılış ve Hz. Nuh*. Düşün Yayıncılık: İstanbul.

Öğmüş, H. (2012). *Cahiliye Şiirine Göre Arap Yaşantısı ve Kuran'ın Getirdiği Değişim*. Aybil Yayınevi: Konya.

Peters, D. M. (2008). *Noah Traditions In the Dead Sea Scrolls Conversations and Controversies of Antiquity*. Society of Biblical Literature: Atlanta.

Radloff, W. (2008). *Türklük ve Şamanlık*. Ahmet Temir (çev.). Örgün Yayınevi: İstanbul.

Bialik, H. N. and Ravnitzky, Y. H. (1992). *The Book Of Legends Sefer Ha-Aggadah*. Schocken Books: New York.

Russ, J. (2012). *Felsefe Tarihi Kurucu Düşünceler (1 Cilt)*. İsmail Yerguz (çev.). İletişim Yayınları: İstanbul.

Sağlam, B. (2015). *Tevratta ve Kuranda Nuh Tufan Kıssası Gılgamış Destanı ve Açılımı Tevrat Metinlerinin Günümüze Gelişleri*. KLMN Yayınları: İstanbul.

Sallabi, M. (2020). *Hazreti Nuh Aleyhisselam ve Büyük Tufan İnsanlık Medeniyetinin İkinci Doğuşu*. Asım Sarıtaş ve Mustafa Çelik (çev.). Ravza Yayınları: İstanbul.

Sarıkçıoğlu, E. (2002a). *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*. Fakülte Kitabevi: Isparta.

Sarıkçıoğlu, E. (2011b). *Din Fenomenolojisi (Dinlerin Mahiyeti ve Tezahürleri)*. Fakülte Kitabevi: Isparta

Sarıkçıoğlu, E. (1996c). *"Kur'an ve Arkeoloji Işığında Hz. Nuh ve Tufan Olayına Yeni Bir Yaklaşım "*. İslami Araştırmalar Dergisi, 9, 197-203.

Schimmel, A. (2004). *Tanrının Yeryüzündeki İşaretleri*. Ekrem Demirli (çev.). Kabalcı Yayınevi: İstanbul.

Schoeps, H. J. (2010). *Yahudi Hıristiyanlığı*. Ekrem Sarıkçıoğlu (çev.). İz Yayıncılık: İstanbul.

Sears, K. (2020). *Mitoloji 101*. Ekin Duru (çev.). Say Yayınları: İstanbul.

Sharpe, E. J. (2000). *Dinler Tarihinde 50 Anahtar Kavram*. Ahmet Güç (çev.). Arasta Yayınları: Bursa.

Sıddıki, M. (1990). *Kur'an'da Tarih Kavramı.* Süleyman Kalkan (çev.). Pınar Yayınları: İstanbul.

Söylemez, M. M. (2016). *Cahiliye Araplarının İlahları*. Ankara Okulu Yayınları: Ankara.

Susa, A. (2005). *Tarihte Araplar ve Yahudiler*. Ahsen Batur (çev.). Selenge Yayınları: İstanbul.

Şeriati, A. (2010). *Bütün Eserleri Dinler Tarihi II*. Ejder Okumuş (çev.). Fecr Yayınları: Ankara.

Tabbara, A. A. (1985). *Kur'an'da Peygamberler ve Peygamberimiz Hayatlarından Hisseler ve Dersler*. Ali Rıza Temel ve Yahya Alkın (çev.). Gonca Yayınevi: İstanbul.

Tan, Z. (2010). *"Nuh Suresi Bağlamında Küresel Ahlak Bunalımına Hz. Nuh'un Mesajının Katkısı"*. İslam San'at, Tarih, Edebiyat ve Musikisi Dergisi, 8, 113-134

Tevrat.

Tuğrul, S. (2010). *Ebedi Kutsal Ezeli Kurban Çok Tanrılıktan Tek Tanrılılığa Kutsal ve Kurbanlık Mekanizmaları*. İletişim Mekanizmaları: İstanbul.

Küçük, A. ve Tümer, G. (1993). *Dinler Tarihi*. Ocak Yayınları: Ankara.

Usta, İ. (2015). *İslam Öncesi Arap Mitolojisi*. Ankara Okulu Yayınları: Ankara.

Ünal, M. (1999). *Din Fenomenolojisi Tarihçe Yöntem Uygulama*. Geçit Yayınları: Kayseri.

Vinokur, S. (2014). *Ölümsüz Kitabın Sırları Torada Anlatılan Hikayeler*. Alter Yayınclık: Ankara.

Witherington, B. (2018). *Torah Old And New Exegesis, Intertexuality and Hermeneutics*. Fortress Press: Minneapolis.

Yardımcıoğlu, H. (2016). *Nuh'un Küresi*. Şira Yayınları: İstanbul.

Yasdıman, H. Ş. (2002). *Yahudilik Üzerine Yazılar Tarihçe Mezhep, İnanç, İbadet ve Törenler*. İlkem Yayıncılık: İzmir.

Yavuz, Ş. (2012). *VED*. Diyanet İslam Ansiklopedisi. (C42, 588-589). İstanbul.

Yazır, E. M. H. (2007) *Hak Dini Kuran Dili (8 Cilt)*. Zehraveyn Yayınları: İstanbul.

Yenibaş, H. (2011). *Peygamberler Tarihi*. Işık Yayınları: İzmir.

Yılmaz, F. (2011). *Dinlerin Kökeni*. Berikan Yayınları: Ankara.

Zeydan, C. (2020). *Kadim Arapların Nesepleri*. Samer Yayınları: Kahramanmaraş.